

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2013

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1967:15

Försvarsdepartementet

SOU
1967A

TJÄNSTESTÄLLNING

INOM KRIGSMAKTEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV

TJÄNSTESTÄLLNINGsutredningen

Stockholm 1967

826
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1967:15

Försvarsdepartementet

TJÄNSTESTÄLLNING

INOM KRIGSMAKTEN

BETÄNKANDE AVGIVET AV

TJÄNSTESTÄLLNINGSENTREDNINGEN

ESSELTE AB STOCKHOLM 1967

STATENS ÖFFENTLIGA TRYCKERIEN 1907 12

FÖRSTÄLLNING

TJÄNSTESTÄLLNING

INOM KRIGSMÄKTEN

RETIKENS ÖFVERSIKT

TJÄNSTESTÄLLNINGSBEDINGELSE

FRÅN KÖPENHAGEN 1907

utredningen inte ansett sig böra avge separat utlåtande över överbefälhava-rens förslag. Utredningens synpunkter och förslag i nämnda frågor redo- visas tillsammans med utredningens övriga förslag.

Då utredningen numera slutfört sitt uppdrag, överlämnas härmed vörd- samt dess betänkande.

Stockholm i mars 1967.

Lars R. Ljunggren

A. Resare

S. Björck

Frithiof Borgquist

/R. M. Igelstam

AVDELNING A

Allmänna grunder

GO WILIPFAM 1988

ABSTRACTS

1. ...
2. ...
3. ...
4. ...
5. ...
6. ...
7. ...
8. ...
9. ...
10. ...
11. ...
12. ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ...
18. ...
19. ...
20. ...

krigsfrivilliga m. fl. — avlönas efter särskilda föreskrifter, vilka inte innehåller direkta motsvarigheter till lönegrader.

Det är således inte möjligt att basera ett generellt gällande tjänsteställningssystem på lönesättningen för den aktiva personalen. Detta framhävs ytterligare av att vid tillsättande av på senare tid tillkomna »Ar»- och »Br»-tjänster i staber och förvaltningar, innehavaren samtidigt inte automatiskt utnämns i den tjänstegrad som i andra fall anses motsvara lönegraden.

Für den Fall, dass die Abgaben des Verrechnungsunternehmens nicht
vollständig abgeführt werden, ist die Abführung der Abgaben durch
das Verrechnungsunternehmen zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

Die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen ist
durch die Abführung der Abgaben durch das Verrechnungsunternehmen
zu gewährleisten.

AVDELNING B

Utredningens överväganden och förslag

Handwritten text, possibly a title or heading.

© 1997 by [illegible]

KAPITEL 9

Överväganden rörande principer för konstruktion av reviderat tjänsteställningssystem

Några definitioner

I sina överväganden använder utredningen genomgående vissa begrepp med den innebörd som anges i det följande.

Med »*personalkategori*» menar utredningen någon av de tre huvudgrupperna av krigsmaktens personal, dvs. militär, civilmilitär eller civil personal (jfr kap. 2).

Krigsmaktens militära personal tillhör olika »*befälsgrupper*», vilka är aktiva¹ officerare (eller yrkesofficerare), aktiva¹ underofficerare (eller yrkesunderofficerare), aktivt¹ underbefäl (eller yrkesunderbefäl), reservofficerare, reservunderofficerare, reservunderbefäl, värnpliktiga officerare, värnpliktiga underofficerare samt värnpliktigt underbefäl.

Utredningen använder således inte uttrycket »-kår» (t. ex. officerskåren) annat än för att beteckna en personalkår (t. ex. sjöofficerskåren, kustartilleriets officerskår, officerskåren vid I 1).² Utredningen anser det lämpligt att även beträffande civilmilitär personal utnyttja begreppet »befälsgrupp» för att beteckna personalgrupper såsom läkare, ingenjörer, mästare, tekniker o. d. sammantagna utan hänsyn till försvarsgrenstillhörighet.

De militära befälsgrupperna kan med hänsyn till användning i krigs- och fredsorganisationerna sammanföras i två »*befälskarriärer*»:

värnpliktskarriären (reservbefäl och värnpliktsbefäl), vars personal i princip har uppgifter enbart i krigsorganisationen, samt

yrkeskarriären (de tre aktiva befälsgrupperna), vars personal har uppgifter i såväl krigs- som fredsorganisationerna.

¹ Uttrycket »aktiv» personal används liktydigt med personal »på aktiv stat». Vad som i utredningens överväganden sägs om yrkesbefälsgrupperna gäller i tillämpliga delar även personal på reservstat samt förtids- och pensionsavgången personal.

² Jämför tjänstereglemente för krigsmakten bil. 3: 4.

»Karriär»-begreppet kan även användas beträffande civilmilitär personal. Utredningen använder dessutom begreppet »kompetensnivå», vars innebörd framgår av det följande.

Vägledande principer i utredningens överväganden

Utredningen har i kapitel 1 redovisat de grundläggande motiven för *behov av ett tjänsteställningssystem*. Mot bakgrund av det moderna krigets karaktär och vår försvarsorganisations speciella uppbyggnad finner utredningen att ett tjänsteställningssystem är nödvändigt även fortsättningsvis.

Tjänsteställning kommer alltså framgent, liksom hittills, att behövas som ett *hjälpmedel* att efter generella regler bestämma rätt och skyldighet att ta befäl i *oförutsedda situationer*. Tjänsteställningen bör därför ge uttryck för varje krigsmans relativa förmåga — *kompetens* — att utöva befäl.

Befälsrättens omfattning under *normalsituationen* grundas på organisatoriska förhållanden. Chefspositionernas hierarkiska ställning ger ett visst uttryck härför. Förbandschefsbefattningar kan alltså indelas i olika nivåer med ledning av den befälsrätt som organisatoriskt är knuten till dem.

Utredningen anser sig i sina överväganden böra utgå från en sådan nivåindelning. Behov av ett tjänsteställningssystem föreligger enligt utredningens mening i första hand i krigsorganisationen. Denna organisation är därtill det enda område, inom vilket alla befälsgrupper samtidigt kan jämföras. Med anledning härav och i enlighet med utredningsdirektivet att »åstadkomma ett logiskt sammanhang mellan uppgifterna i krigsorganisationen och tjänsteställning» avser utredningen att så långt möjligt lägga *krigsbefattningar* som grund för nivåindelningen.

Utredningen anser att befattningar som chefer för förband eller avdelningar av förband i krigsorganisationen med deras entydiga befälsrätt relativt enkelt kan nivågrupperas. Svårigheter torde främst uppstå vid inplacering av andra befattningar t. ex. stabsbefattningar. Det synes emellertid inte nödvändigt att nivågruppera alla befattningar, utan utredningen anser sig kunna begränsa arbetet till att gälla vissa »*typbefattningar*» — chefsbefattningar och vissa huvudtyper av andra befattningar — samt vissa riktlinjer för gruppering av enskilda befattningar. Det är därvid tänkbart att det mellan typbefattningar inom samma nivå kan finnas sådana nyansskillnader i befälsrätt att en skiktning inom nivån blir erforderlig.

I en sålunda skisserad konstruktion av nivåer — vilka utredningen kallar »*kompetensnivåer*» — ligger att en innehavare av befattning inom en nivå (skikt av nivå), måste anses kompetent att utöva det befäl som är förenat med nivån (skiktet) och att han sålunda i princip kan ta befäl över personal tillhörande lägre kompetensnivåer.

Befattningsinriktad kompetensgivande utbildning, som är obligatorisk för all personal inom samma befälsgrupp, bör kunna underlätta ett konsta-

terande av de organisatoriskt betingade kompetensnivåerna. Sådan utbildning anordnas i princip till befattningar, som i dag besätts med kaptener och befäl av lägre grader. För övriga befattningar (för regementsofficerare och högre befäl) finns däremot inte någon befattningsinriktad obligatorisk utbildning.

Mot bakgrund av förekomsten av befattningsinriktad obligatorisk utbildning kan kompetens att utöva befäl konstateras på två olika grunder. För de befattningar, till vilka sådan utbildning anordnas, bör gälla att när någon godkänts i utbildningen och därmed förklarats lämplig för placering i befattning som svarar mot utbildningsmålet, skall han också vara kompetent att utöva befäl i befattningen.

För övriga befattningar fastställs kompetensen genom t. ex. personbedömning (vitsord, befordringsberedning o. d.), varvid vederbörande kan förklaras lämplig att placeras i befattning av viss typ. När han sedan får sådan befattning, måste han i konsekvens härmed anses kompetent att utöva därmed sammanhängande befäl, eftersom nämnda lämplighetsförklaring är en förutsättning för att han skall erhålla befattningen.

Som utredningen tidigare har framhållit bör kompetens att utöva befäl uttryckas med tjänsteställning.

Tjänsteställning kan bestämmas genom tjänstegrader¹, tjänsteålder eller viss tillhörighet (befälskarriär, personalkategori, försvarsgren, personalkår — jfr kap. 2). Av dessa former är tjänstegraden den som klarast markerar skillnad i tjänsteställning.

Om mot varje kompetensnivå eller — beroende på eventuell skiktning inom nivån — mot varje typbefattning svarar en bestämd tjänstegrad, bör enligt utredningens mening ett klart samband mellan befälsrätt och tjänsteställning kunna åstadkommas.

Sambandet mellan befälsrätt och tjänsteställning bör medföra att *lönesättning och tjänsteställning betraktas som två skilda företeelser*. Lönesättning kan förhandlingsvägen ske efter olika faktorer som i många fall inte har samband med behovet av befälsrätt. *Tjänsteställning bör påverkas enbart av befälsrätten.*

Enligt utredningens mening bör två befattningshavare med samma lön kunna ha olika tjänsteställning, såvida inte det på befälsförhållanden grundade behovet av tjänsteställning är lika för båda.

Eftersom lönerna endast för en mindre del av krigsmaktens befäl (fast anställd personal) fastställs genom kollektivavtal, kan lönesättningen inte utgöra någon gemensam grund för jämförelser mellan samtliga befälsgrupper.

Skulle lönesättning tillåtas påverka tjänsteställningen i det system, vars grunder utredningen har skisserat, kan förhandlingar om kollektivavtal

¹ Med »tjänstegrad» menas här även tjänsteklass och tjänstegrupp.

återverka på möjligheterna att utforma en effektiv ledningsorganisation i krig. Utredningen utgår ifrån att dylika förhållanden inte kan göras till föremål för förhandlingar.

Här framtagna vägledande principer i utredningens överväganden kan kort sammanfattas sålunda:

1. *Tjänsteställning bör ge uttryck för varje krigsmans relativa förmåga — kompetens — att utöva befäl.*

2. *Mot typbefattning i främst krigsorganisationen bör i princip svara en bestämd tjänstegrad.*

3. *Tjänstegrad bör erhållas, när kompetens för krigsplacering i mot densamma svarande befattning har uppnåtts eller när efter särskild lämpligförklaring placering i befattning sker.*

Med ledning av ovanstående principer anser utredningen att dess fortsatta överväganden följdriktigt bör ske i följande ordning.

1. Gruppering av befattningar i kompetensnivåer.

2. Inventering av gradbehov inom kompetensnivåerna genom skiktning av typbefattningar.

3. Eventuell rangering av erforderliga grader.

4. Benämningsfrågor.

KAPITEL 10

Nivåindelning av militära befattningar

Som utredningen har framhållit i föregående kapitel kan kompetens att utöva befäl konstateras efter två skilda grunder — genomgången utbildning eller särskild lämpligförklaring. Mot bakgrund härav kan krigsmaktens befälsbefattningar principiellt sammanföras till två huvudgrupper.

I *den ena huvudgruppen* inryms krigsbefattningar från gruppchef t. o. m. bataljonschef inom armén samt motsvarande befattningar inom de övriga försvarsgrenarnas krigsorganisation. Till dessa befattningar anordnas nämligen — som utredningen tidigare redovisat — befattningsinriktad utbildning, som är obligatorisk för all personal inom samma befälsgrupp — *kompetensgivande obligatorisk utbildning*. Befattningar i denna huvudgrupp är fördelade på personal ur samtliga befälsgrupper, i såväl yrkes- som värnpliktskarriärerna.

Befattningar i *den andra huvudgruppen* bestrids däremot i såväl krigs- som fredsorganisationerna endast av yrkesofficerare. Någon kompetensgivande obligatorisk utbildning för sådana befattningar anordnas inte.

Utredningen har funnit det lämpligt att behandla de båda grupperna var för sig.

Det modernaste underlaget för utredningens arbete gäller armén (1960 års befälsordning). För att på bästa sätt utnyttja detta och samtidigt behandla den numerärt största delen av krigsmaktens befäl, väljer utredningen förhållanden vid armén som utgångspunkt för nivåindelningen.

Nivåindelning av befattningar motsvarande fältbataljonschef och lägre befäl

Armén

Arméns krigsorganisation visar en klar och entydig hierarkisk uppbyggnad av befattningar som chefer för förband och avdelningar från grupp till bataljon. Med ledning av de befattningar, i vilka befälsgruppernas personal kan placeras efter genomgången kompetensgivande obligatorisk utbildning, kan följande fem kompetensnivåer särskiljas.

1. *Bataljonschefsnivå (nivå B)*, till vilken hänförs befattningar som bataljonschef och ställföreträdande bataljonschef samt därmed jämförliga befattningar.

2. *Kompanichefsnivå (nivå K)*, omfattande befattningar som kompanichef och ställföreträdande kompanichef samt därmed jämförliga befattningar.

3. *Plutonchefsnivå (nivå P)*, för befattningar som plutonchef och liknande.

4. *Troppchefsnivå (nivå T)*, till vilken hänförs befattningar som chefer för avdelningar mindre än pluton men större än grupp. Sådana avdelningar benämns stundom »tropp» eller »tross». Huvuddelen av befattningarna inom nivå T utgörs dock av plutonchefs ställföreträdare-, kompanikvartermästare- och stabsunderofficersbefattningar.

5. *Gruppchefsnivå (nivå G)*, omfattande befattningar som gruppchef och gruppchefs ställföreträdare.

Till befattningar i de olika kompetensnivåerna syftar befälsgruppernas¹ kompetensgivande obligatoriska utbildning enligt följande uppställning.

- Nivå B: yrkesofficerare,
- Nivå K: yrkesunderofficerare och reservofficerare²,
- Nivå P: värnpliktiga officerare³,
- Nivå T: yrkesunderbefäl, reservunderofficerare² och värnpliktiga underofficerare,
- Nivå G: värnpliktigt underbefäl.

Schematisk sammanställning av den obligatoriska utbildning inom armén, som är kompetensgivande för placering i krigsbefattning inom olika kompetensnivåer och befälsgrupper, framgår av *bilaga 11*.

Till följd av utbildningens inriktning ges befälsgruppernas personal efter genomgången utbildning — och i vissa fall även under pågående utbildning — kompetens för placering i krigsbefattning inom de nivåer som framgår av bild 10: 1. Markeringarna på bilden anger således i princip de nivåer, inom vilka tjänstegrader erfordras för vederbörlig befälsgrupps personal.

Övriga försvarsgrenar

Principerna för krigsorganisationen vid *kustartilleriet*, *flottans bas- och kustbevakningsförband* samt *flygvapnets markförband* överensstämmer i stort med arméns organisationsmodell.

Krigsförbanden utgörs nämligen av bataljoner och kompanier, som i sin tur är indelade i plutoner, troppar och grupper. De enheter som åsatts

¹ Reservunderbefäl behandlas inte här, eftersom befälsgruppen hittills har bestått av endast f. d. aktivt underbefäl.

² Med reservofficerare (-underofficerare) avses här inte pensions- och förtidsavgången yrkespersonal.

³ Värnpliktiga officerare kan i undantagsfall efter särskild (frivillig) utbildning placeras i krigsbefattningar i nivå K. De kan därvid i detta sammanhang anses likställda med reservofficerare.

Nivå	VÄRNPLIKTSKARRIÄREN	YRKESKARRIÄREN
B		
K	Resoff	Uoff Off
P	Vpl off	Uoff Off
T	Vpl uoff Resuoff ¹	Ubef
G	Vpl ubef	

¹ Föreslagen utbildning till och som reservunderofficer syftar till uppgifter som kvartermästare vid fältkompani (nivå T).

Bild 10: 1

dessa benämningar kan dock förete stora olikheter. Som exempel härpå kan nämnas att — jämfört med arméns organisation — vissa »troppar» i marinens eller flygvapnets krigsorganisation enligt utredningens mening närmast svarar mot pluton, medan andra närmast motsvarar grupp. Huvuddelen av »tropparna» torde dock kunna organisatoriskt placeras på en nivå mellan pluton och grupp.

Chefsbefattningar vid marinens och flygvapnets markförband bör således i princip kunna indelas i fem kompetensnivåer med ledning av deras organisatoriska ställning.

Även andra krigsbefattningar — t. ex. inom flottans organisation ombord och organisationen inom flygande förband i flygvapnet — bör, trots särpräglade organisationsformer, kunna inrymmas i samma nivåsystem. I fråga om nivåindelning av *befattningar ombord* vill utredningen framhålla följande synpunkter.

Stridstjänsten ombord är uppdelad på tjänstegrenar. Inom varje tjänstegren finns befäl med olika grader av ansvar för materielens funktion, vård m. m. samt för besättningens utbildning och arbete. I princip utgörs den lägsta funktionsenheten ombord av två—sex man. Inom denna enhet har en man större yrkeskunskaper än de övriga och verkar som förman. Flera sådana enheters verksamhet inom en specifik driftsfunktion leds av en kvalificerad specialist. Flera driftsfunktioner ingår i varje tjänstegren, för vars verksamhet tjänstegrenschefer är ansvarig inför fartygschefen.

Förutom av ovan skisserade principiella organisation påverkas befattningshavarnas nivå tillhörighet även av att tjänsten ombord måste kunna bedrivas i avlösningar (vakter och vaktkvarter). Detta ställer nämligen krav på vissa befattningshavare att de i någon utsträckning skall kunna fullgöra sin närmaste chefs åligganden när denne är vaktfri.

Eftersom skillnader i fråga om fartygs storlek, komplicitet som stridsmedel m. m. ställer olika krav på omfattningen av befattningshavarnas utbildning och befälsansvar, påverkar även detta nivåtillhörigheten för befattningar ombord. Enligt utredningens mening bör t. ex. en tjänstegrenschef på mindre fartyg som regel hänföras till lägre nivå än en tjänstegrenschef på jagare. Fartygschefen på en fregatt bör exempelvis tillhöra högre nivå än fartygschefen på en hjälpminsvepare.

Enligt utredningens mening finns möjligheter att på *organisatoriska grunder* hänföra befattningar inom marinens och flygvapnets krigsförband till samma fem kompetensnivåer som inom armén.

Däremot kan i några fall — beroende på rådande skillnader i befälsordning — befälsgruppernas *kompetensgivande obligatoriska utbildning* inte anses inriktad mot befattningar i samma nivåer som inom armén.

Chefen för försvarsdepartementet har emellertid i 1960 års proposition angående befälsordningen vid armén (nr 109 sid. 23) som sin mening uttalat att det är »både önskvärt och nödvändigt att befälssystemen inom de olika delarna av försvarsmakten bringas till så stor överensstämmelse som möjligt». Utredningen finner det därför berättigat antaga att skillnaderna i försvarsgrenarnas befälssystem kommer att minskas genom förändringar i befälssystemen för marinen och flygvapnet.

Trots rådande skillnader i befälsordning anser utredningen att dess principer för nivåindelning vid armén i huvudsak bör kunna tillämpas även inom marinen och flygvapnet. Det har inte ansetts erforderligt att för fortsatta överväganden närmare precisera hur befattningar som chefer för förband, avdelningar och enheter vid marinen och flygvapnet bör nivågrupperas. Det synes lämpligen böra uppdras åt överbefälhavaren att framlägga förslag till tillämpning av utredningens principer härvidlag vid marinen och flygvapnet. Frågan om nivågruppering kan senare komma att påverkas av de tillsatta utredningarna rörande nya befälssystem för marinen och flygvapnet.

Utredningen utgår därför vid överväganden rörande tjänsteställning för militär personal i nivåerna B—G huvudsakligen från arméns förhållanden. I den mån det vid de övriga försvarsgrenarna förekommer större avvikelser, som påverkar bedömningarna, kommer dessa att närmare belysas.

Nivåindelning av befattningar över bataljonschefsnivån

Till militära befattningar över nivå B befordras endast yrkesofficerare efter särskilt urval. Vederbörandes lämplighet för befordran prövas av befordringsberedning. Den kompetensgivande utbildning som finns till dessa befattningar är, som tidigare framhållits, inte obligatorisk för alla yrkesofficerare. Den är inte heller obligatorisk i den meningen att genomgången sådan utbildning skulle utgöra villkor för befordran.

Som exempel på den utbildning som här avses vill utredningen endast nämna den utbildning vid armén, som utgör villkor för intransport i de särskilda personalkårerna för specialutbildade officerare.

Utbildning	Villkor för intransport i
Högre stabskurs vid militärhögskolan jämte aspiranttjänstgöring	Generalstabskåren
Högre teknisk kurs vid militärhögskolan jämte aspiranttjänstgöring	Fälttygkåren (teknisk stabsofficer)
Fortifikationskurs vid militärhögskolan	Fortifikationskåren
Intendenturofficerskurs	Försvarets intendenturkår
Tygofficerskurs	Fälttygkåren (tygofficer)

Behovet av befattningshavare över nivå B är givetvis baserat på såväl krigs- som fredsorganisationernas omfattning. I väsentliga stycken visar de båda organisationerna stor överensstämmelse. Systemet för urvalsfordran är emellertid främst knutet till fredsbefattningar. Utredningen bedömer det av denna anledning lämpligast att behandla principerna för nivåindelning av befattningar över nivå B utifrån *fredsorganisationen*.

Försvarets högsta militära befattningar — i stort motsvarande befattningarna för dagens generalspersoner och flaggmän — vill utredningen behandla inom en nivå. Utredningen kallar nivån »*högre chefer*» (*nivå H*).

Under nivå H kan följande två nivåer klart konstateras:

regementschefsnivån (*nivå R*), omfattande regementschefer, flottiljchefer, chefer i lägre regional instans m. fl.; samt

fredsbataljonschefsnivån (*nivå F*). Till nivå F bör främst höra sådana kvalificerade befattningshavare, som närmast under regementschef (motsvarande) har ansvar för verksamheten vid förbandet. Då freds-(utbildnings-)bataljonschefer ingår i denna nivå, kallar utredningen den freds-bataljonschefsnivån till skillnad från närmast lägre nivå — (krigs-)bataljonschefsnivån (*nivå B*).

De skisserade nivåerna H, R och F finner utredningen väl tillämpliga vid marinens och flygvapnets fredsorganisation. De är emellertid inte tillräckliga för att fullständigt motsvara hierarkien i fredsorganisationen. Enligt utredningens mening kan därför finnas grund för en skiktindelning av nivåerna, till vilket utredningen återkommer i senare sammanhang. I samband därmed ges också exempel på typbefattningar i nivåerna (skikten) mot bakgrund av såväl freds- som krigsorganisation vid samtliga försvarsgrenar.

Sammanfattning

Utgående från en på organisationen grundad befälsrätt anser utredningen att följande kompetensnivåer kan utnyttjas som underlag för en schematisk indelning av militära befälsbefattningar i ett tjänsteställningssystem.

- H— Högre chefer
- R— Regementschefsnivå
- F— Fredsbataljonschefsnivå
- B— Bataljonschefsnivå
- K— Kompanichefsnivå
- P— Plutonchefsnivå
- T— Troppchefsnivå
- G— Gruppchefsnivå

KAPITEL 11

Tjänsteställning för militär personal från gruppchefs- t. o. m. bataljonschefsnivå

I detta kapitel redovisar utredningen sina överväganden och förslag rörande tjänsteställning för militär personal i gruppchefs-, troppchefs-, plutonchefs-, kompanichefs- och bataljonschefsnivåerna. Tjänsteställning för musik- och hemvärnspersonal samt pensions- och förtidsavgången personal som inträtt i reserv behandlas dock i senare sammanhang.

Utredningen utgår vid sina överväganden — av skäl som har redovisats i kapitlen 9 och 10 — huvudsakligen från befälsuppgifter i *krigsorganisationen* vid armén.

Först *inventeras* och *skiktas nivåvis* typbefattningar inom vederbörlig befälsgrupp. Därefter *rangeras sinsemellan samtliga befälsgruppers typbefattningar* i varje kompetensnivå, vilket grundas på en befattningsvärdering mot bakgrund av den för placering i krigsbefattning kompetensgivande obligatoriska utbildningens mål och omfattning. På så sätt erhålls en skala av inbördes ordnade befattningar i vilken varje »steg» inte nödvändigtvis behöver markeras med särskild tjänstegrad.

Utredningen vill emellertid inte utesluta att det av andra än krigsorganisatoriska skäl kan finnas behov av tjänstegrader för såväl yrkesbefäl som värnpliktsbefäl. Synpunkter härpå behandlas särskilt sedan krigsorganisationens typbefattningar har inventerats och rangerats. Även de på dessa grunder framtagna befattningarna inplaceras i tidigare nämnd ordningsföljd.

Först sedan sålunda ett på såväl krigsorganisatoriska som andra faktorer grundat underlag för bedömning av gradbehovet har framtagits behandlas slutligen tjänstegraderna och dessas benämningar. Härvid undersöker utredningen främst huruvida likartade och näraliggande typbefattningar i den inbördes ordningsföljden utan alltför stora olägenheter kan ges samma tjänsteställning.

Under såväl rangering som överväganden rörande tjänstegraderna och dessas benämningar strävar utredningen efter att enligt sina direktiv beakta de aktiva befälsgruppernas speciella kompetens och ta tillbörlig hänsyn till reservbefälets och det värnpliktiga befälets speciella förhållanden.

Innan utredningen behandlar tjänstegradernas benämningar betecknas graderna vid behov för enkelhetens skull efter typbefattning (t. ex. »kompanichefsgrad»). För att skilja mellan gällande gradbenämningar och de av utredningen övervägda eller föreslagna, har de senaste kursiverats.

Typbefattningar i krigsorganisationen

Inventering

Yrkeskarriärens befälsgrupper

Yrkesunderbefälet krigsplaceras i typbefattningen *troppchef* (= plutonchefs ställföreträdare). Kompetens härför nås efter godkänd instruktörsskola I (IS I). Utbildningen vid instruktörsskola II (IS II) syftar närmast till att befästa och öka nämnda kompetens. För krigsplacering som kompanikvartermästare krävs att vederbörande har genomgått särskild kvartermästarkurs (UbefS).

Yrkesunderbefälets kvartermästارutbildning medför en kvalitetsmässigt högre kompetens än vad som erfordras i troppchefsbefattningen. Kvartermästارutbildat underbefäl är nämligen enligt befälsordningen avsett för krigsplacering såsom kvartermästare vid de viktigaste kompanietheterna. Utredningen har därför funnit anledning att utöver troppchefsbefattningen för yrkesunderbefälet även räkna med typbefattningen *kvartermästare* inom nivå T.

Yrkesunderofficerens utbildning syftar till krigsplacering i typbefattningarna *kompanichef* och *kompanichefs ställföreträdare*, för vilket han uppnår kompetens efter genomgången truppslagsunderofficersskola (UOS) och därefter fullgjord två å tre års praktisk tjänstgöring vid trupp. Under utbildningstiden är dock underofficeren lämpad för krigsplacering som *plutonchef*. Kompetens härför uppnår han efter examen vid arméns underofficersskola (AUS).

Efter examen vid krigsskolan (KS ÄK) är officeren lämpad för placering i typbefattningen *bataljonsadjutant* (innefattande även chef för »specialpluton» såsom t. ex. spanings- eller jägarpluton). Efter genomgången truppslagsofficersskola (OS) är han tillräckligt utbildad för att kunna krigsplaceras som *kompanichefs ställföreträdare*. För att nå kompetens som *kompanichef* i fält behöver han ytterligare ca tre års praktisk tjänstgöring vid trupp efter OS.

Officerens slutliga skolmässiga utbildning till fältbataljonschef äger rum vid militärhögskolans allmänna kurs (MHS AK). Fullständig kompetens för placering i typbefattningen *bataljonschef* — som även omfattar ställföreträdande bataljonschef — når han dock först efter några års praktisk tjänstgöring vid trupp efter MHS AK.

Värnpliktskarriärens befälsgrupper

Gruppchefsutbildningen (BefS) för underbefälsuttagna värnpliktiga ger kompetens för krigsplacering i endera av typbefattningarna *gruppchef* eller *gruppchefs ställföreträdare*.

Underofficersuttagna värnpliktiga blir efter godkänd plutonchefsskola (PCS) lämpade för krigsbefattning i typbefattningen *troppchef* (= plutonchefs ställföreträdare), som jämväl bör omfatta kompanikvartermästar- och stabsunderofficersbefattningar. Kompetens för krigsplacering i dessa senare befattningar nås av underofficersuttagna värnpliktiga, som i stället för plutonchefsskola har genomgått kvartermästar- resp. stabsunderofficersskola. Samtliga på detta sätt troppchefs-kompetenta värnpliktiga har undergått 15 månaders utbildning.

De kvartermästarbefattningar som sålunda har hänförts till typbefattningen troppchef är inte av samma art som de utredningen tidigare har inrymt i typbefattningen kvartermästare för yrkesunderbefälet.

1960 års befälsstatsdelegation har pekat på vakanserna inom yrkesunderbefälsgruppen och föreslagit att en för vissa kvartermästaruppgifter avsedd reservunderofficersgrupp skulle inrättas. Befälsstatsdelegationen anger därvid bl. a. följande motiv (stencilerat betänkande FöD 1966: 1 sid. 160).

»Av delegationen verkställda krigsorganisatoriska undersökningar har givit vid handen att till följd av ovannämnda vakansläge ett avsevärt antal *kvartermästarbefattningar vid i egentlig mening stridande kompanienheter (motsv.)*¹ icke kan besättas med aktiv befälspersonal. Värnpliktig personal måste ersätta bortfallet av det aktiva underbefälet. Det tidigare omnämnda kvalitativa innehållet i krigsorganisationen kan härigenom icke upprätthållas. Vissa förbands funktionsduglighet kan komma att äventyras. Delegationen anser därför, att krigsförbanden vid såväl infanteriet som övriga truppslag för angivna kvartermästarbefattningar måste disponera personal, vars kompetens i vad avser krigsbefattning är i det närmaste likvärdig med det aktiva underbefälets. — — —

En kompetens motsvarande dessa krav synes icke möjlig att delge värnpliktig personal inom den obligatoriska tjänstgöringsskyldighetens ram. Endast personal, som utöver ordinarie värnpliktsutbildning ålägges tjänstgöring och utbildning, kan göras tillräckligt skickad för ifrågavarande befattningar.»

För den föreslagna reservunderofficersgruppen finner utredningen med stöd av befälsstatsdelegationens överväganden anledning räkna med en särskild typbefattning inom nivå T — *kvartermästare*.

Officersuttagna värnpliktiga når kompetens för typbefattningen *plutonchef* efter godkänd kadettskola (KadS), vilket innebär sammanlagt 18 månaders (tidigare 21 månaders) utbildning.

För krigsplacering av värnpliktsbefäl i högre befattningar än plutonchef krävs principiellt reservofficersutbildning. Denna utbildning syftar redan från början till att ge eleverna kompetens för krigsplacering i typbefattningen *kompanichef*. Innan sådan kompetens nås av reservofficeren krävs

¹ Kurs. här.

av honom en på ett flertal år fördelad praktisk tjänstgöring vid trupp i form av krigsförbandsövningar m. m. Reservofficer, som har fullgjort utbildningens skolmässiga del (ROK I och II) och därefter en krigsförbandsövning är dock kompetent för krigsplacering i typbefattningen *kompanichefs ställföreträdare*.

Befälsgruppernas på krigsorganisationen baserade typbefattningar blir således följande.

Yrkesofficerare:	Bataljonschef	(nivå B)
	Kompanichef	(nivå K)
	Kompanichefs ställföreträdare	(»)
	Bataljonsadjutant	(nivå P)
Yrkesunderofficerare:	Kompanichef	(nivå K)
	Kompanichefs ställföreträdare	(»)
	Plutonchef	(nivå P)
Yrkesunderbefäl:	Kvartermästare	(nivå T)
	Troppchef	(»)
Reservofficerare:	Kompanichef	(nivå K)
	Kompanichefs ställföreträdare	(»)
Reservunderofficerare:	Kvartermästare	(nivå T)
Värnpliktiga officerare:	Plutonchef	(nivå P)
Värnpliktiga underofficerare:	Troppchef	(nivå T)
Värnpliktigt underbefäl:	Gruppchef	(nivå G)
	Gruppchefens ställföreträdare	(»)

Ordningsföljd

Ordningsföljden mellan typbefattningar inom en och samma befälsgrupp kan helt baseras på förhållandet att kompetens för placering i högre befattning nås efter hand som ytterligare utbildning har genomgåts. Vid en tjänsteställningsmässig rangering av samtliga typbefattningar — oavsett grupptillhörighet — bör enligt utredningens mening följande principer följas.

1. Typbefattningarnas inbördes ordning inom resp. befälsgrupper bör inte ändras.

2. Typbefattningar inom en kompetensnivå bör medföra högre tjänsteställning än sådana inom lägre nivåer.

3. Chef bör ha högre tjänsteställning än sin ställföreträdare, varvid dock möjligheten att båda har samma tjänstegrad inte utesluts.

4. Skilda befälsgruppers likabena mnda typbefattningar bör i princip medföra samma tjänsteställning. Enligt utredningens uppfattning kan dock avsteg härifrån motiveras. Sålunda medför skillnaderna i den kompetensgivande utbildningens omfattning för de olika befälsgrupperna sådana

variationer i kompetens för en och samma typbefattning att de i vissa fall bör komma till uttryck i tjänsteställningen.

Mot bakgrund av dessa principer granskas i fortsättningen typbefattningarna nivåvis. *Utredningen vill emellertid redan nu framhålla att det förhållandet att likabenämnda typbefattningar vid granskningen föreslås rangerade i viss inbördes ordningsföljd inte nödvändigtvis innebär att varje nyans av befattningsgruppen erfordrar särskilt benämnd tjänstegrad.* En eventuell åtskillnad i tjänsteställning kan åstadkommas på annat sätt, t. ex. genom att en befälsgrupp ges generellt företräde före annan befälsgrupp i samma tjänstegrad.

Bataljonschefs- och kompanichefsnivåerna

Nivå B omfattar endast en typbefattning — bataljonschef.

Nivå K omfattar typbefattningarna kompanichef och kompanichefs ställföreträdare för tre befälsgrupper — yrkesofficerare, yrkesunderofficerare och reservofficerare¹.

Mot bakgrund av omfattningen av utbildningen till krigsbefattning bör enligt utredningens mening principiellt yrkesunderofficerarnas och reservofficerarnas *kompanichef* i nu nämnd ordning rangeras efter kompanichef ur yrkesofficersgruppen.

Även mellan typbefattningarna *kompanichefs ställföreträdare* bör med samma motivering motsvarande ordning gälla.

Utredningen återkommer senare till de problem som uppstår till följd av att yrkesunderofficerare till skillnad från de båda andra befälsgruppernas personal uppnår kompetens för bägge typbefattningarna i kompanichefsnivån vid ett och samma tillfälle under sin utbildning. Detta sker nämligen efter två à tre års praktisk tjänstgöring vid trupp efter genomgången UOS.

Ordningsföljden mellan typbefattningarna bör således bli:

Nivå B: Bataljonschef

Nivå K: Kompanichef (yrkesofficerare)

» (yrkesunderofficerare)

» (reservofficerare)

Kompanichefs ställföreträdare (yrkesofficerare)

» » (yrkesunderofficerare)

» » (reservofficerare)

Plutonchefsnivån

Nivå P omfattar typbefattningar för tre befälsgrupper — yrkesofficerare, yrkesunderofficerare och värnpliktiga officerare.

Utbildningen till värnpliktsbefälets plutonchefsbefattning kan enligt utredningens mening inte anses vara av samma kvalitet som yrkesbefälets plu-

¹ De värnpliktiga officerare som når kompetens för placering i typbefattning inom nivå K behandlas i detta sammanhang som reservofficerare.

tonchefsutbildning. Av denna anledning bör värnpliktsbefälets typbefattning *plutonchef* rangeras efter yrkesbefälets.

Av yrkesbefälets båda typbefattningar är officersbefattningen — *bataljonsadjutant* — den mest kvalificerade krigsbefattningen inom nivån.

Ordningsföljden mellan typbefattningarna bör således bli:

Bataljonsadjutant	(yrkesofficerare)
Plutonchef	(yrkesunderofficerare)
Plutonchef	(värnpliktiga officerare).

*Troppchefs*nivån

Nivå T omfattar typbefattningar för tre befälsgrupper — yrkesunderbefäl, reservunderofficerare och värnpliktiga underofficerare.

Av befälsstatsdelegationens tidigare citerade motiv framgår att reservunderofficersgruppen skall utgöras av »personal, vars kompetens i vad avser krigsbefattning är i det närmaste likvärdig med det aktiva underbefälets». Detta talar för att, om någon skillnad skall göras mellan de båda typbefattningarna *kvartermästare*, bör yrkesunderbefälet rangeras före reservunderofficerarna. Däremot bör enligt utredningens mening *kvartermästare* (reservunderofficer) gå före *troppchef*.

Av de båda typbefattningarna *troppchef* bör yrkesunderbefälets rangera före värnpliktsbefälets — även om kompetensen för krigsplacering torde vara ungefär likvärdig. Yrkesunderbefälets ca sju månader längre utbildning inrymmer emellertid även utbildning för fredsuppgifter, vilket motiverar ett företräde för dessa.

Ordningsföljden mellan typbefattningarna bör således bli:

Kvartermästare	(yrkesunderbefäl)
Kvartermästare	(reservunderofficerare)
Troppchef	(yrkesunderbefäl)
Troppchef	(värnpliktiga underofficerare)

*Gruppchefs*nivån

Nivå G omfattar typbefattningar för endast en befälsgrupp — värnpliktigt underbefäl — varför ordningsföljden mellan dessa givetvis bör bli:

Gruppchef
Gruppchefs ställföreträdare

Sammanfattning

De av krigsorganisatoriska skäl erforderliga typbefattningarna och dessas inbördes ordningsföljd framgår av bild 11: 1. Av bilden framgår även kompetensgivande obligatorisk utbildning till befattningarna.

Nivå	Akt.off	Akt.uoff	Akt.ubef	Resoff	Resuoff	Vpl off	Vpl uoff	Vpl ubef
B	<i>Batch</i> (MHS AK + några år)							
K	<i>Kompch</i> (OS + 3 år)	<i>Kompch</i> (UOS + 2—3 år)		<i>Kompch</i> (1. tjgper)				
	<i>Kompch</i> <i>stf</i> (OS)	<i>Kompch</i> <i>stf</i> (UOS + 2—3 år)		<i>Kompch</i> <i>stf</i> (ROK)				
P	<i>Bataadj</i> (KS ÅK)	<i>Plutch</i> (AUS)				<i>Plutch</i> (KadS)		
T			<i>Kvm</i> (UbefS)		<i>Kvm</i> (Kompl. utb)			
			<i>Troppch</i> (IS I)			<i>Troppch</i> (PCS)		
G							<i>Gruppch</i> (BefS)	
								<i>Gruppch</i> <i>stf</i> (BefS)

Bild 11: 1

*Synpunkter på gradbehov mot bakgrund av andra än krigsorganisatoriska skäl***Värnpliktskarriären***Frivillig befälsutbildning*

Av intresse vid bedömning av gradbehovet med hänsyn till frivillig befälsutbildning är endast den utbildning inom FBU, som benämns befodringskurser (Bk). Utredningen vill därvid först anmäla att kursernas gällande beteckningar efter tjänstegrader, t. ex. »fanjunkarkurs» (Bk Fj), från utredningens synpunkt är mindre lämpliga. Kurserna bör i stället benämnas efter utbildningsmålet, t. ex. »kvartermästarkurs».

Utredningen anser sig kunna utgå från att det inom FBU framdeles kan anordnas befattningsinriktad befodringsutbildning av principiellt två huvudtyper. Utbildningen kan syfta antingen till krigsplacering i typbefattning i närmast högre kompetensnivå, eller till en ökad kompetens för krigsplacering i innehavd befattning. Den förra typen av utbildning är den egentliga befodringsutbildningen. Utredningen förutsätter att denna ges ett innehåll som i stort överensstämmer med motsvarande kompetensgivande obligatoriska utbildning. Sådan utbildning bör då ge kompetens för krigsplacering i de typbefattningar som tidigare har redovisats. Denna typ av frivillig befälsutbildning påverkar således inte behovet av tjänstegrader.

Den utbildning av mera begränsad — men dock kvalificerad — art, som skulle syfta till en ökad kompetens i innehavd krigsbefattning, kan däremot tänkas motivera ett särskilt behov av grader inom vederbörliga kompetensnivåer. Av främst psykologiska och rekryteringsfrämjande skäl finner utredningen det lämpligt att närmare överväga att värnpliktsbefäl med sådan kvalificerad frivillig befälsutbildning skall kunna nå en högre grad inom samma kompetensnivå. Utbildningen kan tänkas anordnad för de värnpliktiga befälsgrupperna inom nivåerna P, T och G. Härav föranledda variationer av tidigare redovisade typbefattningar benämns *plutonchef-FBU*, *troppchef-FBU* resp. *gruppchef-FBU*.

Beträffande inplacering av nämnda befattningsvarianter i typbefattningarnas inbördes ordningsföljd (bild 11:1) vill utredningen framhålla följande.

Gruppchef-FBU rangeras över gruppchef i nivå G.

Troppchef-FBU bör rangeras före de båda troppchefsbefattningarna. Att han bör gå före även yrkesbefälets troppchef motiveras inte så mycket av den frivilliga befälsutbildningens omfattning som av psykologiska skäl. De värnpliktiga underofficerare, som genom frivillig utbildning når befattningsvarianten troppchef-FBU, torde vara avsevärt äldre till levnadsåldern än det nyutnämnda yrkesunderbefälet (troppchef). Så snart som sex år efter första anställning som underbefäl beräknas yrkesmannen nå kvartermästarbefattningen och därmed definitivt rangeras före värnpliktsbefälet. Med denna ordning bör enligt utredningens mening psykologiskt betingade

inte önskvärda motsättningar i tjänsteställningshänseende mellan de båda befälsgruppernas personal kunna undvikas.

Plutonchef-FBU bör inplaceras över värnpliktsbefälets plutonchef men under yrkesbefälets. Enligt utredningens mening är inte värnpliktsbefälets plutonchefsutbildning — inte ens kompletterad med frivillig utbildning av gällande omfattning — av samma kvalitet som yrkesbefälets. Utredningen vill emellertid inte utesluta att plutonchef-FBU av andra — bl. a. psykologiska och rekryteringsfrämjande — skäl skulle kunna inplaceras i höjd med yrkesbefälets plutonchef. Till detta återkommer utredningen i senare sammanhang.

Reservunderofficerare

1960 års befälsstatsdelegation har föreslagit (stencilerat betänkande FÖD 1966: 1 sid. 168) att för reservunderofficersgruppen bör gälla principiellt samma bestämmelser rörande tjänstgöring m. m. som för t. ex. reservofficerare. Tjänstgöringsskyldigheten skall alltså fördelas på två tjänstgöringsperioder i enlighet med reservbefälskungörelsen (SFS 1962: 309).

För reservofficerare inträffar en tjänstgöringsförändring i och med andra tjänstgöringsperiodens början (vid 37 års ålder) genom placering i högre typbefattning. Utredningen har övervägt ett liknande förhållande för reservunderofficerare. Av psykologiska och rekryteringsfrämjande skäl anser utredningen att reservunderofficerare bör erhålla en högre grad efter fullgjord första tjänstgöringsperiod. En sådan grad kan emellertid inte förenas med någon ny typbefattning eftersom kompetensen för krigsplacering formellt är oförändrad. Man kan emellertid anse att första tjänstgöringsperioden i likhet med frivillig befälsutbildning — som utredningen tidigare har berört — medför en ökad kompetens för placering i innehavd befattning. Utredningen vill därför för reservunderofficerare införa en befattningsvariant, *äldre kvartermästare*, som skulle inplaceras över kvartermästarbefattningen.

För att äldre yrkesunderbefäl — med högre kvalitet i kvartermästarkompetens — skall bibehålla sin ställning före äldre reservunderofficerare bör även för dessa en sådan befattningsvariant (äldre kvartermästare) införas, varvid yrkesbefälet rangeras före reservbefälet. Yrkesunderbefälet borde kunna nå befattningsvarianten äldre kvartermästare vid normalt 35 års ålder, dvs. efter ca 14 års tjänst som underbefäl. Det rör sig då närmast om en motsvarighet till dagens rustmästargrad.

Yrkeskarriären

Yrkesofficerare och -underofficerare

Vissa yrkesunderofficerare kan efter genomgången specialutbildning i 40-årsåldern placeras i administrativ tjänst eller förvaltningstjänst inom

fredsorganisationen (förvaltaren). Oftast kommer de därvid att krigsplaceras i liknande (samma) befattning.

Sådan specialutbildning innebär en kompetensökning och att vederbörande kan användas inom ett tjänsteområde, som inte formellt omfattas av befälsgruppens allmänna uppgifter enligt befälsordningen. Tillsättning av tjänsterna sker efter urval grundat på särskild bedömning. Utredningen har därför funnit anledning att för dessa specialutbildade underofficerare räkna med en variant av kompanichefsbefattningen, kallad *urval*.

I urvalsbefattningen kan eventuellt även inrymmas andra liknande »förste-tjänster» som tillsätts efter urval. Till sådana tjänster hör s. k. truppförvaltaren. Utredningen utgår beträffande dessa från att specialutbildning motsvaras av mångårig mycket väl vitsordad erfarenhet av trupputbildning.

Urvalsbefattningen tillhör nivå K. Här aktuell specialutbildning motiverar inte att innehavaren av befattningen i kompetenshänseende kan jämföras med bataljonschef. För bataljonschefskompetens fordras, som framgår av tidigare redovisning, genomgång av MHS AK samt därefter några års praktisk tjänstgöring. Trots att underofficeren i urvalsbefattning har oförändrad kompetens för krigsplacering som kompanichef, finner utredningen det dock rimligt att han i princip rangeras före övriga kompanichefer. Utredningen har dock funnit att ifrågavarande underofficer inte bör inplaceras före officerare med genomgången skolmässig bataljonschefsutbildning (MHS AK). Av denna anledning räknar utredningen med en befattningsvariant för officersgruppen, kallad *kompanichef-MHS*, avsedd för officerare med genomgången MHS AK men utan erforderlig praktisk tjänstgöring för placering i bataljonschefsbefattning.

Yrkesunderbefäl

För underbefälet förekommer f. n. inte egentlig urvalsbefordran. I olika sammanhang har åsikter framförts att en sådan möjlighet borde skapas. Organisatoriskt underlag härför torde saknas. Vid 1966 års löneförhandlingar har dock överenskommit om en högre underbefälslön främst avsedd för kompaniadjutanter och motsvarande befattningshavare.

Om en »urvalsgrad» för underbefälsgruppen sedermera skall skapas bör den enligt utredningens mening avses enbart för underbefäl som placeras i sådana särskilt angivna fredsbefattningar för vilka krävs synnerligen väl vitsordad tjänstgöring och utbildning. Det torde röra sig om ett fåtal befattningar per regemente.

För att tillgodose ett eventuellt kommande behov av en sådan tjänstegrad räknar utredningen fortsättningsvis även för yrkesunderbefälet med en befattningsvariant, kallad *urval* och inplacerad som högsta befattning i nivå T.

Sammanfattning

Av utredningen framtagna typbefattningars och befattningsvarianters inbördes ordningsföljd framgår av bild 11:2, vilken får tjäna som underlag för fortsatta överväganden rörande tjänstegrader och dessas benämning.

Nivå	Akt.off	Akt.uoff	Akt. ubef	Resoff	Resuoff	Vpl off	Vpl uoff	Vpl ubef
B	<i>Batch</i>							
K	<i>Kompch-MHS</i>							
		<i>Urval</i>						
	<i>Kompch</i>	<i>Kompch</i>		<i>Kompch</i>				
	<i>Kompch stf</i>	<i>Kompch stf</i>		<i>Kompch stf</i>				
P	<i>Batadj</i>	<i>Plutch</i>				<i>Plutch-FBU</i> <i>Plutch</i>		
			<i>Urval</i> <i>Äldre kvm</i>		<i>Äldre kvm</i>			
T			<i>Kvm</i>		<i>Kvm</i>		<i>Troppch-FBU</i>	
			<i>Troppch</i>				<i>Troppch</i>	
							<i>Gruppch-FBU</i> <i>Gruppch</i>	
G							<i>Gruppch stf</i>	

Bild 11: 2

Gradbenämningar och metoder för att bestämma tjänsteställning

Före närmare överväganden rörande gradbenämningar m. m. vill utredningen i korthet erinra om de tjänstegrader som i dag används för de typ-

befattningar och befattningsvarianter, som har behandlats i föregående avsnitt.

I följande tabell (bild 11: 3) angivna tjänstegrader motsvarar i stort typbefattningarna och befattningsvarianterna inom nivåerna B—G.

Nivå	Typbefattning (variant)	Nuvarande tjänstegrad
B	<i>Batch</i>	Kaptän
K	<i>Kompch-MHS</i>	Löjtnant (äldre)/Kaptän
	<i>Urval (yrkesuoff)</i>	Förvaltare
	<i>Kompch (yrkesoff)</i>	Löjtnant (äldre)
	<i>Kompch (yrkesuoff)</i>	Fanjunkare
	<i>Kompch (resoff)</i>	Kaptän
	<i>Kompch stf (yrkesoff)</i>	Löjtnant
	<i>Kompch stf (yrkesuoff)</i>	Fanjunkare
	<i>Kompch stf (resoff)</i>	Löjtnant
P	<i>Baladj</i>	Fänrik
	<i>Plutch (yrkesuoff)</i>	Sergeant/Fanjunkare
	<i>Plutch-FBU</i>	Löjtnant
T	<i>Plutch (vpl off)</i>	Fänrik
	<i>Urval (yrkesubef)</i>	—
	<i>Äldre kvm (yrkesubef)</i>	Rustmästare
	<i>Äldre kvm (resuoff)</i>	(Fanjunkare)
	<i>Kvm (yrkesubef)</i>	Överfurir
	<i>Kvm (resuoff)</i>	(Sergeant)
	<i>Troppch-FBU</i>	Fanjunkare
G	<i>Troppch (yrkesubef)</i>	Furir
	<i>Troppch (vpl uoff)</i>	Sergeant
	<i>Gruppch-FBU</i>	Furir
	<i>Gruppch</i>	Korporal
	<i>Gruppch stf</i>	Vicekorpral

Bild 11: 3

Allmänt

För ställningstaganden rörande gradbenämningar m. m. vill utredningen framhålla följande riktlinjer.

Gällande gradbenämningar är med få undantag *hävdvunna och allmänt accepterade*. Det är enligt utredningens mening därför önskvärt att gällande benämningar i så stor utsträckning som möjligt används även i ett nytt tjänsteställningssystem.

Om möjligt bör gradbenämningarna dessutom äga *internationell anknytning*.

Nya benämningar har under de senaste åren ofta erhållits genom att befintliga titlar försetts med prefix eller suffix såsom t. ex. »Förste», »Andre», »av 1. graden (klassen)», »av 2. graden (klassen)». En militär titel bör vara språkligt lätthanterlig — lätt uttalbar i ordergivning e. d. Utredningen anser att de titlar som åstadkoms med nämnda prefix och suffix — även om dessa inte uttalas vid tilltal — knappast blir lätthanter-

liga. Man bör därför om möjligt undvika att nybilda titlar på angett sätt. I varje fall bör »Andre» och »av 2. graden» undvikas. Enligt utredningens mening kan i stället andra prefix såsom t. ex. »Över-» och »Stabs-» övervägas.

Antalet enskilda tjänstegrader bör om möjligt begränsas till i stort samma antal som f. n. finns.¹ Redan en begränsad ökning av antalet grader med skilda benämningar bedöms medföra risker för att eftersträvad enkelhet och klarhet i ett nytt tjänsteställningssystem kan gå förlorad och bli till men för systemets praktiska utnyttjande.

I remissyttranden över 1954 års befälsutrednings förslag till tjänsteställningsordning (jfr bild 8:1) framfördes bl. a. synpunkterna att grad och befattning bör sammanfalla och att samma titel i princip inte bör utnyttjas för olika befälsnivåer. Som tidigare har redovisats (kap. 9) är utredningens uppfattning densamma; i princip bör varje typbefattning motsvaras av en tjänstegrad. Härvid accepterar utredningen gällande huvudmetod att bestämma tjänsteställning nämligen att *högre tjänstegrad går före lägre*.

Det måste emellertid anses opraktiskt att varje enskild typbefattning och befattningsvariant, som återges i bild 11:3, skulle tilldelas egen tjänstegrad. Det bör påpekas att skillnaderna mellan enskilda befattningar (varianter) i bild 11:3 inte är lika stora över hela fältet. I vissa fall har nämligen en ganska obetydlig skillnad markerats blott för att man skulle erhålla en principiell ordningsföljd mellan befattningarna (varianterna). Utredningens fortsatta överväganden får därför formen av en undersökning huruvida *likartade och näraliggande typbefattningar och befattningsvarianter kan — utan alltför stora olägenheter i tjänsteställningshänseende — inrymmas i en och samma tjänstegrad*.

Enligt utredningens mening bör *varje tjänstegrad tilldelas egen gradbenämning*. Härvid utesluts dock inte möjligheten att viss personal i tjänstegraden (t. ex. ur flottan, ur kavalleriet, yrkesunderofficerare) kan bära annan titel.

Inom samma tjänstegrad bör i princip — liksom hittills — tjänsteställningen om möjligt bestämmas efter *tjänsteåldersberäkning*. Tjänsteåldern bör räknas från utnämningens datum i graden, eftersom utnämningen enligt utredningens tidigare redovisade principer (kap. 9) bör ske så snart viss kompetens uppnåtts.

Utredningen har övervägt ett system i vilket tjänsteställning inom samma tjänstegrad i första hand skulle bestämmas av *grupptillhörighet*, t. ex. alla yrkesofficerare ges tjänsteställning före alla reservofficerare, som i sin tur ges tjänsteställning före alla värnpliktiga officerare i samma grad.

Ett sådant system är emellertid principiellt mindre lämpligt, bl. a. med hänsyn till — i nämnda exempel — de aktiva officerare som övergår i reserv och därmed skulle förlora tjänsteställning i förhållande till yngre

¹ Enligt TjRK bil. 4:1 finns f. n. — inbegripet fältmarskalk — 19 tjänstegrader för befäl.

yrkesofficerare. Utredningen försöker därför — med följande undantag — undvika »grupptillhörighetsmetoden».

Av psykologiska skäl, som närmare har redovisats i kapitel 1, har utredningen funnit det angeläget att värnpliktigt befäl har samma gradbenämningar som yrkesbefälet. Enligt utredningens sätt att se innebär detta att värnpliktsbefälet bör tillhöra samma tjänstegrader som yrkesbefälet. Värnpliktig personal har emellertid i jämförliga typbefattningar (varianter) lägre grundkompetens än både yrkes- och reservpersonal. Med anledning härav finner utredningen att *värnpliktigt befäl bör — liksom hittills — oavsett utnämningsdatum räkna tjänsteställning efter fast anställd personal i samma tjänstegrad.*

Utredningen anser att »grupptillhörighetsmetoden» utom beträffande värnpliktig personal bör komma till användning främst för att bestämma tjänsteställning mellan militär personal i samma tjänstegrad och med samma utnämningsdatum.

Bataljonschefs-, kompanichefs- och plutonchefsnivåerna

Tjänstegrader

Det ligger nära till hands att typbefattningarna kompanichef i de tre befälsgrupper där dessa förekommer tillsammans utgör en tjänstegrad. Likaså bör befattningarna för kompanichefs ställföreträdare kunna utgöra en tjänstegrad. Trots risk för viss »orättvisa» bedöms kompetensskillnaderna inte vara större än att tjänsteåldersberäkning kan användas inom nämnda grader. Ett väsentligt motiv härför är att utredningen, som tidigare har framhållits, av psykologiska skäl finner det angeläget att gällande nära anknytning mellan reservofficerarnas och yrkesofficerarnas grader bibehålls.

Beträffande yrkesunderofficerarnas typbefattningar kompanichef och kompanichefs ställföreträdare föreligger — som utredningen tidigare har antytt — vissa svårigheter att med ledning av genomgången kompetensgivande utbildning jämföra dessa med andra likartade typbefattningar inom nivå K. Underofficeren blir nämligen efter genomgången UOS samt två å tre års praktisk tjänstgöring vid trupp efter UOS — vid normalt 31—32 års ålder — lämpad för krigsplacering som antingen kompanichef eller kompanichefs ställföreträdare. Som jämförelse kan nämnas att såväl yrkesofficerare som reservofficerare uppnår kompanichefs- och ställföreträdarkompetens vid två skilda tidpunkter under utbildningen. Vidare kan nämnas att underofficeren blir lämpad att leda utbildning av pluton i fred fyra år efter genomgången UOS, dvs. vid normalt 33 års ålder. Yrkesofficerarna når denna fredskompetens efter genomgången OS. Jämförelsen mellan officerare och underofficerare i vad gäller tidpunkter då krigs- och fredskompetens uppnås kan åskådliggöras på sätt som framgår av bild 11: 4.

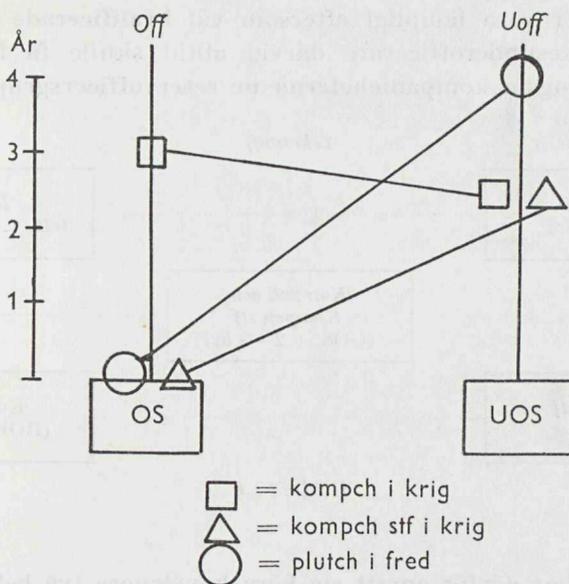

Bild 11: 4

Att införa två grader — en högre för den kompanichefskompetente underofficeren och en lägre för den ställföreträdarkompetente — som motsvarigheter till yrkes- och reservofficerarnas grader bedömer utredningen som en framkomlig väg endast om två till tiden skilda beföringstillfällen kan motiveras.

Att, som visas i bild 11: 5, gradmässigt splittra underofficersgruppen vid kompetenstillfället (UOS + 2—3 år) anses olämpligt. Vissa underofficerare — de kompanichefskompetenta — skulle då aldrig tillhöra (den lägre) ställföreträdargraden. Underofficersgruppens inbördes tjänsteställning i fredsorganisationen skulle därvid förryckas.

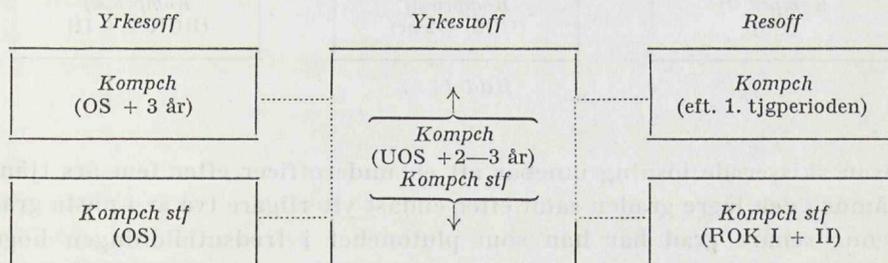

Bild 11: 5

Att, som framgår av bild 11: 6, införa en särskild underofficersgrad mellan yrkes- och reservofficerarnas kompanichefs- och ställföreträdargrader

synes inte heller vara lämpligt eftersom väl kvalificerade kompanichefskompetenta yrkesunderofficerare därvid alltid skulle få tjänsteställning efter även de yngsta kompanicheferna ur reservofficersgruppen.

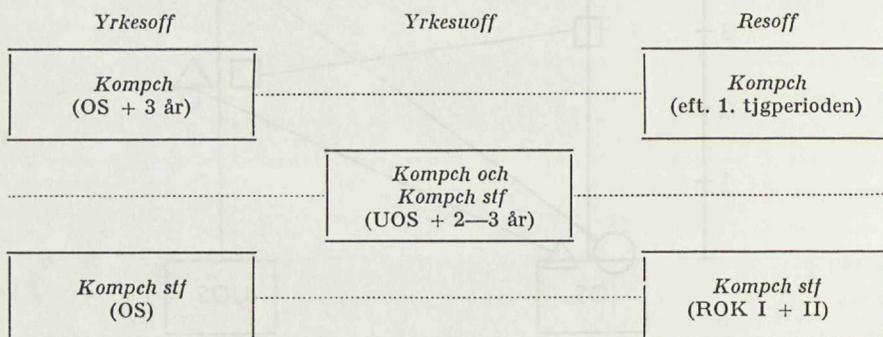

Bild 11: 6

Utredningen har därför ansett sig böra konstruera två beföringstillfällen sålunda. Den grad som motsvarar officerarnas kompanichefs ställföreträdare skulle underofficeren uppnå två år efter UOS. Den högre graden skulle han nå fyra år efter UOS, dvs. när han uppnått fullständig kompetens för såväl freds- som krigsuppgifter. I de båda graderna, vilka framgår av bild 11: 7, skulle i förhållande till yrkes- och reservofficerare tjänsteställningen bestämmas efter tjänsteåldersberäkning.

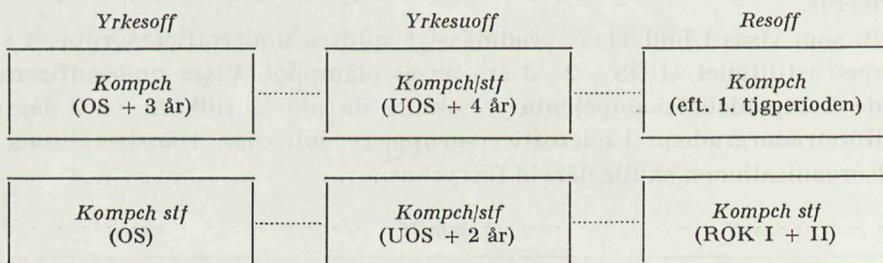

Bild 11: 7

Ovan skisserade lösning innebär att en underofficer efter fem års tjänst utnämns i den lägre graden samt efter endast ytterligare två år i nästa grad. I denna senare grad har han som plutonchef i fredsutbildningen högre tjänsteställning än de tre årskullar fredsplutonchefer ur yrkesofficersgruppen, som ännu inte nått den högre graden. Trots dessa olägenheter är utredningen beredd att använda denna lösning i sina fortsatta överväganden.

Av plutonchefsnivåns typbefattningar kan enligt utredningens mening principiellt inte någon sammanslagning ske. Kompetensskillnaderna mellan

bataljonsadjutanten och underofficerarnas plutonchef samt mellan den sistnämnde och värnpliktsbefälets plutonchef är av sådan art att de bör komma till uttryck i skilda tjänstegrader. Tjänsteåldersberäkning bör alltså inte förekomma.

Officersutbildningen bedöms vara av sådan kvalitet — bl. a. i fråga om allmän taktisk skolning och utbildning till fredsuppgifter — att typbefattningen bataljonsadjutant snarare borde jämföras med yngre kompanichefs ställföreträdare ur reservofficersgruppen. För att underofficerare skall nå bataljonsadjutantsbefattning krävs övergång till officersgruppen via KS ÄK efter underofficersexamen vid AUS.

Liknande kvalitetsskillnad torde föreligga mellan yrkesbefälets och värnpliktsbefälets plutonchefer. Med regeln att värnpliktigt befäl alltid räknar tjänsteställning efter aktivt befäl i samma grad finns inte hinder mot att de båda plutonchefsbefattningarna formellt anses tillhöra samma tjänstegrad.

Även plutonchefen-FBU borde enligt utredningens tidigare överväganden rangeras efter underofficeren. I detta hänseende är dock utredningen av psykologiska skäl beredd att låta den värnpliktige officeren placeras i samma tjänstegrad som den nyssnämnde yrkesofficeren. Tjänsteåldersberäkning blir inte aktuell eftersom »grupptillhörighetsregeln» bör gälla. Där emot kommer plutonchefen-FBU att räkna tjänsteställning före den nyutnämnde underofficeren, vilket är en nackdel som utredningen dock bedömer kunna accepteras.

Det kommer sannolikt att dröja minst lika många år för den värnpliktige plutonchefen att nå befattningen plutonchef-FBU som det tar för underofficeren att nå kompanichefs ställföreträdargraden. Underofficeren behåller på så sätt sin tjänsteställning före den samtidigt utnämnde värnpliktige officeren.

Befattningsvarianten kompanichef-MHS bör med tidigare redovisad motivering placeras före underofficerarnas urvalsbefattning. För att hålla antalet grader inom rimliga gränser överväger utredningen att låta de båda befattningarna utgöra samma tjänstegrad varvid tjänsteåldersberäkning skulle tillämpas. Detta har den nackdelen att huvuddelen av de urvalsbefordrade underofficerarna efter tjänsteålder likväl får högre tjänsteställning än kompanichefer-MHS. De senare innehar nämligen graden endast några år. Jämfört med att inte införa någon grad för den MHS-utbildade kompanichefen innebär den skisserade lösningen emellertid att officeren efter genomgången MHS ÄK definitivt får tjänsteställning före alla icke urvalsbefordrade underofficerare samt av de urvalsbefordrade de som befordrats samtidigt med eller senare än yrkesofficeren.

Tjänstegraderna inom nivåerna B—P skulle således bli de som framgår av bild 11: 8. Den lösning som bilden återger kallar utredningen — av skäl som redovisas senare — *grundalternativet*.

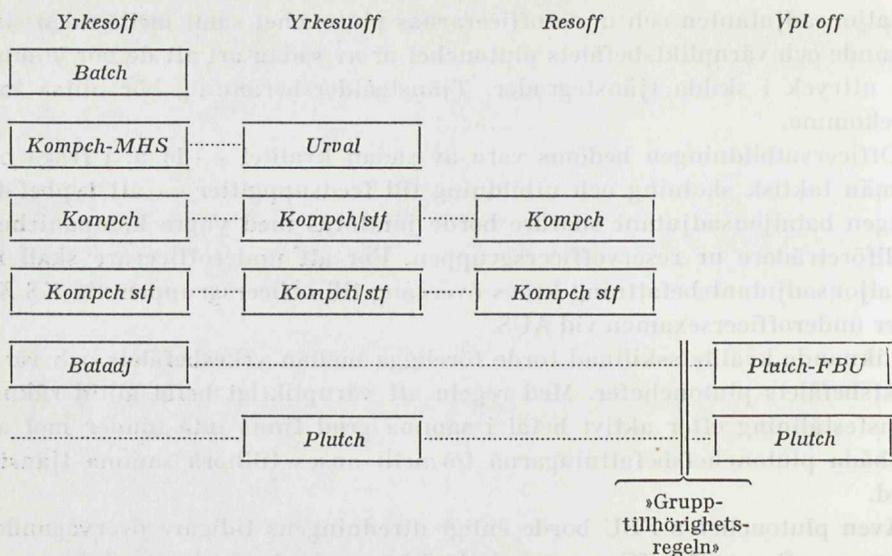

Bild 11: 8

Gradbenämningar

För yrkes- och reservofficerare kan i kompanichefsgraden benämningen *kaptän* användas, i ställföreträdaregraden *löjtnant*. Kaptens- och löjtnants-titlarna förknippas av tradition — även utomlands — med kompanichefs- och ställföreträdarbefattningarna. För reservofficerare används i dag tjänstegraderna kaptän och löjtnant. Underofficersgradernas benämningar behandlar utredningen senare i ett sammanhang.

Kaptän (av lat. capitaneus) betyder egentligen »ledare», »hövding» eller »hövitsman». Det senare var gradens benämning före omkr. 1615 då kaptensbenämningen infördes vid infanteriet. Under åren omkr. 1750—1815 fanns förutom kaptensgraden även *stabskaptän*. De båda kaptensgraderna benämndes 1815—1875 *förste resp. andre kaptän*.

Löjtnant (av franskans lieu tenant) betyder egentligen »ståthållare» eller »ställföreträdare» och infördes som officersgrad redan på 1500-talet. Under åren 1815—1875 användes *förste och andre löjtnant* som gradbenämningar.

Väljes benämningen *kaptän* för yrkesofficerarnas kompanichefsgrad följer därav att ny benämning måste sökas för bataljonschefsggraden (= dagens kaptän). Bataljonschefer har i äldre svenska befälsordningar benämnts *majör*, vilket i stort sett även motsvarar bataljonschefsggradens benämning utomlands. Införande av titeln *majör* för bataljonschefskompetent officer återspeglar utåt den höjning av yrkesofficerarnas uppgifter och därmed förenad utbildning som har förutsatts i 1960 års befälsordning. För att markera kompetenskillnad måste därvid dagens på grund av särskilda kvalifikationer urvalsbefordrade majorer (i nivå F) samtidigt ges annan gradbenämning. Till denna fråga återkommer utredningen i kapitel 12.

Major betyder egentligen »större» och har etymologiskt uppkommit ur benämningen på den äldste kaptenen: »capitaine major» (majorkapten eller kaptenmajor). Under 1800-talet utnyttjades vid regementena (befattnings-)benämningarna *förste* (eller *premiär-*), *andre* (eller *sekund-*) och *tredje major*. Förste majorens lön utnyttjades intill 1901 för överstelöjtnanten (överstens ställföreträdare).

För bataljonsadjutantsgraden och värnpliktsbefälets grader för plutonchef och plutonchef-FBU har utredningen övervägt den befintliga benämningen *fänrik* och de äldre titlarna *underlöjtnant* och *kornett*. För »FBU-graden» är även benämningen *överfänrik* tänkbar.

Underlöjtnant användes som benämning på lägsta officersgraden under åren 1835—1937 (vid armén).

Fänrik betyder egentligen »fanbärare» och har utnyttjats som benämning på lägsta officersgraden vid infanteriet sedan 1500-talet med undantag för åren 1835—1914.

Kornett var egentligen benämningen på standaret vid lätt kavalleri och överfördes som benämning på standarföraren (jfr *fänrik*). Titeln utnyttjades för lägsta officersgraden (motsvarande *fänrik*) vid rytteriet/kavalleriet från 1500-talet till 1835. Under 1940-talet användes titeln inom CFB ungdomsverksamhet.

(*Konduktör*, som egentligen betyder »ledare» var under 1600- och 1700-talen benämningen på lägsta officersgraden vid fortifikationen. Under 1800-talet — till 1875 — var det benämningen på högsta underofficersgraden inom samma kår.)

Utredningen har tidigare anmält att bataljonsadjutanten och plutonchefen-FBU trots vissa olägenheter skulle kunna ha samma tjänstegrad och att det är angeläget att värnpliktsbefälets grader om möjligt har samma benämningar som yrkesbefälets. Som följd härav erfordras för nu aktuella grader inom nivå P endast två titlar. (Underofficersgradens benämning behandlas senare.) Benämningen *kornett* finner utredningen mindre lämplig trots att den har haft en viss tradition. *Överfänrik* bedöms mindre lämplig i jämförelse med de kvarstående *fänrik* och *underlöjtnant*.

Enligt utredningens mening sker de minsta förändringarna i förhållande till dagens ordning om den numerärt största gruppen inom nivå P, värnpliktsbefälets plutonchefer, bibehåller benämningen *fänrik*. Titeln *underlöjtnant* skulle därvid kunna användas för högsta graden inom nivå P (bataljonsadjutant och plutonchef-FBU).

Utredningen är emellertid tveksam inför prefixet »under-» och har i samband med bedömning av dels underofficersgradernas benämningar — vilket redovisas senare — dels benämning på befattningsvarianten kompanichef-MHS övervägt att utnyttja benämningen *löjtnant* för bataljonsadjutantsgraden. Därvid skulle för kompanichefs ställföreträdare användas *förste löjtnant* och *förste kapten* för kompanichef-MHS trots utredningens principiella motvilja mot sådant prefix. Utredningen har avstått från benämningen *kaptenlöjtnant*.

Förste kapten och *förste löjtnant* har tidigare använts i Sverige, vilket har anmälts i samband med kaptens- och löjtnantstitlarna.

Kaptenlöjtnant användes som benämning för officersgrad mellan kapten och löjtnant (egentligen för löjtnant som uppehöll kaptenbefattningen vid överstens kompani) omkr. 1615—omkr. 1750.

Yrkesunderofficerarnas typbefattningar skulle med här skisserat tjänsteställningssystem ges gradbenämningar som motsvarar de övriga befälsgruppernas, dvs. *förste kapten*, *kapten*, (*förste*) *löjtnant* och *fänrik*. Utredningen anser sig dock i anslutning till sina direktiv böra utgå från de för underofficersgruppen gällande benämningarna.

För underofficersgruppen gällande benämningar är *förvaltare*, *fanjunkare* och *sergeant*.

Förvaltare tillkom som gradbenämning 1945. Dessförinnan hade den använts som befattningsbenämning, ursprungligen inom intendenturkåren.

Fanjunkare betyder egentligen »adlig fanbärare» och har använts som (högsta) underofficersgrad sedan 1837, då den slutligt ersatte fältväbelstiteln.

Sergeant betyder egentligen »(rätts-)tjänare» och har använts som benämning på underofficersgrad vid armén sedan omkr. 1615.

Av de gällande benämningarna finner utredningen i likhet med Svenska underofficersförbundet (jfr kap. 8) att titeln *sergeant* inte bör utnyttjas som gradbenämning för yrkesunderofficer. Utomlands används titeln närmast för att beteckna innehavare av — enligt hittillsvarande svensk terminologi — underbefälsbefattning. Benämningen bör enligt utredningens mening reserveras för tjänstegrad i nivå T. Av denna anledning bör nya benämningar för yrkesunderofficerarnas grader sökas kring titlarna *förvaltare* och *fanjunkare*.

Förvaltare bör även framdeles kunna användas som gradbenämning för urvalsbefordrade underofficerare. Utredningen utgår vidare från att *fanjunkare*-titeln bör utnyttjas för underofficerarnas plutonchefsgrad. Som variationer av sistnämnda titel har övervägts bl. a. *stabsfanjunkare*, *chefs-fanjunkare*, *överfanjunkare* och *förste fanjunkare*.

Utredningen finner det lämpligt med en viss analogi i benämningarna för befälsgruppernas innehavare av kompanichefs ställföreträdaregraden. Titlarna *förste löjtnant* resp. *förste fanjunkare* uppfyller, trots viss tveksamhet inför prefixet, en sådan strävan. För näst högsta underofficersgraden stannar utredningen inför benämningen *överfanjunkare*.

Grundalternativets gradbenämningar skulle således vara de som framgår av bild 11: 9.

Hur grundalternativet inverkar på tjänsteställningen för dagens subalternofficerare och underofficerare vid ett »normalinfanteriregemente» redovisas i *bilaga 12*.

I jämförelse med utredningens tidigare i detta kapitel redovisade bedömning av typbefattningarnas principiella ordningsföljd (jfr bild 11: 2) innebär grundalternativet att avsteg gjorts främst beträffande rangeringen av värnpliktsbefälets plutonchef-FBU. Vidare har utredningen ansett sig nöd-

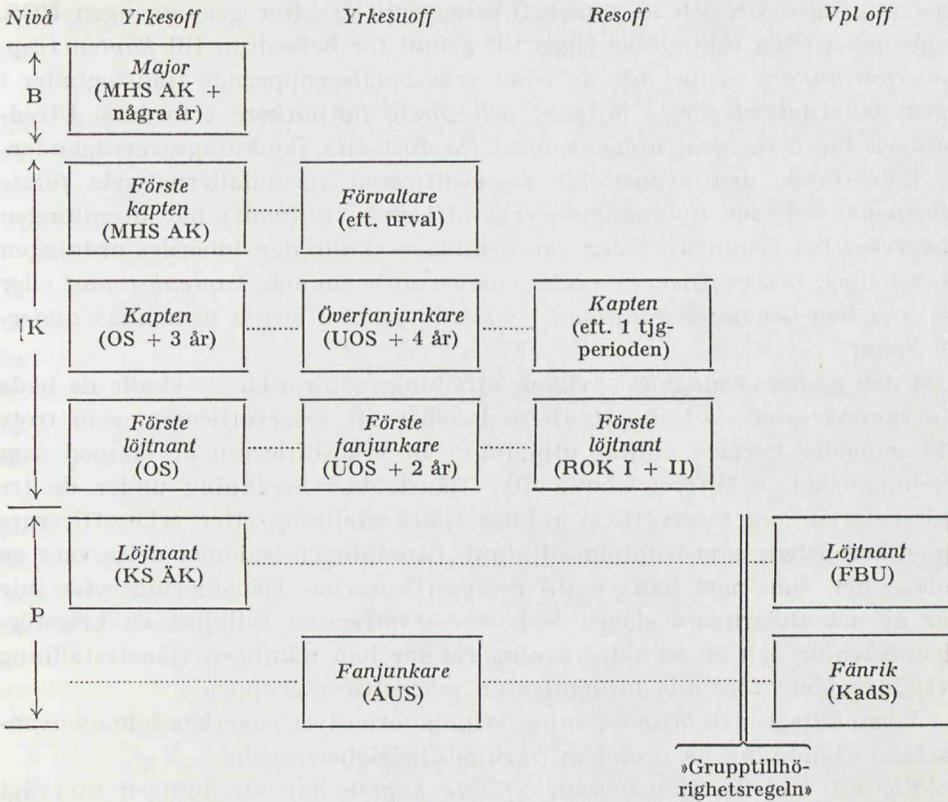

Bild 11: 9

sakad konstruera två till tiden skilda befördringstillfällen för yrkesunderofficerare i nivå K. Ordningen mellan personal ur de båda yrkesbefälsgrupperna med hänsyn till uppgifter i fredsorganisationen kommer inte till ett helt rättvisande uttryck i grundalternativet.

Här presenterad tjänsteställning utgör den lösning som enligt utredningens mening, trots att den i vissa stycken är en kompromisslösning, närmast ansluter sig till en sakligt grundad tolkning av 1960 års befälsordning. Lösningen kallas *grundalternativet* därför att utredningen vill använda den som underlag för försök till jämkningar i syfte att bl. a. åstadkomma ett mindre antal tjänstegrader och om möjligt undvika gradbenämningar av typen *förste kapten (löjtnant, fanjunkare)*.

Jämkningsalternativ

Av särskilt intresse vid jämförelser enbart mellan yrkesunderofficerare och yrkesofficerare är den personal ur de båda grupperna som är lämplig för tjänst som plutonchefer i *fredsorganisationen*. Kompetens härför uppnås, som tidigare har redovisats (jfr bild 11: 4), av officeren omedelbart efter

genomgången OS och av underofficeren fyra år efter genomgången UOS. Om dessa båda tidpunkter läggs till grund för befordran till *kaptän* resp. *överfanjunkare* skulle inte de båda yrkesbefälsgruppernas tjänstegrader i grundalternativet *förste löjtnant* och *förste fanjunkare* erfordras. Utredningen tar detta som utgångspunkt för fortsatta jämkningsöversväganden.

Beträffande den nyanställda reservofficeren (grundalternativets *förste löjtnant*) och den nyutnämnde yrkesofficeren (*löjtnant*) har utredningen övervägt två lösningar. I den *ena* lösningen skulle den inbördes ordningen bibehållas. Reservofficeren skulle emellertid benämnas *kaptänlöjtnant* eller — om han benämndes *löjtnant* — skulle yrkesofficeren benämnas *underlöjtnant*.

I den *andra* lösningen — vilken utredningen förordar — skulle de båda få samma grad — *löjtnant*. Detta innebär att reservofficeren, som trots 14 månader kortare militär utbildning än yrkesofficeren är lämpad som kompanichefs ställföreträdare, efter tjänsteåldersberäkning under de tre första åren som reservofficer räknar tjänsteställning efter yrkesofficerare med kompetens som bataljonsadjutant. Utredningen bedömer detta vara en olägenhet, som med hänsyn till reservofficerarnas tjänstgöringsrytm inte är av det allvarligare slaget. Sedan reservofficeren fullgjort en krigsförbandsövning och en särskild övning räknar han nämligen tjänsteställning (tjänsteålder) före alla *löjtnanter* ur yrkesofficersgruppen.

Värnpliktsgraden *löjtnant* enligt grundalternativet påverkas inte av ovanstående jämkning på grund av »grupptillhörighetsregeln».

För att undvika tjänstegraden *förste kaptän* har utredningen övervägt följande lösningar.

Enbart strykning av *förste kaptän* förstärker grundalternativets något missvisande ordning mellan yrkesofficerare och yrkesunderofficerare. Inte blott samtliga *förvaltare* utan även flera årgånger *överfanjunkare* skulle därvid räkna tjänsteställning (tjänsteålder) före yrkes-*kaptener*, som då även skulle omfatta MHS-utbildade officerare.

En strykning av grundalternativets *förste kaptän* bör således kombineras med annan åtgärd. Om samtliga yrkesofficerare-*kaptener* räknade tjänsteställning före annan personal i samma grad (*överfanjunkare* och reserv-*kaptener*) skulle en enligt 1960 års befälsordning mer korrekt ordning uppstå. Visserligen skulle med tidigare övervägd strykning av graden *förste löjtnant* på så sätt även tre årgånger icke kompanichefskompetenta officerare (men väl lämpade för plutonchefsuppgifter i fred) ges tjänsteställning före *överfanjunkare*. Denna nackdel kompenseras emellertid enligt utredningens mening av att *förvaltare* (utan formellt kompetensstillskott i här relevant hänseende) ges tjänsteställning före *kaptän* — t. o. m. MHS-utbildade sådana.

Ovan presenterade lösning innebär ett avsteg från utredningens allmänna strävan att undvika »grupptillhörighetsregeln» annorstädes än mellan

yrkesbefäl och värnpliktsbefäl. Avsteget bedöms emellertid som angeläget för att nå ett praktiskt tillämpbart och enkelt tjänsteställningssystem.

En annan lösning av »förste kaptens-frågan» kunde ha varit en tidigare befordran till *major* för yrkesofficerarna. Utredningen anser emellertid bestämt att en sådan lösning bör undvikas. Titeln *major* bör av princip knytas till bataljonschefskompetensen, vilken enligt 1960 års befälsordning uppnås tre år efter genomgången MHS AK.

Beträffande ordningen mellan *överfanjunkare* och reserv-*kaptener* har utredningen inte funnit skäl till införande av »gruppstillhörighetsregel» mellan dessa. Båda gruppernas personal är i vad avser kompetens för krigsbefattning direkt jämförbara. Reservofficerarnas kompanichefs ställföreträdare (*löjtnant*) får dock alltid tjänsteställning efter yrkesunderofficerarnas motsvarighet (*överfanjunkare*), vilket kan sägas ge ett uttryck för den senares fredskompetens.

Jämkningsalternativets tjänstegrader och gradbenämningar framgår av bild 11: 10. Alternativet innebär jämfört med grundalternativet att titlarna *förste kaptan*, *förste löjtnant* och *förste fanjunkare* kunnat strykas. Det innebär vidare att en för fredsuppgifter mera korrekt tjänsteställning mellan de båda yrkesbefälsgrupperna skapats, men att de yngsta reservoffice-

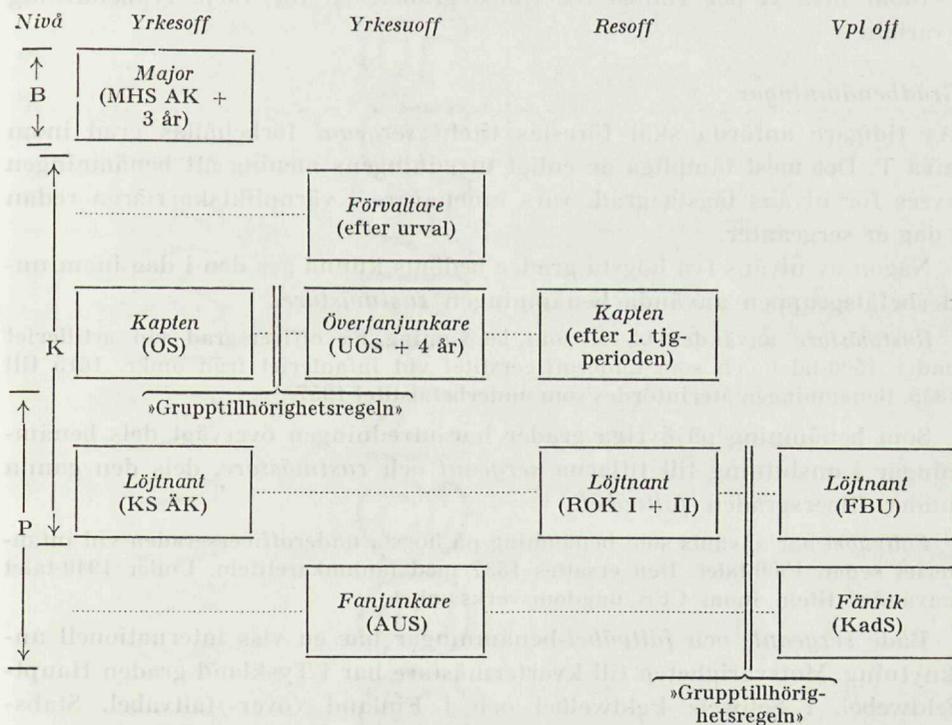

Bild 11: 10

rarna getts en principiellt felaktig tjänsteställning i förhållande till yrkesofficerarna.

Utredningen anser emellertid, trots de påvisade nackdelarna, jämningsalternativet vara det sammantaget lämpligaste och förordar detta som utredningens förslag till tjänsteställning för militär personal i nivåerna B—P.

Hur jämningsalternativet inverkar på tjänsteställningen för dagens subalternofficerare och underofficerare vid ett »normalinfanteriregemente» redovisas i *bilaga 12*.

Troppchefs- och gruppchefs nivåerna

Tjänstegrader

Utgående från yrkesunderbefälens typbefattningar och befattningsvarianter finner utredningen att det inom nivå T erfordras fyra tjänstegrader. Reservunderofficerare bör inneha samma tjänstegrader som yrkesbefäl i motsvarande typbefattningar. Tjänsteställningen dem emellan bör bestämmas genom tjänsteåldersberäkning.

För värnpliktiga underofficerare bör »gruppstillhörighetsregeln» gälla, varför gruppens tjänstegrader kan vara desamma som de två lägsta yrkesbefälsgraderna.

Inom nivå G bör finnas tre tjänstegrader, en för varje typbefattning (variant).

Gradbenämningar

Av tidigare anförda skäl föreslås titeln *sergeant* förbehållas grad inom nivå T. Det mest lämpliga är enligt utredningens mening att benämningen avses för nivåns lägsta grad, vars innehavare i värnpliktskarriären redan i dag är sergeanter.

Någon av nivåns två högsta grader bedöms kunna ges den i dag inom underbefälgruppen använda benämningen *rustmästare*.

Rustmästare användes bl. a. som benämning på officersgrad vid artilleriet under 1500-talet och som underofficerstitel vid infanteriet från omkr. 1615 till 1835. Benämningen återinfördes som underbefälstitel 1957.

Som benämning på övriga grader har utredningen övervägt dels benämningar i anslutning till titlarna *sergeant* och *rustmästare*, dels den gamla underofficersgraden *fältväbel*.

Fältväbel har använts som benämning på högsta underofficersgraden vid infanteriet sedan 1500-talet. Den ersattes 1837 med fanjunkaretiteln. Under 1940-talet användes titeln inom CFB ungdomsverksamhet.

Både *sergeant*- och *fältväbel*-benämningar har en viss internationell anknytning. Motsvarigheten till kvartermästare har i Tyskland graden Hauptfeldwebel, i Schweiz Feldweibel och i Finland (över-)fältväbel. Stabssergeanttiteln används exempelvis i USA, Storbritannien och Norge medan

översergeant används i Danmark och Norge. Benämningar motsvarande den danska »seniorsergent» och den franska »sergent-chef» bedöms mindre lämpliga för svenska förhållanden.

Benämningen *fältväbel* är den enda som har bakgrund i svensk tradition. Den är också en kort och lätt uttalad titel. Utredningen föreslår dock i konsekvens med föreslagna benämningar inom nivåerna P och K att gradbenämningar i anslutning till titlarna *sergeant* och *rustmästare* utnyttjas.

Enligt utredningens mening bör befattningsvarianten äldre kvartermästare benämnas *rustmästare*. Gradbenämningen används i dag för yrkesunderbefäl i just denna position. Urvals- och kvartermästargraderna kan därvid benämnas *överrustmästare* resp. *översergeant*.

Tjänstegraderna inom nivå T föreslås alltså bli de som framgår av bild 11: 11. Det bör observeras att graden *överrustmästare* bör användas först sedan det på organisatoriska grunder konstaterats att ett behov av en kvalificerad urvalsgrad för yrkesunderbefälet föreligger.

Enligt utredningens mening bör gruppchefsbefattningen ges gradbenämningen *furir*, medan ställföreträdargraden bör benämnas *korpral*.

Furir — ursprungligen »furerare» har använts som underofficerstitel sedan 1500-talet till 1875. Den återinfördes som underbefälstitel 1914.

Korpral betyder egentligen »anförare» och har använts som manskapsgrad sedan 1600-talet.

Den variant av gruppchefsbefattningen som angetts som »gruppchef-FBU» kan för att markera innehavarens ökade kompetens inom nivån i konsekvens med föreslagna gradbenämningar i högre nivåer lämpligen benämnas *överfurir*.

Överfurir infördes som gradbenämning för underbefälet med 1942 års försvarsbeslut.

Övriga gradbenämningsfrågor

Utöver de militära tjänstegradernas »normala» benämningar förekommer i dag vid marinen och vid vissa trupper inom armén särskilda — oftast traditionsbundna — titlar. Principiellt bör det enligt utredningens mening för att gynna ett enkelt system finnas så få sådana särbenämningar som möjligt. Strävan efter liknande förenkling tar sig f. ö. uttryck i att t. ex. skvadroner och batterier ombenämnas till kompanier.

Benämningarna styckjunkare och konstapel¹ vid artilleriet och luftvärnet bör enligt utredningens mening i samband med ny innebörd av *fanjunkare*- och *korprals*-titlarna utgå.

Titeln *ryttmästare*² som beteckning för kaptensgraden vid kavalleriet bör kunna bibehållas så länge kavalleriet finns kvar som trupper i organisationen.

¹ Benämningarna har utnyttjats sedan 1600-talet.

² Benämningen har utnyttjats sedan 1500-talet.

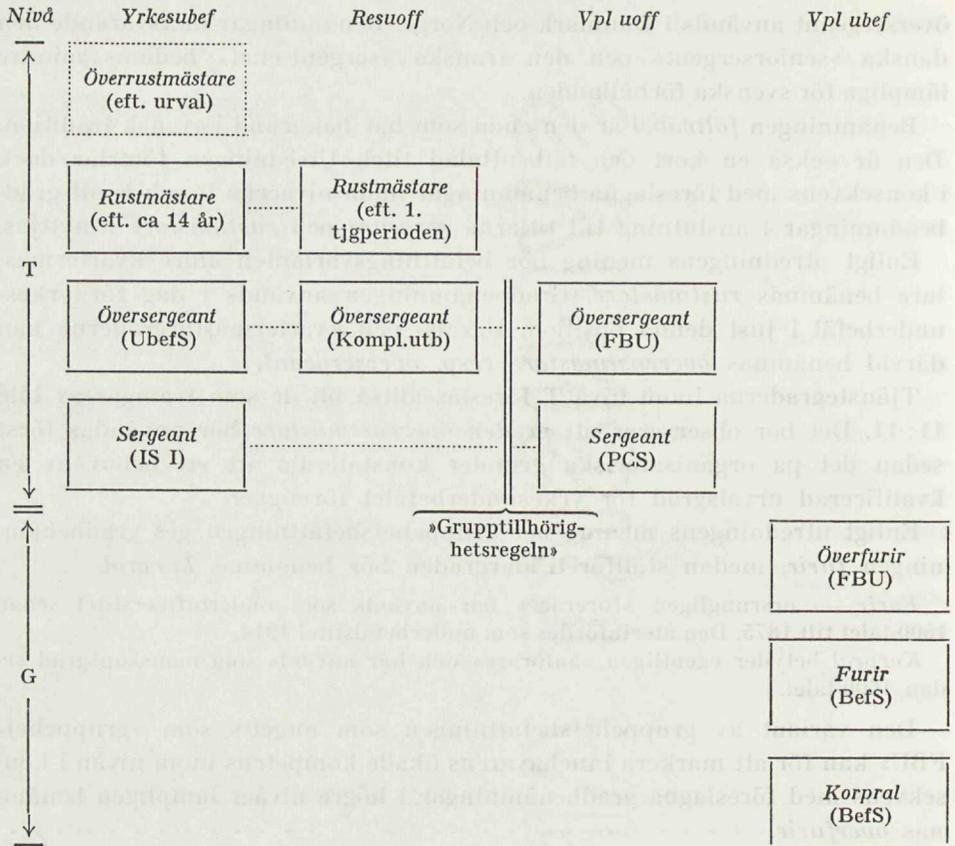

Bild 11: 11

Vid flottan och kustartilleriet behandlar utredningen först underofficersgradernas benämning. Underofficersgruppen skall enligt utredningens direktiv framdeles benämnas »kompaniofficere», varför gradbenämningar i anslutning till begreppet underofficer inte kan bibehållas. Dessutom används i dag gällande gradbenämningar inte som tilltalsord. Beroende på vilken yrkesavdelning vederbörande tillhör tilltalas nämligen vid flottan en flaggunderofficer »flaggstyrman», »flaggkonstapel», »flaggmaskinist» eller »flaggmästare». En underofficer av 2. graden tilltalas »styrman», »konstapel», »maskinist» eller »radio(artilleri-, torped-, skepps-, tele-)mästare». Nämnda tilltalsord hänför sig till däcks-, ekonomi-, maskin- och hantverksavdelningarna i nu nämnd ordning. Det kan tillfogas att varje yrkesavdelning utgörs av flera yrkesgrenar. Inom däcksavdelningen finns som exempel befattningar för artilleristyrman, eldledningsstyrman, signalstyrman, radarstyrman, ubåtsjaktstyrman, ubåtsstyrman, minstyrman och helikopterstyrman. Inom kustartilleriet är förhållandena likartade med följande undantag. Motsvarigheten till flottans »flaggstyrman» och »flaggkonstapel»

tilltalas »flaggjunkare», motsvarigheten till »styrman» och »konstapel» tilltalas »sergeant».

En sådan ordning som har beskrivits ovan kan inte anses förenlig med enkelhet och klarhet i gradbenämningar. Enligt utredningens mening kan inte nya gradbenämningar skapas efter samma grunder som de gällande. *Kompaniofficer av 2. graden* och *flaggkompaniofficer* är olämpliga gradbenämningar.

Utredningen har därför sökt finna nya titlar i anslutning till för underofficersgruppen gällande *befattningsbenämningar*. Som sådan har exempelvis *styrman* en lång tradition.

Styrman var från 1500-talet en benämning närmast på »lotspersonal» utan egentlig befälsställning. Under 1600-talet blev det en benämning på däckspersonal — biträdande navigationspersonal — av olika grader, t. ex. *överstyrman*, *medelstyrman* och *lärstyrman*. På 1700-talet nämns för första gången styrmän före skeppare och andra underofficerare vid flottan.

Benämningen *styrman* är emellertid i dagens läge — liksom tidigare — benämning endast på en del av flottans underofficerare. Av denna anledning föreslår utredningen att för lägsta underofficersgraden används den för armén föreslagna titeln *fanjunkare*. Däremot bör enligt utredningens mening en *överfanjunkare* vid flottan kunna benämnas *flaggjunkare*, vilken titel har haft en viss tradition och inte är knuten till någon särskild yrkesgren.

Flaggjunkare förekom första gången 1796, medan t. ex. (Kunglig) *flaggstyrman* (-skeppare m. m.) utnämndes redan 1762.

Beträffande nivåerna G och T föreslår utredningen att *korprals-*, *furirs-* och — i brist på annan lämplig titel — *sergeantis*-titlarna används även inom flottan. Dock bör *flaggsergeant* och *flaggfurir* kunna utnyttjas i stället för *översergeant* resp. *överfurir*. För *rustmästare-* och *överrustmästare-*graderna bör titlarna *högbåtsman* resp. *flaggbåtsman* kunna användas. Med prefixet *flagg* som ersättning för prefixet *över* har utredningen velat ta hänsyn till flottans traditioner i fråga om gradbenämningar.

För *kustartilleriets* personal bör gälla de för armén föreslagna gradbenämningarna.

Som särbenämning inom flottan för graden *major* i nivå B har utredningen förkastat den nära till hands liggande titeln *kommendörkapten av 2. graden*. Enligt utredningens mening bör suffix av typen »av 2. graden» undvikas. Titeln *kommendörkapten* bör dessutom reserveras för grad i högre kompetensnivå. Utredningen har funnit att den danska och norska titeln *örlogskapten* är lämplig och föreslår denna.

Till benämningar på elever under utbildning till officer (kadett och flaggkadett) vill utredningen återkomma i senare sammanhang.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningen föreslår

att tjänsteställning för befäl med *olika* tjänstegrad bestäms av gradernas ordningsföljd enligt följande tabell (bild 11:12), varvid högre tjänstegrad medför högre tjänsteställning; samt

att tjänsteställning för befäl med *samma* tjänstegrad bestäms efter tjänsteåldern räknad från utnämningsdatum i graden, varvid högre tjänsteålder medför högre tjänsteställning, *dock* att värnplikligt befäl alltid räknar tjänsteställning efter fast anställt befäl (yrkes- och reservbefäl) i samma tjänstegrad samt att kaptener på aktiv stat alltid räknar tjänsteställning före övriga kaptener och överfanjunkare.

Tjänstegrad	Anmärkning
Major ¹ Förvallare	¹ vid flottan <i>Örlogskaptен</i>
Kapten ² /Överfanjunkare ³	² vid kavalleriet <i>Ryttmästare</i>
Löjtnant	³ vid flottan <i>Flaggjunkare</i>
Fanjunkare/Fänrik (Överrustmästare) ⁴	⁴ vid flottan <i>Flaggbåtsman</i>
Rustmästare ⁵	⁵ vid flottan <i>Högbåtsman</i>
Översergeant ⁶	⁶ vid flottan <i>Flaggsergeant</i>
Sergeant	
Överfurir ⁷	⁷ vid flottan <i>Flaggfurir</i>
Furir	
Korpral	

Bild 11:12

KAPITEL 12

Tjänsteställning för militär personal i fredsbataljonschefs- och regementschefs nivåerna

Nivå F och högre kompetensnivåer är — som utredningen tidigare har anmält — avsedda för urvalsbefordrade yrkesofficerare. En närmare avgränsning av och eventuell skiktindelning inom kompetensnivåerna bör göras med utgångspunkt i fredsorganisationens struktur och under jämförelse mellan fredsorganisation och krigsorganisation inom resp. försvarsgrenar. I det följande redovisas utredningens överväganden i dessa frågor. Utredningen har ansett sig böra begränsa sitt arbete till att ange principer för hur berörd personals tjänsteställning skall regleras. Förslag i detalj bör enligt utredningens mening framläggas av överbefälhavaren i enlighet med utredningens principer. En konsekvent tillämpning av utredningens principer bör medföra att det totala antalet officerare i nivåerna F och R blir lägre än antalet regementsofficerare enligt nuvarande ordning.

Befattningar

Befattningar vid förband o. d.

Till *nivå R* bör — som utredningen har anmält i kapitel 10 — förutom regements- och flottiljchefsbefattningar även hänföras befattningar som chefer i lägre regional instans såsom försvarsområdesbefälhavare, kustartilleriförsvarschef, örlogsbaschef och chef för luftförsvarssektor. Även chefer för centrala gemensamma personalkårer (t. ex. försvarets intendenturkår och fortifikationskåren) bör räknas till denna nivå. Av befattningarna som chefer för fartygsförband bör cheferna för jagar- och ubåtsflottiljerna tillhöra nivå R. Vid armén finns fyra och vid flygvapnet tre befattningar för kårchef, vilka bör jämföras med regements- (flottilj-)chef och alltså höra till nivå R.

Beträffande förbandsbefattningar i *nivå F* vill utredningen anmäla följande.

Behov av tjänsteställning före utbildningskompanicheferna (nivå B) finns vid ett *regemente inom armén* främst för utbildningsbataljonscheferna. Dessa är strängt taget de enda befattningshavare som har oinskränkt befälsrätt i en nivå mellan regementschefen och kompanicheferna. De övriga vid regementet enligt gällande ordning tjänstgörande regementsoffice-

rarna — utbildningsofficeren (chefen för utbildningsavdelningen), mobiliseringsofficeren och stabschefen (chefen för stabsavdelningen) — tjänstgör i stabsfunktioner. För dessa erfordras i princip inte någon tjänsteställning före fredskompanicheferna. Enligt utredningens mening är emellertid verksamheten sådan vid regementet att uppgifterna som utbildningsofficer och mobiliseringsofficer kräver att vederbörande befattningshavare normalt har erfarenhet av tjänstgöring som utbildningsbataljonschef.

För stabschefs-, regementsintendents- och tygofficersbefattningarna erfordras normalt inte sådan erfarenhet, varför dessa inte bör hänföras till nivå F. Utredningens nivåindelning härvidlag innebär självfallet inte hinder för att nämnda befattningar förenas med högre lön än t. ex. kompanichefsbefattningarna.

Till nivå F bör alltså enligt utredningens mening föras utbildningsbataljonschefer, utbildningsofficer och mobiliseringsofficer vid regemente. Den för inskrivningsverksamheten speciella befattningen inskrivningschef bör även hänföras till fredsbataljonschefsnivån.

Vad sålunda anförts beträffande regemente inom armén synes i princip kunna tillämpas även för *kustartilleriets regementen*.

Inom en *flygflottilj* bör till nivå F föras flygchef, baschef samt de vid vissa flottiljer förekommande strilcheferna och stabscheferna. De senare har något annorlunda uppgifter än stabschefer vid arméns regementen. De kan närmast jämföras med mobiliseringsofficer.

Inom *flottans organisation ombord* utgår utredningen från att chefer för fartygsförband såsom jagar-, fregatt- och torpedbåtsdivisioner, minröjningsavdelning samt fartygschefer på jagare bör hänföras till nivå F.

Stabs- och förvaltningsbefattningar

Av *stabsorganisationens* befattningar i central och regional stab bör milo-stabschefer, souschefer och inspektörer tillhöra nivå R i enlighet med de överväganden utredningen redovisar i kapitel 13. Sektionschefer bör vid central stab tillhöra nivå R, vid regional stab i princip den lägre nivån. Chefer för lägre regionala staber samt avdelningschefer vid centrala och högre regionala staber, vilka som regel bör ha lämplighet som utbildningsbataljonschef bör hänföras till nivå F och detaljchefer normalt till nivå B. Till nivå F bör hänföras detaljchefsbefattningar för vilka regelmässigt krävs erfarenhet som utbildningsbataljonschef.

Beträffande försvarsattachéer synes det med utredningens utgångspunkter naturligt att dessa med hänsyn till krav på tidigare förvärvat erfarenhet kommer att tillhöra nivå F. I vissa fall torde dock med hänsyn till speciella krav även nivå R kunna komma i fråga.

Vid centrala *förvaltningar* (verk) bör på likartade grunder som inom stabsorganisationen militära befattningar som avdelningschefer och byrå-

chefer hänföras till nivå R, sektionschefer till nivå F och detaljchefer normalt till nivå B. Chefer för regionala förvaltningar bör tillhöra nivå F.

Befattningar vid utbildningsanstalter

Befattningar som *chefer för utbildningsanstalter* (skolchefer) bör kunna inplaceras i såväl nivå R som nivå F. Härvid undantas dels befattningarna som chefer för försvars- och militärhögskolorna, vilka jämlikt utredningens förslag i kapitel 13 bör tillhöra nivå H, dels de skolchefsbeftattningar för vilka urvalsbefordran inte bedöms erforderlig.

Skolchefsbeftattningarna bör inplaceras mot bakgrund bl. a. av både skolans ställning i ett större organisatoriskt sammanhang och dess interna organisation. Vissa skolor har sålunda en sådan organisatorisk inplacering att chefen lämpligen bör anses jämställd med regementschef. Vidare torde det med hänsyn till skolans interna organisation vara rimligt att chefen tillhör högre skikt (högre nivå) än sina närmaste medarbetare. Av viss betydelse för chefsbeftattningens nivå-tillhörighet är också de krav på erfarenhet som ställs på chefen mot bakgrund av »utbildningsnivån» vid skolan. För det fall skolchefen regelmässigt anses böra ha erfarenhet från tjänstgöring som regementschef bör beftattningen också hänföras till nivå R.

De skolchefsbeftattningar utredningen bedömt böra tillhöra nivå R är cheferna för intendenturförvaltningsskolan, artilleri- och ingenjööfficersskolan, krigsskolan, arméns underofficersskola, infanteriets stridsskola, pansartruppskolan, artilleriskjutskolan, luftvärnsskjutskolan, tygförvaltningsskolan, sjökrigsskolan, Berga och Karlskrona örlogsskolor, kustartilleriets skjutskola, krigsflygskolan och flygvapnets krigsskola.

Befattningar för *lärare* vid utbildningsanstalter bör normalt tillhöra nivå F eller B. Enligt utredningens mening bör dock till nivå R även föras beftattningarna som stabschef och linjechefer vid militärhögskolan.

Krigsbeftattningar

Beträffande krigsbeftattningar vill utredningen främst framhålla följande.

I arméns krigsorganisation är beftattningarna som fördelningschefer och brigadchefer (motsvarande) av sådan betydelse att de bör tillhöra R-nivåns högre resp. lägre skikt enligt den skiktindelning utredningen föreslår i det följande — medan ställföreträdande brigadchef (motsvarande) bör ha tjänstegrad i nivå F.

Eftersom placering i brigadchefsbeftattning (motsvarande) i många fall — av bl. a. åldersskäl — inte sammanfaller med placering i fredsbefattning inom nivå R bör i förekommande fall den som är krigsplacerad som brigadchef vid krig eller beredskap erhålla tjänstegrad i nivå R (grad »R: 2» enligt följande framställning).

Samma förhållande gäller fördelningschefer, som enligt utredningens uppfattning bör ha en högre grad inom nivå R (grad »R: 1» enligt följande framställning).

För flottans befattningar som eskaderchef bör gälla samma som för brigadchef vid armén.

Skiktindelning, tjänstegrader

Regementschefsnivån

Inom nivå R har utredningen funnit ett uttalat organisatoriskt behov av skiktindelning. Sålunda bör chefer för centrala gemensamma personalkårer såsom t. ex. pansartruppernas officerskår, fortifikationskåren, sjöofficerskåren och försvarets intendenturkår mot bakgrund av deras befälsrätt inom personalkåren hänföras till ett högre skikt inom nivå R än regementschefer m. fl. Detta skikt kallar utredningen »R: 1».

I princip har inte stabsmedlemmar i allmänhet befälsrätt över andra än underställd stabspersonal. Vissa stabsmedlemmar — t. ex. truppslagsinspektörer¹ samt armé- och flyginspektörer — har dock till huvuduppgift att regelmässigt inspektera verksamhet som leds av regementschef (motsvarande). Utredningen finner det ändamålsenligt att nämnda »inspektörer» ges högre tjänsteställning än de inspekterade cheferna genom att hänföras till skikt R: 1.

Till det högre skiktet bör också föras dels befattningar som internt inom staben medför befälsrätt över nämnda »inspektörer», dels likvärdiga stabsbefattningar (t. ex. vissa sektionschefer i central stab) i den mån därmed förenas uppgifter som är likartade med personalkårchefs och »inspektörs» och av innehavaren regelmässigt krävs långvarig erfarenhet som regementschef. Militära avdelningschefer vid förvaltningar bör på liknande grunder tillhöra skikt R: 1.

Milostabschefer och souschefer har befälsrätt över i staben ingående »inspektörer» och bör därför ha lägst samma tjänsteställning som de senare. Överväganden om de under vissa förutsättningar bör ges högre tjänsteställning redovisas i kapitel 13.

Cheferna för Gotlands militärkommando, kustflottan och första flygskadern samt chefen för försvarsdepartementets kommandoexpedition intar en särställning. Deras uppgifter ligger mellan nivå R och nivå H. Utredningen redogör närmare för deras tjänsteställning i kapitel 13.

Enligt utredningens uppfattning kan således regementschefsnivån indelas i två skikt (R: 1 resp. R: 2). Nivån bör motsvaras av *två tjänstegrader* — en för varje skikt. Med nyss redovisade principer skulle till

¹ Truppslagsinspektörerna är — med undantag för artilleriinspektören — samtidigt chefer för centrala gemensamma personalkårer.

regementschefsnivåns högre skikt (R:1) normalt föras följande befattningar: stabs- och souschefer samt armé- och flyginspektörer vid militär-områdesstaber¹, souschefen vid försvarsstaben¹, truppslagsinspektörer, flygsäkerhetsinspektören, systeminspektören vid flygstaben, cheferna för fortifikationskåren och försvarets intendenturkår, fälttygmästaren, cheferna för sektion 2 i arméstaben, sektionerna 3 och 4 i marininstaben samt (militära) avdelningschefer vid förvaltningarna. Det kan enligt utredningens mening övervägas om inte dessutom cheferna för sektion 3 i försvarsstaben och sektion 3 i arméstaben borde tillhöra nämnda skikt.

Fredsbataljonschefsnivån

Nivå F består i gällande ordning av två tjänstegrader (»skikt»), nämligen överstelöjtnant/kommendörkapten av 1. graden och major/kommendörkapten av 2. graden. Tudelningen är främst grundad på löneförhållanden, men får också ses som dels en tradition från äldre organisation, dels ett inte oväsentligt led i en urvalsprocess.

Vid ett regemente inom armén är utbildningsofficeren eller en av utbildningsbataljonscheferna avsedd att fylla funktionen som »ställföreträdande regementschef». F. n. är inte ställföreträdarfunktionen organisatoriskt knuten till någon bestämd befattning trots att uppgiften i senaste förhandlingsöverenskommelse getts särskild tjänstebemärkning och lönegradsplacement.

Någon särskild befattningshavare med uteslutande ställföreträdaruppgifter finns således inte i dagens regementsorganisation. Den befälsrätt som utövas av »ställföreträdande regementschefen» är av högst tillfällig art. Den utövas endast i chefsens frånvaro. Dessutom finns möjlighet att relativt enkelt i instruktion e. d. (t. ex. genom tillämpning av TjRK kap. 5 mom. 10 — jfr ao nr 399/1966) fastställa *befälsrätten* för de befattningshavare det här är fråga om. Av dessa skäl anser utredningen att det inte finns ett på *dagens organisation* grundat omedelbart behov av högre tjänsteställning för befattningshavare som tillika skall anses som »ställföreträdande regementschef».

Mot bakgrund av bl. a. pågående undersökningar och vissa uttalanden (av t. ex. 1960 års befälsstatsdelegation i stencilerat betänkande Fö 1966:1 s. 47—48) har utredningen emellertid anledning förmoda att ställföreträdarfunktionen *framdeles* kommer att ges en klart definierad organisatorisk position. I så fall skulle ett organisatoriskt betingat behov av högre tjänsteställning föreligga.

Trots att organisatoriskt betingade bärande motiv för skiktindelning sålunda f. n. saknas, föreslår utredningen ändå att gällande traditionella tudelning av nivå F bibehålls som ett värdefullt *led i en urvalsprocess* för

¹ Behandlas närmare i kapitel 13.

befordran till nivå R. Utredningens synpunkter på denna form av indelning (i skikten »F: 1» och »F: 2») utvecklas närmare i det följande.

I befälssystemet ligger som gemensam grund för befordran dels utbildning, dels erfarenhet från tjänstgöring i befattning i lägre nivå. För att nå nivå B krävs således inom armén dels genomgången MHS AK, dels tjänstgöring som fältkompanichef vid krigsförbandsövning och som plutonchef vid åldersklassens utbildning.

Eftersom det för befordran över nivå B (urvalsbefordran) inte anordnas någon kompetensgivande obligatorisk utbildning bör kravet vara erfarenhet från tjänstgöring i befattning inom nivå B, dvs. vid armén fältbataljonschef vid krigsförbandsövning och kompanichef vid fredsutbildning. Detta är enligt utredningens mening det primära vid bedömning av kandidaters lämplighet för fortsatt befordran (till grad F: 2).

Vissa officerare tjänstgör emellertid vid utbildningsanstalter, staber eller förvaltningar i B-nivå-befattningar som lärare resp. (normalt) detaljchefer. Oaktat denna tjänstgöring är av kvalificerad art bör man dock inte göra avkall på primärkravet rörande viss minimitjänst vid trupp. Kvalificeringsvillkoren bör alltså kunna uttryckas som

dels — generellt för alla kandidater — viss minimitjänstgöring vid trupp i nivå B,

dels därutöver antingen ytterligare trupptjänstgöring eller stabstjänst (lärartjänst).

Utredningen vill särskilt framhålla nämnda krav på erforderlig tjänstgöring vid trupp. Personal som placeras i beslutande positioner måste äga på egen erfarenhet grundad kunskap och förståelse för de särskilda problemen och möjligheter som följer av att vår krigsmakt bygger på den allmänna värnpliktens grund. Sådana kunskaper och sådan förståelse kan enligt utredningens mening endast förvärvas genom praktisk tjänstgöring vid värnpliktig trupp under såväl repetitions- som grundutbildning.

Kravet på erforderlig trupptjänstgöring — en allsidig erfarenhet av den praktiska tjänstens olika grenar — medför för t. ex. officerare i stabstjänst en kontinuerlig växling mellan stabstjänst och trupptjänst. För att exempelvis nå grad F: 1 i stabstjänst bör vederbörande ha tjänstgjort förutom i stab i grad F: 2 även som utbildningsbataljonschef.

Det nu relaterade är i princip giltigt för förhållandena vid ej enbart armén och kustartilleriet utan även flottan och flygvapnet, även om hänsyn tas till dessa delars speciella särart. Möjligheterna att inom flottan och flygvapnet erhålla adekvat trupperfarenhet har emellertid hittills varit begränsade. En avgörande förändring härvidlag har dock inträtt genom det av 1966 års riksdag fattade beslutet rörande en reformering av värnpliktsystemet inom krigsmakten i dess helhet. Ett fullgott resultat av utbildningsverksamheten vid såväl grundutbildning som övningar i krigs-

förband och motsvarande förutsätter nämligen en kvalificerad insats av all aktiv personal, ej minst officerspersonalen, såväl då det gäller genomförande av utbildningen som då det gäller planering och organisation av densamma. (Jfr departementschefens uttalande i prop. 1966: 106 s. 136.)

Utredningen föreslår att angivna principer skall läggas till grund för utformning av villkor för att en officer skall tas upp till kompetensbedömning av befordringsberedning. Som utredningen närmare redovisar i kapitel 15 bör nämligen även framdeles en befordringsberedning pröva och värdesätta kandidaternas lämplighet för urvalsbefordran. Kraven på kompetens bör omsättas i vissa minimifordringar på praktisk tjänstgöring vid trupp och i förekommande fall stabstjänst, tjänst vid förvaltning, lärartjänst o. d. — olika för skilda grupper av officerare men dock så att de i princip är likvärdiga för samtliga.

Utredningen har inte ansett sig behöva närmare precisera sådana minimifordringar utan har utgått från att förslag härtill läggs fram av överbefälhavaren i enlighet med utredningens principer.

Enligt utredningens uppfattning bör till grad F: 1 befordras så många officerare som erfordras för att skapa rimlig urvalsgrund för »R-befordran». Utredningen har funnit att om F: 1-graden innehas av omkring 25 %, dock högst 30 %, av befattningshavarna i nivå F kan en tillräcklig urvalsgrund för befordran till R: 2-graden åstadkommas. Därmed nås enligt utredningens mening rimliga proportioner mellan antalet befattningshavare i R: 2-, F: 1- och F: 2-graderna.

Den som befordras till grad F: 1 bör

- 1) uppfylla tidigare nämnda minimifordringar,
- 2) av befordringsberedning bedömas ha förmåga att lösa särskilt kvalificerade uppgifter i nivå F samt
- 3) av befordringsberedning — åtminstone vid bedömningstillfället — anses sedermera kunna komma i fråga för befordran till grad R: 2.

Utredningens förslag till skiktindelning av fredsbataljonschefsnivån, som sålunda inte är grundat på organisatoriskt underlag utan främst på urvalstekniska förhållanden, innebär en viss minskning av antalet innehavare av grad F: 1 jämfört med dagens antal överstelöjtnanter (kommendörkaptener av 1. graden).

Utredningen har — som tidigare har anmälts — utgått från att detaljerade förslag i anslutning till utredningens principer läggs fram av överbefälhavaren. Därvid bör dels tas fram preciserade minimifordringar för urvalsbefordran inom samtliga försvarsgrenar och personalkårer, dels uppgöras en förteckning över befattningar som anses böra besättas med urvalsbefordrade officerare (nivå F).

När sistnämnda förteckning görs upp bör enligt utredningens mening principiellt inte hänsyn tas till tjänsters lönegradsplacering.

Gradbenämningar

De för regementschefs- och fredsbataljonschefs nivåerna gällande gradbenämningarna är följande.

R: 1 »Överste (kommendör), innehavare av tjänst i lönegrad C 2 eller högre lönegrad».

R: 2 Överste (kommendör).

F: 1 Överstelöjtnant (kommendörkapten av 1. graden).

F: 2 Major (kommendörkapten av 2. graden).

Vid överväganden rörande dessa graders benämningar har utredningen haft följande utgångspunkter.

1. Överste-titeln bör till följd av gammal tradition om möjligt reserveras för typbefattningar i R: 2 dvs. regementschefer m. fl.

2. Ny titel erfordras i stället för den gällande otympliga benämningen på »högre överstegraden» (R: 1).

3. Majors-titeln i nivå F kan till följd av utredningens förslag till gradbenämning i nivå B (kap. 11) inte bibehållas.

I övrigt hänvisas till de synpunkter beträffande benämningarnas språkliga utformning m. m. som har redovisats i föregående kapitel.

Överste betyder egentligen den »högste» eller »ypperste» (hövitsmannen). Sedan vår tidigaste regementsorganisation på 1500-talet har titeln använts som benämning på regementschef.

Kommendör infördes 1674 som titel på stabschefen hos en eskaderchef vid flottan. Benämningen var ur bruk under åren 1771—1845.

Överstelöjtnant betyder egentligen »överstens ställföreträdare» och har använts som gradbenämning sedan 1500-talet.

Kommendörkapten har använts som gradbenämning under åren 1747—1771 samt återinfördes 1824. Från 1866 används suffixen »av 1.(2.) graden» i gradbenämningen.

Major betyder egentligen »större» och har etymologiskt uppkommit ur benämningen på den äldste kaptenen »capitaine major». Titeln härstammar från 1500-talet. Under 1600-talet förekom titeln som benämning på lägsta flaggmansgraden vid flottan.

Utredningen föreslår, som ovan har framhållits, att grad R: 2 av traditionsskäl benämns *överste*.

Beträffande graderna i nivå F har utredningen utgått från att en av dessa bör benämnas *överstelöjtnant*. Skillnaden mellan urvalsbefordrade officerare och officerare i nivå B (*majorer*) bör enligt utredningens mening klart återspeglas i gradbenämningarna. Av denna anledning är det mindre lämpligt att ge graden F: 2 benämning i anslutning till majorstiteln såsom t. ex. *förste major*, *brigadmajor* eller *övermajor*. Utredningen föreslår därför *överstelöjtnant* för grad F: 2.

Den högre graden inom nivå F föreslås benämnas *överstelöjtnant av 1. graden*, trots att det innebär ett avsteg från utredningens allmänna principer rörande gradbenämningarnas utformning. Andra sammansättningar

med överstetiteln såsom t. ex. *stabsöverste* eller *sekundöverste* har bedömts inte böra komma i fråga. Båda graderna i nivå F anses motsvara utländska överstelöjtnantsgrader (Lieutenant-Colonel, Oberstleutnant).

Eftersom utredningen i kapitel 11 föreslagit titeln *örlogskapt*en för sjö-officerare i nivå B kan inom flottan tjänstegraderna R: 2, F: 1 och F: 2 lämpligen benämnas i anslutning till gällande ordning *kommendör*, *kommendörkapt*en av 1. graden resp. *kommendörkapt*en.

Ny benämning på högsta tjänstegraden inom regementschefsnivån (R: 1) har utredningen sökt efter två vägar, antingen någon form av »generalstitel» eller annan benämning.

Eftersom utredningen — som redovisas i kapitel 13 — föreslår att gällande generals- och flaggmanstitlar skall bibehållas inom nivå H, kan inte någon av dessa komma i fråga för grad R: 1. Andra »generalstitlar» är t. ex. *generalmajor* av 2. graden, *generaladjutant*, *generalinspektör*, *generalkapt*en och *brigadgeneral*.

Av de nämnda »generalstitlarna» skulle enligt utredningens mening *brigadgeneral* vara att föredra trots att brigadchefsuppgifter i modern svensk organisation bestrids av personal med lägre tjänsteställning. I äldre svenska organisationer var brigadchef däremot överordnad regementschef. Den högre tjänsteställningen infördes 1927 för bl. a. just »brigadchefer» (jfr kap. 2). Utomlands har tjänstegraden benämningar som motsvarar *brigadgeneral* eller *brigadör* (jfr bil. 4).

Om titeln *generaladjutant* kan sägas att den under 1800-talets senare del betecknade tjänsterang mellan generalmajor och överste. Den är fortfarande en inofficiell benämning på motsvarande rangklass i riksmarskalksämhetets placeringslista. Enligt utredningens mening är den emellertid mindre lämpad som titel för befattningshavare med kvalificerat självständigt befäl.

Benämningarna *generaladjutant* och *generalinspektör* har knappast karaktär av gradbenämningar. De torde mera uppfattas som befattningsbenämningar. De ger inte heller ett adekvat uttryck för skiktets samtliga befattningar.

*Generalkapt*en, ur vilken titel dagens generalstitel etymologiskt har uppkommit (»*capitaine général*»), har i äldre tider varit den högsta militära graden i många främmande länder och motsvarar i dagens Spanien fältmarskalk. Den har inte någon svensk tradition.

Som parallell till titeln *brigadgeneral* skulle inom flottan benämningen *flottiljamiral* kunna användas.

Andra benämningar än »generalstitlar» som har övervägts är dels titlar i anslutning till överstetiteln såsom t. ex. *förste överste*, *överste* av 1. graden, *fördelnings-(divisions-)överste* eller *brigadöverste*, dels *brigadör* eller *kommendör*.

I det sistnämnda fallet (*kommendör*) borde grad R: 2 inom flottan benämnas *överste*. Denna lösning bedömer utredningen mindre lämplig såväl från traditionssynpunkt som med hänsyn till internationella jämförelser.

Sammansättningen *brigadöverste* anser utredningen mot bakgrund av vad som tidigare har sagts om brigadchefsuppgifter vara mer missvisande än *brigadgeneral* eller *brigadör*.

Fördelnings-(divisions-)överste skulle kanske vara en mer adekvat titel än *brigadöverste*. Utredningen finner den emellertid föga tilltalande trots att divisions-begreppet förekommer utomlands, t. ex. i de franska, italienska och schweiziska generalmajorsgraderna (*Général de Division*, *Generale di Divisione* resp. *Oberstdivisionär*).

Förste överste är — såsom förstärkt superlativ — en språkligt olämplig titel.

Överste av 1. graden är en tänkbar titel trots att den har ett suffix som utredningen principiellt vill undvika. Om titeln valdes skulle liksom f. n. befattningshavare i regementschefsnivåns båda skikt tilltalas »överste». Utredningen anser emellertid att tjänstegraderna i princip bör ha sådana benämningar att förväxlingar undviks. Bl. a. av denna anledning finner utredningen att titeln *brigadör* är att föredra framför *överste av 1. graden*.

Som annan än »amiralstitel» för sjöofficerare i grad R: 1 är enligt utredningens mening titeln *flaggkommendör* lämpligare än t. ex. *kommendör av 1. graden* eller *kommodor* (efter finskt mönster).

Beträffande valet mellan *brigadgeneral (flottiljamiral)* och *brigadör (flaggkommendör)* vill utredningen framhålla följande.

Benämningen *brigadgeneral (flottiljamiral)* torde innebära att vederbörande befattningshavare formellt skulle göras till generalspersoner/flagg-

Nivå (skikt)	Tjänstegrad	Befattningar
R: 1	<i>Brigadör, vid flottan: Flaggkommendör</i>	Sousch Fst, SC och sousch milostab, truppströmsinspektörer, armé- och flyginspektörer, IFYL, ISYM, CFort, CIntk, Ftm, cheferna för sektionerna 2 och (ev.) 3/Ast, 3 och 4/MS, och (ev.) 3/Fst samt avdch vid förvaltning
R: 2	<i>Överste, vid flottan: Kommendör</i>	Regch, fljch, kårch, fobef, CÖrLB, Ckaförsvär, Clfs, Cjagflj, Cubflj, SCKfl (flaggkaptenen), CIntS, CAIOS, CKS, CAUS, CInfSS, CPS, CArtSS, CLvSS, CTygS, CSS, CBÖS, CKÖS, CKAS, CF 5, GF 20, SC och linjch MHS, sektch vid Fst, Ast, MS och FS, COpL 1—3, CCVB samt byråch vid förvaltning
F: 1	<i>Överstelöjtnant av 1. graden, vid flottan: Kommendörkapten av 1. graden</i>	Ca 25 % (högst 30 %) av befattningshavarna i nivå F
F: 2	<i>Överstelöjtnant, vid flottan: Kommendörkapten</i>	Övriga urvalsbefordrade officerare

Bild 12 : 1

män. Då utredningen inte anser sig böra medverka till en ökning av antalet generalspersoner och flaggmän, föreslås benämningen *brigadör* (inom flottan *flaggkommendör*) för grad R:1. Graden bör anses motsvara »brigadgeneral» i de länder sådan benämning förekommer.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningens förslag till tjänsteställning för militär personal i regementschefs- och freds bataljonschefsnivåerna framgår av bild 12:1.

Ställning	Gradsbeteckning	Gradsbeteckning	Gradsbeteckning
Regementschef	R:1	R:1	R:1
Fredsbataljonschef	R:1	R:1	R:1

KAPITEL 13

Tjänsteställning för viss högre militär personal

I detta kapitel redogör utredningen för sin uppfattning rörande tjänsteställning för militär personal i nivå H. Med anledning av de under de senaste åren beslutade omorganisationerna av försvarets högsta ledning har utredningen funnit det nödvändigt att ägna relativt stort utrymme åt frågan rörande tjänsteställning för generaler och flaggmän.

Generalspersoner och flaggmän den 1 januari 1966

Antal generalspersoner och flaggmän i *militära tjänster* fördelade på försvarsgrenar framgår av tabell (bild 13:1). Av innehavarens försvarsgrenstillhörighet oberoende tjänster redovisas därvid enligt det aktuella läget den 1 januari 1966. Utöver militära tjänster redovisas även (inom parentes) de fyra verkschefstjänster (AF, MF, FF och FIV), som uppehölls av militär personal. Som komplement redovisas även de *militära* tjänster som innehades av personal med tjänstegraden »överste (kommendör), innehavare av beställning i lönegrad B 4 eller högre lönegrad».

Av de tjänster som innehades av generalmajorer (konteramiraler) var huvuddelen (17 st.) i lönegrad B 6 (= C 4), en i lönegrad B 5 (= C 3) samt fyra i lönegrad B 4 (= C 2). En tjänst — om de delvis militära verkschefstjänsterna medräknas, fem tjänster — var placerad i lönegrad B 7 (= C 5).

Av de tjänster som innehades av överstar (kommendörer) med den högre tjänstegraden var en tjänst placerad i lönegrad B 6 (= C 4) och en i B 5 (= C 3).

Tjänstegrad ¹	Armén	Marinen	Flygvapn.	Summa
Gen/Am.....	—	—	1	1
Gl/Vam.....	1	1	1	3
Gm/Kam.....	11 (+1)	7 (+2)	5 (+1)	23 (27)
Summa	12 (13)	8 (10)	7 (8)	27 (31)
Högre öv (kmd) ²	16	7	5	28

¹ Gen = general, Am = amiral, Gl = generallöjtnant, Vam = viceamiral, Gm = generalmajor, Kam = konteramiral, Öv(kmd) = överste (kommendör).

² »Innehavare av beställning i lönegrad B 4 eller högre lönegrad».

Fyra tjänster i lönegrad B 4/3 (= C 2/1) utnyttjades endast i lönegrad B 3 (= C 1). (Innehavarna hade inte den högre överstegraden.)

Högre militära tjänster efter organisation av ny regional ledning

Antal militära tjänster i lönegraderna C 8—C 2/1 efter den 1 oktober 1966 framgår av följande tabell (bild 13: 2). I tabellen redovisas tjänsterna dels i den per den 1 oktober 1966 beslutade fördelningen, dvs. efter de utnämnda innehavarnas försvarsgrenstillhörighet, dels i en teoretisk fördelning. I det senare fallet har de av försvarsgrenstillhörighet oberoende tjänsterna med skiftande andelar fördelats på försvarsgrenarna. En tjänst, som kan tillsättas med personal ur armén, marinen eller flygvapnet, har således fördelats med $\frac{1}{3}$ till varje försvarsgren. Som jämförelse har i tabellen även angetts totala antalet den 1 januari 1966.

Lönegrad	Antal tjänster 1/1 1966	Antal tjänster fr. o. m. 1/10 1966						
		Totalt	Fördelning på försvarsgrenar ¹					
			Teoretisk ²			Beslutad		
			A	M	F	A	M	F
C 8 (B 10).....	1	1	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	—	—	1
C 6 (B 8).....	3	3	1	1	1	1	1	1
C 5 (B 7).....	1	4	$1\frac{1}{2}$	1	$1\frac{1}{2}$	3	—	1
(verkschefer C5)	(4)	(4)	($1\frac{1}{3}$)	($1\frac{1}{3}$)	($1\frac{1}{3}$)	(1)	(2)	(1)
C 4 (B 6).....	18	15	$6\frac{2}{3}$	$4\frac{1}{6}$	$4\frac{1}{6}$	8	4	3
C 3 (B 5).....	2	5	$2\frac{2}{3}$	$1\frac{1}{6}$	$1\frac{1}{6}$	3	2	—
C 2 (B 4).....	24	28	$13\frac{1}{3}$	$8\frac{1}{3}$	$6\frac{1}{3}$	12	9	7
C 2/1 (B 4/3)...	10	10	$3\frac{1}{3}$	$2\frac{1}{3}$	$4\frac{1}{3}$	4	3	3
Summa C8—3	25	28	$12\frac{1}{6}$	$7\frac{2}{3}$	$8\frac{1}{6}$	15	7	6
Summa C8—2	49	56	$25\frac{1}{2}$	16	$14\frac{1}{2}$	27	16	13
Summa C8—2/1	59	66	$28\frac{5}{6}$	$18\frac{1}{3}$	$18\frac{5}{6}$	31	19	16

Anm. Tjänsten som chef för Västkustens örlogsbas har inte inräknats, ej heller en äskad tjänst som truppslagsinspektör i lönegrad C 2.

¹ A = Armén, M = Marinen, F = Flygvapnet.

² Den teoretiska fördelningen kan endast användas för att jämföra olika alternativ sinsemellan och med dagsläget. Det kan inte betraktas som normalfördelning (jfr kommentarerna till bild 13: 10).

Bild 13: 2

Av 1960 års försvarsledningsutredning och överbefälhavaren föreslagen tjänsteställning för viss högre militär personal

Principerna för militärområdesstabs indelning i fred enligt prop. 1966: 110 s. 60 framgår av skiss på s. 152 (bild 13: 3).

I sitt betänkande med förslag till totalförsvarets regionala ledning har 1960 års försvarsledningsutredning (FLU) föreslagit att militärbefälhavarna

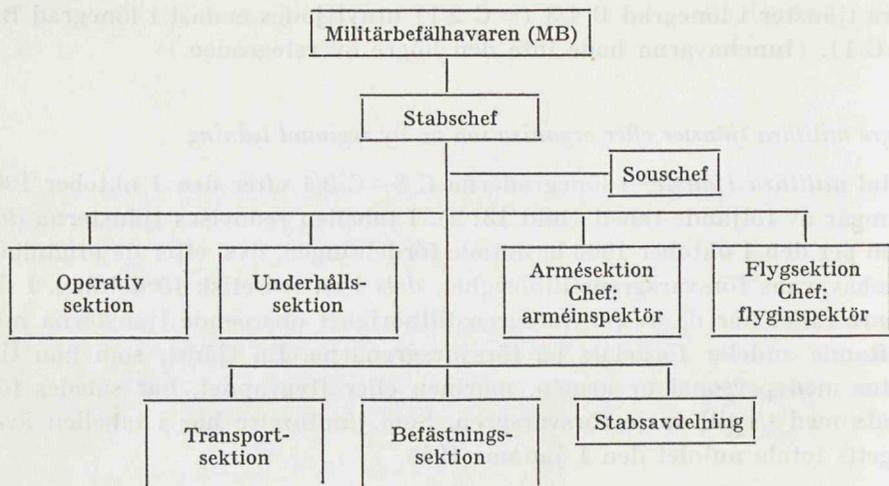

Bild 13 : 3

i milo S, Ö och ÖN skulle ha generallöjtnants/viceamirals tjänstegrad. *Stabscheferna* i samma militärområden föreslogs vara generalmajorer/konteramiraler liksom *militärbefälhavarna* i övriga militärområden (V, B och NN).

Försvarsledningsutredningen har dessutom föreslagit att *chefen för försvarsstaben* skulle vara generallöjtnant/viceamiral bl. a. med hänsyn till att han »bör ha en högre tjänsteställning än stabscheferna vid militärbefälstaberna» (SOU 1963: 65 s. 170).

Överbefälhavaren har i sitt yttrande (Fst/Allm 14/1 1964 nr 300 s. 13) över försvarsledningsutredningens betänkande i princip förordat de av utredningen föreslagna tjänsteställningarna. Överbefälhavaren anförde bl. a. att chefs för försvarsstaben ställning som generallöjtnant/viceamiral kan anses motiverad bl. a. med hänsyn till hans samarbets- och samordningsuppgifter.

Överbefälhavaren tog i nyssnämnda yttrande också upp *försvarsgrenschefernas* tjänsteställning. Genom ändring av tjänstereglemente för krigsmakten kan enligt överbefälhavaren föreskrivas att generallöjtnant/viceamiral, som tillika är försvarsgrenschef, skall ha tjänsteställning före annan generallöjtnant/viceamiral. En annan framkomlig väg vore dock — vilket överbefälhavaren förordade — att utnämna försvarsgrenschef till general/amiral.

Försvarsledningsutredningen framhöll beträffande *chefen för Gotlands militärkommando* att »de särskilda omständigheter, som kan åberopas i fråga om Gotland, föranleder att befälet på ön såväl i fred som i krig bör föras av en så kvalificerad chef som en generalmajor.» (SOU 1963: 65

s. 133—134). Överbefälhavaren föreslog att även *chefen för första flyg-eskadern* borde vara generalmajor.

I underdånig skrivelse (Fst/Allm 29/9 1965 nr 300 bil. 1) har överbefälhavaren föreslagit att *tre arméinspektörer* (milo S, Ö och ÖN) bör vara generalmajorer. Häröver anförde överbefälhavaren följande.

»Utredningens (= FLU) organisationsförslag innebär bl. a. att armé- och flyginspektörerna kommer att få i huvudsak samma uppgifter på utbildningsområdet, som för närvarande i regel åligger ställföreträdande militärbefälhavare (överste B 4), bl. a. inspektion av utbildningen vid regementen, försvarsområden, flottiljer m. m. Härför krävs att armé- och flyginspektörerna dels på ett meriterande sätt själva tjänstgjort som regements(flottilj-)chefer, dels har högre tjänste- och lönegrad än de inspekterade. Armé- och flyginspektörerna bör följaktligen vara *lägst överstar B 4.*»

»Vid de tre största militärområdena kommer militärbefälhavare och stabschefer att ägna sig huvudsakligen åt det operativa arbetet innefattande övningar av operativ karaktär. Armé- och flyginspektörerna kommer därför att påläggas ett stort ansvar för utbildningsverksamheten m. m. Med hänsyn till antalet utbildningsmyndigheter kommer arméinspektörerna vid Södra, Östra och Övre Norrlands militärområdesstaber att ha ett betydligt större utbildningsansvar än övriga inspektörer. De bör därför vara generalmajorer.»

Beträffande tjänsteställning för *souscheferna i militärområdesstaber* har överbefälhavaren i underdånig skrivelse (Fst/Allm 12/2 1965 nr 300 bil. 2) anført följande.

»Souscheferna bör i princip ha lägst samma tjänste- och lönegrad som de till tjänste- och löneställningen främsta sektionscheferna. Jag anser dock att souschefernas normala arbetsuppgifter ej kan motivera att de är generalmajorer B 4 med avlöningsförstärkning. Befälsförhållandena gentemot de arméinspektörer, som är generalmajorer, kan regleras enligt Tjänstgöringsreglemente för krigsmakten kap. 5, mom. 9. — — — Jag anser därför att souscheferna vid Södra, Östra och Nedre Norrlands militärområdesstaber bör vara överstar/kommandörer B 4.»

I en underdånig skrivelse (Fst/Adj 15/12 1964 nr 801 bil. 1 s. 116) med redovisning av företagen översyn av försvarsstabens organisation har överbefälhavaren beträffande stabschefens och souschefens vid försvarsstaben ställning anført följande.

»Försvarsstabschefen har att som chef för ÖB stab bereda ärenden för beslut av ÖB. Dessa ärenden har i flertalet fall räckvidd över krigsmakten i dess helhet, de rör samverkan med övriga delar av totalförsvaret eller riktar sig till Kungl. Maj:t. Ärendena omspannar sålunda ett stort fält och beredningen ställer mycket höga krav på kunskap och omdöme. Det ansvar och den arbetsbörda som åvilar försvarsstabschefen är utomordentligt stort.

Befattningen som försvarsstabschef är f. n. placerad på samma nivå som försvarsgrensstabscheferna. Den gjorda värderingen visar klart att befattningen bör ligga en nivå över dessa stabschefer. Försvarsstabschefens ledande ställning i förhållande till försvarsgrensstabscheferna framgår även av att dessa är ställföreträdande förvarsstabschefer i krigsorganisationen.

Försvarsstabschefens kontakter med myndigheter inom övriga delar av totalförsvaret motiverar även att han får generallöjtnants (motsv) grad, vilket också försvarsledningsutredningen framhållit i sitt betänkande.»

»Souschefen vid försvarsstaben är ställföreträdare för försvarsstabschefen. Detta innebär att för befattningen i princip borde gälla samma kvalifikationskrav som för försvarsstabschefen.

Antalet ärenden inom försvarsstaben har ökat väsentligt sedan den nya organisationen genomfördes. Det har därför visat sig nödvändigt att regelmässigt fördela arbetet mellan försvarsstabschefen och souschefen. Vissa långsiktiga ärenden delegeras sålunda som regel till souschefen, i övrigt sker ärendefördelning efter omständigheterna. Genom att souschefen handlägger ärenden inom stabens hela verksamhetsområde blir han väl informerad om aktuella ärenden. Detta är nödvändigt för att souschefen vid stabschefens tjänsteresor eller bortovaro i övrigt alltid skall vara beredd att inträda som tjänsteförrättande stabschef. Souschefens uppgift i krigsorganisationen kräver även detta.

Det ansvar som åvilar souschefen och hans uppgifter såväl inom försvarsstaben som utåt i förhållande till försvarsgrenarna och till totalförsvaret i övrigt visar att befattningen som souschef bör ligga på en nivå över sektionscheferna vid försvarsstaben dvs. på samma nivå som försvarsgrensstabscheferna. För denna placering av befattningen talar även souschefens uppgifter i krigsorganisationen.»

Beträffande örlogsbascheferna har överbefälhavaren (Fst/Allm 29/9 1965 nr 300 bil. 3) föreslagit att chefen för Ostkustens örlogsbas borde få lönegrad Bo 5 i stället för Bo 4, »dock att han — i avvaktan på resultat av tjänsteställningsutredningen — bör vara kommendör».

Sammantaget innebär försvarsledningsutredningens och överbefälhavarens förslag följande tjänsteställning.

En general/amiral — överbefälhavaren,

tre generaler/amiraler (eller generallöjtnanter/viceamiraler) — försvarsgrenscheferna,

fyra generallöjtnanter/viceamiraler — tre militärbefälhavare och chefen för försvarsstaben,

tolv generalmajorer/konteramiraler — tre militärbefälhavare, tre milostabschefer, tre arméinspektörer, cheferna för Gotlands militärkommando och första flygeskadern samt souschefen vid försvarsstaben.

Härtill kommer

tolv generalmajorer/konteramiraler, som f. n. innehar denna tjänstegrad — fyra verkschefer, tre försvarsgrensstabschefer, cheferna för försvars- och militärhögskolorna, chefen för kustflottan, rikshemvärnschefen samt chefen för försvarsdepartementets kommandoexpedition.

Tjänstegrad	Lönegrad						Summa
	C 8	C 6	C 5	C 4	C 3	C 2	
General/Amiral.....	1	3					4
Generallöjtnant/ Viceamiral.....			4				4
Generalmajor/ Konteramiral.....			(4)	11	5	4	20 (24)
Summa	1	3	4 (8)	11	5	4	28 (32)

Bild 13:4

Totala antalet generalspersoner och flaggmän fördelade på lönegrader med hänsyn tagen till försvarsledningsutredningens och överbefälhavarens förslag framgår av tabell (bild 13:4).

Slutligen bör framhållas att överbefälhavaren i sitt slutliga förslag till detaljorganisation av den nya regionala ledningen (Fst/Allm 29/9 1965 nr 300 s. 6) anmält följande förbehåll.

»De tjänstegrader jag föreslår är i huvudsak anpassade till principerna i nuvarande ordning. Jag har inhämtat att tjänsteställningsutredningen avser framlägga sina förslag före övergången till den nya regionala ledningsorganisationen. Resultaten från denna utredning kan nödvändiggöra en överarbetning av mina nu framlagda förslag.»

Utredningens överväganden och förslag

Allmänna överväganden

Allmänt sett är enligt utredningens mening behovet av tjänsteställning för skilda grupper av generalspersoner och flaggmän inte så markant som för personal inom lägre kompetensnivåer. För de ledande befattningar inom krigsmakten det här är fråga om finns det i nära nog samtliga fall särskilda instruktioner, som reglerar befälsförhållandena. Överbefälhavaren har således befälsrätt över all krigsmaktens personal, försvarsgrenschef över försvarsgrenens, militärbefälhavare över militärområdets och en stabschef över vederbörlig stabs personal — oavsett tjänsteställning. De fall, då en sådan chef kan tänkas behöva ingripa utanför sitt egentliga befälsområde, är i stor utsträckning förutsedda och reglerade i gällande planläggning eller avses regleras när behov uppstår.

Gällande tjänsteställningsföreskrifter innebär i och för sig inte hinder för att någon utövar befäl över personal med samma eller t. o. m. högre tjänstegrad. Strängt taget skulle samtliga generalspersoner och flaggmän kunna inrymmas i en och samma tjänstegrad — en lösning, som utredningen dock inte vill föreslå.

I det följande redovisas de alternativa lösningar, som utredningen disku-

Överbefälhavaren

Försvarsgrenschef (i krig: stf ÖB)

Militärbefälhavare

Lägre chefer

Bild 13 : 5

terat, frågeställningar i samband med dessa samt slutligen utredningens ståndpunkt.

Befälsförhållandena, som bör vara avgörande för en nivågruppering i tjänsteställningssammanhang, har utredningen granskat från en hierarkisk modell, vilken beträffande krigsmaktens högsta instanser har det utseende som framgår av bild 13: 5.

Stabsorganisationen har enligt utredningens mening i princip ingen inverkan på nivå- eller skiktindelning. Stabscheferna och stabsmedlemmarna avses inte tilldelas någon annan befälsrätt än över underställd stabspersonal utan verkar enbart såsom chefernas rådgivare och medhjälpare. I den mån t. ex. chefen för försvarsstaben eller annan medlem av försvarsstaben undertecknar en order, inspekterar eller i annat sammanhang ger order, direktiv eller anvisningar till en militärbefälhavare sker detta i överbefälhavarens namn (på uppdrag av överbefälhavaren) och förutsätter inte någon högre tjänsteställning utan enbart överbefälhavarens bemyndigande.

I och för sig finns — som tidigare påpekats — inte behov av mer än en grad för generalpersoner och flaggmän. I dagens läge har vi emellertid tre generals(flaggmans-)grader, som väl ansluter till tidigare redovisade hierarkiska modell. Utredningen räknar med att alltjämt bibehålla de tre befintliga tjänstegraderna: general (amiral), generallöjtnant (viceamiral) och generalmajor (konteramiral).

Utredningen anser att chefer i de tre högsta instanserna bör vara generalpersoner och flaggmän. Liksom f. n. bör emellertid även andra befattningar än de i bild 13: 5 nämnda kunna innehas av generalpersoner och flaggmän. Enligt utredningens mening bör sådana befattningar inte rangeras högre än militärbefälhavare.

Försvarsledningsutredningen och överbefälhavaren har emellertid — som tidigare redovisats — föreslagit att vissa militärbefälhavare skulle ges tjänsteställning före övriga generalmajorer/konteramiraler. Härvid kan således fyra »generalsgrupper» skönjas, vilka för enkelhetens skull littererats på följande sätt.

A = överbefälhavaren,

B = försvarsgrenscheferna,

C = event. ur grupp D utbrutna militärbefälhavare samt

D = övriga generalpersoner och flaggmän.

Utredningen har använt dessa »generalsgrupper» i konstruktionen av sina alternativa lösningar.

Principiella alternativ och deras tekniska utformning

Eftersom utredningen i princip inte funnit tillräckliga motiv för att skapa en ny generalgrad, har konstruktionen av alternativ skett genom att de fyra »generalsgrupperna» hänförts till de tre befintliga tjänstegraderna för

generalspersoner och flaggmän efter olika modeller. De praktiska alternativen är med dessa utgångspunkter fem till antalet och framgår av följande tabell (bild 13: 6).

Tjänstegrad	Alternativ nr				
	1	2	3	4	5
General/Amiral.....	A	A	A	$\frac{A}{B}$	$\frac{A}{B}$
Generallöjtnant/Viceamiral.....	B	B/C	$\frac{B}{C}$	C	} C/D
Generalmajor/Konteramiral.....	C/D	D	D	D	

Bild 13: 6

En förklaring av i tabellen använda beteckningssystem blir samtidigt en redogörelse för *alternativens tekniska utformning*.

» $\frac{A}{B}$ » innebär att, trots att grupperna har samma tjänstegrad, har A tjänsteställning före B. Det förutsätts därvid att tjänsteställningen mellan grupperna regleras generellt genom särskild föreskrift (moment eller asterisk) i tjänstereglemente för krigsmakten.

»B/C» innebär att tjänsteställning mellan grupperna B och C inte särskilt regleras annat än genom vanlig tjänsteåldersberäkning. I alternativ 5 ges dock frihet att beträffande grupperna C och D utnyttja två tjänstegrader.

Utredningens val av alternativ

Det tillvägagångssätt utredningen använt vid valet av alternativ åskådliggörs med frågeschema i bild 13: 7.

Sedan principiellt alternativ valts efter nämnda frågeschema, har utredningen granskat detaljer enligt följande följdfrågor.

Vilka befattningar bör tillhöra grupp C?

Vilka befattningar bör tillhöra grupp D?

Vilka konsekvenser får det valda alternativet?

Utredningen har inte kunnat finna någon skillnad beträffande behovet av befälsrätt mellan olika militärbefälhavare, men väl skillnad i t. ex. den aktuella omfattningen av ansvarsområdet. Eftersom en militärbefälhavare inte beräknas skola ta befäl över en annan militärbefälhavare annat än möjligen i undantagsfall, anser utredningen att det inte bör vara någon skillnad i tjänsteställning mellan dessa befattningshavare. Mot bakgrund av dessa synpunkter och i överensstämmelse med utredningens tidigare redovisade skiktindelning (bild 13: 5) väljer utredningen alternativ 1 och betecknar detta som sitt *huvudalternativ*.

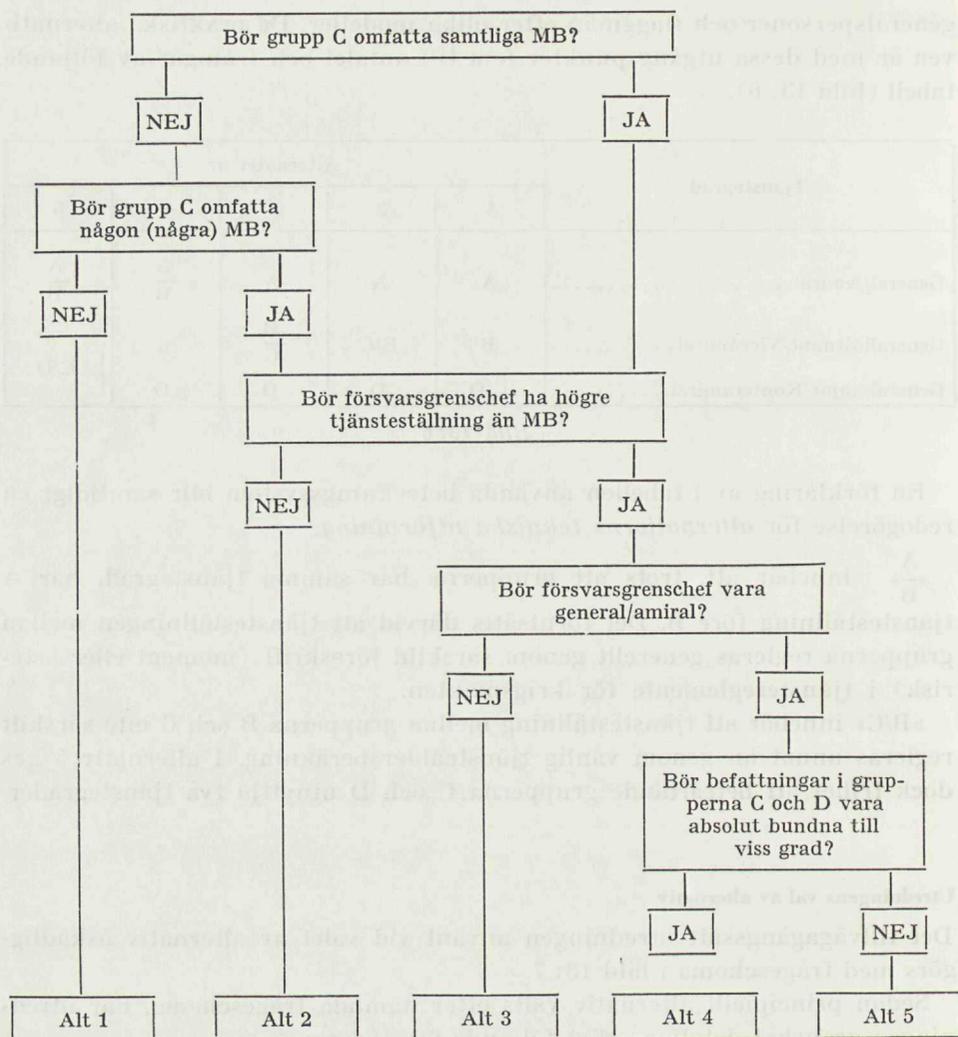

Bild 13 : 7

Utredningen har emellertid också diskuterat ett »reservalternativ», för vilket redogörs i det följande.

Om det, av andra anledningar än behovet av tjänsteställning, bedöms lämpligt att göra befälhavare för vissa militärområden till generallöjtnanter/viceamiraler, vill utredningen framhålla följande synpunkter.

Då utredningen inte kan finna motiv för någon skillnad i tjänsteställning mellan olika militärbefälhavare, bör i så fall *samtliga* sådana befattningshavare vara generallöjtnanter/viceamiraler. Försvarsgrenschef bör härvid generellt ges tjänsteställning före militärbefälhavarna. Enklast sker detta genom att försvarsgrenschef blir general/amiral. Utredningen anser nämli-

gen att det från tjänsteställningssynpunkt finns starkare motiv för skillnad mellan försvarsgrenschef och militärbefälhavare än mellan de senare och övriga generalspersoner och flaggmän, vilket bäst kommer till uttryck genom att försvarsgrenschef ges högre tjänstegrad än militärbefälhavare.

Den lösning som utredningen under dessa förutsättningar kommit fram till innebär i praktiken att två tjänstegrader (generallöjtnant/viceamiral och generalmajor/konteramiral) i princip utnyttjas för befattningar inom i stort sett samma nivå. Av principiella skäl anser utredningen att befattningarna bör förenas med viss grad varför utredningen som *reservalternativ väljer alternativ 4*, med det *tillägget* att *samtliga* militärbefälhavare bör ingå i »grupp C».

Det skall emellertid bestämt framhållas, att utredningen förordar endast ett alternativ — huvudalternativet.

Alternativens detaljer

I det följande kommer utredningen att granska vilka befattningar, som — utöver vad tidigare sagts — bör hänföras till de olika generals(flaggmans-)graderna. I den mån någon befattning inte behandlas, förutsätter utredningen att den tjänsteställning som gällde den 1 januari 1966 bibehålls.

Det har av såväl försvarsledningsutredningen som överbefälhavaren föreslagits att *chefen för försvarsstaben* skulle vara generallöjtnant/viceamiral. Utredningen, som tidigare redovisat sin uppfattning att stabsorganisationen i princip inte påverkar nivå- eller skiktindelning, kan från tjänsteställningssynpunkt inte finna behov av en högre tjänsteställning åt försvarsstabschefen.

Det har vidare föreslagits att vissa *militärområdesstabschefer* och vissa *arméinspektörer* skulle vara generalmajorer/konteramiraler. Med motivering att stabscheferna vid militärområdesstaberna tillika är ställföreträdande militärbefälhavare, kan utredningen i reservalternativet möjligen finna logiskt att samtliga stabschefer blir generalmajorer/konteramiraler. Reservalternativet innebär att samtliga militärbefälhavare blir generallöjtnanter/viceamiraler, vilket därmed ger utrymme för en generals(flaggmans-)grad åt stabscheferna. Något motiv för att arméinspektörerna skall ha högre tjänsteställning än brigadör har utredningen inte funnit.

Utredningen kan ej heller finna motiv för att souschefen vid försvarsstaben har behov av generals(flaggmans-)grad.

Beträffande cheferna för *Gotlands militärkommando*, *kustflottan* och *första flygeskadern* vill utredningen framhålla att dessa befattningar kan sägas utgöra gränsfall mellan nivåerna H och R. Principiellt synes dessa närmast böra föras till nivå R:1. Om emellertid en högre tjänsteställning än som brigadör/flaggkommendör är önskvärd kan detta smidigast åstadkommas genom »inom-befordran» som generalmajor/konteramiral.

Vad slutligen *chefen för försvarsdepartementets kommandoexpedition* beträffar, finns inte några organisatoriska skäl för generals(flaggmans-) grad. Det bedöms emellertid som angeläget att kommandochefen med hänsyn till uppgiften som främste företrädare för de tjänstemässiga kontakterna med i Sverige verksamma utländska försvarsattachéer har generalspersons ställning. Utredningen föreslår »inom-befordran» som generalmajor/konteramiral.

Utöver de militära tjänsterna finns — som tidigare har påpekats — även fyra verkschefstjänster, som f. n. uppehålls av militär personal. Om reservalternativet väljs, kan fråga uppstå om dessa skall hänföras till generallöjtnants/viceamirals tjänstegrad eller ej.

De befattningar som sålunda enligt utredningens mening kan hänföras till de olika tjänstegraderna i huvud- och reservalternativen framgår av följande tabell (bild 13: 8).

Tjänstegrad	Befattningar enligt			
	Huvudalternativet	antal	Reservalternativet	antal
General/Amiral.....	ÖB	1	ÖB, CA, CM, CFV	4
Generallöjtnant/Viceamiral	CA, CM, CFV	3	6 st. MB	6 ¹
Generalmajor/Konteramiral	6 st. MB, CFst, CAst, CMS, CFS, CFHS, CMHS, Rikshvch, CMKG, CKF, C E 1, CFKE	17 ¹	CFst, CAst, CMS, CFS, CFHS, CMHS, 6 st. milostabschefer, Rikshvch, CMKG, CKF, C E 1, CFKE	17
Summa		21 ¹		27 ¹

¹ Tillkommer (event.) fyra verkschefer.

Bild 13 : 8

Alternativens konsekvenser

Generals- och flaggmansgradernas fördelning på försvarsgrenar i huvud- och reservalternativen framgår av tabell på s. 161 (bild 13: 9). I tabellen återfinns teoretisk och den 1 oktober 1966 gällande fördelning enligt samma grunder som i bild 13: 2.

Mot de i den nya regionala ledningsorganisationen (och försvarsstaben) skapade reglerna för tillsättning av s. k. oberoendebefattningar har i den allmänna debatten riktats den kritiken att dessa kan medföra en disproportion mellan försvarsgrenarna. Om krigsmaktens ledande befattningar skulle fördelas mellan försvarsgrenarna i proportion till rekryteringsunderlagets (officerskårernas) storlek, skulle relationerna vara omkring 65 % för armén och 17,5 % för vardera marinen och flygvapnet.

Det har uttalats att lösningen av tjänsteställningsfrågan för högre chefer skulle kunna påverka officersrekryteringen. Det hävdas bl. a. att försäm-

Tjänstegrad	Teoretisk fördelning			Beslutad fördelning		
	A	M	F	A	M	F
HUVUDALTERNATIVET						
General/Amiral.....	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{3}$	—	—	1
Generallöjtnant/Viceamiral .	1	1	1	1	1	1
Generalmajor/Konteramiral	$6 \frac{5}{6}$	$5 \frac{1}{3}$	$4 \frac{5}{6}$	10	4	3
Summa	$8 \frac{1}{6}$	$6 \frac{2}{3}$	$6 \frac{1}{6}$	11	5	5
(tillk: verkschefer).....	($1 \frac{1}{3}$)	($1 \frac{1}{3}$)	($1 \frac{1}{3}$)	(1)	(2)	(1)
RESERVALTERNATIVET						
General/Amiral.....	$1 \frac{1}{3}$	$1 \frac{1}{3}$	$1 \frac{1}{3}$	1	1	2
Generallöjtnant/Viceamiral .	3	$1 \frac{1}{2}$	$1 \frac{1}{2}$	4	1	1
Generalmajor/Konteramiral	$6 \frac{5}{6}$	$5 \frac{1}{3}$	$4 \frac{5}{6}$	9	5	3
Summa	$11 \frac{1}{6}$	$8 \frac{1}{6}$	$7 \frac{2}{3}$	14	7	6
(tillk: verkschefer).....	($1 \frac{1}{3}$)	($1 \frac{1}{3}$)	($1 \frac{1}{3}$)	(1)	(2)	(1)

Bild 13: 9

rade befodringsmöjligheter till general och flaggman direkt påverkar grundrekryteringen inom försvarsgrenen.

För att granska nämnda fråga kan man inte använda den i bild 13: 9 angivna teoretiska fördelningen, som endast är ett medelvärde. Utredningen har därför som exempel räknat fram två alternativ, vilka presenteras i bild 13: 10. I båda alternativen har reglerna för tillsättning av oberoendebefattningar följts, men i alternativ A har i förekommande fall armén getts företräde till de högsta tjänsterna, i alternativ B flygvapnet. Alternativen visar således högsta och lägsta möjliga antal generaler vid armén resp. lägsta och högsta möjliga antal generaler vid flygvapnet.

De teoretiska befodringsmöjligheterna är alltså större — reglerna för tillsättning av oberoendebefattningar medger således större handlingsfrihet

Tjänstegrad/Befattning	HUVUD-ALTERNATIVET						RESERV-ALTERNATIVET					
	Alternativ A			Alternativ B			Alternativ A			Alternativ B		
	A	M	F	A	M	F	A	M	F	A	M	F
Gen/Am.....	1	—	—	—	—	1	2	1	1	1	1	2
Gl/Vam.....	1	1	1	1	1	1	6	—	—	1	1	4
Gm/Kam MB, CFst.....	6	1	—	1	2	4	—	1	—	—	1	—
CFHS, CMHS, CMKG, CFKE	4	—	—	—	1	3	4	—	—	—	1	3
Milostabsch.....	—	—	—	—	—	—	1	4	1	3	3	—
»Beroende»-befattn. ¹	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Summa	14	4	3	4	6	11	15	8	4	7	9	11
(tillk: verkschefer)	(2)	(1)	(1)	(1)	(1)	(2)	(2)	(1)	(1)	(1)	(1)	(2)

¹ CAst, CMS, CFS, Rikshvch, CKF, C E 1.

Bild 13: 10

— än man i förstone är böjd att tro. Utredningen är därför inte övertygad om att lösningen av tjänsteställningsfrågan för generalspersoner och flaggmän har en sådan direkt inverkan på officersrekryteringen, som gjorts gällande.

Möjligheterna att *förflytta* generalspersoner och flaggmän mellan de olika befattningarna begränsas *dels* av lönesystemet, *dels* av tjänsteställningen. Hinder av lönekaraktär är att man undviker att flytta personal till tjänst med lägre lön, trots att formella möjligheter härtill finns. Sådana hinder är oberoende av vilket tjänsteställningsalternativ som väljs. Hinder på grund av tjänsteställning är att man inte förflyttar personal till tjänst, med vilken är förenad lägre tjänsteställning. I detta avseende medger utredningens huvudalternativ något större frihet än reservalternativet.

Utredningen vill med hjälp av följande skisser (bilderna 13: 11 och 12) försöka klargöra skillnaden i »förflyttningsmöjligheter» mellan dess båda alternativ.

Lönegrad		
C 8	Gen/Am	ÖB
C 6	Gl/Vam	CA, CM, CFV
C 5		MBS, MBÖ, MBÖN, CFst
C 4	Gm/Kam	MBV, MBB, MBNN, CAst, CMS, CFS, CFHS, CMHS, Rikshvch, CKF, C E 1
C 3		CMKG
C 2		CFKE

Bild 13 : 11. Huvudalternativet

I huvudalternativet finns från tjänsteställningssynpunkt inte hinder för förflyttning från en lägre till en högre lönegrad eller mellan tjänster i en och samma lönegrad.

Utöver de hinder som följer av skilda lönegrader försvåras förflyttning i reservalternativet på grund av tjänsteställningen i följande fall.

1. Sex militärbefälhavare kan inte flyttas till tjänst som försvarsstabschef.
2. Tre militärbefälhavare i lönegrad C 4 kan inte flyttas till annan tjänst i lönegrad C 4.
3. Tre chefer för militärområdesstaber (SC) i lönegrad C 3 kan inte —

Lönegrad	Gen/Am	
C 8	ÖB	
C 6	CA, CM, CFV	
C 5	G1/Vam MBS, MBÖ, MBÖN	Gm/Kam CFst
C 4	MBV, MBB, MBNN	CAst, CMS, CFS, CFHS, CMHS, Rikshvch, CKF, C E 1, SCS, SCÖ, SCÖN
C 3		CMKG, SCV, SCB, SCNN
C 2		CFKE

Bild 13 : 12. Reservalternativet

även om inte lönehinder hade förelegat — flyttas till annan befattning för brigadör.

Utredningen vill i detta sammanhang påpeka att de redovisade förflyttningsmöjligheterna inte tillmätts sådant värde att de utgör någon väsentlig anledning till varför utredningen förordar sitt huvudalternativ.

Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningen föreslår att till de tre befintliga tjänstegraderna för generalspersoner och flaggmän hänförs följande befattningshavare

<i>General/Amiral:</i>	Överbefälhavaren.
<i>Generallöjtnant/Viceamiral:</i>	Cheferna för armén, marinen och flygvapnet.
<i>Generalmajor/Konteramiral:</i>	Samtliga militärbefälhavare, Cheferna för försvars-, armé-, marin- och flygstaberna, Cheferna för försvars- och militärhögskolorna, Rikshemvärnschefen, Chefen för Gotlands militärkommando («inom-befordran»), Chefen för kustflottan («inom-befordran»), Chefen för första flygeskadern («inom-befordran»), Chefen för försvarsdepartementets kommandoexpedition («inom-befordran»).

Härutöver föreslår utredningen att i de fall då tjänster som verkschefer tillsätts med militär personal, dessa hänförs till generalmajorer/konter-amiraler.

I detta kapitel inte omnämnda befattningshavare med tjänster i lönegrad C 3 och högre föreslås ha tjänsteställning som brigadör/flaggkommendör enligt vad utredningen anfört i kapitel 12.

KAPITEL 14

Benämningar på befälsgrupper och nivåer

Befälsgruppernas benämningar var i äldre befälsordningar (före 1925) med då gällande tjänsteställningssystem liktydiga med nivåbenämningar, vilket framgår av det följande.

Tjänstegrader (moderna titlar)	Gruppenämningar för (indelning av) befälspersonalen					
	1600- och 1700-talen	1800-talet	Från 1800-talets slut—1914		1914—1925	
General— —Fänrik	Överbefäl	Officerare	Officerare	Officerare	Över- befäl	Officerare
Fanjunkare— —Sergeant	Underbefäl		Under- officerare	Under- officerare	Underbefäl	Under- officerare
Furir— —Korpral	Ringare (underbefäl) Gemena befäl		Underbefäl av manskpet	Underbefäl av manskpet		Underbefäl

Bild 14 : 1

Från 1600-talets början indelades *officerarna* (= allt befäl) i *överbefäl*, *underbefäl*, *ringare* (underbefäl) och *gemena befäl*. Ganska snart (slutet av 1600-talet) togs benämningarna *överofficerare* och *underofficerare* i bruk för överbefälet resp. underbefälet.

Under 1800-talet utgjordes befälskategorierna av *officerare*, *underofficerare* och *underbefäl av manskpet* (korpraler).

Vid 1800-talets slut indelades *befälet* i *överbefäl*, vilka utgjordes av officerarna, och *underbefäl*, som bestod av underofficerarna och underbefälet av manskpet.

Med 1914 års härordning infördes befälsindelningen *officerare*, *underofficerare* och *underbefäl*.

Ytterligare nivåindelning inom (över-)officersgruppen har av tradition varit *officerare av generalitetet* (*amiralitetet*), dvs. generalspersoner och flaggmän, *regementsofficerare* och *kompaniofficerare*. Av kompaniofficerarna har löjtnanter och fänrikar (underlöjtnanter) sedan gammalt inrymts i den gemensamma (nivå-)benämningen *subalternofficerare*.

Begreppet regementsofficer (eller regementsbefäl) betecknade ursprungligen — på 1600-talet — det befäl som ingick i regementsstaben. Av motsvarigheten till dagens militära personal hörde till denna »grupp» översten, överstelöjtnanten, regementsvakmästaren (= majoren), regementskvartermästaren (en kapten) och regementsväbelen (fältväbel).

Mot bakgrund av befälsgruppernas uppgifter enligt moderna befälsordningar och de förändringar i personalens tjänsteställning som ägt rum alltsedan 1925 är numera inte gruppbenämningarna användbara som nivå-beteckningar. Utredningen har därför funnit att båda dessa benämningssfrågor bör behandlas var för sig.

Gruppbenämningar

Värnpliktsbefälet utgör huvudparten av krigsmaktens befäl. Dess gruppbenämningar är till stor del avhängiga av värnpliktslagens stadganden (underbefäls-, underofficers- och officersuttagning resp. -utbildning). Allt för stora förändringar undviks om man som princip låter värnpliktsbefälet bibehålla begreppen *underbefäl* och *underofficerare* som gruppbenämningar för personal inom gruppchefs- resp. tropschefsnivån.

Utredningen anser att yrkesunderbefälet, som i krigsorganisationen bestrider befattningar inom samma kompetensnivå som värnpliktiga *underofficerare* fortsättningsvis inte bör benämnas underbefäl. Som gruppbenämning för yrkesunderbefälet har utredningen övervägt *fackbefäl*, *kompaniunderofficerare* samt det med yrkesunderofficerarnas ombenämning lediga begreppet *underofficerare*. Enligt utredningens direktiv skall nämligen yrkesunderofficerarna framdeles benämnas *kompaniofficerare*. Både *fackbefäl* och *kompaniunderofficerare* markerar enligt utredningens mening väl det aktiva underbefälets speciella yrkeskompetens. *Kompaniunderofficerare* skulle dessutom kunna antyda befintligt utbildnings- och rekryteringssamband med *kompaniofficerare*. Utredningen har emellertid stannat för *underofficerare* som är en traditionsrik, kort och enkel namnform. Benämningen *fackbefäl* har förkastats eftersom utredningen av princip inte som gruppbenämning vill rekommendera sammansättning med begreppet »-befäl» annat än i den enstaka, gällande benämningen *underbefäl*.

För att markera åtskillnad mellan nuvarande yrkesofficerare och *kompaniofficerare* har utredningen övervägt att för den första gruppen föreslå benämningarna *regementsofficerare* eller *bataljonsofficerare*. Ingen av benämningarna täcker dock yrkesofficersgruppens hela gradområde. Enligt utredningens mening bör gällande benämning *officerare* kunna bibehållas utan större olägenhet för systemet i dess helhet. Den bör framdeles utnyttjas endast som benämning på yrkesofficersgruppen.

För reservofficersgruppen hör, liksom i fråga om gradbenämningar, gällande benämning *reservofficerare* kunna bibehållas. I konsekvens härmed hör även gruppbenämningen *reservunderofficerare* kunna bibehållas.

Värnpliktsbefällets officersgrupp, som i kompetenshänseende rangeras efter *officerare* och *kompaniofficerare* i plutoncheffsnivån, bör — för att markera samhörighet med men också skillnad från nämnda befälsgrupper — ges särskild benämning om möjligt i nära anslutning till den gällande.

Plutonsofficerare, fältofficerare och *värnpliktsofficerare* är benämningar som utredningen övervägt för de värnpliktiga officerarna. *Plutonsofficerare* täcker inte gruppens hela uppgiftsområde så länge det förekommer utbildning till befattningar inom kompanicheffsnivån utan obligatorisk reservanställning. De två sistnämnda prefixen, »fält-» och »värnplikts-», kan utnyttjas även för värnpliktsbefällets *underofficers*-grupp för att skilja denna från *underofficerare* och *reservunderofficerare*. Av de båda prefixen bedömer utredningen »värnplikts-» — trots viss språklig otymplighet — som den lämpligaste lösningen huvudsakligen på grund av den nära överensstämelsen med gällande ordning. Utredningen föreslår därför benämningarna *värnpliktsofficerare* och *värnpliktsunderofficerare*. I konsekvens härmed föreslås att det värnpliktiga underbefälet benämns *värnpliktsunderbefäl*.

Enligt utredningens uppfattning kan föreslagna benämningar användas även inom marinen och flygvapnet.

Utredningen har dessutom övervägt att föreslå ett återinförande av begreppet *manskap* som en gemensam beteckning för *värnpliktsunderbefäl* och meniga. Som redovisats i kapitel 7 förekommer motsvarande ordning i vissa främmande länder. Mot en sådan ordning kan emellertid sägas att för *värnpliktsunderbefällets* befälsutövning är det av betydelse att befälsställningen klart markeras såväl i gruppbenämning som i personalindelning. Enligt utredningens mening bör *manskaps*begreppet därför inte återinföras.

De gruppbenämningar utredningen föreslår framgår av följande tabell (bild 14: 2).

Gällande gruppbenämning	Utredningens förslag till gruppbenämning
Officerare (stampersonal)	<i>Officerare</i> (Off)
Underofficerare (stampersonal)	<i>Kompaniofficerare</i> (Koff)
Underbefäl (stampersonal)	<i>Underofficerare</i> (Uoff)
Reservofficerare	<i>Reservofficerare</i> (Roff)
Reservunderofficerare	<i>Reservunderofficerare</i> (Ruoff)
Värnpliktiga officerare	<i>Värnpliktsofficerare</i> (Voff)
Värnpliktiga underofficerare	<i>Värnpliktsunderofficerare</i> (Vuoff)
Värnpliktigt underbefäl	<i>Värnpliktsunderbefäl</i> (Vubef)

Bild 14: 2

Förtids- och pensionsavgången stampersonal som inträtt i reserv anges givetvis med vederbörlig reservbefälsgrupps benämning. Hur därvid bör förfaras med *kompaniofficerare* som avgått ur aktiv tjänst behandlas i senare sammanhang (kap. 17).

Krigsfrivillig personal bör enligt utredningens mening inrymmas i värnpliktsbefälets grupper.

Nivåbenämningar

Inte heller med utredningens förslag till gruppbenämningar kan dessa utnyttjas liktydigt med nivåbenämningar.

Utredningen har funnit att det kan vara lämpligt att införa särskilda nivåbenämningar. Det finns nämligen ett visst behov av att i skilda sammanhang (reglementen, instruktioner, mobiliseringstabeller o. d.) kunna ange personal med likartade kvalifikationer utan att behöva namnge flera befälsgrupper.

Nivåindelningen och dess beteckningar bör kunna utnyttjas för såväl militär som civilmilitär personal och ev. även för civil personal.

Av de gällande nivåbenämningarna är det enligt utredningens uppfattning endast *generalspersoner (flaggmän)* och *regementsofficerare* som i princip kan bibehållas. *Kompaniöfficerare* skall användas som gruppbenämning och begreppet *subalternofficerare* bedöms mindre lämpligt i det av utredningen föreslagna gradsystemet.

Sammansättningar med begreppet »-officer» bör emellertid principiellt undvikas som nivåbenämning. De utnyttjas i stället som gruppbenämningar. Utredningen föreslår därför benämningen *regementsbefäl* i stället för *regementsofficerare*.

Det största behovet av nivåbenämningar förefinns i de lägsta kompetensnivåerna, i vilka samtliga befälsgrupper inryms. Nära till hands ligger att här utnyttja utredningens »arbetsbenämningar» på nivåerna. Om benämningarna skall ges en giltighet utöver enbart den militära personalen är emellertid begrepp som *kompanichefsnivå* mindre lämpliga. Utredningen har då funnit att sammansättningar med begreppet »-befäl» torde vara mest adekvata. För de fyra lägsta kompetensnivåerna skulle därför benämningarna vara *gruppbefäl*, *troppbefäl*, *plutonsbefäl* och *kompanibefäl*.

Utredningens förslag till gradbenämningar innebär emellertid att tjänstegraden *löjtnant* kan sägas tillhöra såväl kompanichefsnivån (*reservofficerare*) som plutonchefsnivån (*officerare* och *värnpliktsofficerare*). Av denna anledning föreslår utredningen att tjänstegraderna i kompetensnivåerna K och P sammanförs till en befälsnivå *kompanibefäl*. För nivåerna T och G föreslås benämningarna *troppbefäl* resp. *gruppbefäl*.

Liknande »sambenämning» av kompetensnivåer kan utan större olägenhet ske för bataljonschefsnivån och högre nivåer. Sålunda föreslår utredningen att tjänstegraderna i nivåerna B, F och R sammanfattas under benämningen *regementsbefäl*. Generals-(flaggmans-)graderna (nivå H) kan enligt utredningens mening fortfarande sammanfattas som *generalspersoner (flaggmän)*.

Föreslagen ordning innebär inte ett avståndstagande från utredningens grundläggande synpunkter rörande indelningen i kompetensnivåer. Utredningens förslag till tjänsteställningssystem har nämligen den primära verkan att *tjänstegraderna* markerar den grundläggande nivå (skikt-)indelningen. Därför kan enligt utredningens mening två eller flera närliggande kompetensnivåer — i synnerhet inom det högre befälsområdet — utan olägenhet sammanföras under en praktiskt användbar gemensam nivåbenämning. Sådan nivå bör kallas *befälsnivå* till skillnad från kompetensnivåbegreppet. Det senare kan mycket väl komma till användning inom t. ex. krigsplacerings- och utbildningsverksamhet.

Utredningen har även övervägt förkortade beteckningar för befälsnivåerna och därvid stannat för en *numrering* (I—V) uppifrån. Ett alternativ med bokstavs-beteckningar — antingen i löpande följd A—E eller med nivåbenämningarnas initialer — har förkastats med hänsyn till risken för förväxlingar. Bokstavs-beteckningar används t. ex. för att ange värnpliktskategorier (E, F och G).

Kompetensnivå	»Gradstege»	Befälsnivå
H Högre chefer	— —	I <i>Generalspersoner (flaggmän)</i>
R Regementschefs-nivån	—	II <i>Regementsbefäl</i>
F Fredsbataljonschefs-nivån	—	
B Bataljonschefs-nivån	—	
K Kompanichefs-nivån	— —	III <i>Kompanibefäl</i>
P Plutonchefs-nivån	—	
T Troppchefs-nivån	— —	IV <i>Troppbefäl</i>
G Gruppchefs-nivån	— —	V <i>Gruppbefäl</i>

Bild 14 : 3

Jämförelse mellan kompetensnivåer och i detta kapitel föreslagna befälsnivåer framgår av bild 14: 3.

Sammanfattning av utredningens förslag rörande grad-, grupp- och nivåbenämningar för militär personal framgår av bilaga 13.

Kompetensnivåer	Befälsnivåer
Kompetensnivå 1	Förste sergeant
Kompetensnivå 2	Sergeant
Kompetensnivå 3	Förste fänrik
Kompetensnivå 4	Fänrik
Kompetensnivå 5	Kapten
Kompetensnivå 6	Major
Kompetensnivå 7	Övermajor

KAPITEL 15

Ett nytt gradbefordringssystem

En väsentlig princip i utredningens överväganden är att tjänstegrad bör erhållas

1) när kompetens för krigsplacering i mot densamma svarande (typ-) befattning har uppnåtts eller

2) när efter särskild lämplighetsförklaring placering i (typ-)befattning sker.

Principens första punkt hänför sig — som framgår av tidigare redogörelser — till personal i gruppchefs- t. o. m. bataljonschefs nivåerna, medan andra punkten berör personalen i nivåerna över bataljonschefs nivån.

I överväganden rörande tjänsteställning för militär personal i nivåerna G—B (kap. 11) har utredningen sålunda utgått från bl. a. den kompetensgivande obligatoriska utbildningens uppläggning enligt 1960 års befälsordning. Det system som utredningen har föreslagit *föresätter* därför att de villkor för befordran, för vilka redogörs i det följande, iakttas. *Allmänna krav såsom laglydnad, medborgarsinne, duglighet och pålitlighet m. m. behandlas inte.*

Villkor för befordran inom nivåerna G—B

Eftersom den kompetensgivande obligatoriska utbildningen är av såväl teoretisk (skolmässig) som praktisk art kommer befordringsvillkoren att omfatta

dels viss angiven (teoretisk) *utbildning* (skola, kurs), som skall ha genomgått med godkännande vitsord,

dels viss fullgjord (praktisk) *tjänstgöring.*

Härutöver kan också anges viss *tjänstetid* för att i de fall då den »normala» obligatoriska utbildningen frångås, åstadkomma ett jämnt befordringssystem.

Värnpliktsbefäl

Befordran till värnpliktsbefälets grader bör enligt utredningens mening kunna ske omedelbart efter genomgången (fullgjord) kompetensgivande utbildning (tjänstgöring). Detta bör gälla vid såväl obligatorisk grundutbildning som frivillig befälsutbildning.

Utredningen har inte funnit anledning att närmare precisera omfattningen av den *frivilliga* utbildning som bör utgöra grund för befordran till olika värnpliktsgrader. Utredningen vill dock i detta sammanhang erinra om de synpunkter som har framförts i kapitel 11 avsnittet »Synpunkter på gradbehov mot bakgrund av andra än krigsorganisatoriska skäl» (s. 118).

Utredningens förslag till villkor för befordran till värnpliktigt befäl framgår av *bilaga 14*. De ansluter sig till det system för utbildning som har fastställts *dels* med 1960 års befälsordning, *dels* efter 1960 års värnpliktsutrednings (VU 60) förslag. Sådan frivillig befälsutbildning som kan anses likvärdig med obligatorisk utbildning (t. ex. »plutonchefskurs» för troppbefäl) har inte särskilt angetts i tabellbilagan.

Utredningen förutsätter — vilket närmare behandlas i kapitel 19 — att dess förslag till beföringssystem principiellt inte skall påverka utformningen av ett system för värnpliktsavlöning.

I förslaget till beföringstidpunkter för *personal under utbildning till värnpliktsbefäl* (bil. 14) har följande synpunkter varit vägledande. Efter grundutbildningens slut befordras den värnpliktige till den tjänstegrad som svarar mot den befattning till vilken utbildningen har syftat. När han under grundutbildningens förbandsövningsskede (»GKU», »samövningsperiod») placeras som (övad) chef för avdelning befordras han till en lägre tjänstegrad än »slutgraden». Nämda tjänstegrader framgår av bild 15:1. En värnpliktsofficersuttagen bör befordras till sergeant vid kadettskolans början (dvs. efter avslutad grundutbildning till värnpliktsunderofficer). Vidare bör de som uttagits för utbildning till värnpliktsofficer och -underofficer befordras till korpraler sedan grundläggande befälsutbildning genomgåts.

Värnpliktig uttagen för utbildning till	Tjänstegrad	
	vid förbandsövningsskedes början	vid grundutbildningens slut
Voff	} Furir	Fänrik
Vuoff		Sergeant
Vubef		Furir ¹
	Korpral	

¹ Om vederbörande förklarats lämplig för typbefattningen gruppchef.

Bild 15: 1

Utredningen är medveten om att variationer i grundutbildningens inpassning under året i vissa fall kan medföra avsteg från de föreslagna beföringstidpunkterna. Utredningens förslag är grundat på de inpassningsalternativ som i gällande provisoriska bestämmelser om värnpliktsutbildningen (kungl. brev den 16 juni 1966) har kallats »alternativ I» vid armén och »bemanningsgrupp A» vid flottan.

Olika skeden av den obligatoriska utbildningen till yrkesbefäl har ansetts likvärdiga med skeden i den normala värnpliktsutbildningen enligt de principer som framgår av den i bilaga 11 angivna nivåindelningen. Utredningen förutsätter att *personal som utbildas till yrkesbefäl* under pågående utbildning befordras till värnpliktigt befäl efter i stort sett samma grunder som övriga befälsuttagna värnpliktiga.

Hur föreslagna befordringstidpunkter bör inordnas i utbildningssystemet framgår av *bilaga 15*.

De krav på uppnådd lägsta levnadsålder som jämlikt nuvarande föreskrifter gäller för förordnande till värnpliktig sergeant, underofficer av 2. graden, fanjunkare, flaggunderofficer, löjtnant och kapten erfordras inte längre i det tjänsteställningssystem som utredningen föreslår. En förutsättning härför är dock att den frivilliga befälsutbildningens befordringskurser ges en sådan befattningsinriktning att deras kvalitetsmässiga innehåll kan anses motsvara kompetenskraven för befattningen i fråga.

Reservbefäl

Utredningen har inte funnit anledning att föreslå ändringar i nu gällande principer för reservbefälets befordran. Utredningen förutsätter att kompetensvillkor för anställning som reservunderofficer sedermera uttrycks på sätt som motsvarar gällande fordringar för anställning som reservofficer.

Villkor för befordran till och som reservbefäl framgår av bilaga 14.

Yrkesbefäl

Utredningens förslag till villkor för befordran inom yrkeskarriären — grundade på 1960 års befälsordning — framgår av *bilaga 16*. Tabellbilagans uppgifter gäller för arméns personal. Utredningen föreslår att föreskrifter med likartat innehåll utfärdas för marinens och flygvapnets personal, varvid villkoren beträffande *tjänstetid* skall vara desamma som för arméns personal.

Utredningen utgår härvid från att pågående utredningar rörande befälssystemen vid marinens och flygvapnet jämlikt departementschefens uttalande i prop. 1960:109 sid. 23 (jfr kap. 10) kommer att ange preciserade krav på kompetens i skilda uppgiftsnivåer på i princip samma sätt som redan har fastställts för armén. Det synes också vara att förvänta att kompetenskraven vid de skilda försvarsgrenarna principiellt kommer att vara av samma innebörd för resp. nivåer.

Levnadsålder vid befordran

De levnadsåldrar vid vilka normalt befordran enligt utredningens förslag kommer att äga rum framgår av *bilaga 17*. Bilagans uppgifter bör närmast jämföras med dem i bilaga 2. Utredningen vill dock påpeka att avsik-

ten inte är att binda befordran till viss uppnådd levnadsålder. Uppgifterna i bilaga 17 redovisas endast som underlag för jämförelser.

Urvalsbefordran för kompaniofficerare och underofficerare

För urvalsbefordran av kompaniofficerare till förvaltare och av underofficerare till överrustmästare bör i princip gälla samma regler som för urvalsbefordran av officerare, vilket behandlas i följande avsnitt.

Villkor för befordran inom nivåerna F—H

Kompetensnivåerna F—H i utredningens förslag omfattar sådana officers-tjänster, till vilka befordran sker efter urval. Även i utredningens förslag förutsätts befordran ske efter urval, dock så att den sammankoppling mellan en tjänsts lönegradsplacering och en viss tjänstegrad, som i stor utsträckning förekommer idag, formellt upphävs.

Utredningen har i tidigare kapitel redogjort för principerna i sitt förslag och därvid framhållit att som grund för tilldelning av tjänstegrad bör bl. a. gälla behovet av tjänsteställning med hänsyn till den organisatoriskt betingade befälsrätt som är förenad med vederbörlig *befattning*. Detta har utredningen i praktiken velat utforma så att typbefattningar hänförs till skilda kompetensnivåer till vilka knutits en bestämd tjänstegrad. Hänsyn har därvid inte tagits till typbefattningarnas lönegradsplacering.

Med utredningens förslag till nivågruppering skulle tjänstegraderna kunna omfatta befattningar som idag är lönegradsplacerade tjänster enligt följande sammanfattning (bild 15: 2).

Tjänstegrad	Typbefattningarna motsvaras av tjänster i lönegraderna
Generalmajor/Konteramiral	C 5, C 4, C 3, C 2
Brigadör/Flaggkommendör	C 4, C 3, C 2, C 2/1
Överste/Kommendör	C 2, C 2/1, C 1, B 6, B 5
Överstelöjtnant/Kommendörkapten (båda graderna)	B 5, B 5/A 28, A 30, A 30/28, A 28, A 28/26, A 26, A 26/23
(Major/Örlogskapten)	(A 26, A 26/23, A 23, A 17)

Bild 15: 2

Före befordran till regementsofficerstjänst i lönegrad C 1 och lägre lönegrader skall idag befordringskandidaters lämplighet härför prövas och värdesättas av en befordringsberedning. Det bör dock observeras att befordran till tjänster med lönegradsbeteckningen Br eller Ar inte kräver medverkan av befordringsberedning. Tillsättning av sådana tjänster är i stor utsträck-

ning decentraliserad till olika myndigheter. Antalet tjänster av denna art bedöms öka i framtiden.

Även i ett system enligt utredningens förslag finns behov av institutioner liknande dagens befodringsberedningar. Dessas uppgifter skulle vara att bedöma befodringskandidaternas lämplighet att fullgöra för urvalsbefordrad personal avsedda befälsuppgifter på vissa (skikt av) nivåer.

I kapitel 12 har utredningen framhållit att det genom överbefälhavarens försorg bör tas fram detaljerade förslag till såväl minimifordringar för urvalsbefordran som förteckningar över nivåindelade befattningar för urvalsbefordrade officerare. Sådana befattningsförteckningar och minimifordringar bör förutom personbedömningar (vitsord m. m.) utgöra underlag för befodringsberedningens arbete. Beredningens bedömning bör omfatta vederbörandes lämplighet för *gradbefordran* till högst överstes tjänstegrad. Bedömningen bör vara oberoende av hur befodringskandidatens innehavda eller tilltänkta lön är betecknad (t. ex. Ao eller Ar). Utredningens förslag medför nämligen att alla tjänster oavsett tillsättningsform från tjänsteställnings-(kompetens-)synpunkt blir likvärdiga.

För bedömning av officerare bör liksom hittills finnas befodringsberedningar. Utredningen förutsätter att liknande organ där sådana saknas tillkommer för bedömning av kompaniofficerares och underofficerares lämplighet för urvalsbefordran (till förvaltare resp. överrustmästare/flaggbåtsman).

Utredningen utgår från att tjänstetillsättande myndigheter i förekommande fall åläggs beakta befodringsberednings utlåtande.

Tjänsteställningsbefordran — lön

Som utredningen tidigare framhållit kan ett nytt tjänsteställningssystem konstrueras på ett ändamålsenligt, logiskt och sakligt sätt endast om man bortser från gällande lönesystem. Tjänsteställningens principer bör gälla all krigsmaktens personal, värnpliktsbefälet såväl som yrkesbefälet.

Endast ca 10 % av krigsorganisationens befäl — den fast anställda stampersonalen — är verksam i fredsorganisationen och innehar därmed lönegradsplacerade tjänster. Dessa tjänster är knutna till tjänsteställning genom att de i personalförteckningar i stor utsträckning anges med de militära tjänstegraderna såsom tjänstebenämningar, t. ex. rustmästare Ao 13, fanjunkare Ao 15, kapten Ao 23 och major Ao 26. Undantag härifrån finns dock, som t. ex. truppslagsinspektör, sektionchef, regementschef, regementsofficer, underofficer och underbefäl.

Tillsättning av yrkesbefälets tjänster sker vid uppkommen vakans. Detta innebär att växlande konjunkturen i fråga om tillgång på lönegradsplacerade tjänster i förhållande till befälstillgången påverkar personalens tjänsteställning. De synpunkter på relationerna kompetens—tjänsteställning, som

utredningen grundat sina överväganden på, kan med systemets bundenhet till lönesystemet sättas ur kraft för yrkesbefälet.

Stampersonalens löneförhållanden m. m. är förhandlingsfråga, medan tjänsteställning som baseras på tjänstens krav (i krigs- och fredsorganisationerna) uteslutande är en myndighetsfråga.

Utredningen anser att ett nytt tjänsteställningssystem enligt utredningens förslag kan införas endast om sammankopplingen tjänsteställning—lönegradsplacerad tjänst för yrkesbefälet samtidigt upphävs.

Följande skiss (bild 15: 3) visar ett exempel på hur utredningens förslag rörande tjänstegrader för officerare (nivåerna P—B) skiljer sig från gällande löne-(och grad-)situation.

Grad:	LÖJTNANT			KAPTEN				MAJOR	
År:	0	2	4	6	8	10	12	14	
Lön:	Ae 13	Ao 17	(17: 18)	(17: 19)	Ao 23				
	(Fänrik)	(Löjtnant)			(Kapten)				

Bild 15: 3

Ytterligare exempel på konsekvenserna av utredningens förslag ges i bild 15: 2.

I detta sammanhang vill utredningen påpeka att skillnaden mellan de båda systemen i praktiken under vissa förhållanden kan bli mindre markant. Det finns självfallet möjligheter för förhandlingsparterna att åstadkomma sådana förändringar av lönestrukturen att lön och tjänsteställning tidvis kan te sig som två parallella system. I sådana lägen bedömer utredningen det som synnerligen angeläget att de båda systemen är *formellt* åtskilda för att konjunkturförhållandena på lönesidan inte ånyo skall få påverka yrkesbefälets tjänsteställning.

Skiss till nytt befordringssystem

Ett nytt befordringssystem med åtskillnad mellan lön och tjänsteställning bör innehålla bestämmelser

dels beträffande *tjänstetillsättning* («lönebefordran»),

dels rörande *tjänsteställningsbefordran*.

Tjänstetillsättning bör endast avse tillsättning av lönegradsplacerade tjänster vid skilda myndigheter inom fredsorganisationen. Härav berörs endast stampersonal.

Tjänsteställningsbefordran bör däremot gälla samtliga befälsgrupper och personalkategorier som i utredningens förslag skall ha någon form av tjänsteställning.

Med tjänsteställningsbefordran bör förenas de villkor som utredningen

tidigare har redovisat i detta kapitel. Även för tjänstetillsättning (befordran till högre lönegrad) kan självfallet vissa villkor uppställas, t. ex. krav på viss tjänstetid i lägre tjänst före befordran till tjänst med högre lönegrad.

Bestämmelser om pension, traktamenten m. fl. avtalsenliga förmåner är knutna till lönegrader och bör enligt utredningens uppfattning inte heller framdeles påverkas av tjänsteställningsförhållanden.

Ärenden rörande tjänsteställningsbefordran bör under Kungl. Maj:t avgöras av överbefälhavaren, försvarsgrenscheferna och personalkärchefer, medan beslut i fråga om tjänstetillsättning liksom f. n. bör meddelas jämväl av chefer för verk, staber, utbildningsanstalter och andra enheter med egna personalförteckningar.

För att antydd delning av befordringssystemet skall kunna genomföras bör framdeles *dels* vissa formella ändringar ske i personalförteckningar, *dels* i organisationsbeskrivningar särskilt anges avsedd tjänsteställning (tjänstegrad) för varje befattning som avses innehas av urvalsbefordrad personal.

I detta sammanhang erinras om att utredningen har förutsatt att befattningar för urvalsbefordrad personal förtecknas mot bakgrund av organisatoriska förhållanden. Utredningen utgår därvid från att för varje befattning anges *en* bestämd nivå tillhörighet (tjänstegrad).¹ F. n. finns ett flertal tjänster med alternativa lönegrader och — på grund av sambandet mellan lön och tjänstegrad — även alternativa tjänstegrader. I utredningens förslag till tjänsteställningssystem är behovet av tjänsteställning för en befattningshavare principiellt detsamma oavsett om han har den lägre eller den högre av en tjänsts alternativa lönegrader. Först i samband med organisatoriska förändringar bör fråga kunna uppkomma om ändrad tjänsteställning.

Enligt utredningens mening bör inte förekomsten av tjänster med alternativa lönegrader påverkas av ovan framförda synpunkter. Sådana tjänster kommer fortfarande att erfordras *dels* för att medge »lönebefordran» av personal som utnyttjas lång tid i en och samma befattning, *dels* för att medge att tjänsten kan tillsättas i den högre lönegraden med personal, som redan innehar en tjänst i denna lönegrad.

I *personalförteckningar* bör i princip framdeles inte benämningar på militära tjänstegrader utnyttjas såsom tjänstebenenämningar. I stället bör tjänster anges med

antingen — där så är möjligt och åtminstone för tjänster som motsvarar befattningar inom nivåerna R—H — *befattning och lönegrad* (t. ex. truppslagsinspektör i lgd Co 2)

eller *gruppbenämning och lönegrad* (t. ex. underofficer i lgd Ao 13, kompaniofficer i lgd Ao 15, officer i lgd Ao 23).

Tjänster avsedda för urvalsbefordrad personal kan vara placerade i samma lönegrad som tjänster för icke-urvalsbefordrade. I de fall då tjänst an-

¹ Tillhörighet till skikt av nivå F kan dock anges endast i ett fåtal fall.

ges med gruppbenämning och lönegrad erfordras därför dessutom en särskild beteckning för »urvalstjänster». Detta kan ske genom att det inom parentes anges t. ex. »(urval)», »(U)» eller »(högre)». Utredningen kan också acceptera att lägsta »urvalstjänstegradens» benämning (övl,¹ förv, övrustm²) utnyttjas som sådan beteckning inom parentes, vilket framgår av följande exempel.

I följande tabeller (bilderna 15: 4 och 15: 5) vill utredningen försöka illustrera hur militära tjänster framdeles kan anges i personalförteckningar. I tabellerna återges personalförteckningarna för ordinarie tjänstemän vid arméstaben (bild 15: 4) och pansartrupperna (bild 15: 5). Endast tjänster för militär personal har medtagits.

Arméstaben

Tjänstemän	Lönegrad	Antal
Chef för armén.....	Cp 6	1
Chef för arméstaben.....	Co 4	1
Truppslagsinspektörer.....	Co 2	6
Sektionschef.....	Co 2/1	1
Sektionschefer.....	Co 1	2
Avdelningschefer.....	Br 5	7
Officer (övl — ur intk).....	Ar 28	1
Officerare (övl).....	Ar 28/26	9
Officer (övl — ur intk).....	Ar 28/26	1
Officerare ¹	Ar 26	18
Officerare (ur intk) ¹	Ar 26	3
Officerare ¹	Ar 26/23	18
Officerare.....	Ar 23 ₄	60
Officer (ur intk).....	Ar 23	1
Kompaniofficerare (förv).....	Ar 17	11
Kompaniofficerare.....	Ar 15	3
Underofficerare.....	Ar 13/11	4

¹ Se not 1 till bild 15: 5.

Bild 15: 4

Som konsekvens av föreslagen delning av befordringssystemet har utredningen försökt finna ett begrepp för att beteckna beslutsformen vid tjänsteställningsbefordran. Ett sådant begrepp bör enligt utredningens mening användas i samband med tjänsteställningsbefordran för all militär personal, yrkes-, reserv- och värnpliktsbefäl. Det bör vidare om möjligt vara exklusivt för tjänsteställningsbefordran, dvs. inte förekomma vid tjänstetillsättning.

I gällande befordringssystem används uttryck såsom »befordra», »utnämna», »förordna» och »konstituera». De tre sistnämnda begreppen hänför sig till tjänsters olika tillsättningsformer, nämligen om tjänst tillsätts med konstitutorial — »konstituera» (i många fall: »konstituera och förordna»), förordnande — »förordna» samt fullmakt — »utnämna» eller, i många fall, »förordna» (enligt texten i kunglig fullmakt: »utnämna och förordna»).

¹ Varmed menas »överstelöjtnant/kommendörkapten och högre».

² (Tänkbar) förkortning för »överrustmästare» i vilken här även inbegrips flaggbåtsman.

Pansartrupperna

Tjänstemän	Lönegrad	Antal
Regementschefer (sekundchef).....	Co 1	7
Chef för pansartruppskolan.....	Bo 5	1
Ställföreträdande regements(sekund-) chefer	Ao 30	7
Officer (övl).....	Ao 28	1
Officerare (övl).....	Ao 28/26	5
Officerare (övl).....	Ao 26	33
Officerare	Ao 26	7
Officer (övl — ur intk).....	Ao 26	1
Officerare ¹	Ao 26/23	2
Officerare ¹ (ur intk).....	Ao 26/23	6
Officerare.....	Ao 23	155
Officerare.....	Ao 17	158
Kompaniofficerare (förv — i exptj) ..	Ao 17	14
Kompaniofficerare (förv — i trptj)...	Ao 17	37
Kompaniofficerare	Ao 17	50
Kompaniofficerare	Ao 15	118
Kompaniofficerare.....	Ao 13	96
Underofficerare (övrustm).....	Ao 15	2
Underofficerare.....	Ao 15	2
Underofficerare.....	Ao 13	2
Underofficerare.....	Ao 11	364

¹ Utredningen utgår från att överbefälhavaren kommer att föreslå om någon av dessa tjänster bör avses för urvalsbefordrad personal.

² Utredningen har inte underlag för att ange specificerat antal (totalsumma = 171).

Bild 15: 5

»Befordra» används däremot som allmänt, sammanfattande begrepp för alla former av uppflyttning såväl löne- som tjänsteställningsmässigt.

Reservbefäl och värnpliktigt befäl »förordnas» vid gradbefordran. En reservlöjtnant »förordnas såsom kapten i reserven». En värnpliktig löjtnant »förordnas till värnpliktig kapten».

Som exklusiva begrepp vid tjänsteställningsbefordran har utredningen övervägt »tilldela tjänstegrad» och »tillägga tjänstegrad». Vid närmare överväganden — vilka behandlas senare i detta kapitel samt i kapitel 16 — har utredningen funnit att dessa begrepp bör utnyttjas vid tjänsteställningsbefordran av civilmilitär personal resp. tillfällig tjänsteställningsbefordran.

Av ovan nämnda uttryck i dagens befordringssystem synes »utnämna» vara det som närmast bör kunna anknytas till gradbefordran.¹ Dess betydelse inom »tjänstetillsättningsdelen» är av högst formell art och torde inte behöva hindra att det utnyttjas inom »tjänsteställningsdelen». Det används nämligen (jämsides med »förordna») i vissa — men långt ifrån alla — fullmakter för att formellt beteckna tillsättningsbeslutets art — en »utnäm-

¹ Uttryck i samband med tjänstetillsättning såsom »antaga», »anställa», »tillsätta», »utse» och »kallas till» kan inte användas vid tjänsteställningsbefordran enligt utredningens system.

ning». En fullmakt blir emellertid giltig som sådan endast om den i rubrik eller text betecknas med ordet »fullmakt».

Termen »förordna» används i de flesta former av tjänstetillsättning (fullmakt, förordnande och konstitutorial) och är av den anledningen mindre lämpad att tas i anspråk vid tjänsteställningsbefordran. Enligt utredningens mening bör inte heller »konstituera» — som hör intimt samman med konstitutorial — komma i fråga.

I brist på ett nytt, exklusivt begrepp använder utredningen fortsättningsvis termen »*utnämna*» i samband med tjänsteställningsbefordran.

Befordran av militär personal sker idag — som närmare framgår av kapitel 3 — »*vid*», »*i*» eller »*inom*» försvarsgren, personalkår m. m. Uttrycken »*i*» och »*inom*» används därvid enbart vid gradbefordran (*i* personalkår eller *inom* försvarsgren) och innebär en viss skillnad i tjänsteställning (jfr kap. 2). I utredningens förslag till befordringssystem kan utan större olägenhet begreppet »*vid*» reserveras för tjänstetillsättningsdelen (fullmakt, förordnande, konstitutorial på tjänst *vid* myndighet). Fast anställd personals tillhörighet till personalkår bör enligt utredningens mening kunna uttryckas genom tjänsteställningsbefordran *i* personalkår (-s reserv). Värnpliktig personal har inte — och behöver inte heller framdeles ha — någon personalkårtillhörighet, varför »*i*-befordran» för värnpliktsbefäl inte är aktuell.

Vid tjänsteställningsbefordran av militär personal skulle normalt följande begrepp kunna användas.

Yrkesbefäl: *utnämnes* till kapten *i* luftvärnet.

Reservbefäl: *utnämnes* till kapten *i* luftvärnets reserv.

Värnpliktsbefäl: *utnämnes* till *värnpliktig* kapten.

Utredningen har övervägt att som ersättning för här skisserat befordringssystem endast utnyttja en generösare tillämpning av gällande metoder för »*i*»- (och »*inom*»-)befordran. En sådan lösning medger att gradbefordran kan ske innan lön disponeras. Den medger emellertid inte att (Bo-, Ao-)lön kan erhållas före graden, vilket utredningen har bedömt som en bestämd nackdel. Utredningen förordar en formell och fullständig frikoppling av tjänsteställningsbefordran från tillsättning i lönegradsplacerad tjänst.

»*Inom*»-befordran, honnörsbefordran

I äldre tider förekom ofta s. k. honnörsbefordran i form av »*inom*»-befordran i högre tjänstegrad vid avsked i samband med pension. Under senare år har sådan befordran skett huvudsakligen av generalspersoner (flaggmän) och i några fåtal fall även av arvodesanställd personal.

Ansträngningar har gjorts för att få till stånd en regelmässig honnörsbefordran av fast anställd personal. Utredningens förslag till tjänsteställningssystem innebär emellertid att de högsta »obligatoriska» graderna inom de aktiva befälsgrupperna (major, förvaltare-överfanjunkare, [över]rust-

mästare) inte kan nås av värnpliktskarriärens befäl. Detta medför att man kan förstå att en äldre person med sådan titel har ägnat den yrkesverksamma delen av sitt liv åt aktiv militär tjänst. Mot bakgrund härav och eftersom honnörsbefordran i övrigt inte är förenlig med principerna i utredningens förslag bör sådan befordran framdeles inte äga rum.

Utredningen är emellertid inte beredd att föreslå att befordran *inom* försvarsgren framdeles helt bör försvinna. Det kan förekomma tillfällen då en »inom»-befordran kan behöva tillgripas.

Den som befordras *inom* försvarsgren räknar nämligen jämlikt TjRK kap. 4 mom. 3 tjänsteställning efter personal i samma tjänstegrad som befordrats *vid* eller *i* personalkår o. d. Vederbörande ställs således tjänsteställningsmässigt »mellan» två tjänstegrader — efter dem som har samma tjänstegrad men före dem som har lägre. Denna utväg har utredningen i kapitel 13 föreslagit för vissa generalspersoner och flaggmän.

Tjänsteställningsbefordran för viss tid (viss tjänstgöring)

För viss tjänstgöring kan fast anställd personal tilläggas tjänstegrad. Sådant gradtillägg görs när det gäller officersgrader av Kungl. Maj:t och eljest enligt försvarsgrenschefs bestämmande. Överbefälhavaren har bemyndigats besluta rörande tilläggande av tjänstegrad för personal i de svenska FN-förbanden.

Tilläggande av tjänstegrad har hittills förekommit vid utlandstjänstgöring, inte vid tjänstgöring inom Sverige. Motiven härför är att svenska befattningshavare som regel har lägre tjänstegrader än sina utländska motsvarigheter. Utredningens förslag till tjänsteställningssystem eliminerar de största olikheterna härvidlag. Det torde emellertid ändå kunna uppstå situationer då en tillfällig tjänsteställningsbefordran erfordras. Utredningen räknar därför med att möjlighet fortfarande bör finnas att för viss tjänstgöring utomlands *tillägga* högre tjänstegrad. Detta bör ske i samma ordning som hittills.

Internationella olikheter i tjänsteställning bör självfallet inte tas som motiv för tilläggande av högre tjänstegrad för svensk personal vid t. ex. utländska militära besök i Sverige. Tilläggande av tjänstegrad vid tjänstgöring inom Sverige bör enligt utredningens mening inte förekomma i fred.

Befälsbrist och tjänsteställningsbefordran

I utredningens förslag är en av grunderna att »tjänsteställning bör ge uttryck för varje krigsmans relativa förmåga — kompetens — att utöva befäl» (jfr kap. 9). Brist på kvalificerat befäl i såväl freds- som krigsorganisationen medför att viss personal måste fullgöra uppgifter för vilka den saknar formell kompetens.

I fredsorganisationen kan t. ex. förekomma att nyutnämnda officerare och kompaniofficerare samt i en del fall äldre underofficerare måste placeras

som chefer för utbildningsplutoner. I krigsorganisationen kan man vara tvingad att placera t. ex. värnpliktsunderofficerare som plutonchefer.

I detta sammanhang kan nämnas att utredningen utgått från att när det nya värnpliktsutbildningssystemet (VU 60) genomförs med kortare tids mellanrum mellan olika former av repetitionsutbildning kommer »avförordnande» (i utredningens förslag: »återkallande av utnämning») för värnpliktsbefäl att i framtiden vara sällsynt. Periodiciteten i repetitionsutbildningen är enligt utredningens mening så konstruerad att bl. a. befälet skall kunna vidmakthålla sin under grundutbildningen erhållna kompetens för krigsplacering.

En av befälsbristen framtvungad placering i högre befattning skall enligt utredningens mening inte medföra att vederbörande erhåller den tjänstegrad som svarar mot den högre befattningen. Han har nämligen inte den kompetens som erfordras för utnämning i den högre tjänstegraden.

Tjänsteställningens huvudsyfte — att vara ett hjälpmedel för att bestämma rätt och skyldighet att ta befäl — kommer inom ett kompani till synes när någon av plutoncheferna på eget initiativ skall ta befäl över kompaniet. Den skillnad i kompetens som finns t. ex. mellan en värnpliktsofficer och en värnpliktsunderofficer — båda placerade som plutonchefer — skall ges ett klart uttryck i tjänsteställningen. Av de båda plutoncheferna är värnpliktsofficeren den som är bäst lämpad att ta befäl över kompaniet. Han är »minst inkompetent» som kompanichef.

Tjänsteställningsbefordran vid beredskapstillstånd och krig

I kapitel 3 har utredningen redogjort för gällande, mycket snäva, möjligheter till konstituering till högre tjänstegrad vid beredskapstillstånd och krig.

Med utredningens förslag till tjänsteställningssystem bortfaller i princip anledningarna till särskild tjänsteställningsbefordran (f. n. konstituering) vid *mobilisering*. I kapitel 12 har utredningen dock föreslagit att fördelnings-, brigad- och eskader- (vid flottan) chefer bör erhålla brigadörs, överstes resp. kommandörs tjänstegrad i krigsorganisationen. Detta bör enligt utredningens mening ske som *tilläggande* av tjänstegrad.

Även om behovet av särskild tjänsteställningsbefordran bortfaller vid mobilisering, kommer det dock att kvarstå under beredskapstillstånd och krig.

Enligt utredningens mening bör befordringsvillkoren («utnämningsskrifterna») utformas mot bakgrund av att kompetens för krigsbefattning bör kunna nås

dels — normalt — genom *fredsmässig utbildning/tjänstgöring* enligt de grunder som redovisas i bilaga 14,

dels genom *under krig eller långvarig beredskap förvärvad erfarenhet*.

Utredningen räknar alltså med att den tjänsteställningsbefordran som erfordras under beredskapstillstånd och krig skall vara likvärdig med den som

sker i fred. Av denna anledning betecknar utredningen inte sådan befordran som »konstituering» utan som »utnämning» i konsekvens med tidigare framförda synpunkter.

Enligt utredningens uppfattning bör således utnämning under beredskaps-tillstånd eller krig kunna ske av t. ex. en värnpliktig plutonchef till kapten om han visat sig särskilt lämplig som kompanichef och dessutom används i sådan befattning. En kompanichef som sätts som bataljonschef bör på motsvarande grunder kunna utnännas till major.

KAPITEL 16

Tjänsteställning för civilmilitär och civil personal

Personalkategorier

Kategoriindelning av krigsmaktens personal kan ske efter olika grunder. Den huvudsakliga grunden till gällande indelning i militär, civilmilitär och civil personal, för vilken utredningen har närmare redogjort i kapitel 2 anges i brottsbalken 21: 20 § vara »behovet av befälsföring och övriga tjänstgöringsförhållanden». Det torde dock vara otvivelaktigt att även andra faktorer, som t. ex. lönepolitiska, har spelat en roll vid tillkomsten av de olika kategorierna. En kategoriindelning kan självfallet göras efter åtskilliga andra grunder som t. ex. efter anställnings(utnyttjande-)form i fast anställd, värnpliktig, krigsfrivillig och tjänstepliktig personal m. fl., efter kön i manlig och kvinnlig personal eller efter befälsställning i befäl och meniga.

Utredningen anser det troligt att man i framtiden liksom f. n. måste räkna med vissa generella inskränkningar i befälsrätten med hänsyn till att skilda personalgrupper på grund av sin utbildning är i olika grad skickade att föra befäl. Från de synpunkter utredningen har att företräda torde därför finnas ett behov av kategoriindelning på grundval av *befälsrättens omfattning*. En sådan indelning bör kunna bidra till en förenklad redovisning exempelvis i reglementen, instruktioner, mobiliseringstabeller o. d.

Gällande kategoriindelning ger enligt utredningens mening inte ett entydigt och fullständigt uttryck för någon särskild indelningsgrund, även om den som förut angetts huvudsakligen torde ha baserats på befälsrättens omfattning. Frågan om kategoriindelningen av krigsmaktens personal och grunderna för en sådan indelning bör därför tas upp särskilt och utredas i ett vidare sammanhang. Utredningen begränsar sig till att föreslå vissa modifieringar i gällande ordning.

Utredningens förslag till förändringar i gällande ordning bör kunna genomföras samtidigt med utredningens övriga förslag utan att en förutsatt mera ingående översyn av kategoriindelningen behöver avvaktas.

Som utredningen har redovisat i kapitel 2 kan befälsrätten sägas vara av två olika typer: *dels* den befälsrätt som tillkommer chef (förman) över underlydande, *dels* den befälsrätt som tillkommer annan än chef. Den förra typen är i regel oinskränkt, i den senare kan vissa begränsningar ske.

I modern krigsföring har stridshandlingarna bl. a. en sådan utbredd om-

fattning och ett så snabbt förlopp att alla som placeras i befäls (förmans-) positioner principiellt borde ges sådan utbildning att de vid behov kan ingripa i ledningen utan hänsyn till deras eventuella inriktning på fackområden. Hittills har det emellertid inte varit möjligt att utifrån sådana principer med hänsyn till de sammantaget sett begränsade resurserna ge all här aktuell personal erforderlig befälsutbildning. Begränsningar i utbildningen har blivit nödvändiga. Mot bakgrund av främst krigsuppgifternas art och den faktiska omfattningen av befälsutbildningen för skilda befattningsgrupper kan därför befälsrättens omfattning — vilket i princip sker i gällande ordning — indelas i tre »grader».

En praktiskt taget *oinskränkt befälsrätt* förekommer för personal i befattningar med vilka följer ansvar för förbands och avdelningars operativa och taktiska ledning, dvs. för huvuddelen av den kategori som i gällande ordning kallas militär personal. Oinskränkt befälsrätt innebär härvid att förutom chefs befälsrätt över underlydande har vederbörande även skyldighet och rätt att då befälsförhållanden inte har reglerats på eget initiativ ta befäl över icke underställda krigsmän oavsett deras kategoritillhörighet. Sådan personal bibringas fullständig militär befälsutbildning.

En *starkt begränsad befälsrätt* finns för personal som placeras i befattningar med hänsyn uteslutande till kvalifikationer inom speciella fackområden. Befattningshavaren får utöva befäl principiellt endast som chef (förman) över underlydande personal ur det egna fackområdet (dvs. som arbetsledare inom den egna arbetsenheten). Eftersom denna personal, som i gällande ordning betecknas som civil personal, inte bibringas någon militär befälsutbildning, kan den inte ges rätt och skyldighet att ta befäl över personal utanför den egna arbetsenheten eller det egna fackområdet.

Mellan de båda ytterligheterna finns en kategori av personal — i gällande ordning kallad civilmilitär personal — som är specialister inom vissa fackområden men som dessutom avses bestrida befattningar i krigsorganisationen som bl. a. chefer för specialenheter i vilka fast eller tillfälligt ingår militära enheter för t. ex. skydds-, bevaknings-, transport- eller t. o. m. stridsuppgifter. Denna personal ges en i jämförelse med militär personal *något begränsad befälsrätt* omfattande dels chefs befälsrätt över underställd personal även utanför det egna fackområdet, dels rätt och skyldighet att ta befäl över icke underställd personal dock huvudsakligen begränsad till det egna fackområdet. Av denna anledning krävs att personalen genomgår viss militär befälsutbildning.

Redovisade tre »grader» av inskränkningar i befälsrättens omfattning är de som enligt utredningens mening bör tillämpas i gällande ordning som grund för personalens kategoriindelning. Teoretiskt kan ytterligare »grader» tänkas. Utredningen har emellertid inte funnit anledning att närmare överväga antalet »befälsrättskategorier» vid en eventuell framtida genomgripande ändring av personalindelningen.

Sålunda utgående från rådande skillnad i befälsrättsförhållanden och för att klarare markera densamma har utredningen arbetat efter följande riktvärden beträffande innebörden av civilmilitär och civil personalkategori.

Till *civilmilitär personal* bör hänföras sådan personal som på grund av användning i krigsorganisationen som bl. a. chefer för specialenheter har *dels* såsom förman rätt och skyldighet att utöva befäl även över personal utanför det egna fackområdet, *dels* rätt och skyldighet att ta befäl över icke underställd personal huvudsakligen inom det egna fackområdet. Placering i befattning för civilmilitär personal bör ske främst på grundval av vederbörandes »civila» kvalifikationer (dvs. specialistutbildning inom vissa fackområden), men kräver även genomgången militär befälsutbildning av en omfattning som varierar efter krigsuppgifternas art. Till följd härav bör civilmilitär personal vid inskrivning ha förklarats lämplig för befälsutbildning och under grundutbildningen genomgått sådan utbildning.

Civil personal bör utgöras av personal som krigsplaceras utslutande med hänsyn till »civila» kvalifikationer. Befälsrätt för civil personal avses principiellt endast förekomma över underlydande civil personal inom det egna fackområdet.

Avgörande för kategoritillhörigheten bör vara de förhållanden som normalt gäller för personalgruppen (befattningsgruppen) som helhet. Hänsyn kan av praktiska skäl inte tas till individuella avvikelser. Om således någon med genomgången militär befälsutbildning (t. ex. reservofficersutbildning) på grund av sedermera förvärvade »civila» kvalifikationer placeras i befattning för civil personal (t. ex. auditor) skall han trots sin befälskompetens tillhöra civil personal.

De redovisade principerna rörande kategoritillhörighet gäller personal i befälsställning. De kan självfallet inte direkt tillämpas på meniga, vilka som regel inte placeras i befäls(förmans-)befattningar. Meniga bör därför — liksom hittills i gällande system — hänföras till samma kategori som befälspersonalen inom vederbörligt fackområde. Det bör dock observeras att jämlikt statsmakternas beslut 1966 skall alla värnpliktiga ges en likartad bottenutbildning som bl. a. skall ge förmåga att delta i strid för skydd och försvar av egen arbetsplats. Detta gäller således även värnpliktiga, meniga, vilka ingår i fackområden, vars chef är civilmilitär eller civil.

Med de begränsade förändringar utredningen föreslår kommer det framdeles att fortfarande finnas t. ex. civila värnpliktiga. Dessa skulle med tillämpning av gällande definition (TjRK kap. 3 mom. 4 C) vara »inskrivna värnpliktiga, krigsplacerade i befattningar, som enligt mobiliseringstabell äro avsedda för civil personal». Redan i dag förutsätter detta att krigsbefattningar inom hela försvaret på ett entydigt sätt hänförs till viss kategori. Utredningen har erfarit att det finns brister härvidlag. Sålunda förekommer det skillnader i kategoritillhörighet för likvärdiga krigsbefattningar

— t. o. m. betecknade med samma befattningsbenämning — inte bara mellan försvarsgrenarna utan även inom en och samma försvarsgren. Utredningen avstår från att precisera sådana brister men förutsätter att de kommer att rättas till i samband med det under överbefälhavarens ledning pågående befattningsanalysarbetet.

Begreppen »civilmilitär» och »civil» personal är enligt utredningens mening mindre lämpliga benämningar på kategorier av personal som tjänstgör eller i krig avses tjänstgöra inom krigsmakten. I ett framtida indelnings-system (efter den av utredningen föreslagna särskilda översynen) borde all personal inom krigsmakten — åtminstone den som ianspråkats i krigsorganisationen — betecknas som »militär» personal. Beteckning av »befälsrättskategorierna» borde då ske på annat sätt än f. n. (t. ex. med endast bokstavs-beteckning).

Civilmilitär personal

Civilmilitär befattning bör alltså, som utredningen har framhållit i föregående avsnitt, vara sådan befattning med vilken organisatoriskt följer en »något begränsad befälsrätt». Befälsrätten avser främst vederbörligt fackområde, men bör i viss mån kunna utsträckas även utanför detsamma. Detta medför att behov finns att inordna personalen i ett tjänsteställningssystem efter i princip samma grunder som militär personal. Om möjligt bör således kompetens att utöva befäl i en viss nivå vara förenad med en bestämd tjänsteställning.

Utredningen har funnit att nuvarande sätt att ange civilmilitär personals tjänsteställning är lämpligt. Den militära befälspersonalens vederlikar (= civilmilitär personal i befälsställning) bör således fortfarande inneha *tjänsteklasser*.

Utredningen har övervägt särskilda benämningar på tjänsteklasserna såsom t. ex. sanitetskaptén (efter finskt mönster), ingenjörmajor eller medicinalkaptén. Det är emellertid utredningens uppfattning att den civilmilitära personalens tjänsteklassbenämningar, liksom hittills, inte bör utnyttjas som benämningar på lönegradsplacerade tjänster. I tidigare sammanhang föreslagen åtskillnad mellan tjänsteställning och lön för militär personal bör även gälla civilmilitär personal. Med anledning härav finns inte ett behov av särskilda tjänsteklassbenämningar. Tjänsteklasserna kan fortfarande lämpligen *benämnas efter de militära tjänstegraderna*.

Vid överväganden rörande tjänsteklasser, befordringstidpunkter m. m. har utredningen funnit det naturligt att jämföra civilmilitär personals utbildning, krigsanvändning o. d. med motsvarande militär personals. Med beaktande av de civilmilitära befälsuppgifternas särart har utredningen därför försökt gruppera befattningar i *funktionsnivåer*, vilka i princip skulle motsvara kompetensnivåerna för militär personal. Med varje funk-

tionsnivå bör därvid förenas de tjänsteklasser som motsvarar de militära tjänstegraderna i vederbörlig nivå.

I jämförelserna med de militära befälsgrupperna har utredningen haft följande riktvärden.

1. Värnpliktig och reservanställd civilmilitär personal jämförs med värnpliktig militär personal resp. reservbefäl.

2. Av den civilmilitära personalen på aktiv stat jämförs sådana grupper, vars personal regelmässigt avses krigsplaceras i

högst funktionsnivå T med underofficerare,

högst funktionsnivå K med kompaniofficerare samt

funktionsnivå B och högre med officerare.

3. Typbefattningar för fast anställda officerares vederlikar bör hänföras till (skikt av) funktionsnivåer enligt följande:

nivå H: chef för central förvaltning (verkschef),

nivå R: 1: avdelningschef i central förvaltning (verk), personalkårchef,

nivå R: 2: byråchef i central förvaltning (verk),

nivå F: chef för regional förvaltning, tjänstegrenschefer (avdelningschef) i regional stab, sektionschef i central förvaltning (verk),

nivå B: tjänstegrenschefer vid förband, detaljchef vid stab och förvaltning.

En så nära överensstämmelse som möjligt med utredningens förslag till tjänsteställningsordning för militär personal medför bl. a. att tjänsteklassbefordran till normalt överstelöjtnants (kommendörkaptens) och högre tjänsteklasser samt till förvaltares och överrustmästares (flaggbåtsmans) tjänsteklasser bör ske *efter urval*. Normal befordran t. o. m. majors (örlogskaptens), överfanjunkares (flaggjunkares) resp. rustmästares (högbåtsmans) tjänsteklasser — då det gäller aktiv personal — bör däremot ske efter i stort *samma tidsmässiga grunder som för motsvarande militär personal*.

Beträffande beföringstidpunkter har utredningen — i likhet med 1961 års förordnandeutredning — funnit att värnpliktig civilmilitär personal i princip bör kunna erhålla tjänsteklasser som värnpliktsunderofficers och -officers vederlike efter kortare militär utbildning (FUR 61: »tidigare») än värnpliktig militär personal i motsvarande tjänstegrader. Vid bestämning av nivåstillhörighet och därmed förutsatt förmåga i funktionen bör nämligen hänsyn tas även till den »civila» kompetensens betydelse. I praktiken kommer dock den faktiska tidpunkten för tjänsteklassbefordran i många fall att ligga senare till tiden än den militära personalens gradbefordran eftersom specialtjänstuttagna värnpliktiga ofta fullgör sin grundutbildning uppdelad på flera omgångar, medan befälsuttagna värnpliktiga som regel fullgör den i en följd.

I detta sammanhang vill utredningen erinra om den kommitté, 1966 års värnpliktskommitté, som med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1966 tillkallats för att utreda bl. a. utbildningen av värnpliktiga i special-

tjänst. Det resultat värnpliktskommittén kommer till kan påverka detaljer i utredningens bedömningar dock sannolikt utan att utredningens principiella förslag behöver ändras.

Efter avslutad grundutbildning bör civilmilitär personal normalt erhålla tjänsteklass efter samma grunder som i utredningens förslag gäller för personal i motsvarande militär befälsgrupp. Officerares och reservofficerares vederlikar bör således erhålla löjtnants, kompaniofficerares vederlikar fanjunkares, värnpliktsofficerares fänriks och (värnplikts-)underofficerares vederlikar sergeants tjänsteklass.

Intill eventuell urvalsbefordran bör tjänsteklassbefordran ske i princip samtidigt med motsvarande militär personals gradbefordran. I praktiken innebär detta att officerares vederlikar når majors (örlogskaptens) tjänsteklass vid normalt 34—35 års ålder, kompaniofficerares vederlikar överfanjunkares vid 33, underofficerares vederlikar rustmästares vid 35 års ålder samt reservofficerares vederlikar kaptens tjänsteklass efter fullgjord första tjänstgöringsperiod. Nämnda levnadsåldrar uttrycker »normalfallet» inom vederbörlig personalgrupp. De bör i föreskrifter rörande befodringsvillkor — liknande dem utredningen i kapitel 15 har föreslagit för militär personal — omformas till viss fullgjord tjänstetid. Konkreta exempel på erforderlig tjänstetid för tjänsteklassbefordran framgår av de senare avsnitt i detta kapitel, vari utredningen anmäler synpunkter på förhållanden inom enskilda personalgrupper.

Beträffande *urvalsbefordran* vill utredningen anmäla följande. Vissa aktiva civilmilitära personalgrupper har sådan struktur att urvalsbefordran förutsätts kunna ske även till befattningar i nivå B. Beträffande tjänsteklasserna i nivå F utgår utredningen från att de regler som har föreslagits för militär personal även skall gälla civilmilitär personal.

I det föregående har utredningen angett principer för hur tjänsteställningen bör regleras för civilmilitär personal. I det följande behandlar utredningen förhållanden inom vissa enskilda personalgrupper. Utredningen har därvid utgått från att detaljerade förslag rörande t. ex. nivågruppering och villkor för tjänsteklassbefordran framläggs av överbefälhavaren i enlighet med utredningens principer.

Fast anställd teknisk personal

Aktiv civilmilitär teknisk personal bör liksom hittills jämföras med det fast anställda yrkesbefälet. Ingenjörer bör således vara officerares vederlikar, (verk-)mästare kompaniofficerares och tekniker underofficerares vederlikar.

Befordran under utbildning bör för blivande *arméingenjörer*, vars grundutbildning genomförs i en följd, ske tidsmässigt som för blivande värnpliktsofficerare. Efter avslutad 21 eller 18 månaders grundutbildning sker

befordran till löjtnants tjänsteklass. Efter ca tre och elva års tjänst bör arméingenjören befordras till kaptens resp. majors tjänsteklass.

För mariningenjör- och flygingenjöraspiranter är den militära grundutbildningen förlagd till uppehållen i de civila studierna. Blivande *mariningenjörer linje H* bör enligt utredningens mening kunna erhålla furirs tjänsteklass efter genomgången aspirantkurs och första årets studier vid teknisk högskola samt sergeants tjänsteklass vid första ingenjörskursens (I 1 H) slut. Fänriks tjänsteklass bör kunna erhållas efter genomgången tredje ingenjörskurs (I 3 H). Vid anställning som marinunderingenjör bör befordran till löjtnants tjänsteklass ske. Efter omkring ett och åtta års tjänst som marin(under-)ingenjör bör befordran till kaptens resp. örlogskaptens tjänsteklass kunna ske.

Tjänsteklassbefordran för *flygingenjörer* bör anslutas till de principer som har föreslagits gälla för mariningenjörerna. För blivande flygingenjörer i flygtjänst bör således befordran till furirs tjänsteklass ske efter fullgjord grundläggande flygutbildning (GFU) samt till sergeants tjänsteklass efter genomgången typinflygningsskola och andra årets flygutbildning (GFSU). Fänriks tjänsteklass bör erhållas efter fullgjord första del av praktisk tjänstgöring vid flottilj (fjärde året). Vid första anställning bör flygingenjören erhålla löjtnants tjänsteklass och sedermera nå kaptens och majors tjänsteklasser i samma takt som mariningenjörer linje H.

Mariningenjörer linje G bör fullgöra två års tjänst i fänriks tjänsteklass innan befordran till löjtnants tjänsteklass sker. Härigenom nås en lämplig avvägning av tjänsteställningen mellan de båda mariningenjörsgруппernas personal.

Efter genomgången TS II resp. teknikerkurs bör *armétekniker/flygtekniker* erhålla sergeants tjänsteklass. Efter ytterligare fyra och 13 års tjänst bör befordran till översergeants resp. rustmästares tjänsteklass kunna ske. *Tyghantverkare/mästare* bör vid anställning ges fanjunkares och efter normalt ca sju års tjänst överfanjunkares tjänsteklass.

Fast anställd och värnpliktig medicinalpersonal

I det följande använder utredningen de beteckningar som 1962 års försvarssjukvårdsutredning och försvarets tandvårdsberedning föreslagit i sina betänkanden »Militärsjukvården» (SOU 1966: 35) resp. »Militärtandvården» (SOU 1966: 58). Sjukvårdsinstruktörer samt värnpliktiga sjukvårdare, sjuktransportmän och sjukvårdstekniker bör fortfarande i enlighet med försvarssjukvårdsutredningens förslag vara militär personal. Dessa grupper behandlas därför inte i detta sammanhang.

Läkare

Utbildningen till värnpliktig läkare genomförs jämlikt generalorderna nr 1743 och 1744/1964 i regel under en period av sammanlagt sju år. Den militära utbildningen fullgörs under uppehåll i studierna vid medicinsk fakul-

let. 1962 års försvarssjukvårdsutredning har föreslagit en liknande utbildningsgång till militärläkare på aktiv stat (heltidsanställd) och i reserven.

Den militära utbildningen förutsätts börja direkt efter studentexamen och fortgå enligt följande tabell (bild 16: 1).

Tids- period	Värnpliktig läkare	Militärläkare	
		på aktiv stat	i reserven
1. året	Grundläggande befälsutbildning — 3 månader	Läkaraspirantskola — 3 månader	
3. året	Sjukvårdsbefälsskola — 2,5 månader	Läkarkadettskola — 2,5 månader	
5. året	Vinterutbildning — 1 månad	Vinterutbildning — 1 månad	
7. året	Läkarfackskola — 1,5 månad	Trupptjänstgöring — 2 månader och Facktjänstgöring — 1 månad samt <i>omedelbart efter antagning som milläk:</i> Militärläkarkurs — Reservläkarkurs I — 2 månader 1,5 månad	

Bild 16: 1

Militärläkare på aktiv stat bör enligt utredningens mening vara officerares vederlikar, militärläkare i reserven reservofficerares och värnpliktiga läkare värnpliktsofficerares vederlikar.

Fänriks tjänsteklass bör av *värnpliktiga läkare* nås efter avslutad vinterutbildning (femte året). Möjlighet till befordran till löjtnants tjänsteklass bör finnas.

Militärläkare på aktiv stat och i reserven bör erhålla löjtnants tjänsteklass efter genomgången grundutbildning, dvs. vid anställning på aktiv stat resp. i reserven. Kaptens tjänsteklass bör den aktive militärläkaren regelmässigt uppnå redan efter genomgången militärläkarkurs medan det för reservläkare bör fordras fullgjord första tjänstgöringsperiod och genomgången reservläkarkurs II. Militärläkare på aktiv stat bör kunna nå majors tjänsteklass efter ca åtta års tjänst som militärläkare.

Under utbildningen till militärläkare bör tjänsteklassbefordran ske i stort sett samtidigt med blivande värnpliktiga läkare. Utredningen föreslår att blivande läkare erhåller furirs tjänsteklass efter genomgången grundläggande befälsutbildning (läkaraspirantskola) och fullgjorda två års studier samt sergeants tjänsteklass vid sjukvårdsbefälsskolans (läkarkadett-skolans) slut. Militärläkaraspiranter bör i likhet med blivande värnpliktiga läkare erhålla fänriks tjänsteklass efter avslutad vinterutbildning (femte året.)

De föreslagna militärläkartjänsterna har av 1962 års försvarssjukvårdsutredning »med hänsyn till innehavarens ansvar och ställning» grupperats i sex nivåer (SOU 1966: 35 s. 149), här numrerade uppifrån I—VI. Tjänstställningsutredningen anser att nivåerna i viss utsträckning kan tjäna som ledning vid befattningarnas gruppering i funktionsnivåer. Sålunda bör

generalläkaren (nivå I) såsom verkschef fortfarande hänförs till generalmajors tjänsteklass. Försvarstabsläkare och försvarsgrensöverläkare bör samtliga tillhöra överstes tjänsteklass (R: 2). Övriga befattningar i nivå II—III bör ingå i funktionsnivå F. Läkare i nivå IV—VI bör hänföras till funktionsnivåerna B och K, varvid tidigare föreslagen tjänstetidsbefordran tillämpas.

Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att dess förslag förutsätter en formell åtskillnad mellan tjänsteklass och lönegrad. Försvarssjukvårdsutredningens yttrande att »tjänsterna för militärläkare förutsätts komma att lönegradsplaceras i nivå med de tjänsteklasser till vilka de hänförs» (SOU 1966: 35 s. 150) går således inte att tillämpa.

Försvarssjukvårdsutredningen anför vidare att »varje militärläkare bör kunna räkna med att nå minst överstelöjtnantsgraden. Denna tjänsteklass bör nås senast efter 15 år» (SOU 1966: 35 s. 150). Tjänsteställningsutredningens förslag innebär att alla militärläkare på aktiv stat kommer att nå majors tjänsteklass. Överstelöjtnants tjänsteklass nås först efter urvalsbefordran till befattning i nivå F. Hur stor del av den nya kårens läkare som kommer att nå denna tjänsteställning och när detta kan påräknas är helt en konjunkturfråga avhängig av bl. a. rekrytering och avgångar i kåren. En efter tjänstetid reglerad befordran till överstelöjtnants tjänsteklass skulle inte stå i överensstämmelse med utredningens förslag.

Utredningen vill också i detta sammanhang framhålla tidigare framförda krav på viss militär befälsutbildning för civilmilitär personal. Enligt utredningens mening bör detta vara ett absolut krav. I den mån tjänster (fredsbefattningar), som med hänsyn till uppgifternas art ansetts skola vara civilmilitära, tillsätts med personal utan sådan utbildning bör därför vederbörande förordnas att såsom civil personal uppehålla ifrågavarande befattning. Detta kan enligt vad utredningen förstår bli aktuellt beträffande t. ex. tjänster vid försvarets sjukvårdsstyrelse eller förbandsläkartjänsterna.

Förbandsläkare skall enligt kungl. brev den 25 februari 1966 vara civilmilitär och jämlikt provisoriska föreskrifter (go nr 1136/1966) inneha kaptens tjänsteklass. Militär befälsutbildning erfordras inte för förordnande som förbandsläkare, inte ens fullgjord värnpliktsutbildning. Behov av tjänsteställning föreligger inte för att förbandsläkare skall kunna fullgöra sina åligganden. Utredningen föreslår därför att nämnda beslut om kategoritillhörighet omprövas. Civilmilitär status bör enligt utredningens mening kunna ifrågakomma endast för de förbandsläkare som samtidigt är t. ex. värnpliktiga läkare eller militärläkare i reserven. För att medge en sådan lösning bör förbandsläkartjänsterna omvandlas till alternativt civilmilitära eller civila tjänster. Innehavare av en alternativt civilmilitär eller civil tjänst får civilmilitär status endast om han vid tjänstetillsättningen redan innehar sådan. Sådan civilmilitär förbandsläkare bör enligt

utredningens mening under tiden för förordnandet *tillfälligt inneha* kaptens (fr. o. m. andra förordnandeperioden majors) tjänsteklass. Regelrätt tjänsteklassbefordran bör således inte ske.

Veterinärer, apotekare och tandläkare

Med utgångspunkt i utredningens allmänna riktlinjer finns inte motiv för att befattningar som veterinär, apotekare och tandläkare hänförs till civilmilitär personal. Krigsbefattningen läkarassistent bör däremot ha nämnda status och ingå i personalgruppen värnpliktiga läkare.

Utredningen föreslår att veterinärer, apotekare och tandläkare hänförs till civil personal. Hinder för att fast anställda militärveterinärer, militärapotekare och militärtandläkare som civil personal ingår i den av försvarssjukvårdsutredningen föreslagna personalkåren försvarets medicinskår föreligger enligt utredningens mening inte.

Medicinaltekniker och militärsjuksköterskor

Försvarssjukvårdsutredningen föreslår att särskild personal, medicinaltekniker och militärsjuksköterskor, skall rekryteras och utbildas för att i fredsorganisationen leda kvalificerad sjukvårdsutbildning. Personalen föreslås vara kompaniofficerares vederlikar.

Mot civilmilitär status för medicinalteknikerna har utredningen, som inte ansett sig böra ta ställning till lämpligheten av den föreslagna organisationen, principiellt inte någon erinran. Dessa förutsätts nämligen rekryteras bland sjukvårdsutbildad (underofficersuttagen) värnpliktig militär personal med militär befälsutbildning. Sådan utbildning har däremot inte militärsjuksköterskorna utöver en fyra månaders militärsjuksköterskekurs.

Enligt utredningens sätt att se borde militärsjuksköterskorna inte vara civilmilitär personal. Ett visst behov av befälsrätt föreligger emellertid främst över annan medicinalpersonal under utbildningsverksamhet. Kompetens att utöva detta befäl bör — om den inte bibringas sköterskorna vid militärsjuksköterskekursen — förvärfvas vid en särskilt anordnad kurs. Utredningen kan därför acceptera försvarssjukvårdsutredningens förslag att även militärsjuksköterskor ges civilmilitär status om kravet på erforderlig militär befälsutbildning tillgodoses.

Tjänsterna för medicinaltekniker och militärsjuksköterskor har av försvarssjukvårdsutredningen »med hänsyn till innehavarnas ansvar och ställning m. m.» grupperats i fyra nivåer. I samband härmed anför utredningen följande (SOU 1966: 35 s. 161).

»Tjänsterna på den högsta nivån, sammanlagt ett halvt dussin, bör ges tjänsteställning i likhet med den högsta graden inom kompaniofficerskarriären. — — — Tjänsterna på den lägsta nivån bör ges tjänsteställning i likhet med den lägsta graden inom samma karriär.»

Mot bakgrund av det föreslagna verksamhetsområdet och under förutsättning av att föreslaget utbildningssystem för berörda personalgrupper genomförs — medicinalteknikerna skall bl. a. genomgå obligatorisk kurs vid arméns underhållsskola (US) för att nå kompetens för krigsplacering som kompanichef eller ställföreträdare vid sjukvårdsförband — finner utredningen att medicinaltekniker och militärsjuksköterskor närmast bör jämföras med kompaniofficerare.

Övrig fast anställd civilmilitär personal

Meteorologer och trafikledare

Enligt utredningens mening borde i och för sig med hänsyn till nuvarande uppgifter meteorologer och trafikledare tillhöra civil personal. Med hänsyn till pågående utredningar om befälsordningen m. m. vid flygvapnet bör emellertid f. n. någon ändring inte göras i berörd personals kategoritillhörighet. Mot bakgrund härav torde även nuvarande tjänsteklasser för dessa personalgrupper bibehållas.

Marinens varvspolispersonal och flottiljpolispersonal

Enligt utredningens mening bör med f. n. gällande uppgifter såväl flottiljpoliser som marinens varvspolispersonal ha militär kategoritillhörighet. Utredningen är emellertid f. n. beredd att föreslå militär status endast för flottiljpoliser—kompaniofficerare (förste flottiljpoliser) och underofficerare (övriga). Med hänsyn till aktuella överväganden rörande rekrytering m. m. för varvspolispersonalen bör denna t. v. bibehålla civilmilitär status (kompaniofficerares vederlikar).

Övrig värnpliktig civilmilitär personal

Beträffande tjänsteställning för värnpliktig personal, som fullgör utbildning till specialtjänst i en följd, vill utredningen framhålla följande synpunkter, vilka i princip överensstämmer med dem 1961 års förordnandeutredning framfört (jfr kap. 8).

Krigsbefattningar för värnpliktig civilmilitär personal bör av Kungl. Maj:t — på förslag från överbefälhavaren — generellt hänföras till värnpliktsunderofficerares vederlikar, värnpliktsunderofficerares vederlikar, värnpliktsunderbefäls vederlikar eller menig civilmilitär personal.

Befattningarna bör i mobiliseringstabeller m. m. inte knytas till någon särskild tjänsteklass. Utredningen förutsätter i stället att personalen efter det grundutbildningen avslutats erhåller den för gruppen lägsta tjänsteklassen (i funktionsnivå G dock furirs tjänsteklass). Möjlighet bör sedan finnas till befördran till högre tjänsteklass (löjtnants, översergeants resp. över-

furirs och motsvarande) efter viss stipulerad utbildning eller tjänstgöring.

Tjänsteklassbefordran under grundutbildningen bör i möjligaste mån samordnas med gradbefordran av motsvarande militär personal. Enligt utredningens mening bör därför korprals och furirs tjänsteklasser kunna erhållas tidigast efter 180 resp. 300 dagars utbildning. Sergeants och — för dem som utbildas till värnpliktofficers vederlike — fänriks tjänsteklass bör uppnås tidigast efter 395 dagars utbildning, dvs. efter grundutbildningens (soldat- och befälsutbildning jämte fackutbildning) slut.

Gruppenämningar

Med anledning av en av 1962 års försvarssjukvårdsutredning upptagen benämningsfråga vill utredningen anmäla sin principiella ståndpunkt beträffande gruppbenämningar för civilmilitär personal.

I sitt betänkande »Militärsjukvården» (SOU 1966: 35 s. 163) anför försvarssjukvårdsutredningen följande.

»Slutligen vill utredningen erinra om att begreppen medicinaltekniker och militärsjuksköterskor är utredningens arbetsbenämningar och att utredningen således inte tagit ställning till namnfrågan. Detta hänger samman med att enligt direktiven för tjänsteställningsutredningen en utgångspunkt skall vara att underofficerarna framdeles skall kallas kompaniofficerare. Om och när denna namnändring genomförs synes inte finnas något hinder för att ge medicinaltekniker och militärsjuksköterskor den gemensamma benämningen *medicinalofficerare*.»

Enligt tjänsteställningsutredningens mening bör i kapitel 14 föreslagna gruppbenämningar — liksom hittills — förbehållas de militära befälsgrupperna. Avledningar av dessa (t. ex. — /under/officerare) bör heller inte förekomma inom andra personalkategorier. Tjänsteställningsmässigt bör civilmilitär personal fortfarande — med gällande indelningssystem — vara *vederlikar* till de militära befälsgruppernas personal. Utredningen kan således inte acceptera att benämningen »medicinalofficerare» används för de kompaniofficerares vederlikar vars arbetsbenämning är medicinaltekniker och militärsjuksköterskor. Utöver de båda angivna gruppbenämningarna synes alternativt en gemensam benämning »medicinalinstruktörer» eller »medicinalassistenter» kunna komma i fråga.

Befordringssystem

Utredningen erinrar om att dess förslag bygger på en väsentlig grundförutsättning, nämligen att tjänsteställningen skall vara formellt skild från lönen.

I anslutning till det i kapitel 15 föreslagna gradbefordringssystemet för militär personal föreslår utredningen liknande befordringssystem för civilmilitär personal. Två system bör alltså finnas — tjänstetillsättning (>lönebefordran») och tjänsteställningsbefordran.

Vid tjänsteställningsbefordran för civilmilitär personal kan enligt utred-

ningens mening begreppet »*tilldelas* (fänriks) tjänsteklass» användas för all civilmilitär personal.

Vid tillfällig tjänsteklassbefordran — t. ex. vid utlandskommendering — bör, liksom för militär personal, begreppet »*tillägges* (majors) tjänsteklass» kunna användas. Som tidigare har framhållits i samband med behandling av förbandsläkare, räknar utredningen dessutom med att ett för längre tidsperiod giltigt tillfälligt tjänsteklassinnehav skulle markeras med begreppet »*innehar* t. o. m. — — (kaptens) tjänsteklass».

I anslutning till sitt förslag om tillskapande av försvarets medicinalkår har 1962 års försvarssjukvårdsutredning även föreslagit att för kåren skulle inrättas en särskild *beföringsberedning* (SOU 1966: 35 s. 144). Tjänsteställningsutredningen vill inte motsätta sig bifall härtill.

Civil personal

Som utredningen tidigare har framhållit har civil personal inte sådan befälsrätt att tjänsteställning erfordras för att i extrema fall bestämma dess omfattning. Utredningen har därför funnit att civil personal *inte* behöver inneha »tjänstegrupper, som benämnas efter de militära tjänstegraderna» (TjRK kap. 3 mom. 5).

Däremot kan det av praktiska och psykologiska skäl — allmänna tjänsteförhållanden, mäss- och förläggningsförhållanden — vara lämpligt att den civila personalen tillhör *tjänstegrupper* i en vidare mening.

Utredningen föreslår att civil personal i krigsorganisationen hänförs till följande fyra tjänstegrupper:

Tjänstegrupp 1 (TG 1) = Civil personal likställd med militär och civilmilitär personal i nivå B och högre;

Tjänstegrupp 2 (TG 2) = Civil personal likställd med militär och civilmilitär personal i nivåerna K och P;

Tjänstegrupp 3 (TG 3) = Civil personal likställd med militär och civilmilitär personal i nivå T; samt

Tjänstegrupp 4 (TG 4) = Civil personal likställd med militär och civilmilitär personal i nivå G och meniga.

Någon skiktning av befattningar inom tjänstegrupperna bör enligt utredningens mening inte förekomma. Utredningens förslag förutsätter att angivning av krigsavlöning o. d. sker efter andra grunder än tjänstegrupsbenämning. Sistnämnda fråga, som är allmängiltig för värnpliktig personal, behandlas närmare i kapitel 19.

Utredningen vill särskilt framhålla att dess förslag till tjänstegrupper (ej tjänsteställning) för civil personal givetvis inte utgör något hinder att utrusta personalen med uniform. Möjligheter finns även att på uniformen markera tjänstegruppstillhörighet med särskilda beteckningar.

Till civil personal bör enligt utredningens mening höra — förutom apotekare, veterinärer, tandläkare och musikpersonal (jfr kap. 17) — bl. a. auditörer, själavårdspersonal, personalvårdspersonal, psykologer, stabsredaktörer, post- och telepersonal.

Utredningen förutsätter att den civila personalkategoriens omfattning samt krigsbefattningars hänförande till tjänstegrupper fastställs av Kungl. Maj:t efter förslag från överbefälhavaren.

Tjänsteställning för viss militär personal

I detta kapitel behandlas tjänsteställning för
 musikpersonal,
 hemvärns(driftvärns-)personal,
 pensions- och förtidsavgången aktiv militär personal samt
 väg- och vattenbyggnadskårens personal.

Musikpersonal

Utredningen har övervägt ändrad kategoritillhörighet för musikpersonalen mot bakgrund av sina i kapitel 16 framförda synpunkter rörande principer för hur krigsmaktens personal bör hänföras till personalkategorier.

Frågan har tidigare tagits upp av flera utredningar om försvarets musikorganisation. Sålunda föreslog 1947 års *musikutredning* (MU) i ett betänkande (stencilerat) den 3 februari 1951 att militärmusikerna skulle hänföras till civilmilitär personal. Detta motiverades med en ändrad ställning inom försvarsväsendet och att mindre tid skulle ägnas åt militär utbildning och tjänstgöring. Musikutredningen föreslog dessutom nya tjänstebestämmelser för musikpersonalen, vilka har redovisats i kapitel 2.

I sitt slutliga betänkande behandlade musikutredningen vissa problem som från allmän musikalisk och civil synpunkt följer med musikkårens militära ställning (SOU 1954: 2 s. 192).

»Militärmusikernas civila verksamhet måste försvåras av att de militära cheferna — f. ö. med all rätt — hävdar, att militär personal i första hand skall stå till krigsmaktens förfogande, i varje fall under tjänstetid. Det civila musiklivets möjligheter att effektivt utnyttja militärmusikerna blir sålunda begränsade.

Även i många andra avseenden medför musikkårens organisation såsom militära enheter för militärmusikernas lämplighet och anpassning inom det civila musiklivet betydelsefulla konsekvenser.

Liksom MU beträffande det musikaliska folkbildningsarbetet framhållit, att den för övriga folkbildningsgrenar säkert lämpliga studiecirkelformen inte kan anses vara den rätta för ett både beträffande pedagogik och utövande så särpräglad estetiskt ämne som musik, så ställer sig MU också ytterst kritisk mot att en annan gren av musiklivet insnöres i en rent militär organisation. Även om många militära musikkårenschefer på olika sätt söker lösa de musikaliska uppgifterna med smidighet och viss hänsyn till konstnärliga värden, är det dock uppenbart, att den militära organisationen med dess befodrings- och subordinationsförhåll-

landen, dess hänsyn till anciennitet och tjänsteställningar måste ställa de militära musikkårerna inför svårigheter, vilka går ut över den konstnärliga standarden. Utan att vilja i detalj gå in på detta frågekomplex, där både formella och psykologiska faktorer gör sig gällande, måste MU dock med bestämdhet hävda, att den militärt-hierarkiska organisationen, livsnödvändig i varje militär verksamhet, icke passar, ja, är rent skadlig för en musikalisk-konstnärlig verksamhet. Den musikaliska verksamheten, och särskilt den som utövas i orkesterns, ensemblens, kårens kollektiva form kräver även den sin organisation. Men dess ledning och disciplin måste vara bestämd av enbart konstnärliga krav och är därigenom väsensskild från den militära organisationen.»

Musikutredningen förklarade sig dock »nödsakad uppge tron på genomförbarheten» (s. 194) av sitt tidigare (stencilerade) förslag — bl. a. rörande civilmilitär status. Utredningen ansåg att frågan (försvarets musikorganisation) borde betraktas som en försvarsmaktens inre angelägenhet och avstod därför från förslag.

Sedermåra tog 1955 års *militärmusikutredning* ånyo upp frågan rörande civilmilitär kategoritillhörighet för militärmusikerna. I sitt betänkande (den 16 november 1955 — stencilerat — s. 40) anförde utredningen följande.

»Vad gäller frågan om musikpersonalens anställningsform har under utredningsarbetet jämväl diskuterats, huruvida övergång från militär till civilmilitär anställningsform lämpligen bör ske. Vi har därvid funnit, att det beträffande musikpersonalens utnyttjande, befälsförhållandena och personalens straffrättsliga förhållanden är likgiltigt vilkendera av anställningsformerna som väljes.

Med hänsyn till att varje militärmusiker skall traktera minst två biinstrument, torde det emellertid erbjuda svårigheter att genomföra en sådan rättvisande löneställning, byggd på en värdesättning av de olika stämmorna i kåren, som den civilmilitära anställningsformen förutsätter.

För ett bibehållande av den militära anställningsformen talar dels att tjänstgöringen vid musikkår bör få tillgodoräknas som fullgjord värnpliktstjänstgöring, dels att med hänsyn härtill militär utbildning bör meddelas musikpersonalen jämsides med musikutbildningen, dels även att musikpersonalen under mobilisering till en del torde komma att utnyttjas för andra än musikaliska uppgifter. Med hänsyn härtill har vi funnit, att den militära anställningsformen bör bibehållas.»

Härutöver gjorde utredningens tre experter ett särskilt uttalande (s. 69).

»Utredningen har för sin del avvisat frågan om att giva den militära musikpersonalen anställning som civilmilitära befattningshavare. Utredningens ståndpunkts-tagande i detta avseende synes oss icke ha skett på övertygande skäl. Vi hålla emellertid för vår del före, att det — därest musikorganisationen skall uppbyggas på samma sätt som de militära personalkårerna i övrigt — är nödvändigt att uppställa krav på viss utbildning för att nå musikunderofficersbeställning. Därav följer att var och en i och för sig skicklig musiker, som icke i alla delar kan tillgodogöra sig en sådan utbildning är dömd att utstötas ur organisationen. Detta kan enligt vårt förmenande icke anses rationellt men principiellt betingat av en överflyttning av den militärt uppbyggda personalorganisationen på militärmusikens område. En militärmusikorganisation med civilmilitär personal synes oss kunna byggas upp på ett sådant sätt att såväl de 'underofficersmässiga' som de 'musikaliska' kvalifikationerna bliva beaktade vid avgörandet av frågan, huruvida viss beställningshavare skall få kvarstanna i tjänst eller icke. Det enda

alternativet för att — utan åsidosättande av militärt godtagna befodringsprinciper — tillgodse ett riktigt urvalssystem i fråga om bibehållandet i tjänst av lämplig personal, synes oss vara att giva musikpersonalen ställning som civilmilitär personal. Genom separata föreskrifter lär det ändock vara möjligt att tillgodose de synpunkter, som vi i avseende på befordran m. m. i det föregående utvecklat.»

Frågor rörande militärmusiken behandlas allsedan år 1956 inom *organisationsnämnden för militärmusiken*.

Mot bakgrund av de väsentligt förändrade tjänstgörings- och utbildningsförhållanden (jfr kap. 6) som följt med militärmusikens sammanslagning till en för försvaret gemensam organisation vill tjänsteställningsutredningen för sin del förorda att militärmusikpersonalen överförs till *civil* personal. Musikpersonalens användning — huvudsakligen musikuppgifter i såväl freds- som krigsorganisationen — motiverar inte annan befälsrätt än en till musikverksamheten begränsad sådan. I samband med överförande till civil personal bör militärmusikpersonalens tjänstebenanämningar i personalförteckningar ändras så att militära gradbenämningar inte ingår i dessa.

Hemvärns (driftvärns-) personal

Trots att hemvärnspersonalen har begränsad befälsrätt och att särskild befälsutbildning inte formellt erfordras för placering i chefsbefattning inom hemvärdet, anser utredningen att ifrågavarande personal bör bibehålla *militär* status. Hemvärdet är nämligen en organisation med utpräglade stridsuppgifter i krig.

Befälspersonalen inom hemvärdet bör närmast jämföras med värnpliktsbefälet och enligt utredningens mening ges tjänsteställning enligt följande tabell (bild 17: 1). Driftvärnspersonal bör ges motsvarande tjänsteställning.

Befattningstitlar	Tjänstegrad
Kretshemvärnschef	Kapten
Hemvärnschef	»
Hemvärnskompanichef	»
Hemvärnschefes ställföreträdare	Löjtnant
Hemvärnsplutonchef	Fänrik
Adjutant	Sergeant
Hemvärnsplutonchefes ställföreträdare	»
Hemvärnsgruppschef	Furir
Hemvärnsgruppschefes ställföreträdare	Korporal

Bild 17: 1

Pensions- och förtidsavgången aktiv militär personal

Yrkesbefäl som pensioneras eller avgår i förtid bör fortfarande vara skyldiga resp. ha möjlighet att inträda i reserv. Härvid bör i aktiv tjänst uppnådd tjänstegrad bibehållas.

Sådan personal som inte inträder i reserv bör hänföras till värnpliktsbefäl med bibehållen tjänstegrad. Frågan om bibehållande av innehavd grad måste dock bli beroende av vederbörandes användbarhet i krigsorganisationen på den nivå som motsvarar graden. Härvid redovisas f. d. kompaniofficerare som *värnpliktiga kompaniofficerare* (Vkoff).

För kompaniofficerare bör finnas en särskild reservbefälsgrupp — *reservkompaniofficerare* (Rkoff) — i vilken endast pensions- och förtidsavgångna kompaniofficerare bör kunna vinna inträde.

I enlighet med 1960 års befälsstatsdelegations förslag bör pensions- och förtidsavgångna underofficerare (dvs. dagens yrkesunderbefäl) kunna vinna inträde i reservunderofficersgruppen.

Utredningen förutsätter i anslutning till dessa förslag att 1966 års värnpliktskommitté preciserar den frivilliga utbildningens omfattning även för här nämnd personal.

Väg- och vattenbyggnadskåren (VVK)

Trots att för inträde i VVK gäller krav på »civila» kvalifikationer liknande dem som gäller för civilmilitär personal, bör kåren enligt utredningens mening fortfarande utgöra en särskild militär personalkår för reservofficerare. Kåren rekryteras nämligen uteslutande bland befälsutbildad militär personal.

I kåren bör finnas reservofficerarnas tjänstegrader löjtnant och kapten samt — för innehavare av de mycket fåtaliga befattningarna inom bataljonschefsnivån (urvalsbefordran) — även tjänstegraden major. Motiv för högre tjänsteställning än majors finns enligt utredningens uppfattning endast för kårchefen, som bör ha överstelöjtnants tjänstegrad.

Svensk befälspersonal utomlands

Som framgått av tidigare redovisning (kapitlen 7 och 8) föreligger vissa brister i fråga om överensstämmelse mellan gradsystemet i Sverige och dem i andra länder. Svenskt befäl innehar tjänstegrader som i regel — mot bakgrund av kompetens- och befattningsjämförelser — medför för låg tjänsteställning utomlands.

Jämförelser mellan svenska grader och »ett gemensamt gradsystem» för andra länder är omöjliga att genomföra. Skillnaderna i fråga om normer för gradsystem olika länder emellan är för stora.

En grov jämförelse kan dock göras, vilken beträffande armégrader i kompetensnivåerna B—G framgår av *bilaga 18*.

För att tjänsteställningsmässigt kompensera svensk befälspersonal utomlands, tillämpas — som tidigare nämnts — i princip två metoder. Metoderna används antingen var för sig eller i kombination.

Den ena metoden är att svenskt befäl *tilläggs högre tjänstegrad* under utlandstjänstgöring. Den andra är att svenska grader vid utlandskorrespondens *översätts till högre utländska tjänstegrader*. Principerna för sådan översättning varierar mellan försvarsgrenarna. Säreigna tjänsteställningsförhållanden kan därför uppstå mellan svenskt befäl ur olika försvarsgrenar som samtidigt tjänstgör utomlands.

För att eliminera differenserna mellan försvarsgrenarna i fråga om översättning av svenska tjänstegrader till utländska har utredningen funnit det angeläget att ange hur tjänstegrader och befälsgrupper i utredningens förslag bör översättas till utländska förhållanden.

Utredningen föreslår att Kungl. Maj:t meddelar sådana föreskrifter för översättning m. m. av svenska tjänstegrader och befälsgrupper. Principer för föreskrifternas innehåll framgår av det följande.

Gradbenämningar

Utredningen har utarbetat en relativt fullständig tablå för översättning av svenska tjänstegrader till utländska grader. Tablåen redovisas i *bilaga 20*.

Enligt utredningens mening bör svenska gradbenämningar *inte* översättas till danska, finska eller norska benämningar. I tablåen anges därför

endast vilka grader i nämnda länder, som svenska tjänstegrader skall anses motsvara.

Vid översättningar av gradbenämningar till andra i tablån angivna länder har utredningen utgått från *dels* att språkligt likalydande benämningar om möjligt skall motsvara varandra, *dels* att svensk befälspersonal skall erhålla en, mot bakgrund av kompetens och befattning, så rättvisande tjänsteställning som möjligt jämförd med det främmande landets befäls-system. I detta syfte har det i vissa fall varit nödvändigt att konstruera översättningar utan att det finns en direkt motsvarighet bland resp. lands egna benämningar.

Översättningstablån är uppgjord under jämförelse med förhållandena i varje enskilt land för sig. Det har inte varit utredningens avsikt att åstadkomma en internationell jämförelsetablå. *Tablån kan alltså inte utnyttjas för gradjämförelser mellan de i densamma upptagna länderna.* Utredningens förslag till tjänsteställningssystem medför att skillnaderna mellan svensk och utländsk praxis i fråga om gradbenämningar minskas. Detta kombinerat med föreskrifter rörande översättning av svenska grader innebär enligt utredningens mening att tilläggande av högre tjänstegrad vid utlandstjänstgöring framdeles erfordras endast i undantagsfall.

Gruppenämningar m. m.

Av utredningen föreslagna *nivåbenämningar* bör *inte* översättas eller anges vid utlandskorrespondens. Motsvarigheter saknas nämligen i regel utomlands.

Däremot erfordras regler för översättning av *gruppenämningarna*. I *bilaga 19* redovisas utredningens förslag till hur *gruppenämningar* bör översättas till engelska, tyska och franska samt — om så erfordras — till finska. Liksom beträffande gradbenämningar, anser utredningen att *gruppenämningar* som regel *inte* bör översättas till danska, norska eller finska. I *bilaga 19* anges därför endast befälsgruppernas motsvarigheter i Danmark och Norge.

Eftersom direkta motsvarigheter till de svenska befälsgrupperna i många fall saknas utomlands, har utredningen valt att konstruera språkliga översättningar till engelska, tyska, franska (och finska).

Utredningen använder för kompaniofficerare inte översättningen »Warrant Officers», »Unteroffiziere» eller »Sous-Officiers»¹ eftersom den inte är adekvat med hänsyn till befälsgruppens uppgifter.

Utredningen, som tidigare föreslagit att varken kompaniofficerare eller officerares vederlikar formellt skall benämnas officerare, vill dock framhålla att så kan bli fallet i internationella sammanhang. Detta beror på att

¹ Inte ens i beskrivande översättningar såsom t. ex.: »Warrant Officers performing officer's duty», »Offizierdiensttuende Unteroffiziere», »Sous-Officiers faisant fonction d'officier».

det utomlands i regel saknas *dels* en grupp motsvarande den svenska kompaniofficersgruppen, *dels* civilmilitär personalkategori.

I *Genèvekonventionerna* — i synnerhet den angående krigsfångars behandling (t. ex. artiklarna 44, 45 och 60) — nämns militär personal indelad i tre grupper: officerare och likställda, underofficerare och likställda samt »lägre än sergeants grad».

Utredningen förutsätter att vid framtida tolkning av Genèvekonventionerna bör till de tre grupperna räknas följande svenska personal, nämligen till *officerare och likställda*:

officerare,

kompaniofficere,

reservofficerare och

värnpliktsofficerare,

nämnda gruppers vederlikar samt

(i förekommande fall) civil personal i tjänstegrupp motsvarande nämnda befälsgrupper;

underofficerare och likställda:

underofficerare,

reservunderofficerare och

värnpliktsunderofficerare,

nämnda gruppers vederlikar samt

(i förekommande fall) civil personal i tjänstegrupp motsvarande nämnda befälsgrupper;

»lägre än sergeants grad»:

värnpliktsunderbefäl och meniga samt

dessas vederlikar och (i förekommande fall) likställda.

KAPITEL 19

Särskilda frågor

Till detta kapitel har utredningen samlat vissa frågor — i många fall utan inbördes sammanhang — till vilka ställning måste tas vid införande av ett tjänsteställningssystem enligt utredningens förslag. Berörda frågor är sådana som har uppkommit under utredningsarbetets gång och aktualiserats huvudsakligen av två faktorer, nämligen

föreslagen formell åtskillnad mellan tjänsteställning och löneförhållanden samt

föreslagna nya benämningar på befälsgrupperna.

Här lämnas endast förslag till riktlinjer efter vilka berörda frågor enligt utredningens mening bör lösas. Samtidigt erinras om att nya nivåbenämningar har föreslagits i kapitel 14 bl. a. för att underlätta angivning i reglementen m. m. av personal med likartad kompetens.

»Aktiverade» arvodesbefattningar och höjd pensionsålder

Här må erinras om att utredning pågår (militära tjänstgöringsåldersutredningen) i syfte att ompröva f. n. gällande pensionsåldrar för militär och civilmilitär personal. I samband härmed torde frågan om att avveckla nuvarande militära system med arvodesbefattningar att bli aktuell. Förändringar härvidlag bedöms emellertid inte påverka utredningens förslag till tjänsteställningssystem. De synes nämligen väl kunna medföra nya anställningsförhållanden, ändrade lönegradsplaceringar m. m. men däremot inte påverka de principer och regler beträffande tjänsteställningsbefordran som utredningen har föreslagit. Härvid erinras om att pensions- och löneförhållanden är förhandlingsfrågor, vilket förhållanden rörande tjänsteställning inte är.

Tjänsteställningsbefordran vid övergång mellan yrkesbefälsgrupper

Övergång från kompaniofficersgruppen till officersgruppen kan — som har redovisats i kapitel 4 — ske dels efter genomgången AUS, dels efter genomgången UOS. I båda fallen skall studentexamen avläggas och i det förra fallet jämväl äldre kursen vid krigsskolan genomgå innan officersutnämning sker.

Kompaniofficerare som på dessa sätt övergår till officersgruppen bör enligt utredningens mening bibehålla sin kompaniofficersgrad (fanjunkare) intill dess utnämning i officers grad sker — således även som elev vid krigsskolan.

Kompaniofficer som övergår till officersgruppen efter genomgången äldre kurs vid krigsskolan inrangeras i den årskurs officerare som samtidigt utexamineras från krigsskolan.

Kompaniofficer som däremot först efter genomgången UOS och avlagd studentexamen utnämns till officer bör inrangeras i den årskurs officerare, som han skulle ha tillhört, om han — enligt vad som tidigare sagts — direkt efter genomgången AUS hade fortsatt sin utbildning till officer. Villkor för befordran till kapten framgår av bilaga 16.

Underofficer får kompaniofficers tjänsteställning (fanjunkare) efter genomgången AUS. Tjänsteålder räknas därvid efter utgångsordningen från AUS utan hänsyn till vederbörandes tidigare tjänsteställning som underofficer.

Ändringar i författningar och föreskrifter

Utredningens förslag innebär att föreskrifterna i TjRK — främst kapitlen 3, 4 och 5 med tillhörande bilagor — måste omarbetas. Vidare bör i personalförteckningar och avlöningsbestämmelser (avtal) framdeles tjänster för militär personal benämnas på sätt som utredningen har föreslagit i kapitel 15. Även militärmusikpersonalens tjänster bör ombenämnas (jfr kap. 17).

Härutöver erfordras ändringar i ett flertal författningar och föreskrifter, t. ex. befordrings-, förordnande- och konstitueringsföreskrifter, reservbefälskungörelser, föreskrifter rörande personal på reservstat, krigsavlöningsbestämmelser och instruktioner för myndigheter.

Enligt utredningens uppfattning kommer ändringarna att bli av sådan art att Kungl. Maj:t inte med en allmän bestämmelse kan fastställa t. ex. att vad i gällande föreskrifter sägs om underofficerare skall framdeles gälla kompaniofficerare. Utredningens förslag innebär nämligen att underofficersbegreppet bibehålls dels för yrkesbefäl som ny benämning på hittillsvarande underbefälsgruppen, dels ingående i gruppbenämningarna värnplikts- och reservunderofficerare.

Utredningen har inte tagit fram detaljerade förslag till omarbetning av föreskrifter m. m. Av författningar som måste ändras vill utredningen emellertid närmare behandla brottsbalken och värnpliktslagen.

Brottsbalken m. m.

Utredningens förslag till grad- och gruppbenämningar (jfr bilaga 13) samt kategoritillhörighet för vissa personalgrupper (jfr kap. 16 och 17) medför

att brottsbalken 21:20 § och 21:21 § samt kungörelsen den 19 november 1948 om innebörden i rättsligt hänseende av begreppen krigsmakten och krigsman behöver ändras.

På samma grunder torde även ändringar erfordras i militära rättegångslagen (t. ex. 13 § och 98 §) samt kungörelsen den 19 november 1948 angående den militära rättsvården (t. ex. 35 §).

Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att dess förslag innebär att begreppet regementsbefäl — liksom f. n. regementsofficer — skall omfatta även majorer (motsvarande). Majorsgraden skall emellertid innehas av de yrkesofficerare som i dagens system är äldre kaptener. Dessa skulle — om »regementsofficer» ersattes med »regementsbefäl» i gällande militära rättegångslag 12 och 13 §§ — kunna få bestraffningsrätt i disciplinmål.

En sådan ordning finner utredningen vara riktig och utgöra en logisk konsekvens av den högre målsättning för den obligatoriska utbildningen inom officersgruppen som de nya principerna enligt 1960 års befälsordning innebär.

Värnpliktslagen

Enligt utredningens mening bör i värnpliktslagen med »följdförfattningar» (t. ex. inskrivningsförfattningen) intas en allmän förklaring att i nämnd(a) författning(ar) med officer, underofficer och underbefäl menas värnpliktsofficer, värnpliktsunderofficer resp. värnpliktsunderbefäl. Som utredningen tidigare har framhållit bör nämligen begreppen officer och underofficer förbehållas militär yrkespersonal. Här må också erinras om att med nuvarande term underofficer kan i några fall avses värnpliktig kompaniofficer (jfr kap. 17).

Värnpliktsavlöningsystem

Ett genomförande av utredningens förslag om beföringstidpunkter för värnpliktig personal medför behov att överarbeta värnpliktsavlöningskungörelsens bestämmelser. Vid en sådan överarbetning synes det lämpligt att även för den värnpliktiga personalen häva sambandet mellan lön och tjänsteställning.

Behov av tjänsteställning bestäms av befälsrätten medan löneförhållanden kan bestämmas av andra faktorer. Det bör finnas utrymme för att t. ex. ge samma avlöning som tillkommer befälsutbildade värnpliktiga åt kvalificerade specialister som inte har behov av tjänsteställning.

De i värnpliktsavlöningskungörelsen angivna penningbidragen bör därför inte knytas till tjänstegradbenämningar utan till andra omständigheter, såsom i första hand tjänstetid som värnpliktig och uppehållen befattning.

De bestämmelser som f. n. gäller för avlöning av civilförsvarspliktiga bör härvid i viss mån kunna tjäna till ledning.

Vissa benämningsfrågor

Kadett, flaggkadett

Elever vid krigsskolor och kadettskolor bör fortfarande kunna benämnas kadetter. Benämningen medför dock i utredningens system inte någon särskild tjänsteställning. Utredningen förutsätter att kadetten har sergeants eller fänriks (fanjunkares) tjänstegrad. I konsekvens härmed bör benämningen flaggkadett inte längre användas.

Befattningar

Med utredningens förslag följer att vid angivning av befattningar (i mobiliseringstabeller, organisationstabläer o. d.) bör grad- och gruppbenämningar utnyttjas med stor försiktighet. Befattningsbenämningar såsom »eldledningsofficer», »stabsunderofficer» och »trossfurir» bör endast kunna användas om för befattningen regelmässigt avses officer, underofficer (dvs. yrkesbefäl) resp. furir enligt utredningens förslag. Som ersättning kan ev. sammansättning med begreppet »-befäl» användas åtföljd av nivåangivelse, t. ex. »eldledningsbefäl P».

Som exempel på andra benämningar som kan behöva ändras vill utredningen nämna »dagofficer» — om jämväl kompani-, reserv- och värnplikts-officerare skall förrätta tjänst som sådan — liksom »dagunderofficer».

Skolor, kurser

Med ombenämning av yrkesunderofficerare till kompaniofficerare följer även att t. ex. arméns underofficersskola (AUS) och truppslagsskola(-kurs) för underofficerare (UOS) samt motsvarande skolor vid armén och flygvapnet bör ges nya benämningar.

Motsvarande gäller även t. ex. den underbefälsskola (UbefS) som ingår som obligatorisk utbildning för underbefälsgruppen dvs. underofficerare i utredningens förslag.

Mässar

Befälsmässarna bör på grund av yrkesbefälsgruppernas ombenämning kallas officers-, kompaniofficers- resp. underofficersmässar. Enligt utredningens uppfattning bör det lämpligen lokalt regleras vilken av mässarna tillfälligt tjänstgörande värnpliktsbefäl skall hänvisas till. Detta kan i många fall vara en fråga om tillräckligt utrymme och ekonomi.

Gradbeteckningar

Som en följd av ett nytt tjänsteställningssystem kan även gällande gradbeteckningar till uniform behöva ändras. Utredningen har, trots att det inte ingår i dess uppdrag att behandla uniformsdistinktionernas utformning, likväl ansett sig böra framlägga några allmänna synpunkter härpå.

Gradbeteckningar till uniform — tjänsteställningens enda utåt synliga tecken — bör enligt utredningens mening utformas så att varje tjänstegrad(-klass) (tjänstegradbenämning) motsvaras av en bestämd gradbeteckning. Denna bör i princip vara densamma oavsett om bäraren tillhör värnplikts- eller yrkesbefäl.

Av beteckningar på uniformen bör vidare framgå om bäraren tillhör civil-militär personal och sålunda har begränsad befälsrätt. För civil personal erfordras däremot i utredningens förslag inte gradbeteckningar, men möjligen beteckningar som anger tjänstegruppstillhörighet.

Övergången till det föreslagna tjänsteställningssystemet

Tidpunkt för övergången

Ett nytt tjänsteställningssystem enligt utredningens förslag bör genomföras så snart som möjligt. För detta talar enligt utredningens mening — utöver det förhållandet att 1960 års befälsordning redan har tillämpats i mer än sex år — främst två faktorer.

Statsmakterna har år 1966 beslutat om reformer inom värnpliktsutbildningen («VU 60»), vilka har börjat genomföras under innevarande år. För värnpliktiga som sålunda utbildas enligt det nya systemet för värnpliktsutbildning erfordras — helst redan i år — nya förordnandeföreskrifter. Sådana föreskrifter bör baseras på ett reformerat tjänsteställningssystem. Vidare förväntas beslut i år rörande inrättande av en ny reservunderofficersgrupp i enlighet med 1960 års befälsstatsdelegations förslag (jfr kap. 2). Även för personal i denna grupp erfordras bestämmelser om tjänsteställning, vilka likaledes bör grundas på ett nytt system.

Utredningen har emellertid utgått från att överbefälhavaren — sedan ställning har tagits till utredningens principförslag — bör få i uppdrag att till Kungl. Maj:t inkomma med ytterligare underlag för detaljerade föreskrifter. Arbetet med detta underlag och med de bestämmelser som överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna själva bör meddela bedöms vara så omfattande att en övergång till ett system enligt utredningens förslag inte kan ske innevarande år.

Utredningen finner det i detta sammanhang angeläget att framhålla att övergången till nytt tjänsteställningssystem bör omfatta samtliga utredningens delförslag — med undantag för dem där så särskilt har anmälts — och beträffande dessa ske vid en och samma tidpunkt.

Av nämnda anledningar finner utredningen att övergång till det nya systemet torde kunna ske först någon gång — vid kvartals- eller månads- skifte — under första halvåret 1968.

Övergångsanordningar

För att övergången till det nya systemet skall bli så smidig som möjligt föreslår utredningen följande övergångsanordningar beträffande tjänsteställning för den personal som i utredningens förslag skall ha militär eller civilmilitär kategoritillhörighet.

Utredningen erinrar om att *personal på reservstat* såsom stampersonal bör följa de övergångsanordningar som föreslås för yrkesbefäl.

I följande beskrivning av övergångsanordningarna nämns personal som när det nya systemet skall träda i kraft innehar »högre», »samma» eller »lägre» tjänstegrad än som avses i det nya systemet. Härvid har utredningen utgått från att *tjänstegrad i gällande ordning motsvarar tjänstegrad med samma gradbenämning i det nya systemet*. Sålunda innehar exempelvis en aktiv kapten med 12 års tjänst liksom en aktiv sergeant »lägre» tjänstegrad än som avses i det nya systemet (major resp. fanjunkare).

Det bör observeras att nämnda princip för jämförelse uteslutande används som underlag för en formell beskrivning av övergångsanordningarna. Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att dess förslag innebär att tjänstegraderna i de båda systemen rätteligen borde i grova drag jämföras på sätt som framgår av bild 20: 1.

Tjänstegrader ¹ i gällande ordning	Närmast ekvivalenta tjänstegrader ¹ i utredningens förslag
General	General
Generallöjtnant	Generallöjtnant
Generalmajor	Generalmajor
»Överste C 2»	Brigadör
Överste	Överste
Överstelöjtnant	Överstelöjtnant av 1. graden
Major	Överstelöjtnant
Kapten	Major
	Kapten
Förvaltare	Förvaltare
Löjtnant	Kapten
	Löjtnant
Fanjunkare	Överfanjunkare
	Rustmästare
	Översergeant
	Löjtnant
Fänrik	Fänrik
	Fanjunkare
	Översergeant
Sergeant	Sergeant
	Rustmästare
	Översergeant
Rustmästare	Sergeant
Överfurir	Överfurir
Furir	Furir
	Korpral
Korpral	
Vicekorpral	

¹ Anges med arméns gradbenämningar .

Bild 20: 1

Övergångsanordningarna har utformats *dels* som allmänna regler, *dels* som särskilda anvisningar rörande tillämpningen av de allmänna reglerna för vissa grupper av personal.

Allmänna regler

Följande allmänna regler rörande främst beräkning av tjänsteålder bör tillämpas vid övergången.

Regel 1: Personal, som — om systemet hade varit i kraft tidigare — skulle ha innehaft en högre tjänstegrad(-klass) än f. n., erhåller denna tjänstegrad(-klass). Tjänsteålder räknas från den dag tjänstegraden(-klassen) skulle ha erhållits enligt det nya systemet.

Regel 2: Personal, som — i jämförelse med den tjänstegrad(-klass) som avses i det nya systemet — f. n. redan innehar

a) samma tjänstegrad(-klass) eller

b) högre tjänstegrad(-klass),

bibehåller den innehavda tjänstegraden(-klassen). Tjänsteålder räknas för personal enligt a) från den dag tjänstegraden(-klassen) skulle ha erhållits enligt det nya systemet, för personal enligt b) från den dag det nya systemet träder i kraft.

Personal, som sålunda enligt b) ovan bibehåller innehavd högre tjänstegrad(-klass), kan inte påräkna befordran till ytterligare högre tjänstegrad(-klass) när villkor för befordran till den innehavda tjänstegraden(-klassen) sedermera uppfylls.

Yrkesbefäl

Generalspersoner och flaggmän bibehåller innehavd tjänstegrad.

Officerare med tjänstegraden »överste/kommendör, innehavare av tjänst i lönegrad C 2 eller högre lönegrad» erhåller *brigadörs/flaggkommendörs* tjänstegrad även om vederbörande inte eljest skulle få denna grad enligt det nya systemet. Samma princip tillämpas för urvalsbefordrade officerare i övrigt, dvs. överstar/kommendörer, överstelöjtnanter/kommendörkapten av 1. graden och majorer/kommendörkapten av 2. graden som erhåller överstes/kommendörs, överstelöjtnants av 1. graden/kommendörkapten av 1. graden resp. överstelöjtnants/kommendörkapten tjänstegrader.

Utredningen har förutsatt att *överrustmästares/flaggbåtsmans* tjänstegrad skall utnyttjas som urvalsgrad för underofficerare (nuvarande yrkesunderbefäl) först sedan närmare organisatoriskt underlag har tagits fram. Av denna anledning bör utnämning vid övergången äga rum endast i den mån sådant underlag föreligger.

Förslag till anvisningar rörande tjänsteställning för yrkesbefäl i övrigt vid övergången till det nya systemet framgår av bild 20:2.

Reservbefäl

Pensions- och förtidsavgången personal i reserv

F. d. aktiva officerare med mindre än elva års aktiv tjänst behandlas som reservanställd personal. Kapteneryttmästare med minst elva års aktiv

Tjänstegrad ¹ i gällande ordning	Utredningens förslag till tjänsteställningssystem	
	Tjänstegrad ¹	Tjänsteålder inom graden räknas efter nedanstående grunder
»Överste C 2»	<i>Officerare</i>	
Överste	Brigadör	Från utnämningdagen (oförändrat)
Överstelöjtnant	Överste	» » »
Major	Överstelöjtnant 1.gr	» » »
Kapten med minst 11 års tjänst som officer	Överstelöjtnant	» » »
Kapten med mindre än 11 års tjänst som officer	Major	Enligt regel 1
Löjtnant med minst 3 års tjänst som officer	Kapten	Enligt regel 2 a)
Löjtnant med mindre än 3 års tjänst som officer	Kapten	Enligt regel 1
Fänrik	Löjtnant	Från dagen för första officersutnämning
	Löjtnant	Från dagen för första officersutnämning
	<i>Kompaniofficerare</i>	
Förvaltare	Förvaltare	Från utnämningdagen (oförändrat)
Fanjunkare med minst 7 års tjänst som underofficer	Överfanjunkare	Enligt regel 1
Fanjunkare med mindre än 7 års tjänst som underofficer	Fanjunkare	Från dagen för första underofficersutnämning
Sergeant	Fanjunkare	Från dagen för första underofficersutnämning
	<i>Underofficerare</i>	
Rustmästare	Rustmästare	Enligt regel 2
Överfurir med minst 14 års tjänst som underbefäl	Rustmästare	Enligt regel 1
Överfurir med 5—14 års tjänst som underbefäl	Översergeant	Enligt regel 1
Överfurir med mindre än 5 års tjänst som underbefäl	Sergeant	Från dagen för utnämning till furir i gällande ordning
Furir	Sergeant	Från dagen för utnämning till furir i gällande ordning

¹ Anges med arméns gradbenämningar.

Bild 20: 2

tjänst bör erhålla majors/örlogskaptens tjänstegrad, varvid tjänsteålder räknas enligt regel 1.

F. d. aktiva underofficerare ingår i en särskild reservbefälsgrupp, reservkompaniofficerare, varvid de som har mindre än sju års aktiv tjänst har fanjunkares tjänstegrad. Fanjunkare (motsvarande) med minst sju års aktiv tjänst erhåller överfanjunkares/flaggjunkares tjänstegrad, varvid tjänsteålder räknas enligt regel 1.

F. d. underbefäl ingår i reservunderofficersgruppen med rustmästares/högbåtsmans eller översergeants/flaggsergeants tjänstegrad.

Reservanställd och värnpliktsavgången personal i reserv

För *reservofficerare* sker med utredningens förslag till tjänsteställningssystem inte några förändringar som påkallar särskilda övergångsordningar.

För *reservunderofficerare* bör däremot gälla att dessa ges översergeants/flaggsergeants och rustmästares/högbåtsmans tjänstegrader. Utredningen finner det emellertid skäligen att de reservunderofficerare som redan innehar fanjunkares grad får behålla denna. Sålunda övergångsvis kvarstående fanjunkare i reservunderofficersgruppen räknar tjänsteställning efter alla kompaniofficerare, reservkompaniofficerare och värnpliktiga kompaniofficerare.

Möjlighet bör finnas att efter prövning i varje särskilt fall medge att reservanställd underofficer vars krigsanvändbarhet anses jämställd med f. d. aktiv underofficers förs till reservkompaniofficerare.

Tjänsteålder räknas för all reservanställd och värnpliktsavgången personal i reserv från utnämningensdatum i innehavd tjänstegrad i reserven.

Värnpliktsbefäl

För värnpliktsbefälet innebär utredningens förslag inte andra förändringar än att värnpliktiga fanjunkare (motsvarande) i princip borde erhålla översergeants/flaggsergeants tjänstegrad samt att furirer skall erhålla överfurirs/flaggfurirs, korpraler furirs och vicekorpraler korprals tjänstegrad. I likhet med vad som tidigare har föreslagits för reservunderofficerare bör emellertid de värnpliktiga underofficerare som redan innehar fanjunkares grad vid övergången få behålla denna och räkna tjänsteställning efter övriga fanjunkare. De skall dock fortfarande tillhöra gruppen värnpliktsunderofficerare.

Redan i samband med att det nya systemet träder i kraft bör möjlighet beredas värnpliktiga underofficerare att inträda i reservunderofficersgruppen.

Värnpliktsbefäl som avgått från aktiv tjänst hänförs efter särskild prövning till den befälsgrupp och den tjänstegrad som svarar mot krigsanvändbarheten. Möjlighet bör finnas till utnämning i tjänstegrad enligt de principer som anmälts för förtidsavgången personal i reserv. Utredningen vill i detta sammanhang erinra om att i ett fullständigt genomfört nytt tjänsteställningssystem bör f. d. kompaniofficerare som inte inträtt i reserv redovisas som värnpliktiga kompaniofficerare (jfr kap. 17).

Civilmilitär personal

Civilmilitär personals tjänsteställning bör vid övergången till det nya systemet regleras efter samma principer som för motsvarande militär befälspersonal (jfr kap. 16).

Systemets slutliga genomförande

De övergångsordningar som utredningen har föreslagit i detta kapitel medför inte ett i egentlig mening slutligt genomförande av det nya systemet. Med övergången följer nämligen en viss överrepresentation i vissa tjänstegrader(-klasser) i förhållande till utredningens förslag. Sålunda föreslås i övergångsordningarna — förutom undantagen för dagens reservfanjunkare och värnpliktiga fanjunkare — att t. ex. i princip alla regements-officerare och dessas vederlikar generellt erhåller ekvivalenta tjänstegrader (-klasser) i det nya systemet utan hänsyn till befattningarnas föreslagna nivå-tillhörighet.

Vid tjänsteställningsbefordran efter dagen för övergången bör dock de regler som utredningen har föreslagit följas utan undantag motiverade av återblickar på det lämnade, f. n. gällande, systemet. Föreskrifter rörande det nya systemet bör så utformas att intill dess erforderlig kompetensgivande obligatorisk utbildning eller annan befordringsutbildning anordnas i full utsträckning medges fortfarande i förekommande fall dispens från kravet på genomgången sådan utbildning.

KAPITEL 21

Sammanfattning

Utredningsdirektiven

I utredningsdirektiven fastställs att 1960 års befälsordning skall läggas till grund för utredningens överväganden. Härutöver ges vägledande principer, vilka kan sammanfattas i följande sex punkter.

1. Ett logiskt sammanhang mellan uppgifterna i krigsorganisationen och tjänsteställning bör åstadkommas.

2. De tre aktiva befälsgruppernas speciella kompetens bör beaktas.

3. Tillbörlig hänsyn måste tas till reservbefälets och det värnpliktiga befälets speciella förhållanden.

4. Problem, som visat sig uppkomma i samband med svensk befälspersonals tjänstgöring utomlands, bör beaktas.

5. De nuvarande aktiva underofficerarna skall benämnas kompaniofficere-rare.

6. Eventuella nya tjänstebenämningar inom den nuvarande underofficersgruppen bör sökas i nära anslutning till för gruppen gällande benämningar.

Grunder (kap. 1—8)

Utredningen konstaterar inledningsvis (kap. 1) att tjänsteställning, varmed jämlikt TjRK förstås den inbördes turordningen *i tjänsten*, idag är främst ett *hjälpmedel* att i vissa fall efter generella regler bestämma rätt och skyldighet att ta befäl i oförutsedda situationer, men även kan vara ett visst psykologiskt *stöd* för mindre rutinerat befäl i krigsorganisationen.

Som bakgrund till sitt arbete har utredningen ingående studerat gällande ordning — i några avseenden även i ett historiskt perspektiv — beträffande tjänsteställning för krigsmaktens personal och därmed sammanhängande frågor, såsom personalens indelning i personalkategorier, dess befälsrätt och tjänstegrader(-klasser, -grupper), regler för bestämning av tjänsteställning (kap. 2) samt formerna för befordran, förordnande och konstituering (kap. 3).

Här må endast erinras om att

för stampersonal sker befordran till högre tjänstegrad(-klass) i regel när mot graden svarande *tjänst har blivit vakant*;

för reservpersonal, värnpliktig personal m. fl. sker befordran/förordnande i högre tjänstegrad(-klass) i princip när *kompetensgivande utbildning (tjänstgöring) har genomgått (fullgjorts)*; samt att

vid beredskapstillstånd o. d. kan vid behov och i viss utsträckning konstituering ske i en *mot krigsbefattningen svarande (lägsta) tjänstegrad (-klass)* (kap. 3).

Utredningen konstaterar (kap. 2) att den ojämförligt största delen av krigsmaktens personal — värnpliktiga, krigsfrivilliga m. fl. — avlönas efter särskilda föreskrifter, vilka inte innehåller direkta motsvarigheter till den aktiva personalens lönegrader. Det är därför enligt utredningens mening *inte möjligt att basera ett generellt gällande tjänsteställningssystem på lönesättningen för den aktiva personalen.*

Av väsentlig betydelse för utredningens överväganden har varit arméns befälsordning av år 1960 (kap. 4), gällande befälssystem vid marinen och flygvapnet (kap. 5) samt motsvarande anordningar för civilmilitär och civil personal (kap. 6). Av största intresse har därvid varit personalens uppgifter i främst krigsorganisationen samt inriktning, omfattning och inpassning av den utbildning som anses erforderlig för att göra befattningshavarna lämpade att bestrida uppgifterna.

Arméns befälsordning har i utredningsarbetet spelat den mest framträdande rollen, eftersom den genom 1960 års befälsbeslut fått en systematisk och konsekvent utformning, medan däremot utredning rörande marinens och flygvapnets motsvarigheter fortfarande pågår.

1960 års befälsbeslut innebär, jämfört med befälssystem av äldre datum, en allmän höjning av det aktiva yrkesbefälets kompetens. Yrkesbefälets obligatoriska utbildning har getts ökad omfattning och vidgat innehåll med hänsyn till att personalen regelmässigt skall utnyttjas i mer kvalificerade krigsbefattningar än tidigare. Även reservofficersutbildningen har — med bibehållen målsättning — getts ökad längd och större omfång. Krigsanvändningen av värnpliktsbefälet är enligt befälsordningen oförändrad. Statsmakternas beslut år 1966 rörande värnpliktsutbildningen (VU 60) innebär främst en effektivisering av det värnpliktiga befälets utbildning inom ramen för gällande krigsuppgifter.

Här må också erinras om 1960 års befälsstatsdelegations förslag om att skapa en för kvartermästaruppgifter avsedd reservunderofficersgrupp. Det förutsätts därvid att pensions- och förtidsavgångna aktiva underofficerare bildar en särskild reservbefälsgrupp (kap. 4).

Som underlag för internationella jämförelser har utredningen studerat vissa förhållanden, såsom personalindelning, gradbenämningar, befodringsförhållanden m. m., inom utländska krigsmakter (kap. 7 och bilagorna 3—10).

Av de brister som utredningen funnit i gällande tjänsteställningssystem (kap. 8) kan huvuddelen i grova drag hänföras till att det i väsentliga

stycken saknas ett klart uttalat *samband mellan befattning (befälsuppgifter) och tjänsteställning* (tjänstegrad, -klass, -grupp). Härigenom överensstämmer i många fall inte den rätt och skyldighet att ta befäl, som åligger befattningshavaren till följd av hans tjänsteställning, med den befälsrätt (och -skyldighet) som av främst organisatoriska skäl borde vara förenad med befattningen.

Utredningens förslag (kap. 9—20)

Vägledande principer (kap 9—10)

Inom ramen för sina direktiv föreslår utredningen följande vägledande principer (kap. 9) som utgångspunkter för överväganden.

Mot bakgrund av dess betydelse som hjälpmedel vid bestämning av befälsrätten bör tjänsteställningen ge uttryck för varje krigsmans relativa förmåga — *kompetens* — att utöva befäl.

Chefsbefattningar och vissa huvudtyper av befattningar i främst krigsorganisationen — *typbefattningar* — bör med ledning av den befälsrätt som är organisatoriskt knuten till dem grupperas i nivåer — *kompetensnivåer*. Mellan typbefattningar inom samma kompetensnivå kan finnas sådana nyansskillnader i befälsrätt att även en skiktning inom nivån i vissa fall erfordras.

Om mot varje kompetensnivå eller — beroende på eventuell skiktning inom nivån — mot varje typbefattning *svarar en bestämd tjänstegrad* bör ett klart samband mellan befälsrätt och tjänsteställning kunna åstadkommas. Ett sådant samband medför att *lönesättning och tjänsteställning betraktas som två skilda företeelser*. Lönesättning kan förhandlingsvägen ske efter olika faktorer som inte har samband med behovet av befälsrätt. *Tjänsteställning påverkas enbart av befälsrätten*.

Till typbefattningar inom vissa kompetensnivåer anordnas en befattningsinriktad utbildning, som är obligatorisk för all personal inom samma befälsgrupp — *kompetensgivande obligatorisk utbildning*. Militär personal som omfattas av sådan utbildning bör erhålla tjänstegrad när *kompetens* har uppnåtts för krigsplacering i den mot graden svarande typbefattningen. Annan militär personal (urvalsbefordrad personal) bör erhålla tjänstegrad när *placering* — efter särskild kompetensförklaring (befodringsberedning o. d.) — i en mot graden svarande befattning sker.

Följande kompetensnivåer föreslås (kap. 10).

Högre chefer (nivå H) omfattande försvarets högsta militära befattningar, i stort motsvarande befattningarna för dagens generalspersoner och flaggmän;

Regementschefsnivån (nivå R), omfattande regementschefer, flottiljchefer, chefer i lägre regional instans m. fl.;

Fredsbateljonschefsnivån (nivå F), till vilken bör höra utbildningsbatal-

jonschefer och andra befattningshavare som närmast under regementschef (motsvarande) har ansvar för verksamhet vid förbandet;

Bataljonschefsnivån (nivå B), till vilken hänförs befattningar bataljonschef och ställföreträdande bataljonschef i krigsorganisationen samt därmed jämförliga befattningar;

Kompanichefsnivån (nivå K), omfattande befattningar som kompanichef och ställföreträdande kompanichef och liknande befattningar i krigsorganisationen;

Plutonchefsnivån (nivå P) för krigsorganisationens befattningar som plutonchef och liknande;

Troppchefsnivån (nivå T), till vilken hänförs befattningar som chefer för avdelning inom krigsorganisationen mindre än pluton men större än grupp. Sådana avdelningar benämns stundom »tropp» eller »tross». Huvuddelen av befattningarna i nivå T utgörs dock av plutonchefs ställföreträdare-, kompanikvartermästare- och stabsunderofficersbefattningar; samt

Gruppchefsnivån (nivå G), omfattande krigsorganisationens befattningar som gruppchef och gruppchefs ställföreträdare.

I nivåerna H, R och F råder i väsentliga stycken stor överensstämmelse mellan befattningar i krigsorganisationen och dem i fredsorganisationen. Systemet för urvalsbefordran är emellertid främst knutet till fredsbefattningar, varför tjänsteställning för personal i nämnda nivåer behandlas utifrån i första hand fredsorganisationen. I nivåerna B—G baseras övervägandena däremot huvudsakligen på krigsorganisationen.

Tjänsteställning för militär personal (kap. 11—15)

Följande nya gradbenämningar föreslås, nämligen brigadör, flaggkommandör, överstelöjtnant av 1. graden, örlogskapten, överfanjunkare, överrustmästare, flaggbåtsman, översergeant och flaggsergeant. En sammanställning av dessas och övriga tjänstegraders inpassning samt av grupp- och nivåbenämningar framgår av bilaga 13.

Tjänstegraderna bör principiellt knytas till befattningar. Sålunda anger utredningen vilka befattningar som skall medföra generals, generallöjtnants och generalmajors (motsvarande) tjänstegrader (kap. 13) liksom brigadörs och överstes (motsvarande) tjänstegrader (kap. 12). För övriga befattningar anges principer för nivågruppering och skiktindelning och därmed indirekt även tjänstegrad.

Tjänsteställningen för militär personal i nivåerna B—G (kap. 11) bygger huvudsakligen på en inventering och värdering sinsemellan av befälsgruppernas typbefattningar i krigsorganisationen. Hänsyn tas emellertid också till gradbehov av andra än krigsorganisatoriska skäl, såsom t. ex. i samband med frivillig befälsutbildning för värnpliktsbefäl.

Om organisatoriskt underlag kan tas fram rörande till vilka befattningar

i fredsorganisationen för underofficerare (dagens yrkesunderbefäl) som urvalsbefordran bör ske, bör en tjänstegrad överrustmästare/flaggbåtsman inrättas för detta ändamål.

I den av 1960 års befälsstatsdelegation föreslagna reservunderofficersgruppen bör tjänstegraderna vara översergeant/flaggsergeant och rustmästare/högbåtsman.

I nivå F (kap. 12) finns f. n. inte organisatoriskt betingade motiv för mer än en tjänstegrad. Gällande traditionella delning i två tjänstegrader bibehålls emellertid som ett värdefullt led i en urvalsprocess för befordran till överste/kommendör.

Beträffande tjänsteställning för generalspersoner och flaggmän (kap. 13) redogör utredningen utöver för sitt förslag även för ett alternativt exempel. En väsentlig princip är i både utredningens förslag och »reservalternativet» att all personal i samma typbefattning (t. ex. militärbefälhavare) mot bakgrund av befälsrättens omfattning bör ha samma tjänstegrad.

För bestämning av tjänsteställning bör följande huvudregler gälla (kap. 11).

Tjänsteställning för befäl med *olika* tjänstegrad bestäms av tjänstegradernas ordningsföljd (bilaga 13), varvid högre tjänstegrad medför högre tjänsteställning.

Tjänsteställning för befäl med *samma* tjänstegrad bestäms efter tjänsteåldern räknad från utnämningdatum i graden, varvid högre tjänsteålder medför högre tjänsteställning, dock att värnpliktigt befäl alltid räknar tjänsteställning efter fast anställt befäl i samma tjänstegrad samt att kaptenner på aktiv stat alltid räknar tjänsteställning före övriga kaptener och överfanjunkare (motsvarande).

Befälsgrupperna ges följande benämningar (kap. 14).

Yrkesbefäl: *officerare, kompaniofficerare* och *underofficerare*;

Reservbefäl: *reservofficerare* och *reservunderofficerare*¹; samt

Värnpliktsbefäl: *värnpliktsofficerare, värnpliktsunderofficerare* och *värnpliktsunderbefäl*².

För att i skilda sammanhang (i reglementen o. d.) underlätta angivning av personal med likartade kvalifikationer införs särskilt benämnda *befälsnivåer* (kap. 14). Dessa är generalspersoner (flaggmän), regementsbefäl, kompanibefäl, troppbefäl och gruppbefäl.

Till följd av föreslagen åtskillnad mellan tjänsteställning och lön bör begreppet befordran (kap. 15) avse två från varandra skilda åtgärder: *tjänstetillsättning* och *tjänsteställningsbefordran*.

Tjänstetillsättning, dvs. tillsättning av lönegradsplacerade tjänster enligt personalförteckningar o. d., berör endast stampersonal. Tjänsterna bör i

¹ Pensions- och förtidsavgångna kompaniofficerare som inträtt i reserv bör utgöra en särskild grupp: *reservkompaniofficerare* (kap. 17).

² F. d. kompaniofficerare bör redovisas som *värnpliktiga kompaniofficerare* (kap. 17).

fortsättningen inte benämnas med militära tjänstegrader utan med *befattning* eller *gruppbenämning*.

Genom tjänsteställningsbefordran, som berör samtliga befälsgrupper, *utnämns* vederbörande till en viss tjänstegrad. Sådan utnämning sker för yrkesbefäl i personalkår och för reservbefäl i personalkårs reserv.

För viss tid eller viss tjänstgöring — främst i samband med utlandskommendering — bör fortfarande möjlighet finnas att *tillägga* högre tjänstegrad.

Urvalsbefordran bör liksom hittills ske efter prövning i befodringsberedning. Befodringsberedningar bör även finnas för bedömning av kompaniofficerares och underofficerares lämplighet för urvalsbefordran (till förvaltare resp. överrustmästare/flaggbåtsman). Annan tjänsteställningsbefordran än urvalsbefordran bör ske sedan vissa kompetensvillkor beträffande utbildning, tjänstgöring och tjänstetid uppfyllts (kap. 15 och bilagorna 14—16). De levnadsåldrar vid vilka befordran kommer att ske vid normal utbildningsgång framgår av bilaga 17.

Med utredningens förslag till tjänsteställningssystem bortfaller i princip grunderna för gällande ordning rörande *konstituering* vid mobilisering. Vid beredskapstillstånd och krig bör erforderlig gradbefordran normalt ske i form av *utnämning*. Villkoren för gradbefordran bör nämligen utformas mot bakgrund av att kompetens för krigsbefattning kan nås dels — normalt — genom fredsmässig utbildning/tjänstgöring, dels genom under krig eller långvarig beredskap förvärvad erfarenhet.

Tjänsteställning för civilmilitär och civil personal (kap. 16—17)

Grundläggande för befattningars kategoritillhörighet bör vara *befälsrättens omfattning* (kap. 16). Frågan rörande indelning av krigsmaktens personal bör tas upp och utredas i ett vidare sammanhang. I avvaktan härpå föreslår utredningen vissa modifieringar i gällande ordning.

Civilmilitär bör sådan befattning vara med vilken organisatoriskt följer en i jämförelse med militär personal något begränsad befälsrätt. Endast personal som genomgått härför erforderlig befälsutbildning bör ges civilmilitär kategoritillhörighet. Genom tjänsteställningsbefordran *tilldelas* civilmilitär personal *tjänsteklasser*, som benämnas efter de militära tjänstegraderna.

Samband mellan tjänsteklass och befattning nås genom att de senare grupperas i *funktionsnivåer* som motsvarar kompetensnivåerna för militär personal.

Civilmilitär personals tjänsteställning — villkor för befordran m. m. — bör så nära som möjligt ansluta till vad som föreslås för motsvarande militär personal.

Kategorin *civil* personal (kap. 16) omfattar befattningar med vilka förenas

en starkt begränsad befälsrätt utan krav på militär befälsutbildning. Placering i civil befattning sker uteslutande med hänsyn till »civila» kvalifikationer (dvs. specialistutbildning inom visst fackområde). *Tjänsteställning erfordras inte för civil personal.*

Civil personal hänförs till fyra *tjänstegrupper*. Någon skiktning av befattningarna inom tjänstegrupperna bör inte förekomma. Tjänstegrupperna är:

Tjänstegrupp 1 (TG 1) = Civil personal likställd med militär och civil-militär personal i nivå B och högre;

Tjänstegrupp 2 (TG 2) = Civil personal likställd med militär och civil-militär personal i nivåerna K och P;

Tjänstegrupp 3 (TG 3) = Civil personal likställd med militär och civil-militär personal i nivå T; samt

Tjänstegrupp 4 (TG 4) = Civil personal likställd med militär och civil-militär personal i nivå G och meniga.

Till civil personal bör höra — förutom auditorer, sjukevårdspersonal, personalvårdspersonal, psykologer, stabsredaktörer, post- och telepersonal som f. n. är civil personal — även apotekare, veterinärer och tandläkare (kap. 16) samt musikpersonal (kap. 17).

Flygvapnets flottiljpolispersonal, som f. n. är civilmilitär, bör ges militär kategoritillhörighet (kap. 16).

Övriga frågor (kap. 18—20)

Svenska gradbenämningar bör inte översättas till danska, finska eller norska benämningar (kap. 18). Av bilaga 20 framgår vilka tjänstegrader i Danmark, Finland och Norge som de svenska graderna skall anses motsvara samt hur de senare skall översättas till tjänstegrader i Amerikas förenta stater, Frankrike, Schweiz, Sovjetunionen, Storbritannien, Västtyskland och Österrike.

Svenska nivåbenämningar (befälsnivåer) bör inte översättas. Gruppbenämningarnas översättning till engelska, tyska, franska och — om så erfordras — finska samt deras motsvarigheter i Danmark och Norge framgår av bilaga 19.

Utredningens förslag till tjänsteställningssystem medför behov av omarbetning av TjRK — främst kapitlen 3—5 — och ändringar i bl. a. brottsbalken, värnpliktslagens följdförfattningar, befordrings-, förordnande- och konstitueringsföreskrifter, reservbefälsförfattningar, föreskrifter rörande personal på reservstat, krigsavlönings- och värnpliktsavlöningsbestämmelser samt instruktioner för myndigheter. Vidare kan vissa befattningsbenämningar — av typen stabsunderofficer — benämningar på vissa skolor och på mässar samt gradbeteckningar behöva ändras (kap. 19).

Övergång till nytt tjänsteställningssystem (kap. 20) bör, efter ytterligare

bearbetning i de centrala staberna, kunna ske någon gång under första halvåret 1968. När systemet träder i kraft bör det omfatta samtliga utredningens delförslag.

Utredningens förslag till generella övergångsanordningar medför till en början en viss överrepresentation i vissa tjänstegrader(-klasser), som emellertid efter hand elimineras. Vid tjänsteställningsbefordran efter det systemet har trätt i kraft bör nämligen de regler som utredningen har föreslagit följas utan undantag motiverade av återblickar på f. n. gällande ordning.

Utredningens förslag omfattar i många stycken endast principer för hur tjänsteställningen bör regleras. Utredningen har därvid utgått från att — sedan ställning tagits till utredningens principer — överbefälhavaren bör få i uppdrag att inkomma med ytterligare underlag för detaljerade föreskrifter.

Till de större frågor som sålunda bör bearbetas genom överbefälhavarens försorg hör bl. a.

tillämpningen vid marinen och flygvapnet av utredningens principer för nivåindelning (kap. 10),

befattningar som bör besättas med urvalsbefordrade officerare (kap. 12),
preciserade minimifordringar för urvalsbefordran inom samtliga försvarsgrenar och personalkårer (kap. 12),

nivågruppering av civilmilitära befattningar och villkor för tjänsteklassbefordran (kap. 16) samt

till vilka tjänstegrupper (TG 1—4) som civila befattningar bör hänföras (kap. 16).

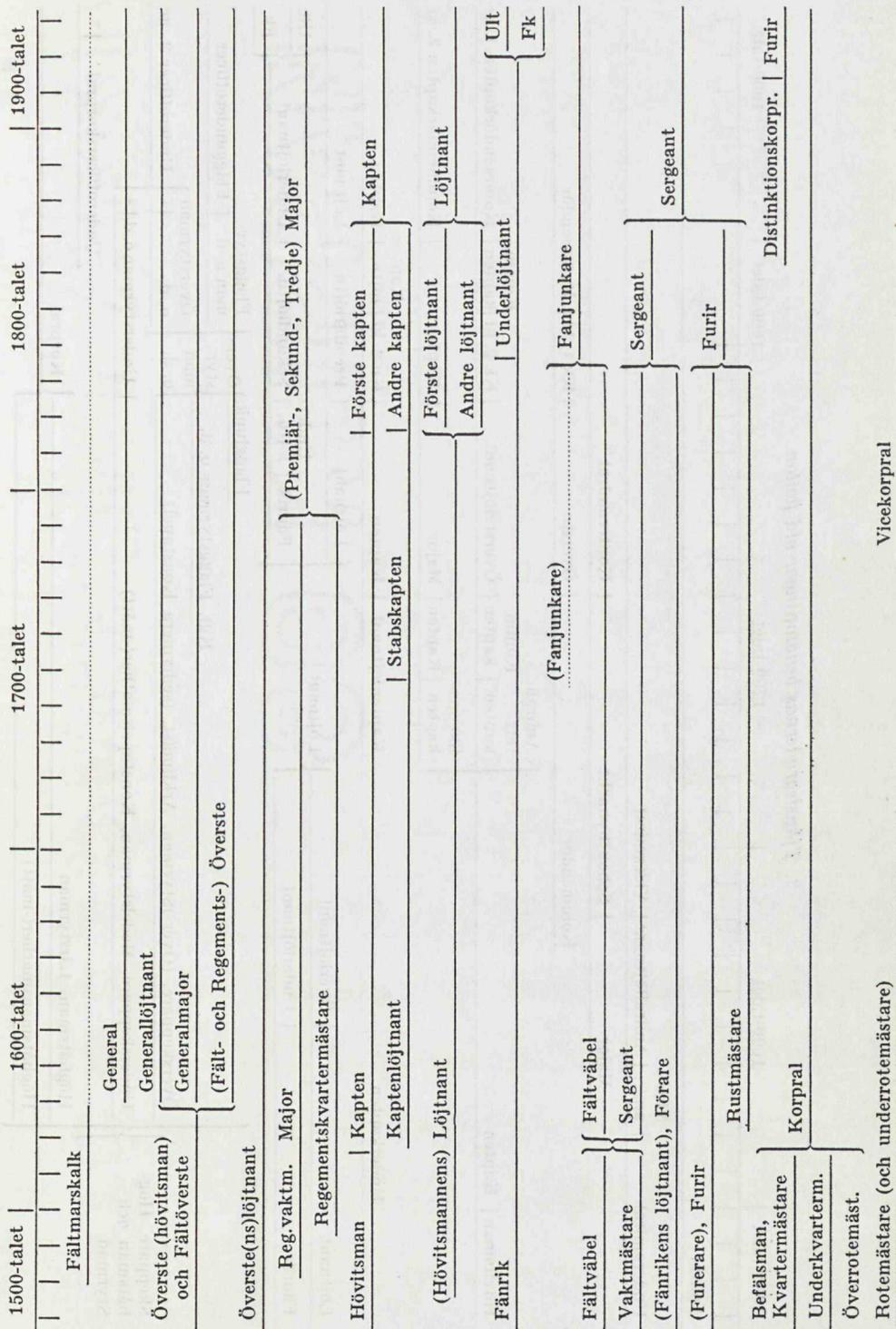
Bilagor

10241

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL: 773-936-3200
WWW.CHICAGO.EDU

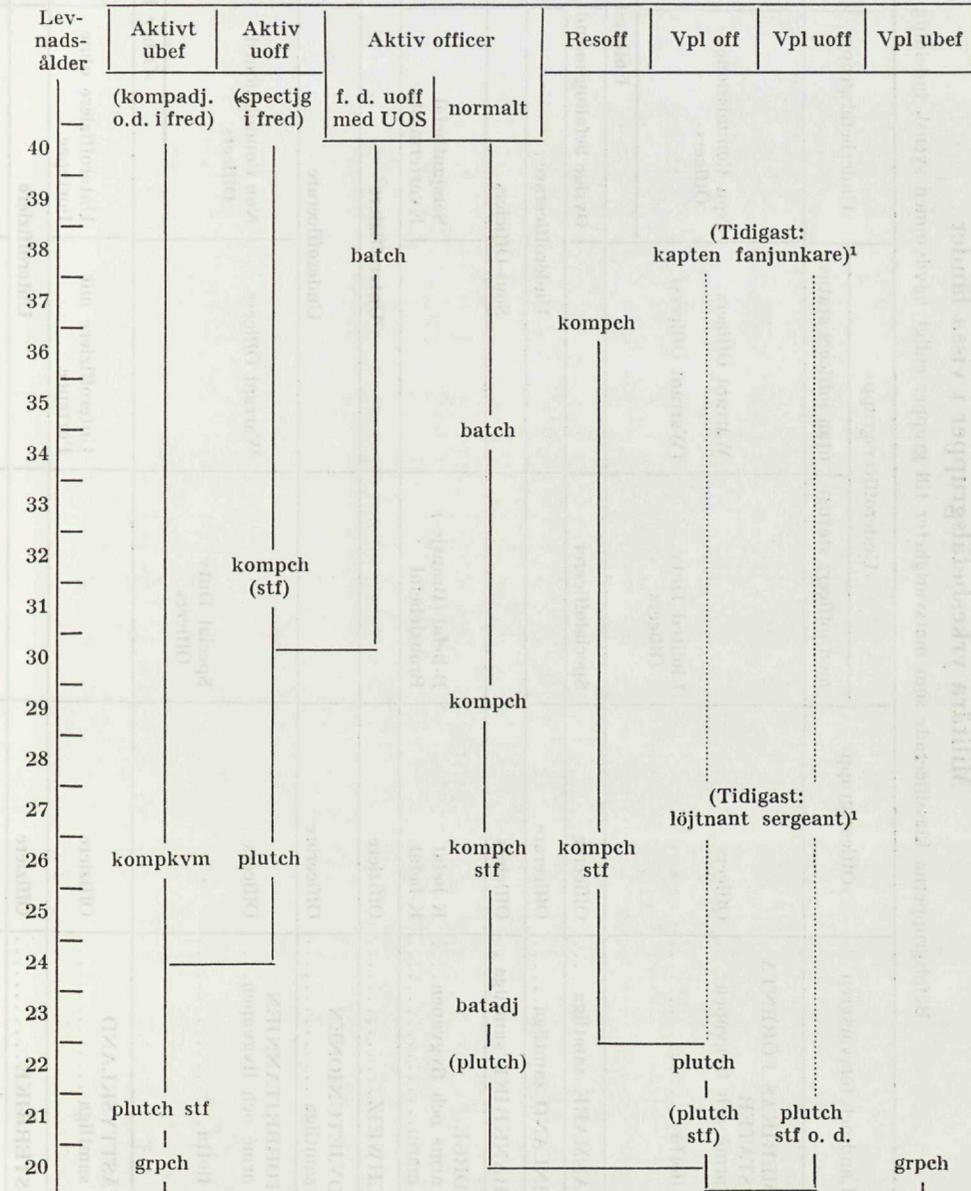
Svenska militära gradbenämningar i äldre tider

1. Tjänstegradernas benämningar vid infanteriet

BILAGA 2

Schematisk sammanställning av beräknade levnadsåldrar, vid vilka kompetens för krigsplacering uppnås vid normal utbildningsgång enligt 1960 års befälsordning

¹ Enligt gällande förordnandeföreskrifter.

BILAGA 3

Militära yrkesbefälsgrupper i vissa länder

Befälsgrupperna klassificerade som motsvarigheter till grupper enligt härdvunnen svensk indelning

Land och försvarsgren	»Officersgrupp»	»Underofficersgrupp»		»Underbefälsgrupp»	»Mansksgrupp»
		med »officers status»	utan »officers status»		
AMERIKAS FÖRENTA STATER armé och flygvapen flotta	Officers »	Limited Duty Officers	Warrant Officers (Warrant Officers)	Non Commissioned Officers »	Enlisted Men
DANMARK samtliga	Officerer	Specialofficerer		Øvrige befalingsmænd	
FINLAND samtliga	Officerare		Underofficerare		Manskap (korpraler)
FRANKRIKE samtliga	Officers		Sous-Officers		Troupe
NORGE armé och flygvapen marin	K-befal K-befal	B-befal (Bransje-) Bransjebefal		Sersjantbefal Kvartermestre	Menige (korpraler) Menige (konstabler)
SCHWEIZ	Offiziere		Unteroffiziere		Soldaten (Gefreite)
SOVJETUNIONEN samtliga	Officerare		Underofficerare		Manskap (Gefreite)
STORBRITANNIEN armé och flygvapen flotta	Officers »	Special Duty Officers	Warrant Officers	Non Commissioned Officers »	»Other Ranks»
VÄSTTYSKLAND samtliga	Offiziere		Unteroffiziere mit Porteepe	Unteroffiziere ohne Porteepe	
ÖSTERRIKE	Offiziere		Unteroffiziere		Chargen
Kolumn nr	1	2	3	4	5

BILAGA 4

Militära gradbenämningar i vissa länder

Amerikas förenta stater

	U S ARMY	U S AIR FORCE	U S NAVY
Officers	General of the Army General Lieutenant general Major general Brigadier general Colonel Lieutenant colonel Major Captain First lieutenant Second lieutenant	General of the Air Force	Fleet admiral Admiral Vice admiral Rear admiral ¹ Rear admiral ² (Com- modore) Captain Commander Lieutenant commander Lieutenant Lieutenant junior grade Ensign
Warrant Officers		Chief warrant officer grade 4 Chief warrant officer grade 3 Chief warrant officer grade 2 Warrant officer grade 1	
Non Commissioned Officers	Sergeant major First sergeant Master sergeant Sergeant first class Staff sergeant Sergeant Corporal	Chief master sergeant Senior master sergeant — Master sergeant Technical sergeant Staff sergeant Airman first class	Master chief petty officer Senior chief petty officer — Chief petty officer Petty officer first class Petty officer second class Petty officer third class
	Private first class	Airman second class	Seaman

¹ »Upper half».

² »Lower half», kommer möjligen att benämnas Commodore.

Danmark

	HÆREN	FLYVEVÅBNET	SØVÆRNET
Officerer og specialofficerer	General Generalløjtnant Generalmajor Oberst Oberstløjtnant Major Kaptajn Premierløjtnant Løjtnant, Fenrik	Flyverløjtnant af 1. grad ¹ Overfenrik ² Flyverløjtnant af 2. grad, Fenrik ²	Admiral Viceadmiral Kontreadmiral Kommandør Kommandørkaptajn Orlogskaptajn Kaptajnløjtnant Søløjtnant af 1. grad ¹ Overfenrik ² Søløjtnant af 2. grad, Fenrik ²
Øvrige befalingsmænd		Seniorsergent af 1. grad Seniorsergent af 2. grad Oversergent Sergent Korporal	
Menige		Overkonstabel Konstabel	

¹ Specialofficerer benævns endast Flyver- resp. Søløjtnant.

² Specialofficersgrad.

Finland

	LANT- OCH LUFTSTRIDS- KRAFTERNA	SJÖSTRIDSKRAFTERNA
Officerare (Upseerit)	General (Kenraali) Generalløjtnant (Kenraaliluutnantti) Generalmajor (Kenraalimajuri) Överste (Eversti) Översteløjtnant (Everstiluutnantti) Major (Majuri) Kapten (Kapteeni) Premiärløjtnant (Ylliluutnantti) Løjtnant (Luutnantti) Fänrik (Vänrikki)	Amiral (Amiraali) Viceamiral (Vara-amiraali) Konteramiral (Kontra-amiraali) Kommodor (Kommodori) Kommendör (Komentaja) Kommendörkapten (Komentajakapteeni) Kaptenløjtnant (Kapteeniluutnantti) Underløjtnant (Aliluutnantti)
Underofficerare (Aliupseerit)	Militärmästare (Sotilasmestari) Överfältväbel (Ylivääpeli) Fältväbel (Vääpeli) Översergeant (Ylikersantti) Sergeant (Kersantti) Undersergeant (Alikersantti)	Överbåtsman (Ylipursimies) Båtsman (Pursimies)
Manskap (Miehistö)	Korporal (Korporaali)	Övermatros (Ylimatruusi)

Frankrike

	ARMEE DE TERRE	ARMEE DE L'AIR	ARMEE DE MER
Officers	Maréchal Général d'Armée	Général d'Armée Aérienne	Amiral
	Général de Corps d'Armée	Général de Corps d'Armée Aérienne	Vice-Amiral d'Escadre
Sous-Officers	Général de Division	Général de Division Aérienne	Vice-Amiral
	Général de Brigade	Général de Brigade Aérienne	Contre-Amiral
	Colonel	Colonel	Capitaine de Vaisseau
	Lieutenant-Colonel	Lieutenant-Colonel	Capitaine de Frégate
	Commandant ¹	Commandant ¹	Capitaine de Corvette
	Capitaine	Capitaine	Lieutenant de Vaisseau
	Lieutenant	Lieutenant	Enseigne de Vaisseau 1 ^{ere} classe
Troupe	Sous-Lieutenant	Sous-Lieutenant	Enseigne de Vaisseau 2 ^{eme} classe
	Aspirant ²	Aspirant ²	Aspirant ²
	Adjudant-Chef	Adjudant-Chef	Maître Principal
	Adjudant	Adjudant	Premier Maître
	Sergent-Major	Sergent-Major	—
Troupe	Sergent-Chef	Sergent-Chef	Maître
	—	—	Second Maître 1 ^{ere} classe
	Sergent	Sergent	Second Maître 2 ^{eme} classe
Troupe	Caporal-Chef	Caporal-Chef	Quartier-Maître 1 ^{ere} classe
	Caporal	Caporal	Quartier-Maître 2 ^{eme} classe

¹ Chef de Bataillon, Chef d'Escadron vid vissa truppslag.

² För elev i officersutbildning.

Norge

	HÆREN	LUFTFORSVARET	SJØFORSVARET
Offiserer	General	General	Admiral
	Generalløytnant	Generalløytnant	Viseadmiral
Sersjant- befal	Generalmajor	Generalmajor	Kontreadmiral
	Oberst I, Brigader ¹	Oberst I, Brigader ¹	Kommandør I
	Oberst II	Oberst II	Kommandør II
	Oberstløytnant	Oberstløytnant	Kommandørkaptein
	Kaptein	Kaptein, Vingkaptein ²	Orlogskaptein
	Løytnant	Løytnant, Vingløytnant ²	Kapteinløytnant
	—	Fenrik	Løytnant
Menige	—	Fenrik	—
	Oversersjant	Stabssersjant Vingsersjant	Flaggkvartermester Kvartermester I. klass Kvartermester II. klass
Menige	—	Sersjant	—
	—	Korporal Visekorporal	Konstabel I. klass Konstabel II. klass

¹ Gradbenämning som kan användas för viss överstebefattning i NATO-tjänst utom rikets gränser.

² Särskild gradbenämning för viss specialistpersonal.

Sovjetunionen¹

	ARMÉ- och FLYGSTRIDSKRAFTERNA	MARINSTRIDSKRAFTERNA
Officerare	Marskalk av Sovjetunionen Övermarskalk Marskalk Armégeneral Generalöverste Generallöjtnant Generalmajor Överste Överstelöjtnant Major Kapten	Flottamiral — Amiral Viceamiral Konteramiral Kapten av 1. rangen Kapten av 2. rangen Kapten av 3. rangen Kaptenlöjtnant Äldre löjtnant Löjtnant Yngre löjtnant
Underofficerare	Äldre underofficer Äldre sergeant Sergeant Yngre sergeant ----- Gefreiter	(Äldre) Underofficer Äldre underbefäl Underbefäl av 1. klass Underbefäl av 2. klass ----- Äldre matros

¹ Gradbenämningar i fri — men nära originalet liggande — översättning.

Storbritannien

	ARMY	ROYAL NAVY	ROYAL AIR FORCE
Officers	Field-Marshal General Lieutenant-General Major-General Brigadier Colonel Lieutenant-Colonel Major Captain Lieutenant Second Lieutenant	Admiral of the Fleet Admiral Vice-Admiral Rear-Admiral Commodore ¹ Captain Commander Lieutenant-Commander Lieutenant Sub-Lieutenant (Acting Sub-Lieutenant)	Marshal of the R.A.F. Air Chief Marshal Air Marshal Air Vice Marshal Air Commodore Group Captain Wing Commander Squadron Leader Flight Lieutenant Flying Officer Pilot Officer
Warrant Officers	Warrant Officer Class I Warrant Officer Class II		Warrant Officer, Master Technician
Non Commissioned Officers	Staff Sergeant Sergeant Corporal Lance-Corporal	Chief Petty Officer Petty Officer Leading Seaman	Flight Sergeant, Chief Technician Sergeant, Senior Technician Corporal, Corporal Technician Junior Technician

¹ Grad som tillfälligt kan tilläggas Captains i vissa befattningar.

Västlyskland

		HEER und LUFTWAFFE	MARINE
Offiziere		General Generalleutnant Generalmajor Brigadegeneral Oberst Oberstleutnant Major Hauptmann Oberleutnant Leutnant	Admiral Vizeadmiral Konteradmiral Flottillenadmiral Kapitän zur See Fregattenkapitän Korvettenkapitän Kapitänleutnant Oberleutnant zur See Leutnant zur See
Unteroffiziere	mit Portepce	Oberstabsfeldwebel Stabsfeldwebel Hauptfeldwebel Oberfeldwebel Feldwebel, Fähnrich ¹	Oberstabsbootsmann Stabsbootsmann Hauptbootsmann Oberbootsmann Bootsmann, Fähnrich zur See ¹
	ohne P.	Stabsunteroffizier Unteroffizier, Fahnenjunker ¹	Obermaat Maat, Seekadett ¹
Mannschaften			Hauptgefreiter Obergefreiter Gefreiter

¹ Gradbenämning för officersaspiranter.

Schweiz

Offiziere	General Oberstkörpskommandant Oberstdivisionär Oberstbrigadier Oberst Oberstleutnant Major Hauptmann Oberleutnant Leutnant
Unter-offiziere	Adjutant-Unteroffizier Feldweibel Fourier Wachtmeister Korporal
Soldaten	Gefreiter

Österrike

Offiziere	General Generalmajor Brigadier Oberst Oberstleutnant Major Hauptmann Oberleutnant Leutnant
	Fähnrich ¹
Unteroffiziere	Vizeleutnant Offiziersstellvertreter Oberstabswachtmeister Stabswachtmeister Oberwachtmeister Wachtmeister
Chargen	Zugsführer Korporal Gefreiter

¹ Särskild grad för äldre elever vid militärakademien med ställning mellan officerare och underofficerare.

BILAGA 5

Tjänstegradbenämningar för medicinalpersonal i Danmark och Västtyskland

Danmark

LÆGE	TANDLÆGE	DYRLÆGE	Innehar militär tjänsteställning såsom
Generallæge Stabslæge af 1. grad Stabslæge af 2. grad Overlæge Reservelæge ¹ Reservelæge Underlæge	Overtandlæge Reservetandlæge ¹ Reservetandlæge Undertandlæge	Stabsdyrlæge Overdyrlæge Reservedyrlæge	Generalmajor Oberst Oberstløjtnant Major Premierløjtnant Løjtnant Sergent

¹ Efter två års tjänst som reserve(tand-)læge.

Västtyskland

(ZAHN-) ÄRZTE	TIERÄRZTE	APOTHEKER	Innehar militär tjänsteställning såsom ¹
Generaloberstabsarzt Generalstabsarzt Generalarzt, Admiralarzt Oberstarzt, Flottenarzt Oberfeldarzt, Flottillenarzt Oberstabsarzt Stabsarzt	Oberstveterinär Oberfeldveterinär Oberstabsveterinär Stabsveterinär	Generalapotheker Oberstapotheker Oberfeldapotheker Oberstabsapotheker Stabsapotheker	Generalleutnant Generalmajor Brigadegeneral Oberst Oberstleutnant Major Hauptmann

¹ Inte löneställning.

BILAGA 6

Antal och benämningar för »generalsgrader» i vissa länder

Benämningstyp efter i möjligaste mån ordgrann översättning	Benämningens förekomst i																	
	Amer. för. stater	Belgien	Danmark	Finland	Frankrike	Grekland	Italien	Kanada	Luxemburg	Nederländerna	Norge	Portugal	Schweiz	Storbritannien	Sovjetunionen	Turkiet	Västtyskland	Österrike
(Över-, Fält-) Mar- skalk					1	(1)						1	1	3	1			
Armégeneral	1 ¹				1		1							1	1			
General	1		1	1		1		1	1	1	1	1	1			1	1	
Generalöverste														1				
Generallöjtnant (vice- general) ²	1	1	1	1		1		1	1	1			1	1		1		
Kårgeneral (-överste)					1		1					1			1			
Generalmajor (under- general) ²	1	1	1	1		1		1	1	1			1	1		1	1	
Divisionsgeneral (-överste)					1		1					1			1			
Brigadgeneral (-överste)	1	1			1		1		1			1			1	1		
Brigadör						1		1		(1)	1		1			1	1	1
Summa »generalsgra- der»	15	3	3	3	5	4	4	4	1	4	3	3	4	5	7	5	4	3

¹ Förutom graden General of the Army finns formellt i USA en tjänstegrad General of the Armies. Graden inrättades på 1700-talet och har bara använts en gång. Graden har inte formellt avskaffats. (Företeelsen skulle kunna liknas vid den svenska fältmarskalksgraden).

² Endast för översättning av grekiska benämningar.

Land	Benämning	Först. Ben. Skiljeb.	Divisionstyp
Amer. för. st.	Major	Major	Major
Belgien	Major	Major	Major
Danmark	Major	Major	Major
Frankrike	Major	Major	Major
Norge	Major	Major	Major
Storbritannien	Major	Major	Major
Västtyskland	Major	Major	Major

BILAGA 7

Tjänstegrader som normalt innehas av vissa förbandschefer utomlands

Befattningar inom armén

Land	Brigadchef	Bataljonschef	Bataljonschefs ställföreträdare	Kompanichef
Amer. för. stater	Brigadier general	Colonel - Lt colonel	Major	Captain
Danmark	Oberst	Oberstløytnant	Major	Major - Kaptajn
Frankrike	Général de Brigade	Lt-Colonel - Commandant	Commandant	Capitaine
Norge	Oberst (II)	Oberstløytnant	Major	Kaptein
Storbritannien ..	Brigadier	Lieutenant- Colonel	Major	Major
Västtyskland ...	Brigadegeneral - Oberst	Oberstleutnant - Major	Major	Hauptmann

Befattningar inom flottan

Land	Jagarchef	Fregattchef	Ubåtschef
Amer. för. sta- ter	Captain - Commander	Commander	Lieutenant commander
Danmark	Kommandørkaptajn	Orlogskaptajn	Kaptajnløytnant
Frankrike	Capitaine de Frégate/ Corvette	Capitaine de Corvette	Capitaine de Corvette - Lieutenant de Vaisseau
Norge	Orlogskaptein		Orlogskaptein - Kap- teinløytnant
Storbritannien ..	Captain - Commander	Commander	Lieutenant-Commander
Västtyskland ...	Fregattenkapitän	Fregatten- (Korvetten-) kapitän	Kapitänleutnant

Befattningar inom flygvapnet

Land	Flottiljchef	Flyg-, Bas- Strilchef	Divisionschef
Amer. för. sta- ter	Colonel	Lieutenant colonel	Major
Danmark	Oberst	Oberstløytnant	Major
Frankrike	Colonel	Commandant	Capitaine (äldre)
Norge	Oberst	Oberstløytnant	Major
Storbritannien ..	Group Captain	Wing Commander	Squadron Leader
Västtyskland ...	Oberst	Oberstleutnant	Major

BILAGA 8

Tjänstegrader¹ för högre militära befattningshavare i vissa länder

Land	Högsta militära chef- »ÖB»	Chef för försvarsgren (motsv)	Regional chef-»MB»	Stabschefer			Divisionschef
				Högsta stab	Försvarsgrensstab (motsv)	Regional stab	
Danmark	General	Gen.ljt.	Gen.major	Gen.major	Gen.major	Oberst	Gen.major
Finland	General		Gen.ljt/ Gen.major	Gen.ljt.		Överste	
Norge	Gen.lt.	Gen.lt.	Gen.major	Gen.major	Oberst (I)	Oberst (II)	
Schweiz	General ²	³	Oberst- kkdt. ⁴	Oberst- kkdt	⁵	Oberst	Oberstdiv.
Storbritannien . .	Field- Marshal	General	Lt-General	General	Lt-General	Maj-Gen.	Maj-Gen.
Västtyskland . . .	General ⁶	GenLt ⁷	GenLt/ GenMaj ⁸	GenMaj	GenMaj	BrigGen/ Ob.	GenMaj
Österrike	General		GenMaj	GenMaj		Oberst	

¹ Tjänstegraderna är i förekommande fall angivna med förkortningar för *armé*-grader. Gradernas fullständiga benämning samt motsvarigheter inom *flotta* och *flygvapen* framgår av bilaga 4.

² Endast i krig. I fred kan »der Generalstabschef» (Oberstkorpskommandant) i viss mån sägas motsvara ÖB.

³ »Der Ausbildungschef». (Oberstkorpskommandant) torde närmast motsvara arméchef. »Der Kommandant der Flieger- und Fliegerabwehrtruppen» avses vara Oberstdivisionär.

⁴ Armékårchef.

⁵ Stabschefen i »Gruppe für Ausbildung» är Oberstbrigadier. »Der Unterstabschef der Generalstabsabteilung» är Oberstdivisionär.

⁶ Generalinspekteur der Bundeswehr.

⁷ Inspekteur.

⁸ Kårchef (motsvarande), befälhavare för »Wehrbereichkommando».

BILAGA 9

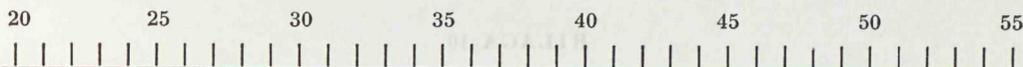
Sammanställning av normal levnadsålder vid befordran i vissa länder

(I förekommande fall beräknad efter medelvärde för gynnsammaste rekryteringsväg. För fullständiga gradbenämningar se bilaga 4)

Levnadsålder	Officersgrupper											
	20			25			30			35		
AMERIKAS FÖRENTA STATER												
<i>armé</i>		2.lt		1. lieutenant		Captain						Major
<i>flotta</i>		Ens.		Lt jr gr.		Lieutenant						Lieutenant commander
<i>flygvapen</i>		2.lt		1. lieutenant		Captain						Major
DANMARK												
<i>armé</i>				Premierløjtnant		Kaptajn						Major
<i>flotta</i>				Søløjtnant 1. gr		Kaptajnløjtnant						Orlogskaptajn
<i>flygvapen</i>				Flyver- ljt 1.gr		Kaptajn						Major
FRANKRIKE												
<i>armé</i>		Sous-Lt		Lieutenant		Capitaine						Commandant
<i>fl.</i>		Ens. 2. cl		Ens. 1. classe		Lieutenant de Vaisseau						Capitaine de Corvette
<i>flygvapen</i>				Sous-Lt		Lieut.		Capitaine				Commandant
NORGE												
(Enligt utrednings- förslag 1962)				Løytnant		Kaptein (Kapt.løytn.)						Major (Orl.kapt.)
STORBRIANNIEN												
		2.Lt		Lieutenant		Captain						Major
<i>fl.</i>		Sub-Lt		Lieutenant								Lieutenant-Commander
<i>flygv.</i>		Pil.		Flying Off.		Flight Lieutenant						Squadron Leader
		Off.										
VÄSTTYSKLAND												
<i>armé</i>		Leutnant		Oberleutnant		Hauptmann						Major
<i>flotta</i>				Leutnant z. S.		Oberleutnant z. S.		Kapitänleutnant				Korvetten- kapitän
<i>flygvapen</i>		Leutn.		Oberleutnant		Hauptmann		Major				
20				25		30						35
Levnadsålder												

Vissa andra yrkesbefälsgrupper

Levnadsålder

AMERIKAS FÖRENTA STATER — Non Commissioned Officers

armé | Cpl | Sgt | Sfc | MSgt | 1st Sgt (SgtMaj)
flygvapen | Airm. | Staff Sgt | T | M | Sen | Chief master sergeant
 f. c. | Sgt | Sgt | M. S.

DANMARK — Specialofficerer

armé | Fenrik (S) | Overfenrik (S) | Prem.ljt. (S) | Kapt. (S) | Major (S) |
flotta | Fenr. (S) | Overfenrik (S) | Søløjtnant (S) | Kapt.-ljt.(S) | Orkapt(S)
flygvapen | Fenrik (S) | Overfenrik (S) | Flyverljt. (S) | Kaptajn (S) | Major (S)

FRANKRIKE — Sous-Officers

flotta | S.M. 2 cl | S.M. 1cl | Maître | Premier M. | Maître Principal
flygvapen | Serg. | Sgt-C | S. | Adjudant | Adjudant-Chef
 M.

NORGE — B-befal (»avansementskrets II» i utredningsförslag 1962)

armé | Fenrik | Løytnant | Kaptein | Major
flygvapen

STORBRIANNIEN — Non Commissioned Officers och Warrant Officers

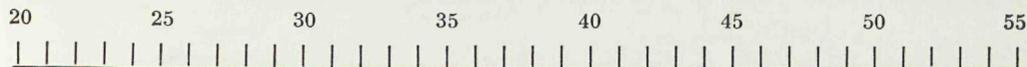
armé | Corporal | Sergeant | Staff Sgt | W.O.II | Warrant Officer Class I
flygvapen | Corporal | Sergeant | Fl. Sgt | Warrant Officer

(STORBR.) — Special Duty Officers

flotta | Sub-Lieutenant | Lieutenant | Lieutenant-Commander

VÄSTTYSKLAND — Unteroffiziere

samtliga | Uffz | St. | Feldwebel | OFw | HptFw | StFw | Oberstabsfeldwebel
 Uffz

Levnadsålder

BILAGA 10

Exempel på jämförelse av sjöofficersgrader inom NATO

(Gradernas motsvarigheter inom respektive arméer redovisas inom parentes)

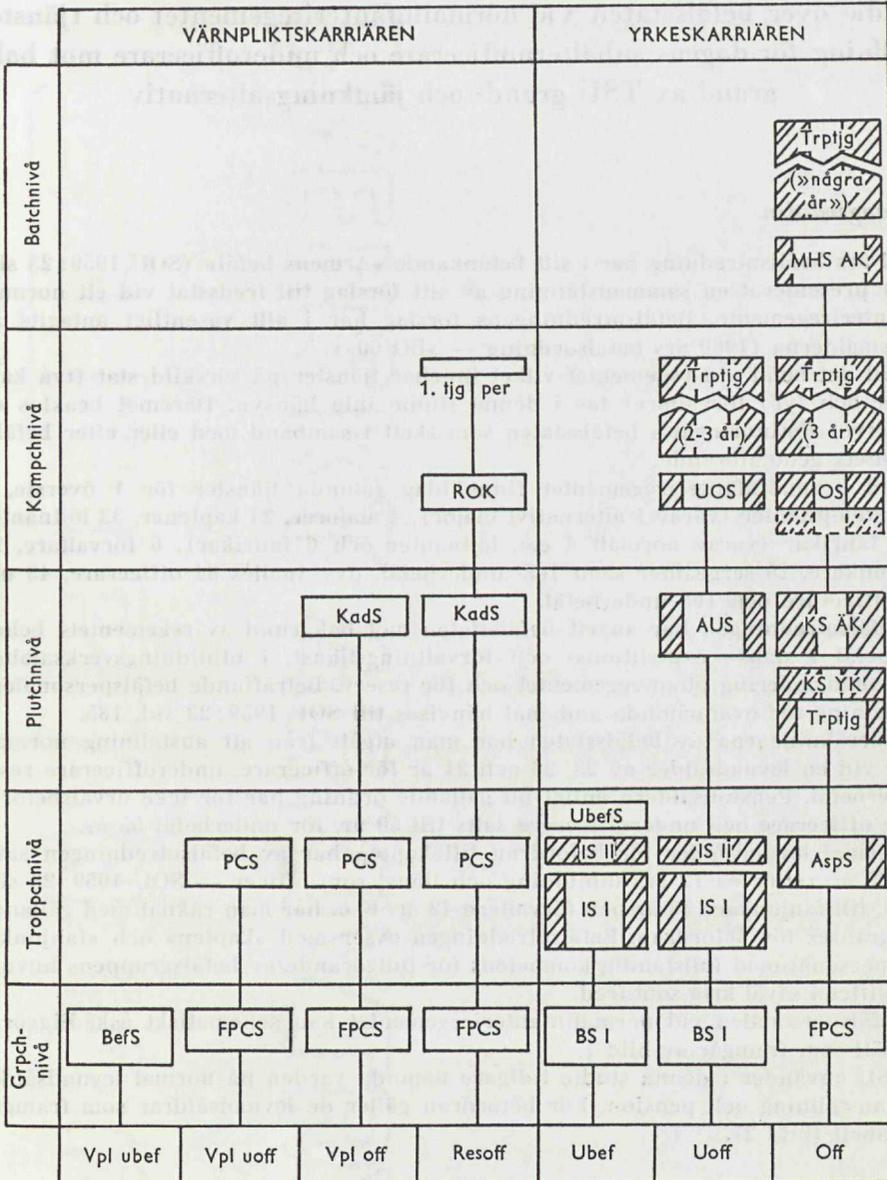
Antal galoner	Storbritannien	Danmark	Norge ¹	Västtyskland	Amerikas Förenta Stater
1bred (+ ½)	Commodore (Brigadier)		Kommandør (Oberst)	Flottillen admiral (Brigadegeneral)	Commodore (Brigadier general)
4	Captain (Colonel)	Kommandør (Oberst)	Kommandørkaptein (Oberstlöjtnant)	Kapitän zur See (Oberst)	Captain (Colonel)
3 ½	»Commander senior grade»	Kommandørkaptajn (Oberstlöjtnant)		Fregattenkapitän (Oberstleutnant)	
3	Commander (Lieutenant-Colonel)	Orlogskaptajn (Major)	Orlogskaptein (Major)	Korvettenkapitän (Major)	Commander (Lieutenant colonel)
2 ½	Lieutenant-Commander (Major)	Kaptajnlöjtnant (Kaptajn)	Kapteinlöjtnant (Kaptein)	Kapitänleutnant (Hauptmann)	Lieutenant commander (Major)

¹ Gradsystem gällande intill stortingsbeslut i juni 1966.

BILAGA 11

För placering i krigsbefattning kompetensgivande obligatorisk utbildning vid armén enligt 1960 års befälsordning

(ej inbördes värderad inom nivåerna)

Anm. 1. Den ungefärliga del av utbildningen, som inte syftar direkt till krigsplacering i vederbörlig nivå (t. ex. utbildning för högre nivå, för fredsutgifter), har streckmarkerats.

Anm. 2. Vad gäller streckmarkerad utbildning jämföras i tillämpliga delar UOS med KS ÄK och AUS med KS YK.

BILAGA 12

Studie över befälsstaten vid normalinfanteriregementet och tjänsteställning för dagens subalternofficerare och underofficerare mot bakgrund av TSU grund- och jämningsalternativ

Utgångsvärden

1954 års befälsutredning har i sitt betänkande »Arméns befäl» (SOU 1959:23 sid. 185) presenterat en sammanställning av sitt förslag till fredsstat vid ett normalinfanteriregemente. Befälsutredningens förslag har i allt väsentligt antagits av statsmakterna (1960 års befälsordning — »BO 60»).

Till det befäl vid regementet vilket innehar tjänster på särskild stat (två kapten och fyra förvaltare) tas i denna studie inte hänsyn. Däremot beaktas de (smärre) förändringar i befälsstaten som skett i samband med eller efter befälsbeslutets genomförande.

Vid normalinfanteriregementet finns idag sålunda tjänster för 1 överste, 2 överstelöjtnanter (varav 1 alternativt major), 4 majorer, 24 kapten, 33 löjtnanter och fänrikar (varav normalt 4 e.o. löjtnanter och 6 fänrikar), 6 förvaltare, 22 fanjunkare, 15 sergeanter samt 108¹ underbefäl, dvs. inalles 64 officerare, 43 underofficerare och 108 underbefäl.

Befälsutredningen har angett befälsstaten mot bakgrund av regementets behov av befäl i stabs-, expeditions- och förvaltningstjänst, i utbildningsverksamhet, för kommandering utom regementet och för reserv. Beträffande befälspersonalens fördelning för ovan nämnda ändamål hänvisas till SOU 1959:23 sid. 185.

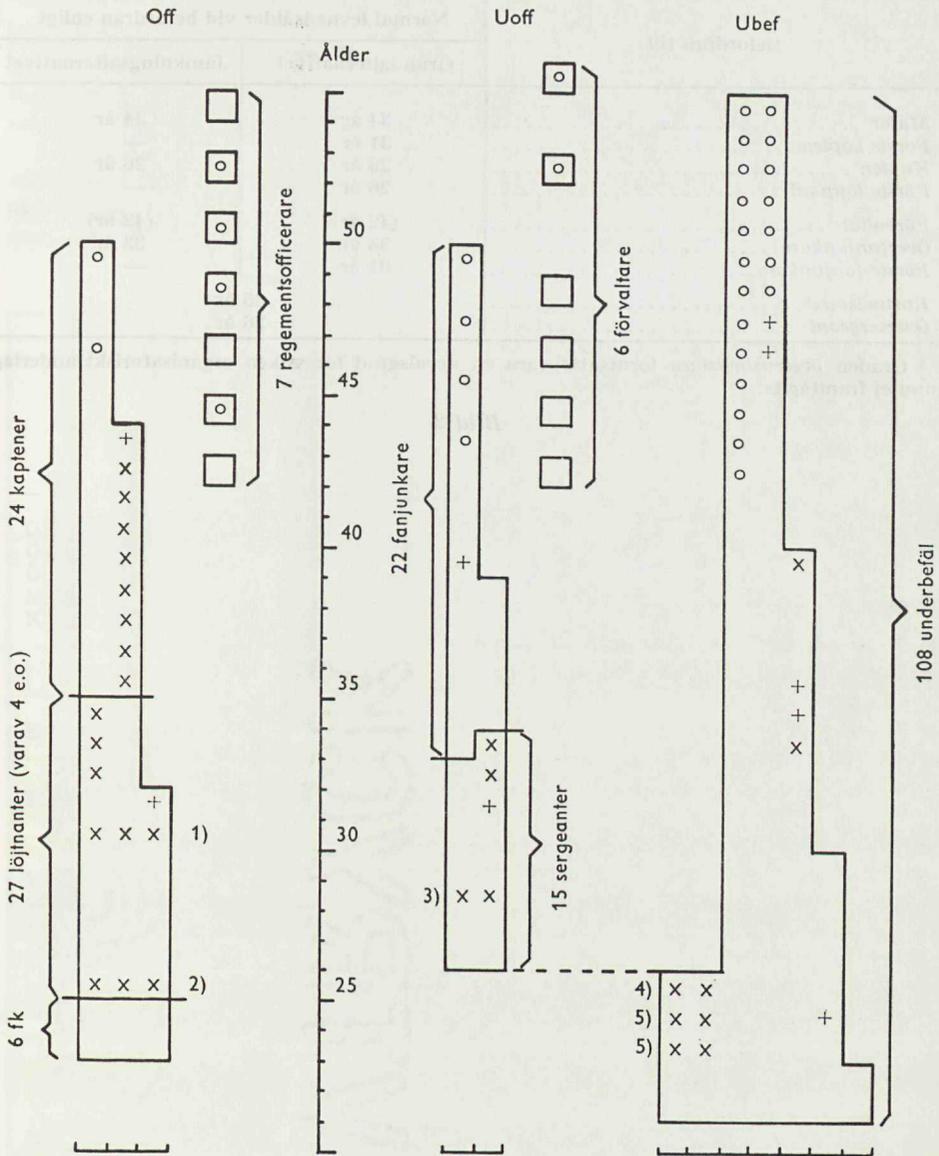
I beräkningarna av befälsstaten har man utgått från att anställning normalt sker vid en levnadsålder av 23, 26 och 21 år för officerare, underofficerare resp. underbefäl. Pensionsåldern enligt nu gällande ordning har för icke urvalsbefordrade officerare och underofficerare satts till 50 år, för underbefäl 55 år.

Normal levnadsålder för befordran till kapten har av befälsutredningen satts till 35 år (efter ca 12 års utbildning och tjänst som officer — SOU 1959:23 sid. 160), till fanjunkare 33 år och förvaltare 42 år. F. ö. har man räknat med gällande tidsgränser för befordran. Befälsutredningen avser med »kapten» och »fanjunkare» personal med fullständig kompetens för fullgörande av befälsgruppens huvuduppgifter i såväl krig som fred.

Befälspersonalen vid normalinfanteriregementet kan schematiskt åskådliggöras på sätt som framgår av bild 1.

TSU använder i denna studie tidigare nämnda värden på normal levnadsålder vid anställning och pension. För befordran gäller de levnadsåldrar som framgår av tabell (bild 2).

¹ Beroende på underbefälens aktuella ålderssammansättning budgetåret 1966/67 fördelade på i medeltal 25 rustmästare, 46 överfurirer och 37 furirer.

Teckenförklaring: = en individ
 = personal i stabs-, expeditions- och förvaltningsstjänst
 + = personal i reserv
 x = personal kommanderad utom regementet mer än 6 månader såsom t. ex. till
 1) MHS AK, 2) OS, 3) UOS, 4) AUS, 5) FL
 Omärkerad personal ingår i utbildningsverksamheten (39 officerare, 31 underofficerare och 75 underbefäl)

Bild 1

Befordran till	Normal levnadsålder vid befordran enligt	
	Grundalternativet	Jämkningsalternativet
<i>Major</i>	34 år	34 år
<i>Förste kapten</i>	31 år	—
<i>Kapten</i>	29 år	26 år
<i>Förste löjtnant</i>	26 år	—
<i>Förvaltare</i>	(42 år)	(42 år)
<i>Överfanjunkare</i>	33 år	33 år
<i>Förste fanjunkare</i>	31 år	—
<i>Rustmästare</i> ¹		35 år
<i>Översergeant</i>		26 år

¹ Graden *överrustmästare* förutsätts vara en urvalsgrad för vilken organisatoriskt underlag ännu ej framtagits.

Bild 2

Befälsstaten enligt TSU

För att möjliggöra jämförelser har normalinfanteriregementets befälsstat bearbetats så att de av TSU övervägda tjänstegraderna i grund- och jämkningalternativen framgår av sammanställningarna. I tabellen bild 3 anges befälsstatens totala sammansättning (jfr tabell 11 SOU 1959: 23 sid. 185).

Den befälspersonal, som avses för »den ständigt organiserade utbildningen» (39 officerare, 31 underofficerare och 75 underbefäl), skulle i konsekvens med befälsutredningens förslag (SOU 1959: 23 sid. 169) placeras i fredsbefattningar på sätt som framgår av tabellen bild 4.

Befälsstaten			Tjänsteställningsutredningens bearbetning					
Tjänstegrad	Antal		Tjänstegrad	Totalt antal	Stabs-tjänst m. m.	Ut-bildning	Kom-men-de-ring	Re-serv
	SOU 1959: 23	Året 1966/67						
OFFICERARE			OFFICERARE¹					
Överste.....	1	1	Överste.....	1		1		
Överstelöjtnant..	2	2						
Major.....	4	4	Överstelöjtnant ²	5	3	2		
Kapten.....	25	24	Major.....	27	3	14	9	1
			Förste kapten	7		4	2	1
Löjtnant.....	28	23	Kapten.....	6		3	3	
			} Gr.-alt.					
E.o. löjtnant och fänrik....	—	10	Förste löjtnant ...	9		9		
			Kapten.....	22		16	5	1
Fänrik.....	6	—	Jämkn.alt.					
			Löjtnant.....	9		6	3	
Summa	66	64	Summa	64	6	39	17	2
UNDER-OFFICERARE			KOMPANI-OFFICERARE¹					
Förvaltare.....	4	6	Förvaltare.....	6	2	4		
Fanjunkare.....	25	22	Överfanjunkare.....	23	4	17	1	1
			Förste fanjunkare.....	4		2	1	1
Sergeant.....	14	15	Fanjunkare.....	10		8	2	
			Fanjunkare.....	14		10	3	1
			Jämkn.alt.					
Summa	43	43	Summa	43	6	31	4	2
UNDERBEFÄL			UNDER-OFFICERARE¹					
Rustmästare (och) Överfurir.....	80	(25)	(Överrustmästare) och	45	20	21	1	3
		(46)	Rustmästare.....					
Furir.....	28	(37)	Översergeant.....	31		29	1	1
			Sergeant.....	32		25	6	1
Summa	108		Summa	108	20	75	8	5

¹ Gruppbenämning enligt kap. 14.

² Gradbenämning enligt kap. 12. Överstelöjtnant av 1. graden inräknad.

Bild 3

Tjänstegrad	Regch	Batch	Centr. instr. grp	Kompch	Grundalter-nativet			Jämnings-alternativet			Instruktör	Summa	
					Kompch stf	Plutch	Plutch stf	Kompch stf	Plutch	Plutch stf		Grundalt.	Jämkn.alt.
OFFICERARE													
Överste	1											1	
Överstelöjtnant		2										2	
Major			4	9	1			1				14	
Förste kapten					3	1						4	—
Kapten						3		3	13			3	16
Förste löjtnant						9						9	—
Löjtnant							6			6		6	
KOMPANIOFFICERARE													
Förvaltare			4									4	
Överfanjunkare						17			17			17	
Förste fanjunkare							2					2	—
Fanjunkare							8			10		8	10
UNDEROFFICERARE (Överrustmästare)													
och Rustmästare							16			16	5	21	
Översergeant											29	29	
Sergeant											25	25	
Summa													
Officerare	1	2	4	9	4	13	6	4	13	6		39	
Kompaniofficerare			4			17	10		17	10		31	
Underofficerare							16			16	59	75	
TOTALT	1	2	8	9	4	30	32	4	30	32	59	145	

Bild 4

Tjänsteställning för personal i nivåerna P och K

Bild 5 återger den personal — i »staplar» ur bild 1 — vars inbördes ordning påverkas av TSU överväganden rörande nytt tjänsteställningssystem, nämligen (efter gällande tjänsteställning)

- 6 förvaltare,
- 27 löjtnanter,
- 22 fanjunkare,
- 6 fänrikar och
- 15 sergearter.

För att kunna identifiera »individerna» främst i den tjänsteställningslista som framgår av bild 8 har samtliga berörda i bild 5 dels numererats i dagens tjänsteställningsordning (1—76), dels hållits isär gradmässigt med bokstavsmarkering (A—E).

Förändringar i tjänsteställningen med anledning av TSU båda alternativ (grund- och jämningsalternativen enligt kap. 11) redovisas dels i skisser i bilderna 6 och 7, dels i en hypotetisk tjänsteställningslista i bild 8.

I tjänsteställningslistan (bild 8) anges årtal för anställning och befordran. Utgångspunkten har därvid varit att äldste underofficeren (förvaltaren) anställts som underofficer år 00. Yngsta årgången sergearter har då anställts år 29 (= innevarande år). Äldste löjtnanten tillhör årskurs 18, yngste fänriken årskurs 29. Befordringar förutsätts för enkelhetens skull ske en gång per år (samma datum för all personal).

I bilderna 6 och 7 har — liksom i bild 5 — officerare streckmarkerats för att underlätta bildernas tolkning.

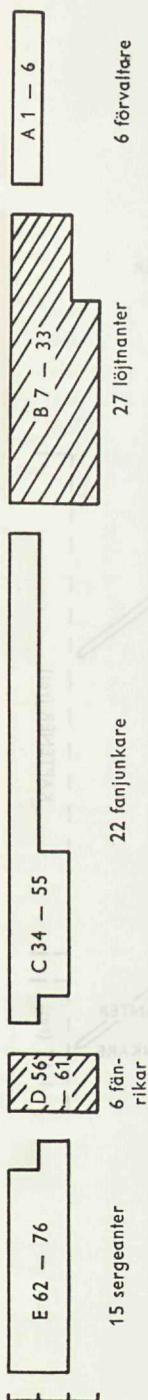

Bild 5

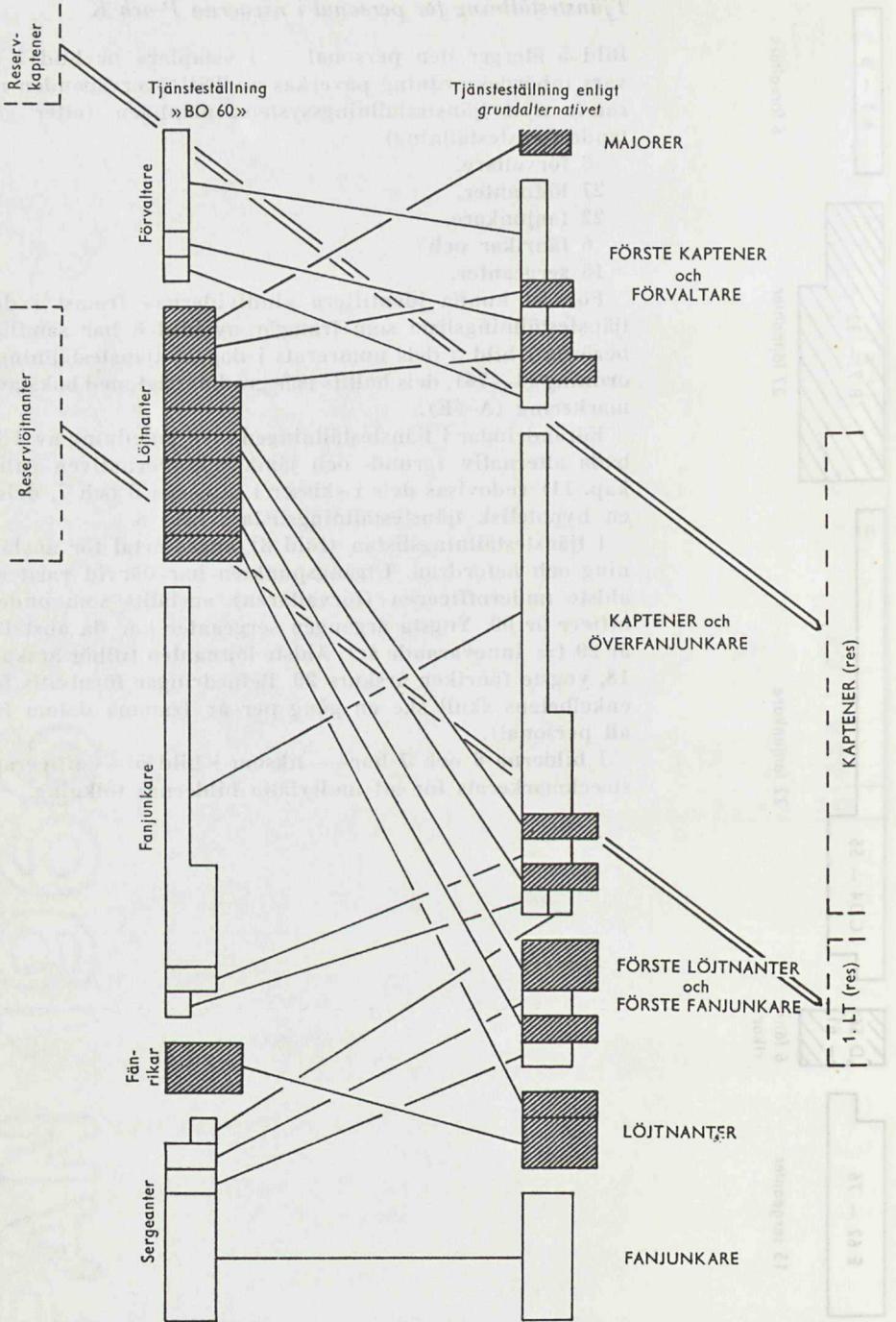

Bild 6
Grundalternativet

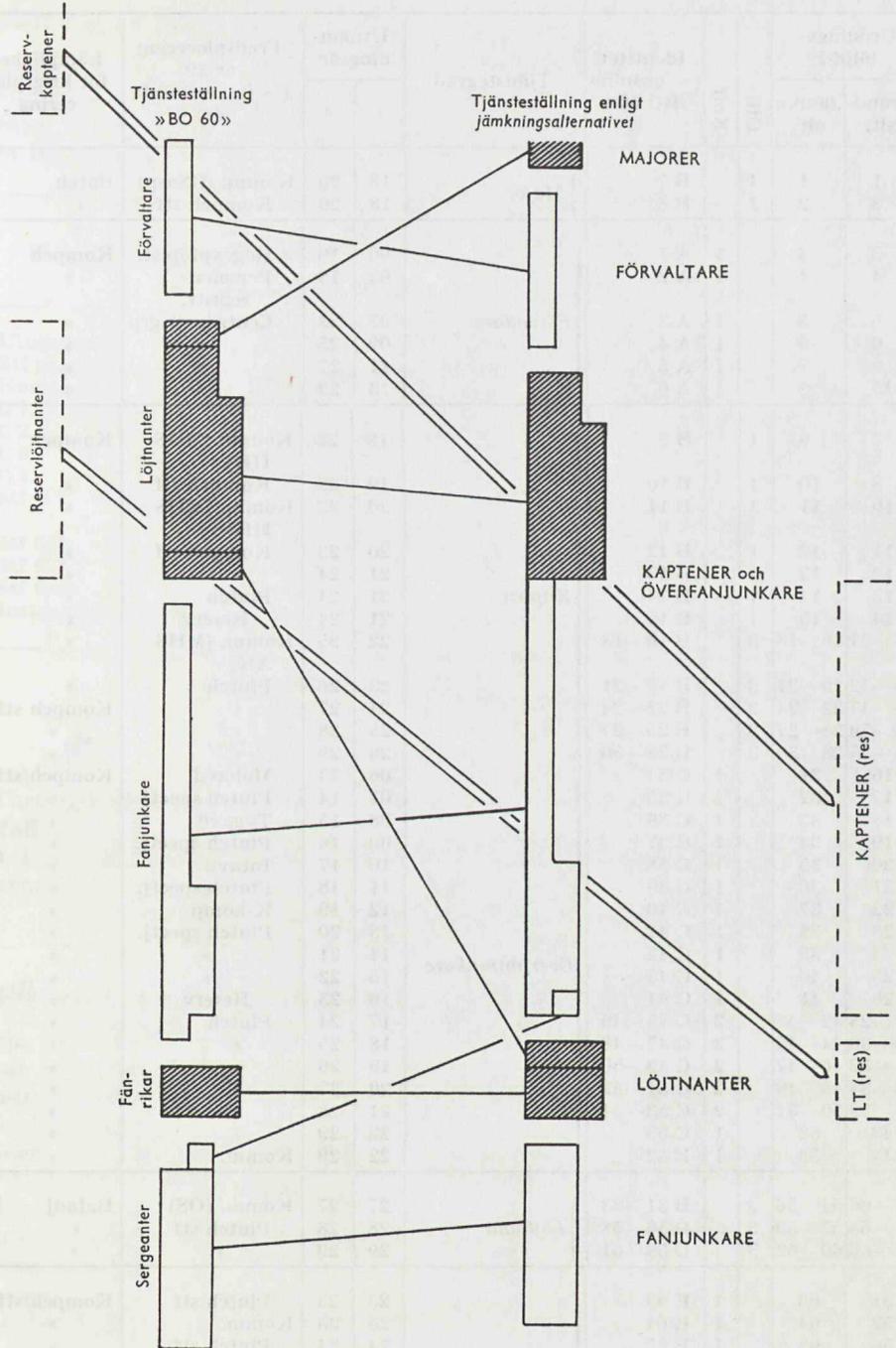

Bild 7
Jämningsalternativet

Ordnings- följd i		Off	Koff	Identitet (= ordning »BO 60«)	Tjänstegrad	Utnäm- ningsår		Fredsplacering år 29 (= innevarande år)	Lämplighet för krigsplacering
Grund- alt.	Jämkn alt.					1	2		
1 2	1 2	1 1		B 7 B 8	} <i>Major</i>	18 18	29 29	Komm. (GSasp) Kompch stf	Batch »
3 4	3 4		1 1	A 1 A 2		} <i>Förvallare</i>	00 03	16 19	Regexpförest. Personal- registr. Centr.instr.grp
5 6	5 6		1 1	A 3 A 4	07 09		23 25	» »	» »
9	7		1	A 5	11		27	»	»
15	8		1	A 6	13		29	»	»
7	9	1		B 9	} <i>Kapten</i>		19	22	Komm. (MHS HK)
8	10	1		B 10		19	22	Kompch stf	»
10	11	1		B 11		20	23	Komm. (MHS HK)	»
11	12	1		B 12		20	23	Kompch stf	»
12	13	1		B 13		21	24	»	»
13	14	1		B 14		21	24	Plutch	»
14	15	1		B 15		21	24	Reserv	»
35—37	16—18	3		B 16—18		22	25	Komm. (MHS AK)	»
40—42	19—21	3		B 19—21		23	26	Plutch	»
45—47	22—24	3		B 22—24		24	27	»	Kompch stf
48—50	25—27	3		B 25—27		25	28	»	»
53—55	28—30	3		B 28—30		26	29	»	»
16	31		1	C 34		06	13	Mobavd	Kompch/stf
17	32		1	C 35		07	14	Plutch spectj.	»
18	33		1	C 36		08	15	Tygavd	»
19	34		1	C 37	09	16	Plutch spectj.	»	
20	35		1	C 38	10	17	Intavd	»	
21	36		1	C 39	11	18	Plutch spectj.	»	
22	37		1	C 40	12	19	K-komp	»	
23	38		1	C 41	13	20	Plutch spectj.	»	
24	39		1	C 42	14	21	»	»	
25	40		1	C 43	15	22	»	»	
26	41		1	C 44	16	23	Reserv	»	
27—28	42—43	2		C 45—46	17	24	Plutch	»	
29—30	44—45	2		C 47—48	18	25	»	»	
31—32	46—47	2		C 49—50	19	26	»	»	
33—34	48—49	2		C 51—52	20	27	»	»	
38—39	50—51	2		C 53—54	21	28	»	»	
43	52		1	C 55	22	29	»	»	
44	53		1	E 62	22	29	Komm.	»	
58—60	54—56	3		B 31—33	} <i>Löjtnant</i>	27	27	Komm. (OS)	Batadj
61—63	57—59	3		D 56—58		28	28	Plutch stf	»
64—66	60—62	3		D 59—61		29	29	»	»
51 52 56 57	63 64 65 66		1 1 1 1	E 63 E 64 E 65 E 66	} <i>Fanjunkare</i>	23 23 24 24	23 23 24 24	Plutch stf Komm. Plutch stf Reserv	Kompch/stf » » Plutch
67—68	67—68	2		E 67—68		25	25	Plutch stf	»
69—70	69—70	2		E 69—70		26	26	»	»
71—72	71—72	2		E 71—72		27	27	Komm. (UOS)	»
73—74	73—74	2		E 73—74		28	28	Plutch stf	»
75—76	75—76	2		E 75—76		29	29	»	»

¹ I lägsta officers- eller kompaniofficersgrad.

² I innehavd grad.

Befälet vid »5. skyttekompaniet»

Befälsutredningen har angett ett exempel på befälsplaceringar inom regementets utbildningsorganisation (SOU 1959:23 sid. 169). Vid »5. skyttekompaniet» kan befälet i konsekvens med befälsutredningens exempel få den sammansättning som framgår av bild 9.

Befattning	Identitet (jfr bild 8)	Tjänstegrad		
		»BO 60»	Grundalternativet	Jämkn.-alternativet
Utbkompch		Kapten	<i>Major</i>	<i>Major</i>
Stf utbkompch	B 10	Löjtnant	<i>Förste kapten</i>	<i>Kapten</i>
Kompadj		Rustmästare	<i>(Överrustmästare)</i>	<i>Kapten eller (Rustmästare)</i>
C 1. utbplut	B 19	Löjtnant	<i>Kapten</i>	<i>Kapten</i>
C 2. »	B 28	Löjtnant	<i>Förste löjtnant</i>	<i>Kapten</i>
C 3. »	C 47	Fanjunkare	<i>Överfanjunkare</i>	<i>Överfanjunkare</i>
C 4. »	C 53	Fanjunkare	<i>Överfanjunkare</i>	<i>Överfanjunkare</i>
Stf C 1. utbplut	E 65	Sergeant	<i>Förste fanjunkare</i>	<i>Fanjunkare</i>
			<i>Löjtnant</i>	<i>Löjtnant</i>
Stf C 2. »	D 59	Fänrik		
Stf C 3. »		Rustmästare		<i>Rustmästare</i>
Stf C 4. »		Överfurir		<i>Rustmästare</i>
Instruktör (4 st)		Överfurir		<i>Översergeant</i>
» (4 st)		Furir		<i>Sergeant</i>

Bild 9

Turordningen inom kompaniet — för att t. ex. ta befäl över kompaniet vid förfall för såväl kompanichefen som hans ställföreträdare — är både i »BO 60» och i jämningsalternativet i identitetsnummerordning (B 19—E 65). I grundalternativet är däremot ordningen: C 47, C 53, B 19, B 28, E 65, D 59.

Regelbundna omkastningar i tjänsteställningen

Varje tjänsteställningssystem, som innehåller »blandad» tjänsteställning för personal ur flera befälsgrupper med skilda befordringsintervaller, medför regelbundna omkastningar i den från första anställningen gällande tjänsteställningen.

Omfattningen av sådana omkastningar framgår av bilderna 10 och 11. En officer (årskurs »70» — bild 10) resp. en underofficer (årskurs »70» — bild 11) har valts som utgångspunkt för jämförelserna. I bilderna markeras de tillfällen då underofficerare (officerare) tillhörande olika årskurser genom befordran når högre tjänsteställning än officeren (underofficeren) i fråga.

Bilderna är uppdelade i fyra jämförelsesituationer (a—d) baserade på dels de tre hittills i studien använda grupperna av utgångsvärden (befälsutredningen — »BO 60» — grundalternativet och jämningsalternativet), dels värden som återger det aktuella dagsläget.

I situation »1965» (det aktuella dagsläget) räknas med 1965 års medelvärden för befordran dvs. kaptensbefordran efter 9 år som officer, fanjunkarbefordran efter 3 och förvaltarebefordran efter 17 år som underofficer (jfr bild 3: 2 kap. 3).

Bild 10 a - »1965»

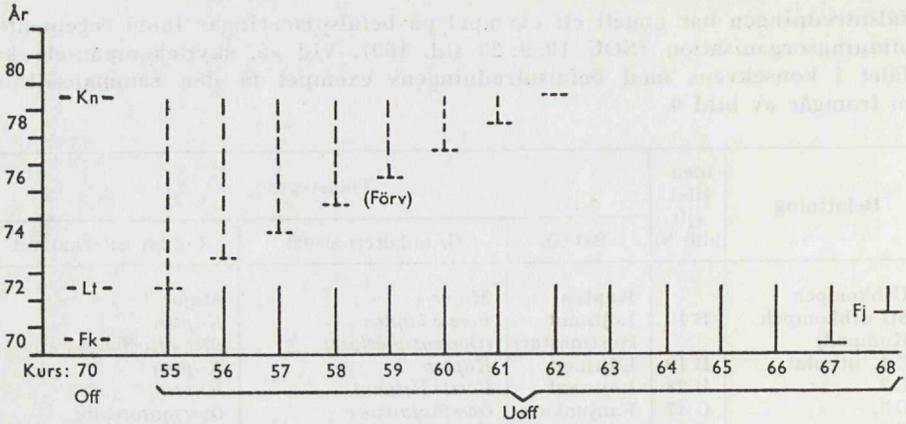

Bild 10 b - »BO 60»

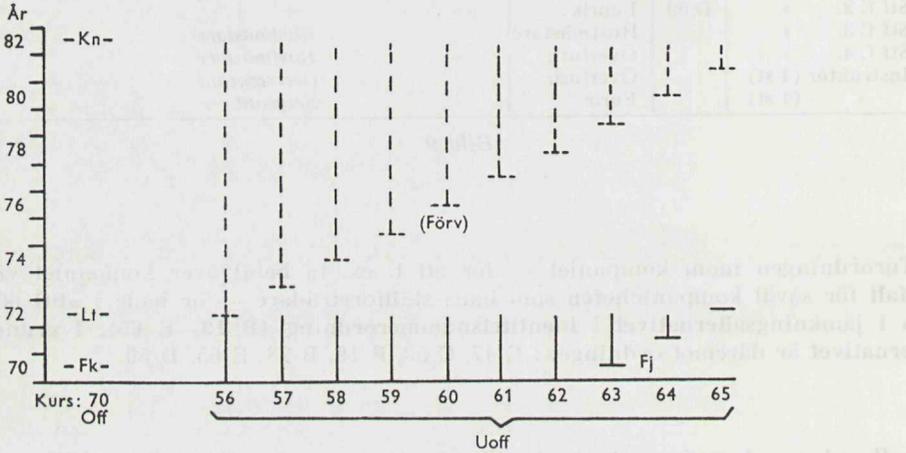

Bild 10 c - Grundalternativet

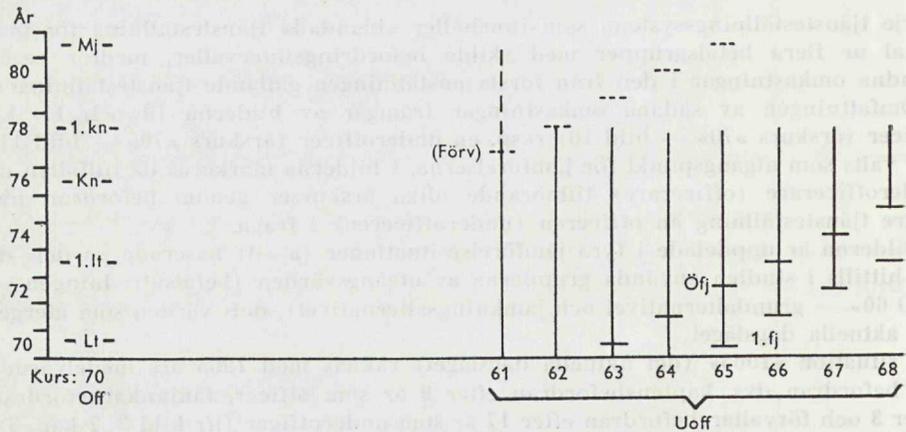

Bild 10 d — Jämningsalternativet

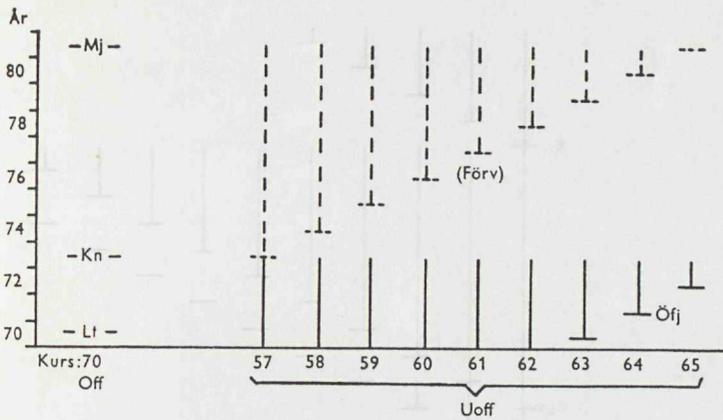

Bild 11 a — »1965»

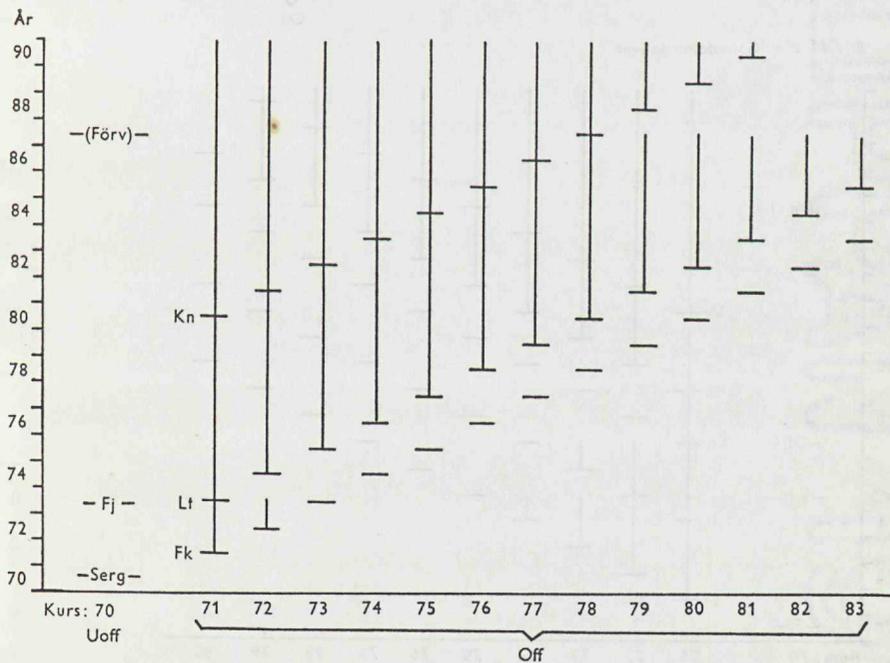

Bild 11 b — »BO 60«

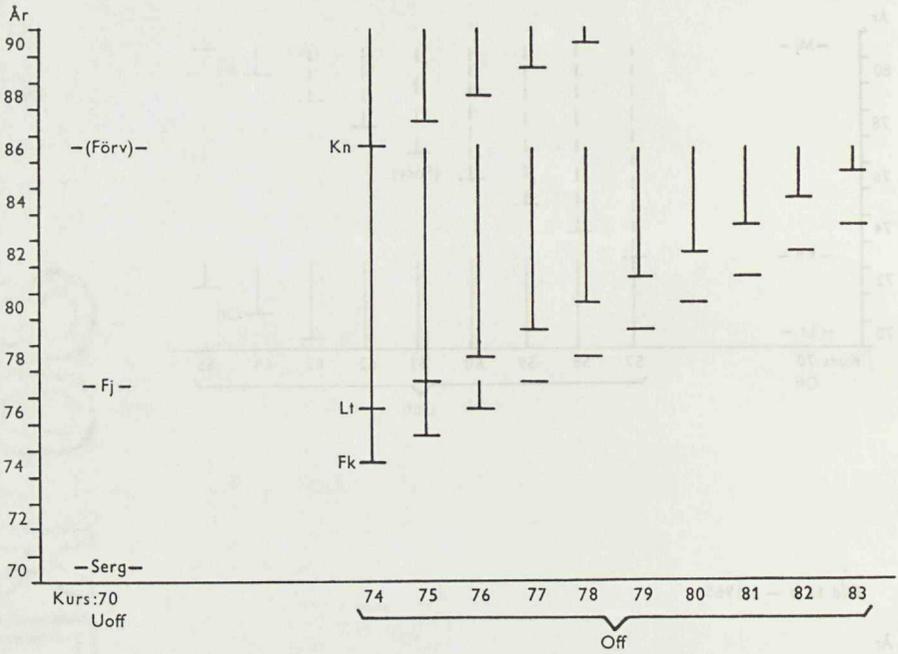

Bild 11 c — Grundalternativet

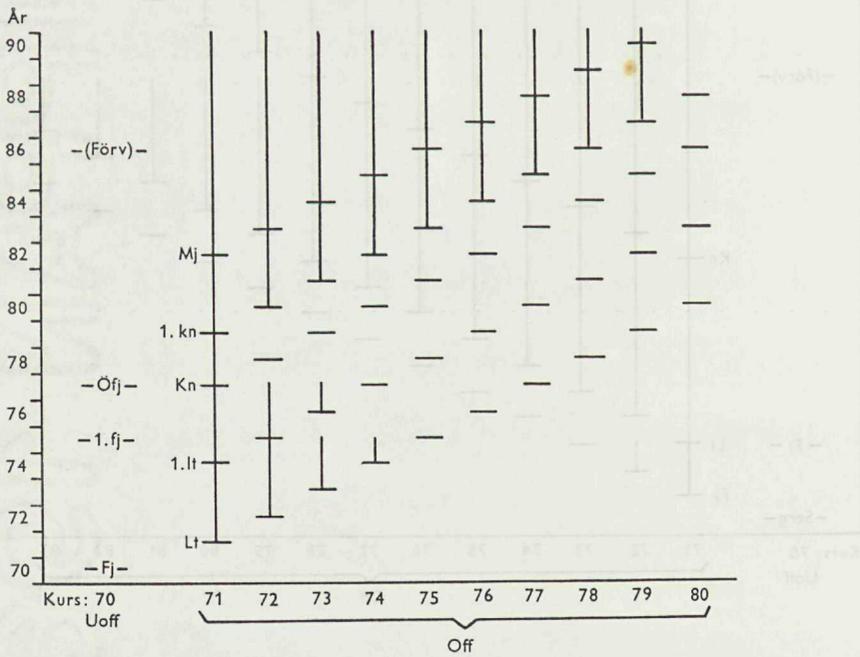
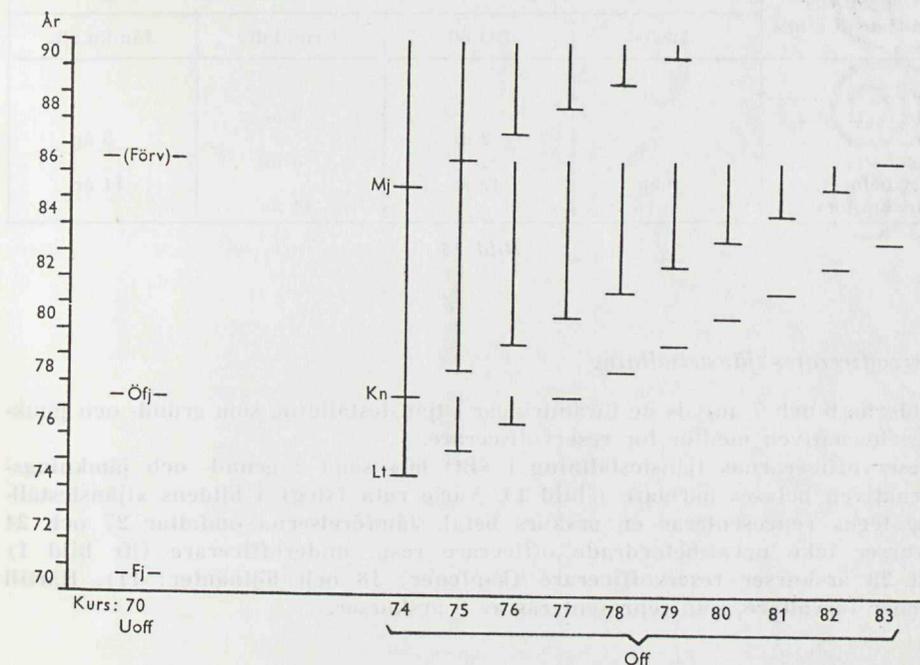

Bild 11 d — Jämningsalternativet

»Generella företräden»

De omkastningar i tjänsteställningen som belysts i bilderna 10 och 11 kan — eftersom de är regelbundna till vederbörligt tjänsteställningssystemets konstruktion — även åskådliggöras med de värden för fullgjord tjänst som är villkor för att officer generellt skall få tjänsteställning före underofficer och omvänt. Som komplement till bilderna 10 och 11 återges nämnda värden i bilderna 12 och 13.

Officer med tjänst i minst	har generellt tjänsteställning före underofficer med tjänst i högst			
	»1965»	»BO 60»	Grundalt.	Jämkn.alt.
0 år.....	3 år	7 år	5 år	7 år Alla utom förv.
3 år.....			7 år	
5 år.....			Alla utom vissa förv.	
8 år.....				
9 år.....	Samtliga uoff		Samtliga uoff	Samtliga uoff
11 år.....		Samtliga uoff		
12 år.....		Samtliga uoff		

Bild 12

Underofficer med tjänst i minst	har generellt tjänsteställning före officer med tjänst i högst			
	»1965»	»BO 60»	Grundalt.	Jämkn.alt.
3 år.....	2 år			
5 år.....			3 år	
7 år.....		2 år		3 år
9 år.....			8 år	
Förv.befodr....	9 år	12 år		11 år
3 år som förv. ...			11 år	

Bild 13

Reservofficerars tjänsteställning

I bilderna 6 och 7 antyds de förändringar i tjänsteställning som grund- och jämkningalternativen medför för reservofficerare.

Reservofficerarnas tjänsteställning i »BO 60» samt i grund- och jämkningalternativen belyses närmare i bild 14. Varje ruta (steg) i bildens »tjänsteställningsstege» representerar en årskurs befäl. Jämförelserna omfattar 27 och 24 årskurser icke urvalsbefordrade officerare resp. underofficerare (jfr bild 1) samt 29 årskurser reservofficerare (kaptener: 18 och löjtnanter: 11). Härtill kommer förvaltare, som representeras av 6 årskurser.

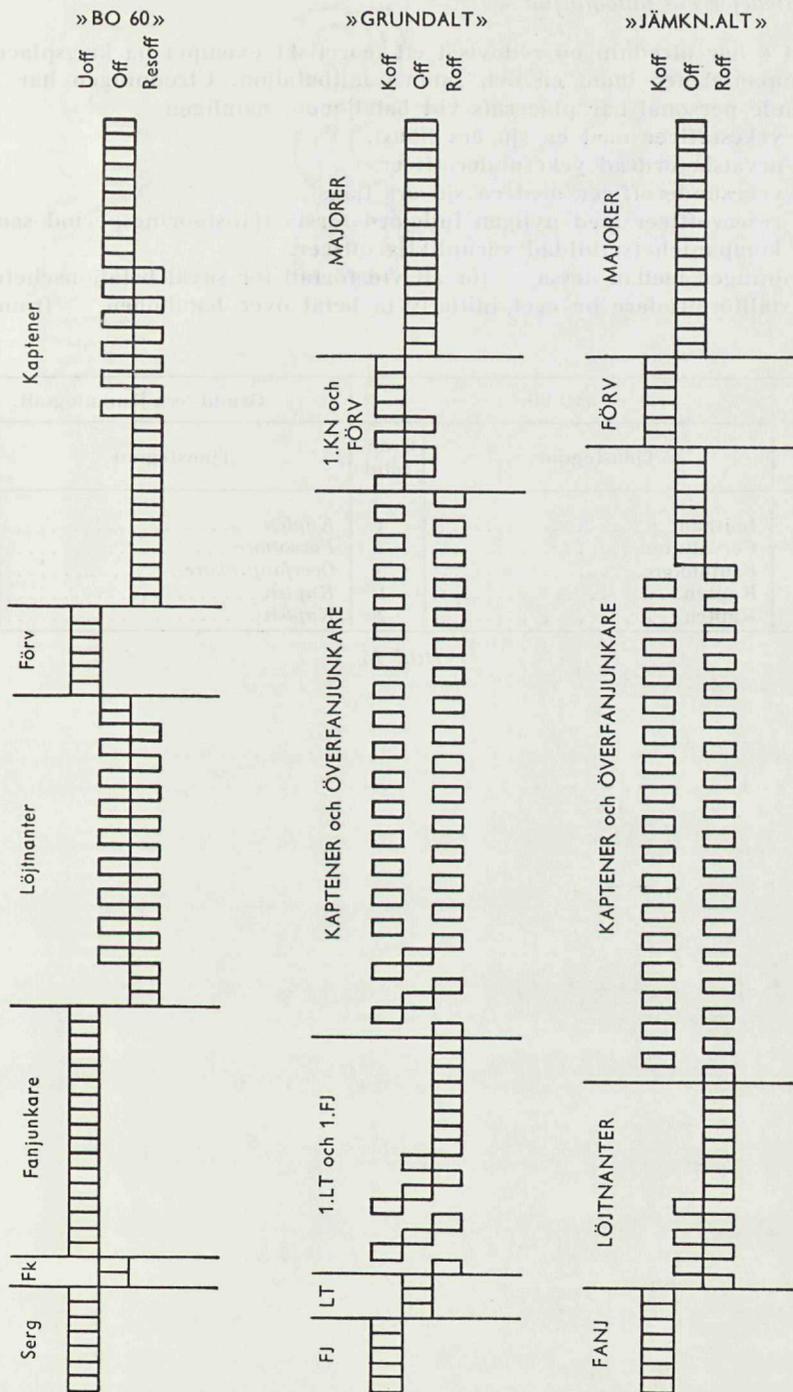

Bild 14

Kompanichefer vid fältbataljon

I kapitel 8 har utredningen redovisat ett teoretiskt exempel på krigsplaceringar som kompanichefer inom en och samma fältbataljon. Utredningen har antagit att följande personal har placerats vid bataljonen, nämligen

- A. en yrkesofficer med ca sju års tjänst,
- B. en urvalsbefordrad yrkesunderofficer,
- C. en yrkesunderofficer med ca sju års tjänst,
- D. en reservofficer med nyligen fullgjord första tjänstgöringsperiod samt
- E. en kompanichefsutbildad värnpliktig officer.

Turordningen mellan dessa — för att vid förfall för såväl bataljonschefen som dennes ställföreträdare på eget initiativ ta befäl över bataljonen — framgår av bild 15.

Kompch litt	»BO 60»		Grund- och jämningsalt.	
	Tjänstegrad	Ordn- följd	Tjänstegrad	Ordn- följd
A.	Löjtnant.....	4	<i>Kapten</i>	2
B.	Förvaltare.....	3	<i>Förvaltare</i>	1
C.	Fanjunkare.....	5	<i>Överfanjunkare</i>	3
E.	Kapten.....	1	<i>Kapten</i>	4
F.	Kapten.....	2	<i>Kapten</i>	5

Bild 15

Sammanställning av utredningens förslag rörande grad-, grupp- och nivåbenämningar för militär personal

Befälsnivå		De militära tjänstegradernas ordning samt deras											
Nr	Benämning	Nr	Yrkesbefäl			Benämning inom vederbörlig befälsgrupp				Övrigt befäl			
			Officerare (Off)	Kompani-officerare (Koff)	Underofficerare (Uoff)	Reserv-officerare (Roff)	Reservunder-officerare (Ruoff)	Värplikts-officerare (Voff)	Värplikts-underofficerare (Vuoff)	Värplikts-underbefäl (Vubef)			
I	Generalspersoner, Flaggmän	1 2 3	General ¹ Generallöjtnant ² Generalmajor ³										
II	Regimentsbefäl	4 5 6 7 8	Brigadör ⁴ Överst ⁵ Överstelöjtnant av 1. graden ⁶ Överstelöjtnant ⁶ Major ⁷										
III	Kompanibefäl	9 10 11 12	— Kapten ⁸ Löjtnant —	Förbaltare Överfanjunkare ⁹ — Fanjunkare			— Kapten ⁹ Löjtnant —			— (Kapten) ⁸ Löjtnant Fänrik			
IV	Troppbefäl	13 14 15 16			Överrustmästare ¹⁰ Rustmästare ¹¹ Översergeant ¹² Sergeant			— Rustmästare ¹¹ Översergeant ¹² —			— Översergeant ¹² Sergeant		
V	Gruppenbefäl	17 18 19											Överfurir ¹³ Furir Korporal

¹ Vid flottan Amiral; i krig kan härutöver finnas Fältmarskalk. ² Vid flottan Viceamiral. ³ Vid flottan Konteramiral. ⁴ Vid flottan Flaggkommendör. ⁵ Vid flottan Kommendör. ⁶ Vid flottan Kommandörkapten (1. gr.). ⁷ Vid flottan Örtlogskapten. ⁸ Vid kavalleriet Ryttmästare. ⁹ Vid flottan Flaggjunkare. ¹⁰ Vid flottan Flaggbåtsman. ¹¹ Vid flottan Högbdtsman. ¹² Vid flottan Flaggsergeant. ¹³ Vid flottan Flaggfurir.

Villkor för befordran inom värnpliktskarriärens befälsgrupper

A. Värnpliktsbefäl

Befordran till värnpliktigt befäl med tjänstegraden	Befordran kan ske av värnpliktig						
	med befäls-uttagning ¹	med innehavd tjänstegrad	efter (med godkännande vitsord) genomgången utbildning	och efter fullgjort minsta antal tjänstgöringsdagar vid			
				armén	flottan	kust-art.	flygv.
<i>Korpral</i>	UB	—	del av befälsutbildning	240 ²	300 ²	250 ²	270
	BI	—	del av befälsutbildning	240	270	250	240
	FF VO, VU, OA	—	FÖFS och GFU grundläggande befälsutbildning (armén: FPCS)	180	190	180	180
<i>Furir</i>	UB	Korpral	grundutbildning till underbefäl (armén: BefS) med lämplighet för placering i typbefattningen gruppchef				
	BI	»	BSI, Yk 1, UbskI eller »Korps» (motsvarande)	300	360	300	360
	FF	»	TIS (motsvarande)				
	VO, VU OA	»	del av befälsutbildning del av befälsutbildning (armén: del av AspS, flottan: B 1 sjö, kust-art.: Bsk, flygv.: GFU)	330 ² 330	270 300	375 ² 330	360 330
<i>Överfurir</i> ³	UB	Furir	viss kompletterande frivillig utbildning till typbefattningen gruppchef	i utbildningen ingående tjänstgöring			
<i>Sergeant</i>	VO, VU	Furir	grundutbildning till värnpliktsunderofficer	450	450	450	420
	OA	»	del av officersutbildningen (armén: AspS, marinen: utbildning intill SKL resp. KKL, flygv.: TIS)	450	450	450	420
<i>Översergeant</i> ⁴	VU	Sergeant	viss kompletterande frivillig utbildning till typbefattningen troppchef	i utbildningen ingående tjänstgöring			
<i>Fänrik</i>	VO	Sergeant	grundutbildning till värnplikts-officer	540	540	540	510
	OA	»	KS YK resp. officersutbildning intill början av SKH och KKH vid KSS samt OK vid F 20				
<i>Löjtnant</i>	VO	Fänrik	viss kompletterande frivillig utbildning till typbefattningen plutonchef	i utbildningen ingående tjänstgöring			
<i>Kapten</i>	VO	Löjtnant	viss frivillig befälsutbildning till typbefattningen kompanichef	i utbildningen ingående tjänstgöring			

¹ VO, VU och UB = uttagen för utbildning till befattning för värnpliktsofficer, värnpliktsunderofficer resp. värnpliktsunderbefäl; OA = officersaspirant; BI = befälselev I, instruktörsaspirant (motsvarande); FF = fältflygarelev (motsvarande). Fast anställd personal, som är under grundutbildning till underofficer, behandlas av utredningen som värnpliktspersonal.

² Dock senast vid början av förbandsövningsskede under grundutbildningen.

³ Vid flottan: flaggfurir.

⁴ Vid flottan: flaggsergeant.

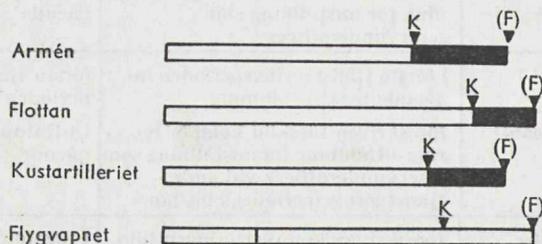
B. Reservbefäl

Befordran till reservbefäl med tjänstegraden	Befordran kan ske av värnpliktig (reservbefäl)		
	med innehavd tjänstegrad	efter (med godkännande vitsord) genomgången utbildning	och efter fullgjord tjänstgöring
<i>Översergeant</i> ¹	Vpl sergeant eller översergeant ¹	föreskriven kompletteringsutbildning för anställning som reservunderofficer	i utbildningen ingående
<i>Rustmästare</i> ²	Översergeant ¹ i reserven	i första tjänstgöringsperioden ingående befälsutbildning	första tjänstgöringsperioden
	Vpl översergeant ¹	föreskriven särskild kompletteringsutbildning för anställning som reservunderofficer vid andra tjänstgöringsperiodens början	i utbildningen ingående
<i>Löjtnant</i>	Vpl fänrik eller löjtnant	föreskriven kompletteringsutbildning för anställning som reservofficer	i utbildningen ingående
<i>Kapten</i>	Löjtnant i reserven	i första tjänstgöringsperioden ingående befälsutbildning	första tjänstgöringsperioden
	Vpl löjtnant eller kapten	föreskriven särskild kompletteringsutbildning för anställning som reservofficer vid andra tjänstgöringsperiodens början	i utbildningen ingående

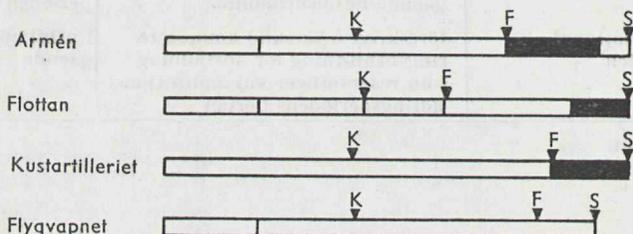
¹ Vid flottan: flaggsergeant.² Vid flottan: högbåtsman.

Schematisk sammanställning av beföringstidpunkter för värnpliktigt befäl under grundutbildning

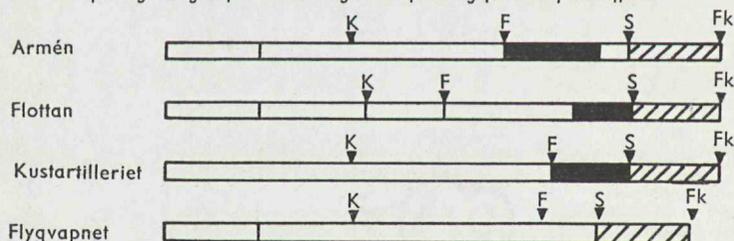
A. Värnpliktigt uttagen för utbildning till befattning för värnpliktsunderbefäl

B. Värnpliktigt uttagen för utbildning till befattning för värnpliktsunderofficer

C. Värnpliktigt uttagen för utbildning till befattning för värnpliktsofficer

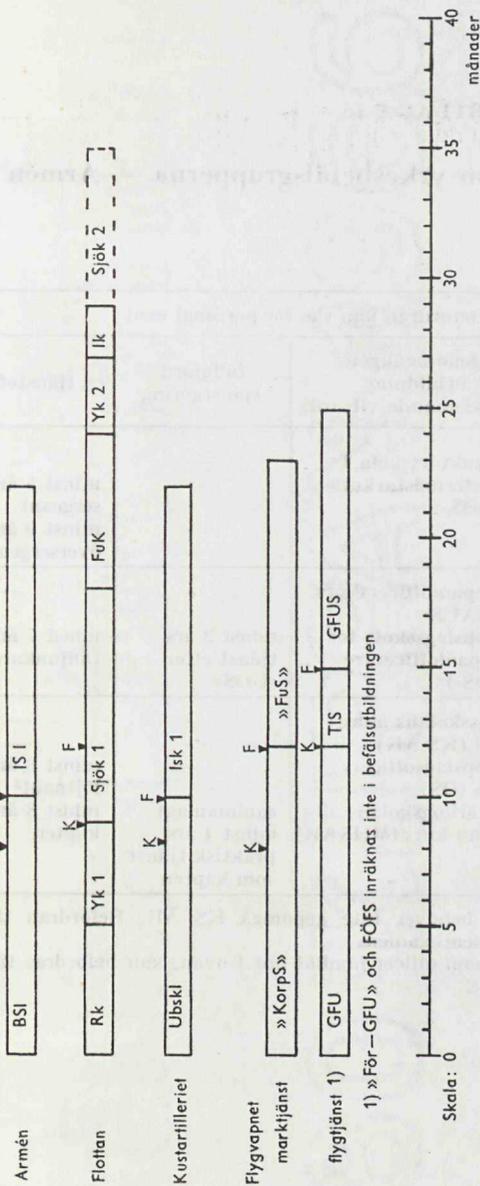
Skala: 0 90 180 270 360 450 540 dagar

Beteckningar: K = tidpunkt för befordran till KORPRAL
 F = » » » » FURIR
 S = » » » » SERGEANT
 Fk = » » » » FÄNRIK

■ = förbandsövningsskede (»GKU», »samövningsperiod»)
 ▨ = särskild värnpliktsofficersutbildning (kadettskola)

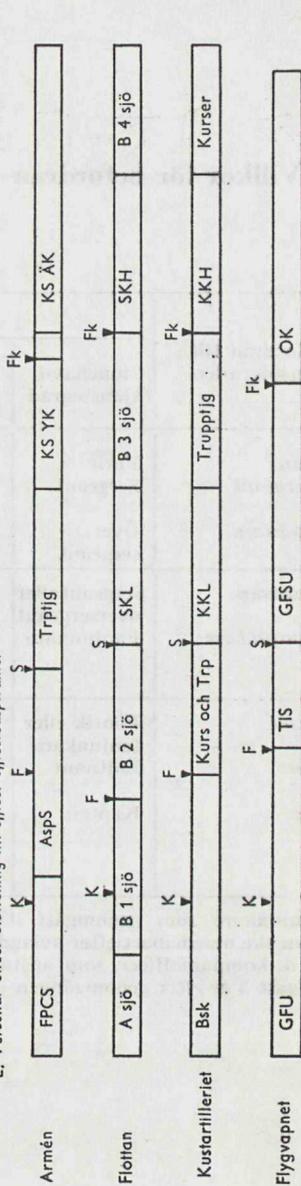
Anm. Tidsschema enligt A—C ovan hänför sig till utbildning jämlikt »normalalternativ» (alternativ I vid armén samt bemanningsgrupp A vid flottan) i nytt system för värnpliktsutbildning (VU 60)

D. Personal under utbildning till underofficer -- befälselever 1, instruktöraspiranter (motsvarande)

1) »För-GFU» och FÖFS inräknas inte i befälsutbildningen

E. Personal under utbildning till officer-officersaspiranter

Beteckningar: se föregående sida

BILAGA 16

Villkor för befordran inom yrkesbefälsgrupperna — Armén

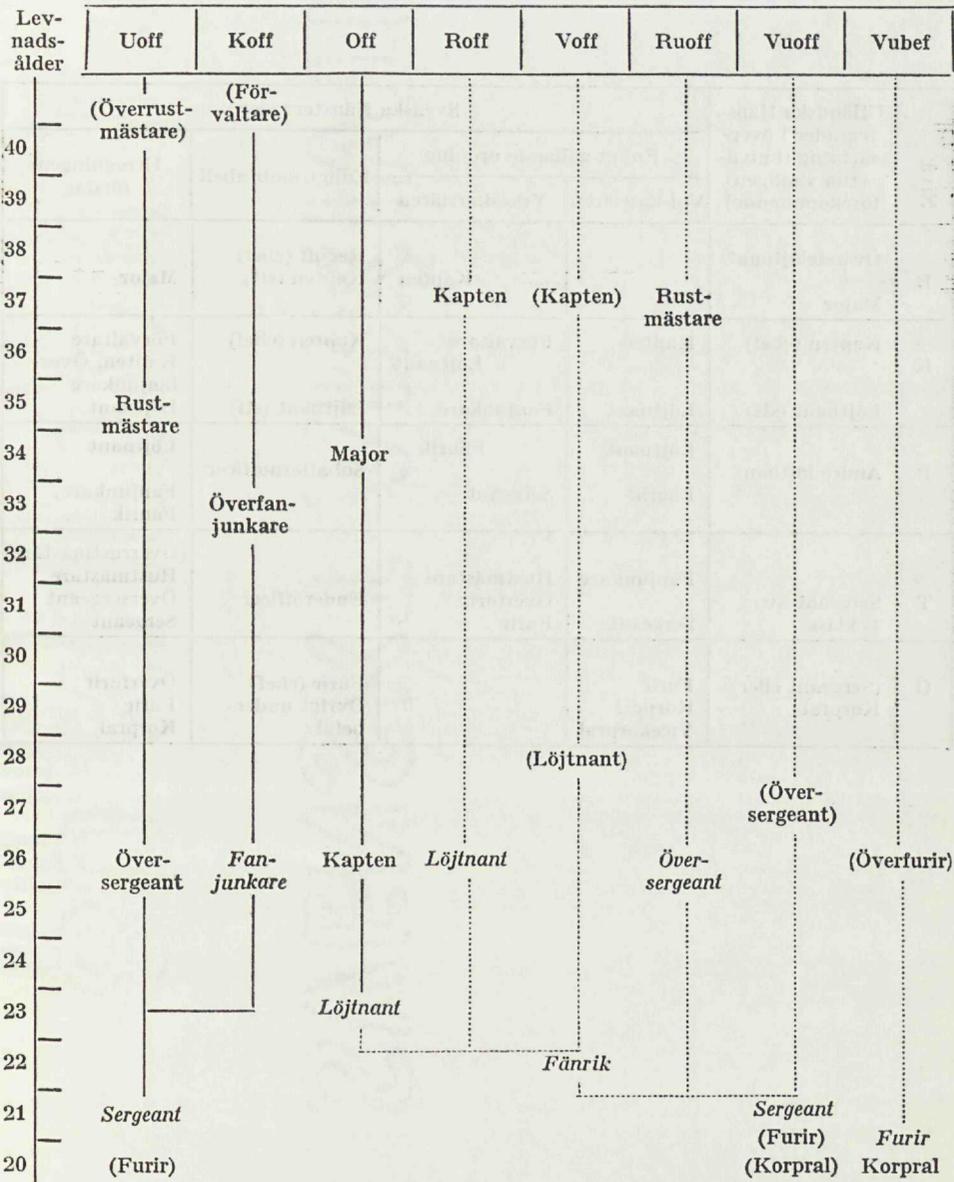
Befordran till tjänstegraden	Befordran kan ske för personal med			
	innehavd tjänstegrad	genomgången utbildning (godkännande vitsord)	fullgjord tjänstgöring	tjänstetid
<i>Sergeant</i> <i>Översergeant</i> <i>Rustmästare</i>	Furir Sergeant Översergeant	Instruktörsskola I Kvartermästarkurs (»Ubefs») —	— — —	— minst 5 år som sergeant minst 9 år som översergeant
<i>Fanjunkare</i> <i>Överfanjunkare</i>	Sergeant eller översergeant Fanjunkare	Kompaniofficerskurs vid »AUS» Truppslagsskola för kompaniofficerare (»UOS»)	— minst 2 års tjänst efter »UOS»	— minst 7 år som fanjunkare
<i>Löjtnant</i> <i>Kapten</i> <i>Major</i>	Fänrik eller fanjunkare ¹ Löjtnant Kapten	Krigsskolans äldre kurs ¹ (KS ÅK) Truppslagsofficersskola (OS) Militärhögskolans allmänna kurs (MHS AK)	— — sammanlagt minst 4 års praktisk tjänst som kapten	— — minst 3 år som löjtnant ² minst 8 år som kapten

¹ Fanjunkare som genomgått »UOS» behöver inte genomgå KS ÅK. Befordran till löjtnant kan ske omedelbart efter avlagd studentexamen.

² F. d. kompaniofficer, som anställts som officer jämlikt not 1 ovan, kan befordras till kapten tidigast 3 år efter genomgången »UOS».

BILAGA 17

Sammanställning av levnadsåldrar vid normal gradbefordran

BILAGA 18

Schematisk jämförelse mellan utländska och svenska armégrader i kompetensnivåerna B—G

Nivå	Utländska tjänstegrader i översättning (i nivåerna vanligen förekommande)	Svenska tjänstegrader			
		Enligt gällande ordning		Enligt mobtabell	Utredningens förslag
		Vpl-karriären	Yrkeskarriären		
B	Överstelöjtnant Major		Kapten	Regoff (chef) Kapten (stf)	Major
K	Kapten (chef) Löjtnant (stf)	Kapten Löjtnant	Förvaltare Löjtnant Fanjunkare	Kapten (chef) Löjtnant (stf)	Förvaltare Kapten, Överfanjunkare Löjtnant
P	Andre löjtnant	Löjtnant Fänrik	Fänrik Sergeant	Subalternofficer	Löjtnant Fanjunkare, Fänrik
T	Sergeant av 1. klass	Fanjunkare Sergeant	Rustmästare Överfurir Furir	Underofficer	(Överrustmästare) Rustmästare Översergeant Sergeant
G	(Sergeant eller) Korpral	Furir Korpral Vicekorpral		Furir (chef) Övrigt underbefäl	Överfurir Furir Korpral

BILAGA 19

Förslag rörande benämningar för svenska befälsgrupper översättning till vissa språk (motsvarighet i Danmark och Norge)

Av utredningen föreslagen svensk gruppbenämning	Svensk gruppbenämning bör på sätt som nedan anges översättas till följande språk			Eventuell översättning till	Svensk gruppbenämning skall <i>inte</i> översättas till danska och norska. Befälsgrupperna kan dock anses <i>motsvara</i> nedanstående »grupper» i	
	Engelska	Tyska	Franska		Finska	Danmark
Officerare Kompani-officerare Under-officerare	Officers Company Officers Non Commissioned Officers	Offiziere Kompanie-offiziere Unteroffiziere	Officiers Officiers de Compagnie Sous-Officiers	Upseerit Komppanian-upseerit Aliupseerit	Officerer Special-officerer Sergenter	K-offiserer B-offiserer Sersjantbefäl
Reserv-officerare	Reserve Officers	Offiziere der Reserve	Officiers de la Réserve	Reservin-upseerit	Officerer af reserven	Vernepliktige lønte offiserer
Reservkompani-officerare	Reserve Company Officers	Kompanie-offiziere der Reserve	Officiers de Compagnie de la Réserve	Reservin-komppanian-upseerit	Specialofficerer af reserven	»Vernepliktige lønte offiserer (B)»
Reservunder-officerare	Non Commissioned Reserve Officers	Unteroffiziere der Reserve	Sous-Officiers de la Réserve	Reservinali-upseerit	»Sergenter af reserven»	Vernepliktigt lønt sersjantbefäl
Värnplikts-officerare	Conscript Officers	Wehrpflicht-offiziere	Officiers Conscrits	Asevelvollinen upseerit	Vernepliktige officerer	Vernepliktige offiserer
Värnpliktiga kompani-officerare	Conscript Company Officers	Wehrpflichtige Kompanieoffiziere	Officiers Conscrits de Compagnie	Asevelvollinen kompani-upseerit	»Vernepliktige special-officerer»	»Vernepliktige offiserer (B)»
Värnpliktsunder-officerare	Non Commissioned Conscript Officers	Wehrpflicht-unters-offiziere	Sous-Officiers Conscrits	Asevelvollinen ali-upseerit	Vernepliktige sergenter	Vernepliktigt sersjantbefäl
Värnpliktsunderbefäl	Corporals	Gefreite	Caporaux	Ryhmän-johtajisto	Korporaler	Korporaler

BILAGA 20

Förslag rörande svenska gradbenämningars översättning (motsvarighet) till gradbenämningar i vissa länder

I. Tjänstegrader vid armén, kustartilleriet, flygvapnet och försvarets intendenturkår

Tjänstegrads nr och benämning enligt bilaga 13	Svensk gradbenämning skall <i>inte</i> översättas, men skall anses <i>motsvara</i> nedanstående tjänstegrad i					Svensk gradbenämning översätts till nedanstående tjänstegrad i				
	Danmark	Finland	Norge	Amer. för- stater	Frankrike	Schweiz	Sovjet- unionen	Stor- britannien	Väst- tyskland	Österrike
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. General	General	General	General	General	Général d'Armée (Aérienne)	General	General- överste	General, Air Chief Marshal	General	General
2. General- löjtnant	General- löjtnant	General- löjtnant	General- löjtnant	Lieutenant general	Général de Corps d'Armée (Aérienne)	Oberst- korps- komman- dant	General- löjtnant	Lieutenant- General, Air Mar- shal	General- löjtnant	«General- leutnant»
3. General- major	General- major	General- major	General- major	Major general	Général de Division (Aérienne)	Oberst- divisionär	General- major	Major- General, Air Vice Marshal	General- major	General- major
4. Brigadör	äldre Oberst Överste	Överste	Oberst I	Brigadier general	Général de Brigade (Aérienne)	Oberst- brigadier	General- major	Brigadier	Brigade- general	Brigadier
5. Överste	Oberst	Överste	Oberst II	Colonel	Colonel	Oberst	Överste	Colonel, Group Captain	Oberst	Oberst
6. Överste- löjtnant 1-gr	Oberst- löjtnant	Överste- löjtnant	Oberst- löjtnant	Lieutenant colonel	Lieutenant- Colonel	Oberst- leutnant	Överste- löjtnant	Lieutenant- Colonel, Wing Com- mander	Oberst- leutnant	Oberst- leutnant
7. Överste- löjtnant		Major	Major	Major	Commandant	Major	Major	Major, Squadron Leader	Major	Major

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
9. Förvaltare	} Kapitajn	Kapten	Kaptein	Captain	Capitaine	Hauptmann	Kapten	Captain, Flight Lieutenant	Hauptmann	Hauptmann
10. Överfanjunkare		Löjtnant	Løytnant	First lieutenant	Lieutenant	Oberleutnant	Löjtnant	Lieutenant, Flying Officer	Oberleutnant	Oberleutnant
11. Löjtnant	Premierlöjtnant, Flyverlöjtnant af 1. grad									
12. Fanjunkare, Fänrik	Premierlöjtnant (S) (= fanj.), Löjtnant, Flyverlöjtnant af 2. grad	Fänrik	Løytnant-B (= fanj.), Fenrik	Second lieutenant	Sous-Lieutenant	Leutnant	Yngre löjtnant	Second Lieutenant, Pilot Officer	Leutnant	Leutnant
13. Överrustmästare	Seniorsergent af 1. grad	Överfältväbel	} Stabs-sersjant	Sergeant major, (FV: Chief master sergeant)	Adjutant-Chef	} Adjutant-Unteroffizier	} Äldre under-officer	} »Senior Staff (Flight) Sergeant»	} Hauptfeldwebel	} Oberstabswachtmeister
14. Rustmästare	Seniorsergent af 2. grad	Fältväbel		First sergeant, (FV: Senior master sergeant)	Adjutant					
15. Översergent	Oversergent	Översergent	Over (Ving-)sersjant	Master sergeant	Sergent-Major	Feldweibel	Äldre sergeant	Staff (Flight) Sergeant	Feldweibel	Oberwachtmeister
16. Sergeant	Sergent	Sergent	Sersjant	Sergeant, (FV: Staff sergeant)	Sergent-Chef	Fourier	Sergeant	Sergeant	Unteroffizier	Wachtmeister
17. Överfurir	Äldre Korporal	Äldre Under-sergent	Äldre Korporal	»Senior Corporal»	Sergent	Wachtmeister	} Yngre sergeant	} »Senior Corporal»	Hauptgefreiter	Zugsführer
18. Furir	Korporal	Under-sergent	Korporal	Corporal	Caporal-Chef	Korporal			Gefreiter	Corporal
19. Korpral	Overkonstabel	Korporal	Vise-korporal	Private first class	Caporal	Gefreiter	Gefreiter	Lance-Corporal	Gefreiter	Gefreiter

II. Tjänstegrader vid flottan

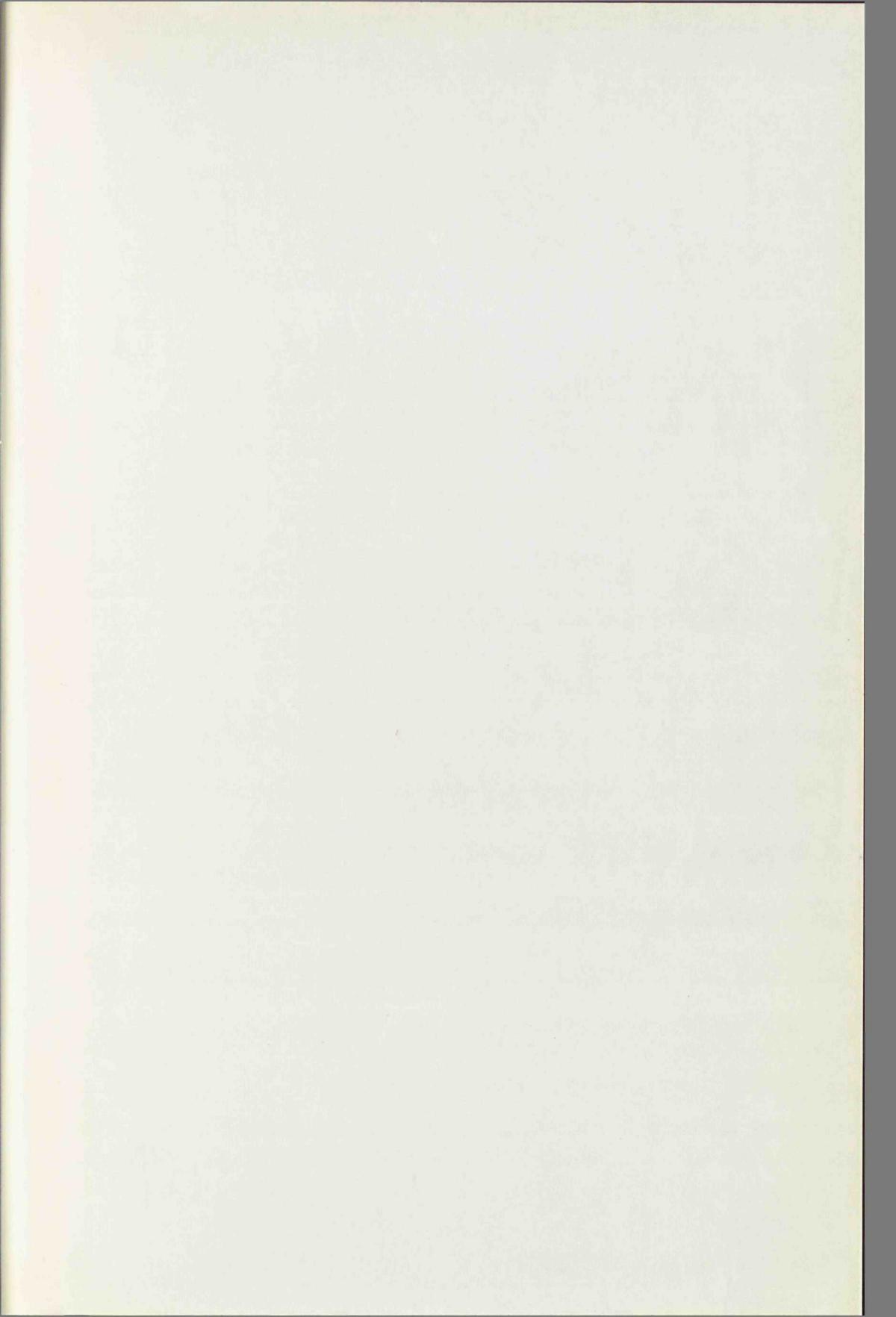
Tjänstegradsnummer och benämning enligt bilaga 13	Svensk gradbenämning skall inte översättas, men skall anses motsvara nedanstående tjänstegrad i						Svensk gradbenämning översätts till nedanstående tjänstegrad i		
	Danmark	Finland	Norge	Amer. för. stater	Frankrike	Sovjetunionen	Storbritannien	Västtyskland	
1	3	3	4	5	6	7	8	9	
1. Amiral	Admiral	Amiral	Admiral	Admiral	Amiral	Amiral	Admiral	Admiral	
2. Viceamiral	Viceamiral	Viceamiral	Viceadmiral	Vice admiral	Vice-Amiral d'Escadre	Viceamiral	Vice-Admiral	Vizeadmiral	
3. Konteramiral	Kontreadmiral	Konteramiral	Kontreadmiral	Rear admiral	Vice-Amiral	Konteramiral	Rear-Admiral	Konteradmiral	
4. Flaggkommendör	äldre Kommodor	Kommodor	Kommandør I	Commodore	Contre-Amiral	Konteramiral	Commodore	Flottillenadmiral	
5. Kommendör	Kommodor	Kommodor	Kommandør II	Captain	Capitaine de Vaisseau	Kapten av 1. rangen	Captain	Kapitän zur See	
6. Kommendörkapten 1. gr				Commander	Capitaine de Frégate	Kapten av 2. rangen	Commander	Fregattenkapitän	
7. Kommendörkapten				Lieutenant commander	Capitaine de Corvette	Kapten av 3. rangen	Lieutenant Commander	Korvettenkapitän	
8. Örlogskapten	Orlogskaptajn	Kommendörkapten	Orlogskaptein	Lieutenant	Lieutenant de Vaisseau	Kaptenlöjtnant	Lieutenant	Kapitänlöjtnant	
9. Förvaltare				Lieutenant junior grade	Enseigne de Vaisseau 1ere classe	Löjtnant	Sub-Lieutenant	Oberleutnant zur See	
10. Kapten, Flaggjunkare	Kaptajnlöjtnant	Kaptenlöjtnant	Kapteinlöjtnant	Ensign	Enseigne de Vaisseau 2eme classe	Yngre löjtnant	Acting Sub-Lieutenant	Leutnant zur See	
11. Löjtnant	Søljtnant av 1. gr	Löjtnant	Løjtnant						
12. Fanjunkare, Fänrik	Søljtnant (S) (=fanj.), Søljtnant af 2. gr	Underlöjtnant	Løjtnant- B (=fanj.), Fenrik						

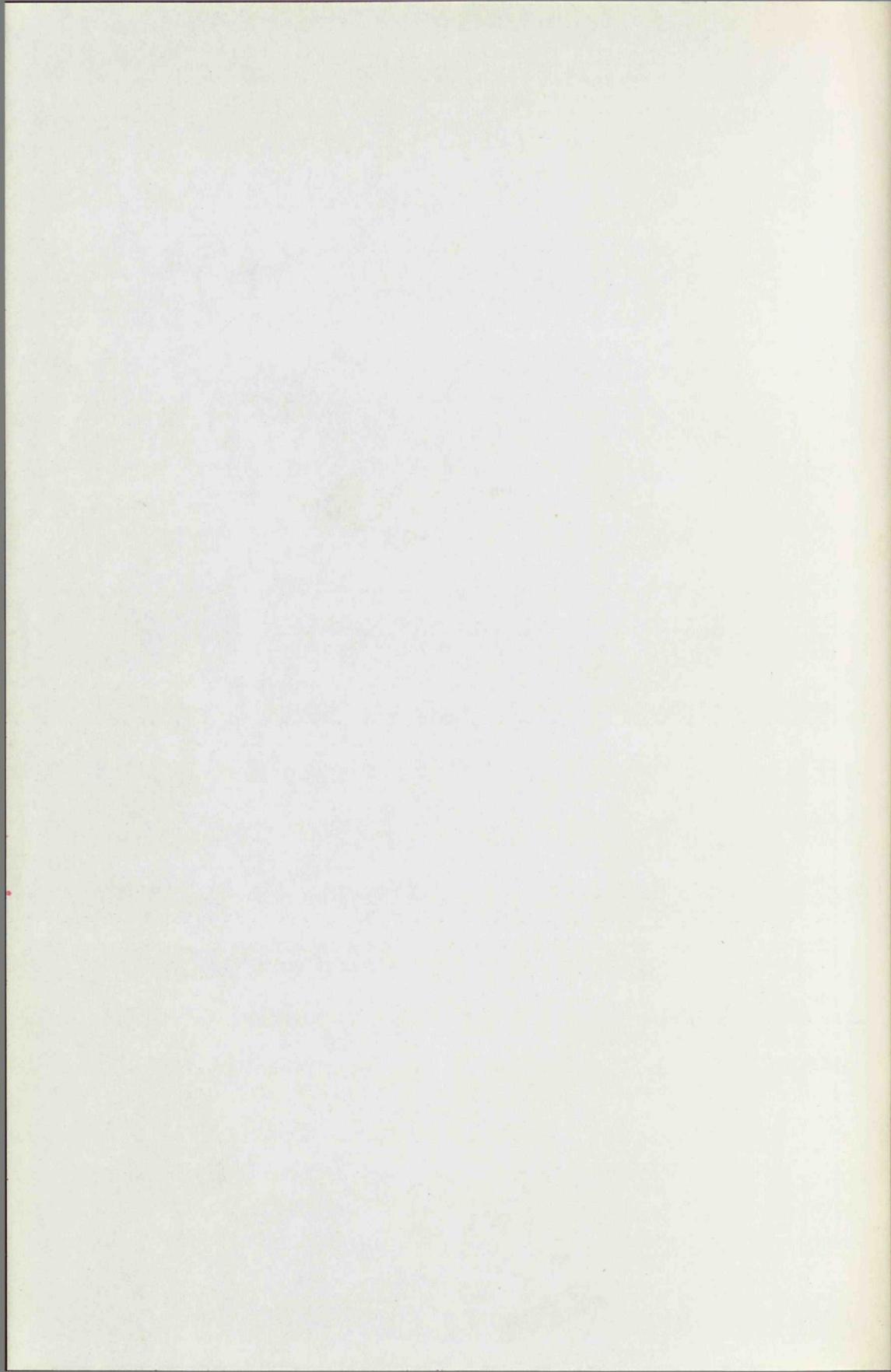
1	2	3	4	5	6	7	8	9
13. Flaggbåtsman	Seniorsergent af 1. grad	Överbåtsman	} Flagkvartermester	Master chief petty officer	Maitre Principal	} (Äldre) Under-officer	} «Senior Chief Petty Officer»	Hauptbootsmann
14. Högåtsman	Seniorsergent af 2. grad	Båtsman		Senior chief petty officer	Premier Maitre			Oberbootsmann
15. Flaggsergeant	Oversergent	Översergeant	Kvartermester I. klass	Chief petty officer	Maitre	Äldre underbefäl	Chief Petty Officer	Bootsmann
16. Sergeant	Sergent	Sergent	Kvartermester II. klass	Petty officer first class	Second Maitre 1ere classe	Underbefäl av 1. klass	Petty Officer	Maat
17. Flaggfurir	äldre Korporal	äldre Under-sergeant	äldre Konstabel	Petty officer second class	Second Maitre 2eme classe	} Underbefäl av 2. klass	} Leading Seaman	Hauptgefreiter
18. Furir	Korporal	Undersergeant	Konstabel I. klass	Petty officer third class	Quartier-Maitre 1ere cl.			Obergrefreiter
19. Korpral	Overkonstabel	Övermatros	Konstabel II. klass	Seaman	Quartier-Maitre 2eme cl.	Äldre matros	Seaman	Gefreiter

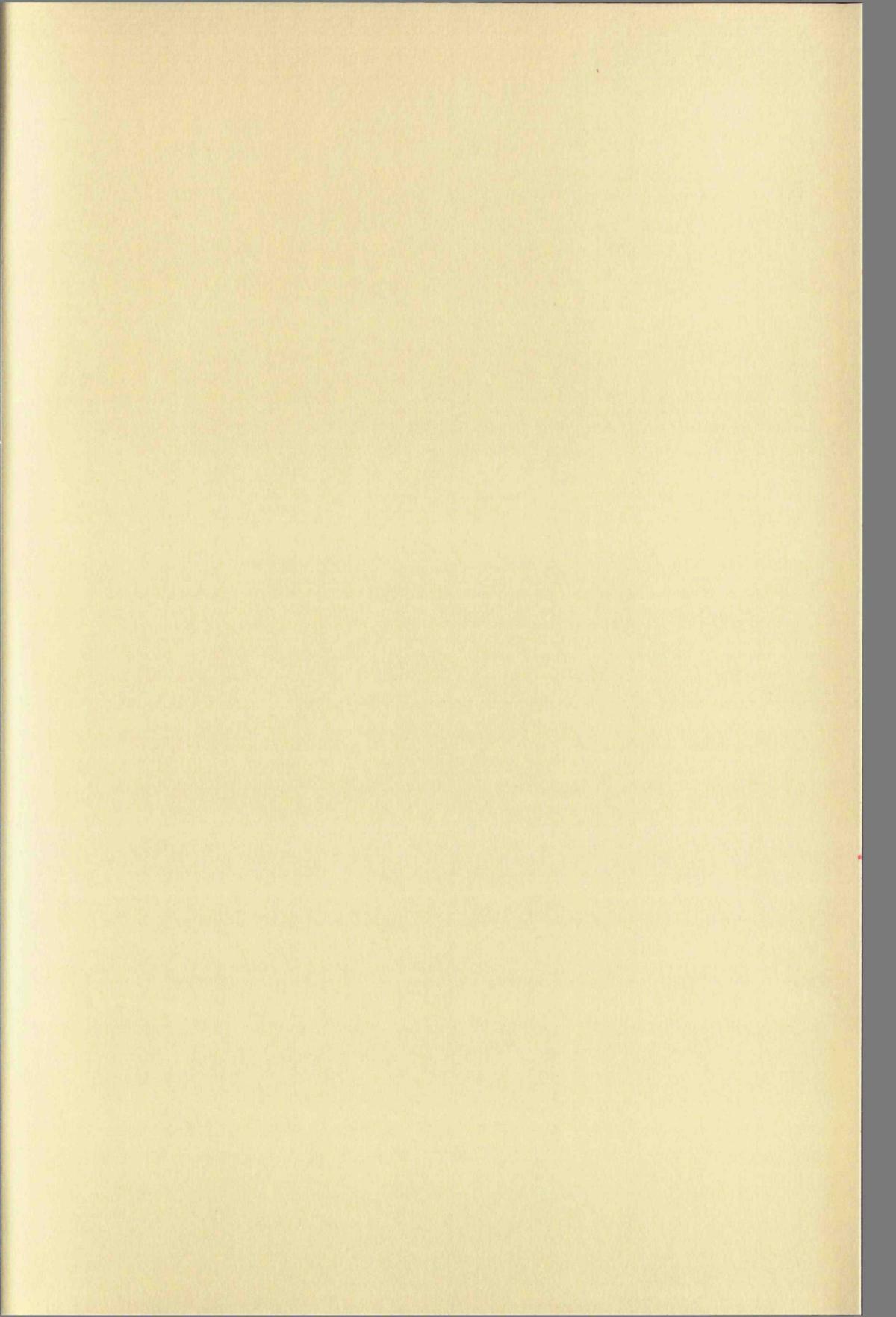
BOOKS

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20

STATENS

OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1967

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen)

Justitiedepartementet

Allmänna arvsfonden. [2]
Utsökningsrätt VI. [3]
Ny domkretsindelning för underrätterna. [4]

Försvarsdepartementet

Tjänsteställning inom krigsmakten. [15]

Socialdepartementet

Barnstugor. Barnavårdsmannaskap. Barnolycksfall. [8]

Finansdepartementet

Statlig publicering. [5]
Finansiella långtidsperspektiv. [6]
Statskontorets programbudgetutredning. 1. Programbudgetering. Del I. [11] 2. Programbudgetering. Del II — Studier och försök. [12] 3. Programbudgetering. Del III — En sammanfattning. [13]

Ecklesiastikdepartementet

Rikskonserter. [9]
Linköpings högskola. Del I. [10]
Skolans arbetstider. [14]

Jordbruksdepartementet

Den framtida jordbrukspolitiken. [7]

Inrikesdepartementet

Kommunal bostadsförmedling. [1]

